

Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018

Brussel, mei 2018

Samenstelling

Jo Noppe en Myriam Vanweddigen (Statistiek Vlaanderen)
Gerlinde Doyen, Karen Stuyck, Yinthe Feys en Philippe Buysschaert
(Agentschap Binnenlands Bestuur)

Referentie:

Noppe, J., Vanweddigen, M., Doyen, G., Stuyck, K.,
Feys, Y., Buysschaert, P. (2018).
Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018.
Brussel: Agentschap Binnenlands Bestuur.

Contact:

sv@vlaanderen.be
sid@vlaanderen.be

Website:

www.samenleven-in-diversiteit.vlaanderen.be
statistiekvlaanderen.be
integratiebeleid.vlaanderen.be

Verantwoordelijke uitgever:

Jeroen Windey
Administrateur-generaal
Agentschap Binnenlands Bestuur

Lay-out: Graffito nv, Gent

Depotnummer: D/2018/3241/138

Inhoudsopgave

INLEIDING	6
HOOFDSTUK 1. CONTEXT	15
1.1. Het Belgisch migratie en asielbeleid	16
1.2. Het Vlaams integratie- en inburgeringsbeleid	28
HOOFDSTUK 2. MIGRATIE	38
2.1. Internationale immigratie	39
2.1.1. Evolutie van internationale immigratie van vreemdelingen	43
2.1.2. Geografische spreiding van internationale immigranten	46
2.1.3. Nationaliteit van internationale immigranten	47
2.1.4. Demografisch profiel van internationale immigranten	53
2.1.5. Verblijfsredenen	57
2.2. Asiel	65
2.2.1. Evolutie van asielaanvragen	67
2.2.2. Nationaliteit van asielzoekers	70
2.2.3. Evolutie van erkenningen	72
2.3. Regularisatie	73
2.3.1. Evolutie van regularisatieaanvragen	75
2.3.2. Evolutie van regularisaties	76
2.4. Internationale emigratie	77
2.4.1. Evolutie van internationale emigratie van vreemdelingen	80
2.4.2. Nationaliteit van internationale emigranten	82
2.5. Terugkeer	86
2.5.1. Evolutie van vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijderingen	88
2.5.2. Landen van bestemming bij vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijdering	90
2.6. Migratiesaldo	92
2.6.1. Deelcomponenten van de totale migratie van vreemdelingen	96
2.6.2. Evolutie van het migratiesaldo	99
2.7. Binnenlandse migratie van vreemdelingen	102
2.7.1. Binnenlandse migratie van vreemdelingen tussen de gewesten	104
2.7.2. Binnenlandse migratie van vreemdelingen tussen gemeenten	105
HOOFDSTUK 3. VREEMDE BEVOLKING EN BEVOLKING VAN BUITENLANDSE HERKOMST	108
3.1. Vreemde bevolking	109
3.1.1. Evolutie van het aantal en aandeel vreemdelingen	112
3.1.2. Geografische spreiding van de vreemde bevolking	114
3.1.3. Nationaliteit van de vreemde bevolking	115
3.1.4. Demografisch profiel van de vreemde bevolking	121
3.2. Nationaliteitsverwervingen	125
3.2.1. Nationaliteitsverwervingen	128

3.2.2. Als vreemdeling geboren Belgen	130
3.3. Bevolking van buitenlandse herkomst	131
3.3.1. Evolutie van het aantal en aandeel personen van buitenlandse herkomst	134
3.3.2. Geografische spreiding van personen van buitenlandse herkomst	135
3.3.3. Herkomst van personen van buitenlandse herkomst	137
3.3.4. Demografisch profiel van personen van buitenlandse herkomst	141
3.3.5. Nationaliteitshistoriek van personen van buitenlandse herkomst	145
3.3.6. Geboorteland van personen van buitenlandse herkomst	146
HOOFDSTUK 4. INBURGERING	148
4.1. Instroom van nieuwe inburgeraars	149
4.1.1. Evolutie van de instroom van nieuwkomers	154
4.1.2. Proefiel van de nieuwkomers	155
4.1.3. Inburgeringsrecht of -plicht	156
4.2. Het inburgeringstraject	158
4.2.1. Aanmeldingen bij de onthaalbureaus	160
4.2.2. Inburgeringscontracten	161
4.2.3. Maatschappelijke oriëntatie	164
4.2.4. Inburgeringsattesten	165
HOOFDSTUK 5. SOCIALE SAMENHANG	166
5.1. Interculturele contacten	167
5.1.1. Persoonlijk contact met personen van andere herkomst	169
5.1.2. Samenstelling van de buurt	171
5.2. Houding tegenover vreemdelingen en migratie	173
5.2.1. Houding tegenover vreemdelingen en migratie	176
5.3. Discriminatie	182
5.3.1. Meldingen over discriminatie	184
HOOFDSTUK 6. MAATSCHAPPELIJKE POSITIE VAN DE BEVOLKING VAN BUITENLANDSE HERKOMST	185
6.1. Tewerkstelling en arbeid	186
6.1.1. Bevolking op arbeidsleeftijd	191
6.1.2. Werkzaamheidsgraad	193
6.1.3. Statuut en tewerkstellingspositie	203
6.1.4. Tewerkstelling bij de overheid	207
6.1.5. Werkloosheid	209
6.1.6. Niet-beroepsactieven	218
6.1.7. Werkintensiteit van het huishouden	224
6.2. Onderwijs en vorming	227
6.2.1. Onderwijsdeelname	230
6.2.2. Onderwijsprestaties	234
6.2.3. Levenslang leren	238
6.2.4. Algemene opleidingsgraad	241
6.3. Wonen en huisvesting	243
6.3.1. Eigenaarschap	246
6.3.2. Sociale huisvesting	248

6.3.3. Betaalbaarheid van wonen	249
6.3.4. Woonkwaliteit	253
6.4. Inkomen en armoede	257
6.4.1. Inkomen	260
6.4.2. Armoede en sociale uitsluiting	262
6.4.3. Betalingsproblemen	268
6.4.4. Sociale bijstand	268
6.4.5. Kansarmoede-index	269
6.5. Gezondheid	271
6.5.1. Gezondheidstoestand	275
6.5.2. Gezondheidsgedrag	276
6.5.3. Gebruik gezondheidszorg	277
6.5.4. Betaalbaarheid gezondheidszorg	279
6.6. Maatschappelijke participatie	281
6.6.1. Sociale contacten	284
6.6.2. Deelname aan het verenigingsleven	285
6.6.3. Culturele participatie	287
6.6.4. Internetgebruik	287
6.6.5. Politieke participatie	289
SAMENVATTING	291

INLEIDING

Opzet van de Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor

Vlaanderen wordt gekenmerkt door een groeiende diversiteit. Niet alleen stijgt het aantal vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst, ook de interne verscheidenheid bij deze groepen neemt toe. Migratie en integratie vormen dan ook centrale begrippen in onze huidige maatschappij, zowel voor het beleid, de media, de onderzoekswereld en het middenveld als voor de bredere samenleving. Deze concepten zijn allesbehalve eenduidig en verwijzen naar een realiteit die complex en genuanceerd is. Jongvolwassenen die in Vlaanderen studeren, partners die hun familie vervoegen, hogeschoolenden die in Vlaanderen werken, vluchtelingen die asiel aanvragen, seizoenarbeiders die hier voor korte duur komen werken,... De superdiversiteit van de in Vlaanderen verblijvende bevolking vormt een belangrijke uitdaging voor het beleid en de dienstverlenende maatschappij. De veelheid aan profielen naar land van herkomst, nationaliteit, taal, religie of identiteit en de complexiteit van migraties – zowel in beweging (duur en grootte) als in wettelijke migratiekanalen en -categorieën – vragen om een adequaat beleid en maatregelen die afgestemd zijn op de diverse noden en omstandigheden van al deze verschillende groepen en de bredere bevolking waarvan ze inherent deel uitmaken.

Een beleid afstemmen op deze superdiversiteit begint met het kennen en begrijpen ervan. De Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018 is de derde editie van een periodiek rapport dat administratieve en andere statistische gegevens over migratie- en integratieprocessen van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen bundelt en duidt, binnen een Belgisch en Europees kader. Bovendien geeft de Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor ook uitgebreide informatie over de omvang en de maatschappelijke positie van vreemdelingen

en personen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen. Het rapport is een gezamenlijk project van het Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB) en Statistiek Vlaanderen. Het sluit aan bij bestaande rapporten en monitors, zoals het Jaarverslag Migratie van Myria (het Federaal Migratiecentrum) en de Belgische Socio-economische Monitoring van Unia (het Interfederaal Gelijkekansencentrum) en de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg. Deze rapporten bevatten systematisch opgevolgde gegevens over migratie en diversiteit op Belgisch niveau. De Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor doet dit voor Vlaanderen.

Het verzamelen en ontsluiten van cijfers op het Vlaamse niveau is noodzakelijk gezien de diverse migratierealiteiten die de gewesten kennen. Daarnaast worden de gevolgen van migratie ook op regionaal niveau behandeld, onder meer via het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid. Gegevens over migratiebewegingen, verblijf, socio-economische positie en maatschappelijke participatie van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen vormen belangrijke informatie voor de planning, ontwikkeling en evaluatie van dit beleid. Gezien migratie en integratie transversale thema's zijn die betrekking hebben op verschillende maatschappelijke domeinen, is dit rapport evenzeer een zinvol instrument voor andere beleidsdomeinen zoals werk, onderwijs, welzijn of huisvesting. Deze monitor richt zich ten slotte niet enkel op beleidsmakers en administraties, maar ook op universiteiten en onderzoeksinstituten, middenveldorganisaties en het brede publiek. Er is dan ook extra aandacht besteed aan het op een toegankelijke manier voorstellen van de gegevens over de vaak complexe migratie- en integratiebegrippen en -fenomenen.

Bij de opmaak van dit rapport werd gebruik gemaakt van de expertise over de migratie- en integratieproblematiek aanwezig bij verschillende federale en regionale overheidsinstanties. De indicatorenset zoals gebruikt in de vorige editie van de monitor (2015) diende ook bij deze nieuwe editie als leidraad. De indicatorenset van de vorige editie van de monitor kwam tot stand na consultatie van een expertengroep met daarin vertegenwoordigers van Statbel, Myria, Unia, de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid, de POD Maatschappelijke Integratie, het Agentschap Wonen, het Agentschap Kind en Gezin, het Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, het Departement Onderwijs en Vorming, het Departement en Steunpunt

Werk en Sociale Economie, de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding, de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen, het Agentschap Integratie en Inburgering, het Europees Migratienetwerk en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. Aangezien er in deze nieuwe editie weinig of geen wijzigingen werden aangebracht aan de indicatorenset, werd deze expertengroep bij de opmaak van de Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018 niet opnieuw samengeroepen. Wel werden ontwerp teksten voorgelegd aan verschillende individuele leden van de expertengroep. De auteurs houden er aan deze personen uitdrukkelijk te bedanken voor hun opmerkingen en suggesties.

Inhoud

De Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018 start met een contextuele schets van het Belgische migratie- en asielbeleid en het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid ter ondersteuning van de (interpretatie van de) gepresenteerde gegevens in de daaropvolgende hoofdstukken (1. CONTEXT). In het tweede hoofdstuk worden verschillende internationale migratiebewegingen van vreemdelingen in Vlaanderen, België en Europa statistisch in kaart gebracht, onder meer naar nationaliteit, geslacht, leeftijd en reden van verblijf (2. MIGRATIE). In dit hoofdstuk wordt eveneens dieper ingegaan op asiel als migratiekanaal, regularisatie en terugkeer. Niet alleen internationale immigratie maar eveneens emigratiebewegingen en migratiesaldo's worden belicht en ook migraties van vreemdelingen tussen de gewesten en binnen het Vlaamse Gewest komen aan bod. In een derde luik worden de gevolgen van migratie weergegeven op demografisch vlak, meer bepaald het verblijf van vreemdelingen in Vlaanderen, België en Europa, onder meer naar nationaliteit, geslacht en leeftijd (3. VREEMDE BEVOLKING). Ook het aantal nationaliteitsverwervingen wordt in kaart gebracht. Ten slotte wordt gekeken naar de totale groep van personen van buitenlandse herkomst. Het gaat dan om de som van de vreemdelingen (niet-Belgen), de Belg geworden

vreemdelingen en hun kinderen. Migratie en diversiteit worden tweezijdig benaderd door het Vlaamse beleid. Enerzijds wordt er ingezet op de inburgering van nieuwe migranten, anderzijds focust het integratiebeleid op evenredige participatie, toegankelijkheid van voorzieningen, actief burgerschap en wederzijdse betrokkenheid van zowel vreemdelingen als de ontvangende samenleving. Hoofdstuk 4 behandelt de eerste focus van het beleid, meer bepaald de doelgroep van inburgering en hun instroom, alsook de inburgeringstrajecten die deze nieuwkomers afleggen (4. INBURGERING). In een vijfde en zesde hoofdstuk wordt dieper ingegaan op het tweede luik, namelijk het samenleven in diversiteit (5. SOCIALE SAMENHANG) en de positie en participatie van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst op het gebied van tewerkstelling, onderwijs, wonen, inkomen, gezondheid en maatschappelijke participatie (6. MAATSCHAPPELIJKE POSITIE). De monitor wordt afgesloten met een overzicht van de belangrijkste bevindingen (SAMENVATTING).

Om de leesbaarheid van het rapport te verhogen, werd ervoor gekozen om per onderdeel de beschrijving van de gebruikte bronnen vooraan te bundelen.

Gegevens, bronnen en cijfers

De selectie van opgenomen cijferreeksen is in de eerste plaats gebaseerd op de mate waarin de gegevens systematisch en recurrent (volgens een bepaalde frequentie) geregistreerd worden. Administratieve databanken spelen hierbij een essentiële rol omdat longitudinale opvolging verzekerd is.

België beschikt over verschillende officiële databanken die de wettelijk verblijvende bevolking in het land registreren, waarvan het Rijksregister de belangrijkste bron is voor internationale migratiedata en voor gegevens over de in België verblijvende vreemde bevolking. Het Rijksregister omvat twee bevolkingsregisters: het bevolkingsregister (Belgen en vreemdelingen die gemachtigd zijn tot vestiging in België) en het vreemdelingenregister (vreemdelingen die toegelaten of gemachtigd zijn tot een verblijf van meer dan 3 maanden in België voor bepaalde of onbepaalde duur). Beide registers bevatten gegevens die geregistreerd worden op lokaal niveau door steden en gemeenten. Bepaalde categorieën vreemdelingen (vb. diplomatiek en consulaire personeel) zijn vrijgesteld van inschrijving in de bevolkingsregisters. In sommige gevallen kunnen zij op eigen vraag wel ingeschreven worden. Enkel in dat geval worden zij meegerekend in de migratie- en bevolkingscijfers. Het Rijksregister omvat verder ook het wachtregister waarin asielzoekers ingeschreven worden door de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ), evenals EU-burgers in afwachting van hun inschrijving in een ander register (na woonstcontrole). Op basis van het Rijksregister worden de officiële bevolkingscijfers en internationale migratiedata berekend door het Belgische statistiekbureau Statbel. Sinds 1995 maken asielzoekers geen deel meer uit van de officiële Belgische (en Vlaamse) bevolkings- en migratiecijfers. Pas nadat asielzoekers worden

overgeschreven van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister na erkenning als vluchteling, na toekenning van een statuut subsidiaire bescherming of na verwerving van een verblijfsvergunning om een andere reden, worden zij opgenomen in de bevolkingsstatistieken. De EU-burgers die zijn opgenomen in het wachtregister in afwachting van hun woonstcontrole worden van zodra de gemeente hun hoofdverblijfplaats heeft vastgesteld, overgeschreven naar het vreemdelingenregister en vanaf dan meegeteld in de migratie- en bevolkingscijfers.

De Vlaamse en Belgische migratie- en vreemdelingenstatistieken in deze monitor zijn vooral gebaseerd op Statbel-data. Voor Europese migratiedata werd beroep gedaan op gegevens van Eurostat. Deze zijn afkomstig van de verschillende EU-lidstaten (voor België geleverd door Statbel) en worden door Eurostat voor alle EU-landen zo veel mogelijk geharmoniseerd. Hierdoor kunnen er afwijkingen ontstaan tussen de verschillende gehanteerde databronnen. Ook gegevens van de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) werden gehanteerd voor het weergeven van de reden van verblijf, asielaanvragen en erkenningen, en gedwongen verwijderingen, aangevuld met gegevens vanwege het Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers (Fedasil) en het Commissariaat-Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS). Het deel over migratie en tewerkstelling bouwt verder op cijfers van het Departement Werk en Sociale Economie (WSE) en de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ). Voor gegevens over personen van buitenlandse herkomst werd beroep gedaan op de gegevens van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ). De gegevens over de inburgeringstrajecten van migranten ten slotte

zijn afkomstig uit de Kruispuntbank Inburgering (KBI), die beheerd wordt door de Agentschappen Integratie en Inburgering en het Huis van het Nederlands Brussel als cliëntvolgsysteem van de inburgeraars.

Voor de hoofdstukken 5 'Sociale samenhang' en 6 'Maatschappelijke positie' werden indicatoren voor volgende domeinen geselecteerd: tewerkstelling en arbeid, onderwijs en opleiding, wonen en huisvesting, inkomen en armoede, gezondheid en maatschappelijke participatie. Het geeft het belang aan van een multidimensionele benadering van de problematiek. De indicatorenset is opgevat als een omgevingsmonitor, waarbij ter ondersteuning van beleidsvorming de omgeving wordt geschetst waarbinnen overheden actief zijn. Indicatoren die beleidsprocessen opvolgen of evalueren, werden niet opgenomen in de monitor.

De gebruikte indicatoren in hoofdstukken 5 en 6 zijn deels gebaseerd op gegevens uit administratieve databanken. Het gaat onder meer om gegevens van Unia (het Interfederaal Gelijkekansencentrum) over het aantal discriminatiemeldingen, van het Departement Onderwijs en Vorming over onderwijsdeelname en ongekwalificeerde uitstroom, van de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) over niet-werkende werkzoekenden, van de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) over sociale (kandidaat-)huurders, van Kind en Gezin over geboorten in kansarme gezinnen en van de Algemene Directie Instellingen en Bevolking (ADIB) over deelname aan de gemeenteraadsverkiezingen. Een belangrijke plaats in deze monitor is voorbehouden voor de gegevens van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ). De integratie van de gegevens van het Rijksregister over de nationaliteitshistoriek van een persoon en diens ouders in het Datawarehouse van de KSZ, maakt het mogelijk om cijfers over de socio-economische positie van de gehele bevolking van buitenlandse herkomst te presenteren. Het gaat daarbij over

de volledige groep niet-Belgen, Belg geworden vreemdelingen en hun kinderen.

Andere indicatoren zijn gebaseerd op de resultaten van Europees of internationaal gecoördineerde grootschalige bevolkingsenquêtes. Het maakt het mogelijk om de situatie in Vlaanderen te vergelijken met de situatie in de lidstaten van de Europese Unie. Voor de indicatoren over tewerkstelling en onderwijs wordt gebruik gemaakt van de 'Enquête naar de Arbeidskrachten – Labour Force Survey' (EAK-LFS) en het 'Programme for International Student Assessment' (PISA) van de OESO. Bij de gegevens over inkomen, armoede en gezondheid wordt de 'European Union Statistics on Income and Living Conditions' (EU-SILC) gebruikt. Over de houding tegenover vreemdelingen en migratie wordt gerapporteerd op basis van de gegevens van de 'European Social Survey' (ESS).

Daarnaast wordt ook gebruik gemaakt van een aantal bevolkingsenquêtes die specifiek gericht zijn op Vlaanderen zoals de Survey Sociaal-Culturele Verschuivingen in Vlaanderen (SCV-survey).

Het is bij het gebruik van bovenstaande bronnen belangrijk te weten waar eventuele beperkingen in volledigheid of nauwkeurigheid liggen, wat wel en niet gemeten wordt en welke eventuele wijzigingen zich voltrokken.

Wat betreft cijfers over migratie en de vreemde bevolking (hoofdstukken 2 en 3), is het belangrijk te vermelden dat personen die onwettig in het land verblijven niet in ambtelijke databanken zijn opgenomen en dus geen deel uitmaken van de statistieken in deze monitor. Een uitzondering hierop zijn de data omtrent vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijdering die vaak ondernomen worden door vreemdelingen zonder wettige verblijfsvergunning. Ook tijdelijke migratie (een verblijf van minder dan 3 maanden voor Vlaanderen en België en minder dan 12 maanden voor Europa) maakt geen deel uit van de gepresenteerde statistieken. Verder dienen

ook contextuele factoren meegenomen te worden bij de interpretatie van de data. Wijzigingen in bijvoorbeeld verblijfsregulering, nationaliteitswetten of arbeidsreglementeringen kunnen belangrijk zijn om bepaalde tendensen in de statistische gegevens te kaderen.

In hoofdstuk 6 over de maatschappelijke positie van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst wordt gebruik gemaakt van zowel administratieve data als resultaten van grootschalige bevolkingsenquêtes. Bij dergelijke enquêtes dienen twee opmerkingen te worden gemaakt. Ten eerste is het zo dat de resultaten van deze enquêtes onderhevig zijn aan de gebruikelijke statistische foutenmarge. De vermelde (afgeronde) percentages moeten gezien worden als schattingen van de overeenkomstige populatieparameters binnen een bepaald betrouwbaarheidsinterval. Dit betrouwbaarheidsinterval is groter naarmate de steekproef waarop de percentages berekend worden, kleiner is. Om een vlotte leesbaarheid van de tekst en figuren te garanderen, worden deze intervallen in dit rapport niet vermeld.

Daarnaast dient men bij de interpretatie van de gegevens van algemene bevolkingssurveys voor ogen te houden dat geen specifieke technieken werden gebruikt om de relatief hoge non-respons bij de personen van buitenlandse

herkomst te verlagen. Zo werd bij de meeste surveys enkel gewerkt met een Nederlandstalige vragenlijst waardoor personen van buitenlandse herkomst met een beperkte kennis van het Nederlands automatisch afvallen als mogelijke respondenten. Enkel bij de EAK- en EU-SILC-survey kunnen de respondenten het interview ook in het Frans, Engels of Duits afleggen. Om de relatief lage responsgraad van personen van buitenlandse herkomst bij surveys te verhogen dient men gebruik te maken van specifieke technieken zoals vertaalde vragenlijsten, extra huisbezoeken en het inschakelen van enquêteurs uit de doelgroep zelf.

In 2017 werd voor het eerst in Vlaanderen een grootschalige bevraging georganiseerd over verschillende aspecten van het samenleven in diversiteit waarbij gebruik werd gemaakt van dergelijke technieken. De survey bevroeg bijna 4.500 personen van Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst. Deze bevraging vormt een belangrijke aanvulling op de administratieve data die verzameld werden in deze monitor. Vanuit dit rapport wordt dan ook op verschillende plaatsen verwezen naar de resultaten van deze bevraging. Voor alle verdere informatie over de survey Samenleven in Diversiteit, zie www.samenleven-in-diversiteit.be.

Definitie van vreemdeling, immigrant en persoon van buitenlandse herkomst

In de gepresenteerde statistieken is een **vreemdeling** een persoon die niet de nationaliteit heeft van het land waarin hij of zij verblijft. In het geval van Vlaanderen en België gaat het dus om een persoon die niet beschikt over de Belgische nationaliteit.

In Vlaanderen en België is een **internationale immigrant** een persoon die vanuit het buitenland naar Vlaanderen of België komt voor een verblijf van minstens 3 maanden (asielzoekers worden niet meegeteld). Voor de Europese statistieken is een immigrant een persoon die zich vanuit een andere lidstaat of van buiten de Europese Unie in een bepaalde EU-lidstaat vestigt voor minstens 12 maanden en worden ook asielzoekers meegeteld. Concreet gaat het bij de Belgische cijfers om de asielzoekers die ingeschreven zijn in het wachtregister.

Het gebruik van nationaliteit als centraal concept bij migratie- en integratiedata brengt de nodige uitdagingen met zich mee. Zeker voor België, een land dat in de voorbije decennia een liberaal beleid heeft gevoerd wat betreft nationaliteitsverwerving, schiet dit criterium tekort. Vreemdelingen die de Belgische nationaliteit verwerven, verdwijnen namelijk uit de klassieke migratie- en integratiestatistieken die gebaseerd zijn op de huidige nationaliteit van de persoon. Deze monitor gaat daarom ook zoveel als mogelijk dieper in op de omvang en maatschappelijke positie van de ruimere groep **personen van buitenlandse herkomst**. Het gaat om de som van de personen met een huidige vreemde nationaliteit, de personen die in de loop der jaren de Belgische nationaliteit hebben verworven en de kinderen van beide groepen (personen geboren met de Belgische nationaliteit maar met een vader of moeder met een vreemde geboortenationaliteit). Dit

komt overeen met de doelgroep zoals omschreven in artikel 3 van het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid: “personen die legaal en langdurig in België verblijven en die bij hun geboorte niet de Belgische nationaliteit bezaten of van wie minstens één van de ouders bij hun geboorte niet de Belgische nationaliteit bezat”. Concreet worden vier criteria in rekening gebracht om te bepalen of een persoon al dan niet van buitenlandse herkomst is: de huidige nationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de vader en de geboortenationaliteit van de moeder. Is één van deze vier criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst. Deze operationalisering werd in 2015 door de Vlaamse Regering naar voren geschoven als degenen die door alle Vlaamse overheidsdiensten gebruikt dient te worden bij de monitoring van de positie van de doelgroep van het Vlaamse integratiebeleid (Mededeling Vlaamse Regering van 8 mei 2015 betreffende de monitoring van de sociaaleconomische positie en maatschappelijke positie van personen van buitenlandse herkomst). In de praktijk is het momenteel nog niet mogelijk om bij alle indicatoren de doelgroep op deze manier af te bakenen. Er wordt daarom in een aantal gevallen gewerkt met een ‘second best’-operationalisering zoals huidige nationaliteit of geboorteland. Het is bij de interpretatie van de cijfers dan ook noodzakelijk om steeds goed de gebruikte operationalisering voor ogen te houden.

De nood aan migratie- en integratiedata is onmiskenbaar. Ze kunnen aangewend worden voor het monitoren van migraties en verblijf van vreemdelingen en het opvolgen van integratie- en discriminatieprocessen van

vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst. Dergelijke data zijn noodzakelijk voor het voeren van een op feiten gebaseerd beleid. De Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor wil hiervoor een bruikbaar instrument zijn. Er dient ten slotte nog benadrukt te worden dat

het gaat om een dynamische monitor die in volgende edities zal meegroeien met verdere ontwikkelingen op vlak van beschikbaarheid van relevante data. Alle opmerkingen en suggesties over deze monitor zijn dan ook welkom bij de auteurs.

Hoofdstuk 1. CONTEXT

1.1. HET BELGISCHE MIGRATIE- EN ASIELBELEID

- Historische ontwikkeling van het Belgische en Europese migratiebeleid
 - Het huidige Belgische migratiebeleid
 - Historische ontwikkeling van het Belgische en Europese asielbeleid
 - Het huidige Belgische asielbeleid
-

Historische ontwikkeling van het Belgische en Europese migratiebeleid¹

Na de onafhankelijkheid in 1830 kende België de eerste immigratie van personen uit het buitenland, hoofdzakelijk uit de buurlanden. In die eerste jaren had België enkel een vreemdelingenbeleid dat de aanwezigheid van vreemdelingen op het Belgische grondgebied regelde. Immigratie was relatief beperkt en tot aan het begin van de twintigste eeuw was België een netto emigratieland. Daarna werd het 'immigratiebeleid' lange tijd aangestuurd door de noden van de arbeidsmarkt. Bij schaarste werden buitenlandse arbeidskrachten gerekruteerd, bij overschot werd de aanwerving van buitenlanders (tijdelijk) een halt toegevoerd. De actieve rekruteringscampagnes die de Belgische overheid opzette in Italië en Oost-Europa (Polen, Tsjecho-Slowakije, Joegoslavië en Hongarije) om arbeidskrachten aan te trekken voor o.a. de steenkoolindustrie, zijn de voornaamste reden voor de sterke stijging van het aantal immigranten tijdens het interbellum.² De crisis van de jaren 1930 heeft geleid tot de ontwikkeling van een aantal reglementeringen, met als voornaamste doel de Belgische arbeidsmarkt te beschermen tegen de instroom van vreemde werknemers.³ Het Koninklijk Besluit van 31 maart 1936 stelde dat geen vreemdeling mag aangeworven worden zonder voorafgaande toestemming van het ministerie van Arbeid en dat geen vreemdeling mag werken zonder eerst een arbeidsvergunning gekregen te hebben. Voor de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog waren echter bijkomende arbeidskrachten voor de (steenkool)mijnsector nodig. België sloot daarom een overeenkomst met

Italië (1946). Na de mijnramp op 8 augustus 1956 in Marcinelle, waarbij 136 Italiaanse mijnwerkers omkwamen, besloot de Italiaanse regering een halt toe te roepen aan de emigratie naar België. De Belgische overheid begon daarop nieuwe arbeiders te rekruteren op basis van bilaterale akkoorden met Spanje (1956), Griekenland (1957) en later ook buiten Europa in Marokko (1964), Turkije (1964), Tunesië (1969), Algerije (1970) en Joegoslavië (1970). Intussen was ook het vrij verkeer binnen de Europese Gemeenschappen ontwikkeld. Het recht op interne mobiliteit werd toegepast binnen de Benelux-landen vanaf 1958 en tussen de 6 eerste lidstaten van de Europese Gemeenschap in 1968.

Op het einde van de jaren 1960 werden de eerste tekenen van een economische terugval zichtbaar, die zich ontwikkelde tot een economische crisis in de jaren 1970 met hoge werkloosheidsniveaus in België. Na de oliecrisis besliste de Belgische regering om over te gaan tot een migratiestop. Dit gebeurde bij regeringsbeslissing van 1 augustus 1974, waarmee een halt werd toegevoerd aan de vrije arbeidsmigratie; met een toeristenvisum naar België komen en hier naar werk zoeken, was bijvoorbeeld niet langer mogelijk. In dezelfde periode vaardigden zowat alle andere Europese landen gelijkaardige strenge beperkingen op arbeidsmigratie uit. Een volledige stop heeft echter niet plaatsgevonden, aangezien arbeidsimmigratie na 1974 nog steeds een legale instroomprocedure was, zij het dat deze sindsdien onder strenge voorwaarden verloopt. Daarnaast bleef gezinsmigratie als

1. Belgisch Contactpunt EMN (2012). *The Organisation of Asylum and Migration Policies in Belgium*. Brussel: Belgisch Contactpunt voor het Europees Migratienetwerk.
2. Caesstecker, F. (2006). Histoire de la migration en Belgique. In: Khader, B., Martiniello, M., Rea, A. & Timmermann, C. (red.). *Penser l'immigration et l'intégration autrement*. Brussel: Bruylant.
3. Grimmeau, J.P. (1992). Vagues d'immigration et localisation des immigrés en Belgique. In: Morelli, A. (red.). *Histoire des étrangers et de l'immigration en Belgique*. Brussel: Vie Ouvrière.

voornaamste instroomkanaal bestaan, net als de mogelijkheden om een verblijf op Belgische bodem te verkrijgen als toerist of om te studeren. Na 1975 verminderde de immigratie en in de eerste helft van de jaren 1980 vertoonde België zelfs even een negatief migratiesaldo. Vanaf halverwege de jaren 1980 stegen de migratiecijfers opnieuw, het migratiesaldo werd weer positief en vanaf 1988 bereikten de cijfers het niveau van voor de migratiestop. Deze instroom was geen reactie op een toenemende vraag vanuit de arbeidsmarkt, maar voornamelijk het gevolg van gezinsmigratie.

Op 15 december 1980 werd de Wet betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen – ook aangeduid als ‘Vreemdelingenwet’ of ‘Verblijfswet’ – aangenomen, die tot op heden de basis vormt voor het verblijf van vreemdelingen in België. Het Koninklijk Besluit van 8 oktober 1981 gaf uitvoering aan de wet van 15 december 1980. Deze ‘Vreemdelingenwet’ van 1980 werd in de afgelopen eeuw echter voortdurend onderworpen aan veranderingen, wat aanleiding geeft tot een behoorlijke complexiteit in de verblijfswetgeving (zie verder).

Gaandeweg groeide ook een rol voor de Europese Unie in het migratiebeleid door de overheveling van bevoegdheden naar het Europese niveau. De creatie van een Europese ruimte zonder binnengrenzen waarin het vrij verkeer van personen is gewaarborgd (Europese Akte, 1986) kan gezien worden als het startpunt van de ontwikkeling van een gemeenschappelijk Europees migratiebeleid. Europese samenwerking in het domein van asiel en migratie werd vastgelegd in het Verdrag van Maastricht (1992), zij het in een informele vorm door de creatie van een intergouvernementele pijler voor Justitie en Binnenlandse zaken (JHA) (derde pijler) waarbij beslissingen bij unanimitieit werden genomen. Onder het Verdrag van Amsterdam (1997) werd het asiel- en migratiebeleid overgeheveld van de derde pijler naar de eerste pijler (onder Titel IV), waarmee de intergouvernementele methode

werd vervangen door de communautaire methode wat EU-instellingen nieuwe bevoegdheden gaf en unanimitieit voor een aantal beleidsdomeinen zoals grenscontrole en visumbeleid afschafte. Het Verdrag van Lissabon (2007, geratificeerd in 2009) maakte ook komaf met de unanimitieit van de Raad die nog gold voor beslissingen over wettelijke migratie en hertekende de bepalingen voor de ontwikkeling van een omvattend gemeenschappelijk migratiebeleid (Titel V). Sinds dit verdrag werd het migratiebeleid onderhevig aan gekwalificeerde meerderheidsstemming (QMV) en kreeg het Europees parlement medebeslissingsbevoegdheid. Het EU-migratiebeleid is georganiseerd in opeenvolgende vijf-jaren-werkplannen. Hoewel het Tampere Programma (1999-2004) en het Den Haag Programma (2005-2009) reeds heel wat maatregelen vooropstelden in het domein van grensbeleid, visabeleid, asielbeleid, de aanpak van irreguliere migratie, integratiebeleid en de rechten van derdelanders verblijvende in de EU, is het pas het Stockholm Programma (2010-2014) dat ook melding maakt van de noodzaak van een gemeenschappelijk kader voor ‘toelating’ en een EU-immigratiecode en gemeenschappelijke regels voor gezinshereniging vooropstelde. Binnen dit kader ontwikkelde zich doorheen de jaren een groeiend corpus aan Europese regelgeving in de vorm van richtlijnen, die verplicht moeten worden omgezet door de lidstaten maar wel een zekere invullingsruimte laten. De voornaamste Europese regelgeving in het domein van migratiebeleid tot dusver zijn de Richtlijn 2001/51/EG betreffende Schengen; Richtlijn 2003/86/EG betreffende gezinshereniging; Richtlijn 2003/109/EG (geamendeerd door Richtlijn 2011/51/EU) betreffende de status langdurig ingezetene; Richtlijn 2004/38/EG betreffende vrij verkeer van Unieburgers en hun familie; Richtlijn 2004/114/EG betreffende studenten, scholieren, stagiairs en vrijwilligers; Richtlijn 2005/71/EG betreffende wetenschappelijke onderzoekers; Verordening N° 562/2006 betreffende de Schengengrenscore; Richtlijn 2008/115/EC betreffende terugkeer; Richtlijn 2009/50/EG betreffende hooggekwalificeerden

(blauwe kaart); Richtlijn 2011/36/EU (na eerdere Richtlijn 2004/81/EC) betreffende mensen-smokkel; Richtlijn 2011/98/EU betreffende de gecombineerde vergunning; Richtlijn 2014/36/EU betreffende seizoensarbeid en Richtlijn 2014/66/EU betreffende overplaatsing binnen een onderneming.

Richtlijn (EU) 2016/801 betreffende de voorwaarden voor toegang en verblijf van derdelanders met het oog op onderzoek, studie, stages, vrijwilligerswerk, scholierenuitwisseling, educatieve projecten of au-pairactiviteiten werd op 11 mei 2016 aangenomen en moet voor 23 mei 2018 omgezet zijn. Die richtlijn vervangt de eerdere instrumenten voor studenten en onderzoekers, vergroot het toepassingsgebied ervan en vergemakkelijkt de toepassing.

Ten gevolge van deze ontwikkelende Europese regelgeving en nationale ontwikkelingen, werd de Belgische Vreemdelingenwet van 1980 meermaals hervormd. Met de Wet van 15 september 2006 werd bijvoorbeeld de gezinsherenigingsrichtlijn omgezet en werden onder andere de huisvestingsvoorwaarde en ziekteverzekering geïntroduceerd. De wet van 21 april 2007 (en Koninklijke Besluiten van 31 mei 2007, 8 juni 2007 en 12 september 2007) vormde de omzetting van de richtlijn betreffende wetenschappelijke onderzoekers. Nauwelijks enkele dagen later wijzigde de Wet van 25 april 2007 de Vreemdelingenwet opnieuw ter omzetting van de richtlijnen betreffende de status langdurig ingezetene en betreffende het vrij verkeer van Unieburgers en hun familieleden. Kleinere aanpassingen volgden, onder andere (maar niet beperkt tot) het Koninklijk Besluit van 27 april 2007 (over adequate huisvesting en stabiele relatie voor gezinshereniging); het Koninklijk Besluit van 22 juli 2008 (wijziging regulering langdurige ingezetene); het Koninklijk Besluit van 28 mei 2009 (arbeidsmigratie en uitzonderingsregels voor leidinggevendenden); het Koninklijk Besluit van 26 augustus 2010 (versoepeling van de huisvestingsvoorwaarde voor gezinshereniging) en het Koninklijk Besluit van 13 maart

2011 (uitbreiding gezinshereniging met een Unieburger naar wettelijke partners). De Wet van 8 juli 2011 vormde een belangrijke wijziging van de Vreemdelingenwet, die zijn weerslag heeft op de immigratiestatistieken. Met deze wet werden de voorwaarden voor gezinshereniging met een Belgische of niet-EU inwoner (gezinshereniger) verstrengd, o.a. door de invoering van een minimuminkomen-criterium voor gezinsherenigers, afschaffing van de mogelijkheden voor (schoon)ouders om in aanmerking te komen voor gezinshereniging, invoering van een leeftijdsgrens voor echtgenoten en partners, striktere nuancering van 'stabiele relatie' en uitbreiding van de voorwaardelijke periode. Later volgde onder andere nog de Wet van 15 mei 2012 (met Koninklijke Besluiten van 17 juli 2012, 3 augustus 2012 en 15 augustus 2012) waarmee de Europese Blauwe Kaart als verblijfsvergunning voor hooggekwalificeerde werknemers in België in het leven werd geroepen en de Wet van 19 maart 2014 die onder andere het recht op gezinshereniging voor ouders van een minderjarige Unieburger en andere familieleden van een Unieburger, en recht op de status van langdurig ingezetene voor vluchtelingen en subsidiair beschermden reguleerde.

Naast de verblijfswetgeving ontwikkelde zich ook het wetgevend kader voor verwerving van de Belgische nationaliteit. Op 28 juni 1984 werd het wetboek van de Belgische nationaliteit aangenomen, dat het mogelijk maakte om na 5 jaar verblijf 'genaturaliseerd' te worden. Deze naturalisering was de eerste stap naar volwaardig Belgisch burgerschap. In dit proces werd de 'intentie tot integratie' onderzocht. Op 1 maart 2000 werd de nationaliteitswet grondig hervormd. De procedure voor nationaliteitsverwerving werd versoepeld door het vereiste minimum aantal jaren verblijf in België terug te brengen naar 3 jaar en integratievereisten te schrappen. Met de Wet van 4 december 2012 werd het wetboek van de Belgische nationaliteit echter weer verstrengd. Voortaan is nationaliteitsverwerving mogelijk na 5 jaar wettig verblijf indien men 'maatschappelijke

integratie' en 'economische participatie' kan bewijzen, of na 10 jaar wettig verblijf indien men 'deelname aan het leven van zijn onthaalgemeenschap' kan aantonen. Voor beide sporen is ook kennis van één van de landstalen vereist. Andere wetgeving gerelateerd aan het migratiebeleid is de Wet van 30 april 1999 betreffende

de tewerkstelling van buitenlandse werknemers en de Wet van 19 maart 2004 tot toekenning van het actief kiesrecht bij de gemeenteraadsverkiezingen aan vreemdelingen. Sinds de zesde Staatshervorming in 2014 werd daarenboven de overheveling van arbeidsmigratiebevoegdheden naar deelstatelijk niveau georganiseerd.

Het huidige Belgische migratiebeleid⁴

Sinds 2008 is een apart regeringslid bevoegd voor migratie- en asielbeleid, dat vanaf 2011 ook verantwoordelijk is voor de opvang van asielzoekers. De Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ), het Commissariaat-Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS), de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RVV) (onder de Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken) en het Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers (Fedasil) (onder de Programmatorische Overheidsdienst Maatschappelijke Integratie) zijn uitvoerende organen onder deze bevoegdheden. Met betrekking tot migratie is de DVZ verantwoordelijk voor het beheer van de toegang, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen in België en heeft de dienst als voornaamste taken het beheren van migratiestromen en beslissen over geldigheid van verblijfsaanvragen, het aanpassen en implementeren van de nationale migratiewetgeving in overeenstemming met Europees recht, het voeren van de strijd tegen mensensmokkel en het organiseren van de terugkeer van vreemdelingen. Onder binnenlandse zaken heeft ook de federale politie taken gerelateerd aan grenscontrole, strijd tegen mensensmokkel, illegale migratie, fraude en terugkeer. De Raad voor Vreemdelingenbetwistingen en de Raad van State zijn beroepsorganen voor migratieprocedures. Hiernaast zijn ook andere overheidsdiensten (onrechtstreeks) betrokken bij de toepassing van het migratiebeleid. Zo is de Federale Overheidsdienst voor Buitenlandse Zaken betrokken bij de informatieverstrekking over visa-procedures en afgifte van visa in het buitenland, zijn de Federale Overheidsdienst voor Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg en de departementen voor Werk in

de gewesten (in Vlaanderen het Departement Werk en Sociale Economie) bevoegd voor regulering van tewerkstelling door buitenlanders (inclusief arbeidsvergunningen), is de Federale Overheidsdienst voor Economie, K.M.O., Middenstand en Energie bevoegd voor zelfstandige beroepsuitoefening en ondernemingen van buitenlanders (inclusief beroepskaarten) en is de Federale Overheidsdienst Justitie onder andere verantwoordelijk voor nationaliteitsbeleid, mensensmokkel en voogdijschap van niet-begeleide minderjarigen (Dienst Voogdij). Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen worden toegewezen aan een voogd die instaat voor het onthaal van de minderjarige en diens toegang tot medische zorg, onderwijs en eventuele juridische ondersteuning in België.

Toegang tot het Belgische grondgebied en recht op verblijf van korte duur (maximum 90 dagen) is gereguleerd door de Schengenakkoorden en Schengen Visacode. Verschillende types visa worden uitgereikt voor een inreis in België, waaronder Type A (luchthaven transit), Type C (kort verblijf of reizen voor verblijfsdoeleinden als toerisme, zakenreizen, familiebezoeken,...) en Type D (langdurig verblijf, zoals gezinshereniging, studies, tewerkstelling,...). Unieburgers uit andere EU-lidstaten zijn vrijgesteld van visumvereisten in het kader van vrij verkeer van Unieburgers. Voor langdurig verblijf (langer dan 3 maanden) levert België een visum Type D voor de inreis af, dat moet worden omgezet in een verblijfsvergunning na aankomst in België. Er bestaan verschillende mogelijke verblijfsstatuten voor langdurig verblijf in België met verschillende toelatingsvoorwaarden van toepassing naargelang het statuut. Integratievereisten zijn

4. Belgisch Contactpunt EMN (2012). *The Organisation of Asylum and Migration Policies in Belgium*. Brussel: Belgisch Contactpunt voor het Europees Migratienetwerk.

nooit van toepassing als voorafgaande voorwaarde om toelating en verblijfsrecht in België te bekomen. Gezinshereniging (zowel hereniging van bestaande gezinnen als formatie van nieuwe gezinnen) is de voornaamste formele verblijfsreden voor wettelijke migratie van niet-EU-burgers naar België. Familieleden kunnen verblijfsrecht verwerven indien zij tot een ontvankelijke categorie familieleden behoren en aan een aantal voorwaarden is voldaan. Deze toelatingsvoorwaarden, zoals leeftijdsvereisten, huisvestingsvereisten of voldoende financiële middelen, verschillen echter naargelang de nationaliteit van de familieleden, de nationaliteit en het verblijfsrecht van de gezinshereniger in België en de aard van het verwantschap. Door de regelgeving over vrij verkeer van Unieburgers en hun familieleden, verloopt gezinshereniging met een EU-burger uit een andere lidstaat onder meer gunstige voorwaarden dan met een Belg of niet-EU-burger. Ten tweede kan een verblijfsvergunning worden toegekend op basis tewerkstelling of zelfstandige beroepsuitoefening als formeel verblijfsdoel. Hiervoor dient men in principe eerst een arbeidskaart respectievelijk een beroepskaart te bekomen waarvoor men aan verschillende voorwaarden moet voldoen. Verschillende categorieën zijn echter vrijgesteld, zoals Unieburgers en hun partners. Ten derde kunnen internationale studenten een verblijfsvergunning bekomen voor het volgen van voltijdse hogere studies in België, mits o.a. bewijs van voldoende financiële middelen. Daarnaast bestaan er verschillende andere verblijfsstatuten met betrekking tot o.a. mensenhandel, medische redenen, au pairs en niet-begeleide minderjarigen. Een niet-EU-burger met verblijfstatus van onbeperkte duur kan (behoudens uitzonderingen) na een verblijf van 5 jaar in België de status van 'langdurig ingezetene' bekomen. Al deze verschillende statuten zijn niet van toepassing op Unieburgers uit andere lidstaten, die gebruik kunnen maken van hun recht op vrij verkeer om langdurig in België te verblijven. Migranten die wettig in het land verblijven, beschikken over een verblijfsvergunning en worden ingeschreven

in het vreemdelingenregister of bevolkingsregister (naargelang type verblijfsvergunning). Vreemdelingenkaarten A (beperkt verblijf), B (onbeperkt verblijf), C (vestiging) en D (langdurig ingezetene) zijn de basiskaarten voor niet-EU-burgers die in België verblijven onder de statuten werk, gezinshereniging, studies, slachtoffers van mensenhandel, niet-begeleide minderjarigen,... in verschillende stadia van verblijf in België. Daarnaast zijn de kaarten E en E+ bestemd voor EU-burgers en kaarten F en F+ voor familieleden van EU-burgers. Ten slotte werd een aparte kaart H ('Blauwe Kaart') in het leven geroepen voor hooggekwalificeerde werknemers.

De huidige Belgische nationaliteitswet onderscheidt verschillende mogelijkheden om Belgisch burgerschap te verwerven. Met betrekking tot meerderjarige vreemdelingen gebeurt het merendeel van de nationaliteitsverwerkingen actueel via 'nationaliteitsverklaring'. Deze kan ten eerste afgelegd worden door een vreemdeling die geboren is in België, altijd in België heeft gewoond en over een onbeperkte verblijfsvergunning beschikt, waarbij geen integratievereisten gelden. Ten tweede kan men via verklaring burger worden na 5 jaar wettig verblijf – kort traject – indien men 'maatschappelijke integratie' kan aantonen (vb. inburgeringscursus, secundair onderwijs of beroepsopleiding in landstaal, onafgebroken tewerkstelling of zelfstandige beroepsuitoefening) en 'economische participatie' bewijst (a.d.h.v. minimum aantal maanden tewerkstelling of minimum aantal sociale kwartaalbijdragen door zelfstandigen). Ook kan men een verklaring afleggen na 10 jaar wettig verblijf – lang traject – waarbij men enkel 'deelname aan de onthaalgemeenschap' moet bewijzen (vb. diploma verworven in België, bewijs van inschrijving in Belgische school, bewijs van werk of participatie in verenigingen,...). Zowel voor het korte als het lange traject is het beschikken over een onbeperkte verblijfsvergunning en bewijs van kennis van één van de landstalen vereist. Naast verklaringen van Belgisch

burgerschap blijft de mogelijkheid tot naturalisatie bestaan. Dit is echter een uitzonderlijke procedure geworden en beperkt tot personen die niet in aanmerking komen voor het 5- of 10-jaar traject voor nationaliteitsverwerving en die 'uitzonderlijke verdiensten' kunnen aantonen. Ook voor minderjarige vreemdelingen kan een veelheid aan mogelijkheden onderscheiden worden, waaronder nationaliteitsverwerving bij geboorte, wanneer één van de ouders Belg wordt, na verklaring van de ouders, bij adoptie of om staatloosheid te vermijden.

Verder is de Dienst Vreemdelingenzaken de bevoegde autoriteit voor de implementatie van gedwongen terugkeerbeleid. Begeleide vrijwillige terugkeer valt daarentegen onder de verantwoordelijkheid van Fedasil, in nauwe samenwerking met de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) en een aantal NGO's. Terugkeermaatregelen zijn facultatief en individueel. Ten slotte speelt ook het voormalig Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding – in maart 2014 hervormd tot 2 aparte centra: het Interfederaal Gelijkekansencentrum en het Federaal Migratiecentrum (sinds september 2015 Myria) – een rol. Myria is een onafhankelijke federale openbare instelling gespecialiseerd in de analyse van migratiestromen, de bescherming van

de grondrechten van vreemdelingen en de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel. Het Interfederaal Gelijkekansencentrum is een onafhankelijke interfederale openbare instelling gespecialiseerd in het gelijkekansenbeleid en non-discriminatiebeleid met als opdracht het bevorderen van gelijke kansen en rechten voor alle burgers en het bestrijden van discriminatie.

Sinds 2016 zijn er een aantal wijzigingen in de Vreemdelingenwet (of Verblijfswet) goedgekeurd. Door de wet van 18 december 2016 wordt de integratiebereidheid als algemene verblijfsvoorwaarde ingeschreven in de Vreemdelingenwet. Enerzijds wordt de nieuwkomersverklaring ingevoerd, die zal gelden als voorwaarde om een geldige verblijfsaanvraag in te dienen, en anderzijds wordt de voorwaarde ingevoerd om inspanningen tot integratie te leveren voor het behouden van een verblijfsrecht. In 2017 zijn enkele grote wetswijzigingen ingevoerd in het kader van de strijd tegen terrorisme en radicalisering (wet van 24 februari 2017 en wet van 15 maart 2017). Deze wetswijzigingen geven de DVZ en de minister of staatssecretaris meer bevoegdheden en mogelijkheden om het verblijfsrecht van vreemdelingen te beëindigen. Bovendien staat in sommige gevallen niet langer schorsend beroep open tegen beslissingen tot beëindiging.

Historische ontwikkeling van het Belgische en Europese asielbeleid⁵

In de naoorlogse jaren ratificeerde België in 1954 de Conventie van Genève van 28 juli 1951 en in 1969 het protocol van New York van 31 januari 1967. Tot op heden kent het Belgische asielbeleid, net als het migratiebeleid, zijn juridische basis in de Vreemdelingenwet van 15 december 1980. Tot 1987 werden beslissingen inzake asioldossiers genomen door het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen, een VN-organisatie. Het aantal asielaanvragen nam in België en de andere Europese landen toe vanaf het midden van de jaren 1980. Als gevolg daarvan werd op nationaal en Europees niveau het asielbeleid hervormd. Met de wet van 15 juli 1987 werd het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen en de Vaste Beroepscommissie in het leven geroepen en werden de beslissingen met betrekking tot de asielverlening door België zelf genomen.⁶

Gaandeweg werden ook op Europees niveau bevoegdheden gecreëerd om een asielbeleid te ontwikkelen. De Europese lidstaten besloten in het Verdrag van Amsterdam (1997) om toe te werken naar een gezamenlijk Europees asielbeleid, het zogenaamde 'Common European Asylum System' (CEAS) en hevelde daarvoor samen met de migratiebevoegdheden eveneens de asielbevoegdheid over van de derde pijler (onder JHA) naar de eerste pijler (Titel IV) waardoor EU-instellingen bevoegdheden kregen om asielbeleid te ontwikkelen en de communautaire methode (co-decisie en meerderheidsbeslissingen) ook op asielbeleid van toepassing werd. Net als migratie is ook het Europese asielbeleid georganiseerd in opeenvolgende

vijf-jaren-werkplannen. De programma's van Tampere (1999-2004) en Den Haag (2005-2009) hebben geleid tot een aantal richtlijnen zoals de Richtlijn 2003/9/EC ('Opvangrichtlijn') met betrekking tot minimumopvang; de Richtlijn 2004/83/EG ('Kwalificatierichtlijn') inzake minimumnormen voor de erkenning van onderdanen van derde landen en staatlozen als vluchteling of als persoon die anderszins internationale bescherming behoeft en de Richtlijn 2005/85/EG ('Procedurerichtlijn') met betrekking tot de procedures in de lidstaten voor de toekenning of intrekking van de vluchtelingenstatus. Relevant is ook de Dublin-verordening van 2003 (verordening n° 343/2003) die de oude Dublin-conventie van 1990 vervangt en regelt welke EU-lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een asielverzoek.

Op Belgisch niveau werden begin de jaren 2000 een aantal maatregelen genomen. In 2001 werd bijvoorbeeld het LIFO-systeem ('Last In, First Out') aangenomen, waardoor de recentste asielaanvragen voorrang kregen bij de behandeling. In 2006 en 2007 vonden belangrijke juridische hervormingen plaats. De asielprocedure werd vereenvoudigd, één enkele instantie (Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen) werd de centrale asielautoriteit en er kwam een nieuw beroepsorgaan (Raad voor Vreemdelingenbetwistingen). Ook het Belgische opvangbeleid werd gewijzigd, met de wet van 12 januari 2007 betreffende de opvang van asielzoekers en de wet van 21 april 2007 die reguleerde dat asielzoekers voortaan enkel materiële hulp (opvang en begeleiding)

5. Belgisch Contactpunt EMN (2012). *The Organisation of Asylum and Migration Policies in Belgium*. Brussel: Belgisch Contactpunt voor het Europees Migratienetwerk.

6. Hullebroeck, P. (1992). La politique générale d'immigration et la législation des étrangers. In: Morelli, A. (red.). *Histoire des étrangers et de l'immigration en Belgique*. Brussel: Vie Ouvrière.

ontvangen tijdens hun procedure en geen financiële steun.

In 2013 werd een nieuwe Europese Richtlijn (2013/32/EU) betreffende gemeenschappelijke procedures voor de toekenning en intrekking van de internationale bescherming aangenomen, die wijzigingen impliceerde voor de regulering van opvang van asielzoekers, de erkenningsnormen en procedures over behandeling

van asielaanvragen en de Dublin-regulering. In de context van de sterke stijging van het aantal asielzoekers in Europese lidstaten anno 2015 is de creatie van een adequaat Gemeenschappelijk Europees Asielsysteem en correcte implementatie van gemeenschappelijke asielregulering door de lidstaten momenteel een beleidsprioriteit die hoog op de politieke agenda staat.

Het huidige Belgische asielbeleid⁷

De asielprocedure en bevoegdheden van de betrokken instanties zijn gereguleerd in de Vreemdelingenwet van 1980. De vluchtelingenstatus wordt toegekend op basis van de Conventie van Genève van 1951 en het Europese asielacquis (in het bijzonder de Kwalificatierichtlijn). De Vreemdelingenwet voorziet eveneens in de status van subsidiaire bescherming en verblijfsvergunningen voor medische of humanitaire redenen.

Alle asielaanvragen op het grondgebied moeten bij de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) ingediend worden binnen de 8 dagen na aankomst in België. De DVZ gaat o.a. na of België verantwoordelijk is voor het behandelen van de asielaanvraag (in het kader van de Dublinverordening) en registreert de asielaanvraag. De DVZ regelt eveneens het verblijfstatuut van asielzoekers in procedure. De asielzoeker is vereist de reden van de aanvraag te staven, identiteitsgegevens en relevante informatie zoals de datum van aankomst te verstrekken en een interview af te leggen bij de DVZ. Verder worden een pasfoto en vingerafdrukken genomen en wordt een X-ray-test ter opsporing van tuberculose afgenomen. Hierna ontvangt de asielzoeker een bewijs van de asielaanvraag, waarmee hij of zij kan worden ingeschreven in het wachtregister en een immatriculatie-attest kan bekomen dat geldt als verblijfsdocument gedurende de looptijd van de asielaanvraag.

Volgens de Opvangwet heeft elke asielzoeker recht op opvang die hem of haar in staat stelt een menswaardig leven te leiden. Het Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers (Fedasil), beheert en coördineert een netwerk van opvangcentra, dat zowel collectieve als

individuele opvangplaatsen omvat. De praktische organisatie hiervan gebeurt in samenwerking met andere overheidsinstellingen, NGO's en private partners. Sinds de hervorming van 2007 is staatssteun aan asielzoekers volledig verschoven van financiële ondersteuning naar materiële steun. Deze materiële steun omvat accommodatie, voeding, kleding, medische, sociale en psychologische hulp, toegang tot tolkdiensten, toegang tot juridische vertegenwoordiging, toegang tot opleiding, toegang tot een vrijwillig terugkeerprogramma en een beperkte dagelijkse toelage (zogenaamde 'zakgeld').

Indien België verantwoordelijk is voor de behandeling van de asielaanvraag, wordt het dossier door de DVZ doorgestuurd naar het Commissariaat voor Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS) dat als onafhankelijk administratief orgaan de enige instantie is die bevoegd is voor het onderzoeken van asielaanvragen en de toekenning of afwijzing van de vluchtelingenstatus of subsidiaire bescherming. Het CGVS onderzoekt het verzoek eerst binnen het kader van de Conventie van Genève en in tweede instantie worden gronden voor subsidiaire bescherming onderzocht. De vluchtelingenstatus wordt toegekend indien het waarschijnlijk is dat de aanvrager een gegronde vrees heeft voor vervolging in het land van herkomst. De status van subsidiaire bescherming wordt toegekend indien de asielaanvrager niet voldoet aan de criteria van de Genève Conventie, maar er wel een reëel risico is dat de persoon ernstig gevaar loopt bij terugkeer naar het land van herkomst. Een versnelde procedure (15 dagen) is onder andere mogelijk voor burgers afkomstig uit landen op de 'lijst van veilige landen',

7. Belgisch Contactpunt EMN (2012). *The Organisation of Asylum and Migration Policies in Belgium*. Brussel: Belgisch Contactpunt voor het Europees Migratienetwerk.

wanneer de asielzoeker wordt vastgehouden in een gesloten centrum of onderworpen is aan veiligheidsmaatregelen. Tegen de beslissing van het CGVS kan beroep aangetekend worden bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RVV), die volledige bevoegdheid heeft om de beslissing van het CGVS te bevestigen, te herzien of te annuleren. In het laatste geval wordt het dossier opnieuw naar de CGVS verzonden voor een nieuw onderzoek. Tegen beslissingen van de RVV kan men enkel beroep aantekenen in de vorm van cassatieberoep bij de Raad van State. Indien de asielaanvraag definitief is afgewezen, wordt de asielzoeker verondersteld gevolg te geven aan een bevel tot verlaten van het grondgebied (doorgaans binnen de 30 dagen), afgeleverd door de DVZ. Terugkeer kan op eigen initiatief of met ondersteuning van de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM). Wanneer de asielzoeker erkend wordt als vluchteling, wordt sinds 8 juli 2016 eerst een verblijf van beperkte duur (A-kaart) toegekend. Na vijf jaar, te rekenen vanaf het indienen van de asielaanvraag, krijgt de erkende vluchteling een verblijf van onbeperkte duur. Hiertoe moet hij zich op eigen initiatief tot de gemeente richten om de elektronische B-kaart aan te vragen. Ook bij toekenning van de status subsidiaire bescherming wordt eerst een beperkt verblijfsrecht (A-kaart) toegekend.⁸ De elektronische

A-kaart is één jaar geldig. Na afloop van dat jaar moet de betrokkene zelf een vernieuwing aanvragen. Is de DVZ van oordeel dat de omstandigheden op basis waarvan de betrokkene het statuut heeft gekregen nog aanwezig zijn, dan zal de DVZ de gemeente de instructie geven om de elektronische A-kaart met 2 jaar te vernieuwen. Na 2 jaar kan de betrokkene opnieuw een vernieuwing voor 2 jaar aanvragen. Er wordt een definitief verblijf toegekend na 5 jaar te rekenen vanaf de datum van de asielaanvraag, op voorwaarde dat het CGVS het statuut in die periode niet introk. Erkende vluchtelingen en personen aan wie de status van subsidiaire bescherming werd toegekend, worden overgeschreven van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister.

De wet van 10 augustus 2015 heeft de mogelijkheden voor het CGVS om een internationale beschermingsstatus in te trekken verruimd. De wetten van 4 mei 2016, 17 mei 2016 en 1 juni 2016 brachten onder meer enkele belangrijke wijzigingen aan op het vlak van gezinshereniging en voor erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden. Zo werd er bijvoorbeeld een beperkt verblijfsrecht ingevoerd voor erkende vluchtelingen gedurende de eerste vijf jaar van verblijf.⁹

8. Personen die erkend werden als vluchteling voor 8 juli 2016, ontvingen onmiddellijk een elektronische B-kaart van onbepaalde duur.

9. Een recent overzicht van de ontwikkelingen van de wetgeving is beschikbaar op aanvraag bij integratie@vlaanderen.be.

1.2. HET VLAAMSE INTEGRATIE- EN INBURGERINGSBELEID

- Van een Belgisch immigratiebeleid naar een Vlaams categoriaal welzijnszorgbeleid voor migranten
 - Van een categoriaal welzijnszorgbeleid naar een gecoördineerd migrantenbeleid
 - Van een gecoördineerd migrantenbeleid naar een gecoördineerd minderhedenbeleid
 - Van een driesporenbeleid naar een inburgeringsbeleid en een diversiteitsbeleid
 - Van twee afzonderlijke decreten naar een geïntegreerd beleid
 - De Agentschappen Integratie en Inburgering
-

Van een Belgisch immigratiebeleid naar een Vlaams categoriaal welzijnszorgbeleid voor migranten

De Belgische regering beschouwde de in de jaren 1960 aangeworven immigranten als 'gastarbeiders', tijdelijke werknemers die later terug naar hun land van herkomst zouden keren. Daarom koppelde de regering in die periode geen integratiebeleid aan haar immigratiebeleid. Na de migratiestop van 1974 groeide in beleidskringen het besef dat de aanwezigheid van vreemdelingen een permanent gegeven was dat op een positieve wijze benaderd diende te worden. Door de wet van 15 december 1980 werd de mogelijkheid tot vestiging van vreemdelingen in België juridisch erkend. Hierdoor kregen vreemdelingen meer rechtszekerheid en bescherming tegen administratieve willekeur. Geleidelijk aan kreeg het beleid ook oog voor de specifieke noden en behoeften van de hier aanwezige migrantenbevolking. Deze evolutie in het beleidsdenken deed zich op dat ogenblik

ook in de ons omringende landen voor, waar men eveneens tot het besef kwam dat het tot dan toe gevoerde immigratiebeleid niet langer volstond om de integratie van deze bevolkingsgroepen in de samenleving te bevorderen.

Door de staatshervorming van 8 augustus 1980 werd het beleid inzake onthaal en integratie van inwijkelingen overgeheveld naar de gemeenschappen. Met het oog op het uitbouwen van een categoriaal welzijnszorgbeleid voor migranten werden in de loop van de jaren 1980 een aantal beleidsinstrumenten ontwikkeld, zoals de begeleidingsdiensten voor migranten, het stimuleren van zelforganisaties binnen de migrantengroepen en het uitbouwen van taalonderwijs voor volwassen migranten. Eind 1982 werd de Vlaamse Hoge Raad voor Migrantengroepen opgericht als gesprekspartner voor de overheid.

Van een categoriaal welzijnszorgbeleid naar een gecoördineerd migrantenbeleid

Onder meer als reactie op het toenemend succes van extreemrechts bij verkiezingen op het einde van de jaren 1980 en in het bijzonder de 'Zwarte Zondag' van 24 november 1991, werd het migrantenthema een prioritair beleids-thema. Het Interministerieel Comité voor het Migrantenbeleid (d.i. een overlegforum voor alle bij het migrantenbeleid betrokken overheden) en het Koninklijk Commissariaat voor het Migrantenbeleid (KCM) werden opgericht. In de opeenvolgende rapporten van het KCM werden uitvoerige analyses gemaakt, probleempunten aangehaald en voorstellen geformuleerd.

Het KCM werkte een integratieconcept uit dat het midden hield tussen segregatie en assimilatie op basis van volgende criteria:

- assimilatie waar de openbare orde het vraagt;
- consequente bevordering van een zo goed mogelijke inpassing volgens de oriënterende sociale basisbeginselen die de cultuur van het gastland schragen en die met 'moderniteit', 'emancipatie' en 'volwaardig pluralisme' - zoals een moderne westerse staat dit verstaat - te maken hebben;
- ondubbelzinnig respect voor de culturele diversiteit-als-wederzijdse-verrijking op andere vlakken.

Dit concept verwees er ook naar dat deze inpassing tegelijkertijd gepaard moest gaan met een bevordering van de structurele betrokkenheid van de minderheden bij de activiteiten en doelstellingen van de overheid.

Daar dit integratiemodel zich de facto hoofdzakelijk op het maatschappelijk vlak situeerde, hebben de deelstaten het onvermijdelijk een eigen inkleuring gegeven. In Vlaanderen richtte het migrantenbeleid zich tot diegenen die zich

omwille van hun zwakke socio-economische situatie en hun etnische afkomst in een sociale achterstandspositie bevonden. De reglementering op de integratiecentra voor migranten gaf in die periode erkenning aan wat er de voorgaande jaren gegroeid was aan privé en openbare initiatieven die vóór 1990 als sociale diensten, opbouwwerkorganen of begeleidingsdiensten voor migranten begaan waren met integratie. De sleutelwoorden van het Vlaamse beleid op dat moment waren 'tweesporenbeleid', 'inclusief beleid' en 'gecoördineerd beleid'. Het tweesporenbeleid richtte zich op een integratiebeleid (opgevat als een gelijkheidsbeleid) en een cultuurbeleid. Het sterker benadrukken van het cultuurbeleid als hefboom van migrantenbeleid hing samen met het groeiend besef dat het migrantendebat tot dan toe teveel een debat onder Belgen was geweest waarbij de migrant tot object werd gereduceerd. Door het cultuurbeleid moesten migranten meer de kans krijgen om voor hun eigen rechten op te komen. Inclusief beleid hield in dat elke minister binnen de Vlaamse regering zijn of haar verantwoordelijkheid moest opnemen voor de concrete uitvoering van het migrantenbeleid. De Vlaamse regering opteerde ervoor om het algemene beleid dat op de diverse domeinen werd gevoerd waar nodig te verbijzonderen naar de doelgroep migranten toe. Coördinatie van beleid bleef noodzakelijk met het oog op het bevorderen van de samenhang binnen en het bewaken van de voortgang van het gehele regeringsbeleid inzake migranten. Daarnaast legde de Vlaamse overheid de nadruk op de verantwoordelijkheid van de lokale besturen ter zake.

Naar aanleiding van de discussie over de reorganisatie van een 40-tal erkende integratiecentra voor migranten gingen bovendien stemmen op

om het debat over de nieuwe structuur te verruimen en - naast de migrantensector - ook de werkingen met vluchtelingen en met de woonwagenbevolking bij de besprekingen te betrekken. Er werd aangedrongen op een definitieve

decretale regeling voor de sector. De 3 grote groepen van activiteiten van de sector waren het onthaal van nieuwkomers, de uitbouw van taalonderricht en het stimuleren van het verenigingsleven voor migranten.

Van een gecoördineerd migrantenbeleid naar een gecoördineerd minderhedenbeleid

Het aantreden van een nieuwe Vlaamse regering medio 1995 betekende opnieuw een stimulans om het Vlaamse migrantenbeleid verder te profileren. De Interdepartementale Commissie Migranten (ICM) maakte een strategisch plan op voor het Vlaamse beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden dat door de Vlaamse regering werd goedgekeurd.

Het eerste Minderhedendecreet kwam er op 28 april 1998. Het minderhedenbeleid werd vertaald in een driesporenbeleid: een emancipatiebeleid voor de gevestigde groepen, een onthaalbeleid voor vreemdelingen die hier nieuw toekwamen en een opvangbeleid voor mensen zonder wettig verblijfsstatuut. Naast een inhoudelijke, had dit decreet ook een grote organisatorische

component: van 8 regionale en 43 lokale integratiecentra evolueerde de sector naar 5 provinciale, 2 lokale, 1 hoofdstedelijk integratiecentrum en de stedelijke integratiediensten. De integratiecentra, ondersteund door het Vlaams Minderhedencentrum (in 2011 omgevormd tot het Kruispunt Migratie-Integratie) werden structureel erkend als uitvoerders van het integratiebeleid op het terrein. Een coördinerende minister en een coördinerende commissie moesten overlappingsen en contradicties tussen de verschillende sectorale initiatieven voorkomen. In 2000 werd het Minderhedenforum opgericht als officiële gesprekspartner van de Vlaamse overheid over alle gelegenheden die de etnisch-culturele minderheden aanbelangen.

Van een driesporenbeleid naar een inburgeringsbeleid en een diversiteitsbeleid

In 1999 kwam de term 'inburgering' voor het eerst voor in het regeerakkoord. Tussen 2001 en 2003 werd wat al ontwikkeld was op het terrein verder op elkaar afgestemd en met experimentele middelen omgevormd tot wat inburgering vandaag is. Op 1 april 2004 trad het inburgeringsdecreet in werking en eindigde de experimentele fase van het inburgeringsbeleid. De onthaalbureaus voerden het inburgeringsbeleid op het terrein uit. Van de 24 onthaalbureaus in Vlaanderen en 2 in Brussel werden er met het inburgeringsdecreet 8 erkend (5 provinciale onthaalbureaus en 3 stedelijke in Antwerpen, Gent en Brussel). Met het inburgeringsbeleid nam ook de aandacht voor de dienstverlening sociaal tolken en vertalen toe en werden er middelen uitgetrokken voor het uitbouwen van deze sector. Zo ontstond ook de Vlaamse tolkentelefoon Babel.

Tussen 2002 en 2004 kregen de Huizen van het Nederlands, die anderstaligen die Nederlandse taalles willen volgen op weg helpen, vorm. Een consulent van het Huis van het Nederlands voert een gesprek met de kandidaat-cursist en neemt eventueel enkele testen af. Samen met de anderstalige wordt gezocht naar de meest geschikte cursus in de regio. In Vlaanderen en

Brussel waren er 8 Huizen van het Nederlands: 5 provinciale Huizen en 3 stedelijke Huizen. Vanaf 2005 werden de structuur en de werking afgestemd op die van de onthaalbureaus om een 1-loket-werking te kunnen garanderen. In 2004 werd voor het eerst een functioneel bevoegde minister van inburgering aangesteld, tevens bevoegd voor het integratiebeleid (ook diversiteitsbeleid genoemd) en de coördinatie van het hele beleidsveld. Voor het eerst sinds Vlaanderen bevoegd werd voor het integratiebeleid, situeerde deze bevoegdheid zich bij de minister bevoegd voor het binnenlands bestuur.

Het bestaande minderhedenbeleid werd bijgestuurd met het Vlaamse Integratiedecreet van 2009. Er werd afgestapt van het doelgroepenbeleid en er werd een tweesporenbeleid uitgezet, enerzijds een inburgeringsbeleid en anderzijds een diversiteitsbeleid dat het samenleven in diversiteit op een inclusieve en gecoördineerde wijze wil 'beheren'. 'Actief en gedeeld burgerschap van eenieder' kwam centraal te staan. Het beleid inzake samenleven in diversiteit werd ook een sterk appel om mee te werken aan het opbouwen van een gedeelde samenleving.

Van twee afzonderlijke decreten naar een geïntegreerd beleid

Hoewel het Inburgeringsdecreet en het Integratiedecreet beide gericht waren op de integratie in de samenleving van personen met een migratiegeschiedenis en het leren omgaan van de samenleving met de gevolgen van migratie, werden ze teveel als afzonderlijke decreten beschouwd waardoor zowel de beleidsondersteuning als de beleidsuitvoering in grote mate los van elkaar tot stand kwamen. Door de evolutie van de inburgerings- en integratiesector en de stapsgewijze erkenning van opdrachten die op het terrein waren ontwikkeld, was de versnippering alsmaar groter geworden.

Het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid zet een volgende, logische stap in het traject dat het Vlaamse integratiebeleid tot nog toe heeft afgelegd. Het brengt de verschillende kerntaken – die allemaal bijdragen tot de doelstellingen van het integratiebeleid – weer samen. Het uitgangspunt van het Vlaamse integratiebeleid is en blijft dat wie nieuw is in Vlaanderen met gelijke rechten en gelijke plichten als volwaardig burger aan deze samenleving moet kunnen deelnemen. Integratie wordt gezien als een proces waarbij er nood is aan interactie tussen nieuwkomers en de samenleving waarin ze terecht komen.

Door het nieuwe decreet worden inburgering en integratie onlosmakelijk aan elkaar gekoppeld en wordt expliciet gesteld dat integratie niet alleen gaat over de nieuwkomer maar evenzeer over de ontvangende samenleving. Het decreet definieert integratie als “een dynamisch en interactief proces waarbij individuen, groepen, gemeenschappen en voorzieningen elk vanuit een context van afdwingbaarheid van rechten en plichten die inherent zijn aan onze democratische rechtstaat op een constructieve wijze

met elkaar in relatie staan en omgaan met migratie en de gevolgen ervan in de samenleving”. Onder integratiebeleid wordt verstaan: “het beleid dat met onderling afgestemde initiatieven inspeelt op de situaties en dynamieken die verbonden zijn met de gevolgen van migratie met als doel zelfstandige en evenredige participatie, toegankelijkheid van alle voorzieningen, actief en gedeeld burgerschap van eenieder en het verkrijgen van sociale samenhang”. Het is ook voor het eerst dat inburgering duidelijk wordt gepositioneerd als een onderdeel van het integratieproces. Nieuw is ook dat in dit decreet expliciete uitgangspunten worden opgesomd die als toetsstenen kunnen dienen bij het opzetten van acties in het kader van het Vlaamse integratiebeleid.

De maatschappelijke positie van personen van buitenlandse herkomst is in veel domeinen minder goed dan de positie van personen met een Belgische herkomst. Vier strategische doelstellingen moeten in de beleidsperiode 2014-2019 de herkomstkloof terugdringen: 1) in alle relevante maatschappelijke domeinen de herkomstkloof verminderen; 2) blijven investeren in het verhogen van de kennis van Nederlands; 3) de bestuurskracht van lokale besturen inzake lokaal integratiebeleid versterken en 4) een behoeftedekkend individueel vormings- en begeleidingsaanbod organiseren voor personen van buitenlandse herkomst. Het wegwerken van de herkomstkloof is een gedeelde verantwoordelijkheid en vereist samenwerking en afstemming tussen de verschillende beleidsdomeinen. Hiertoe werd op 15 juli 2016 het Horizontaal Integratiebeleidsplan goedgekeurd door de Vlaamse Regering. De Commissie Integratiebeleid volgt de uitvoering van het plan op.

Door de verhoogde instroom van vluchtelingen in de periode 2015-2016 stond het migratie- en integratiethema hoog op de agenda. Asielzoekers en erkende vluchtelingen tracht men sneller toe te leiden naar de arbeidsmarkt, door competenties sneller in kaart te brengen en taallessen en werkplekleren meer geïntegreerd aan te bieden. Jonge vluchtelingen en in het bijzonder niet-begeleide minderjarigen krijgen extra aandacht. Voor steden en gemeenten werden tijdelijk extra middelen ingezet.

In het huidige beleid wordt kennis van het Nederlands gezien als een belangrijk element van burgerschap, een belangrijke hefboom voor de participatie van wie in Vlaanderen wil leren, wonen, werken en leven. Taalverwerving wordt beschouwd als een gedeelde verantwoordelijkheid van de anderstalige en de ontvangende samenleving. Taalbeleid en taalpromotie worden expliciete facetten van het integratiebeleid. Ook het principe dat werken aan integratie alleen op een geïntegreerde manier kan, afgestemd op de lokale context, wordt verankerd in het nieuwe decreet.

De Agentschappen Integratie en Inburgering

Het decreet van 7 juni 2013 is de basis voor een grondige hervorming van de historisch gegroeide integratie- en inburgeringssector. Met het decreet van 29 mei 2015, dat het decreet van 7 juni 2013 wijzigt, werden de opdrachten zoals omschreven in het decreet van de Huizen van het Nederlands van 2004 eveneens opgenomen in het decreet van 7 juni 2013.

In uitvoering van het decreet van 7 juni 2013 staan drie agentschappen in voor de uitvoering van het Vlaamse integratie- en inburgeringsbeleid op het terrein: het Agentschap Integratie en Inburgering met als werkingsgebied het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad en Vlaanderen zonder de steden Antwerpen en Gent en een stedelijk agentschap in de stad Antwerpen en de stad Gent.

Per 1 januari 2015 werd het stedelijk verzelfstandigd agentschap Atlas, vzw Integratie en Inburgering Antwerpen, opgericht. De ingekantelde organisaties zijn het stedelijk onthaalbureau, integratiecentrum De8 vzw, de tolk- en vertaaldienst stad Antwerpen, de publiekswerking Atlas en het Huis van het Nederlands Antwerpen. In Gent gebeurde de inkanteling op 1 mei 2015, met terugwerkende kracht naar 1 januari 2015. De ingekantelde organisaties van In-Gent zijn het onthaalbureau Kom-Pas Gent vzw, het integratiecentrum Intercultureel Netwerk Gent vzw, Tolk- en Vertaalservice Gent vzw en sinds 1 januari 2016 het Huis van het Nederlands Gent vzw. De nieuwe organisatie Integratie en Inburgering Gent vzw heeft het statuut van een stedelijk extern verzelfstandigd agentschap.

Het Agentschap Integratie en Inburgering werd in 2013 opgericht als private stichting. In 2014 werd de inbreng van de verschillende vzw's en provinciale werkingen voorbereid. Dit mondde

per 1 januari 2015 uit in de inkanteling van de 5 provinciale integratiecentra, onthaalbureaus en diensten voor sociaal tolken en vertalen, het integratiecentrum en onthaalbureau in Brussel, het Kruispunt Migratie-Integratie vzw en Babel, Vlaamse tolkentelefoon vzw. In de loop van 2015 kantelden ook de 5 provinciale Huizen van het Nederlands in.

De drie agentschappen hebben, ondanks de specifieke geografische en bestuurlijke context waarin ze opereren, de gezamenlijke opdracht om de herkomstkloof te helpen dichten en de meerwaarde van etnisch-culturele diversiteit zichtbaar te maken. De eenmaking en de onderlinge samenwerking en afstemming tussen de agentschappen, waar nodig uitgebreid met het Huis van het Nederlands Brussel, zorgen voor meer eenheid van beleid en een meer uniforme dienstverlening. Het zorgt voor een efficiëntere afstemming met derden. Zo werd een kaderovereenkomst gesloten met de VDAB en met het Agentschap Gezondheid en Zorg.

De verhoogde instroom van vluchtelingen had en heeft ook een impact op de werking van de agentschappen. Naast monitoring van cijfers rond vluchtelingen was er meer vraag naar sociaal tolken en werd er meer beroep gedaan op de juridische helpdesk rond verblijfswetgeving. Steden en gemeenten kunnen ondersteuning op maat krijgen en ook met partners uit andere beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid wordt er samengewerkt.

Het integratieproces speelt zich af op verschillende terreinen en stelt meerdere beleidsdomeinen voor de vraag of de herkomst van mensen wel of niet een bepalende factor is voor hun kansen. Daarom is en blijft het integratiebeleid een beleid dat inclusief is: een beleid dat

binnen verschillende beleidsdomeinen wordt gerealiseerd. Het vereist daarom ook coördinatie en afstemming. Met de derde editie van de Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor hopen

we dat die afstemming en de synergie tussen de beleidsdomeinen verder zal groeien en het integratieproces op een positieve manier beïnvloed zal worden.

Hoofdstuk 2. MIGRATIE

2.1. INTERNATIONALE IMMIGRATIE

- **Evolutie van internationale immigratie van vreemdelingen**
 - **Geografische spreiding van internationale immigranten**
 - **Nationaliteit van internationale immigranten**
 - **Demografisch profiel van internationale immigranten**
 - **Verblijfsredenen**
-

Bronnen

De hier gepresenteerde cijfers over internationale immigratie of buitenlandse inwijking van vreemdelingen zijn gebaseerd op de migratiecijfers van het Belgische statistiekbureau **Statbel**. Bij Europese vergelijkingen worden de cijfers van **Eurostat** gebruikt. Naargelang de gebruikte bron verschilt de groep die in rekening wordt gebracht.

De Statbel-cijfers over de internationale immigratie of buitenlandse inwijking van vreemdelingen in Vlaanderen en België hebben betrekking op de personen zonder de Belgische nationaliteit die in de loop van het referentiejaar zich vanuit het buitenland in het Vlaamse Gewest of België komen vestigen voor een langdurig verblijf (meer dan 3 maanden). Personen met zowel een Belgische als een vreemde nationaliteit (dubbele nationaliteit) worden door Statbel beschouwd als Belgen. Dit deel behandelt enkel de internationale immigratie van vreemdelingen in strikte zin. Herinschrijvingen in het bevolkingsregister na een ambtshalve schrapping en veranderingen van register (van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister) worden hier niet behandeld maar komen aan bod in deel 2.6. Migratiesaldo.

Het **Rijksregister** dat de wettelijk verblijvende bevolking in het land registreert, is de belangrijkste bron voor Vlaamse en Belgische migratie-data. Het Rijksregister omvat het bevolkingsregister (Belgen en vreemdelingen die gemachtigd zijn tot vestiging in België) en het vreemdelingenregister (vreemdelingen die toegelaten of gemachtigd zijn tot een verblijf van meer dan 3 maanden in België voor bepaalde of onbepaalde duur). Bepaalde categorieën vreemdelingen (vb. diplomatiek en consulaire personeel) zijn vrijgesteld van inschrijving in de bevolkingsregisters. In sommige gevallen kunnen zij op eigen vraag

wel ingeschreven worden. Enkel in dat geval worden zij meegerekend in de migratie- en bevolkingscijfers. Op basis van het Rijksregister worden de officiële migratiedata berekend door **Statbel**. Het Rijksregister omvat verder ook het wachtregister waarin asielzoekers ingeschreven worden door de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) evenals EU-burgers in afwachting van woonstcontrole (waarna deze worden ingeschreven in het vreemdelingenregister en worden meegeteld in de migratie- en bevolkingscijfers). Sinds 1995 worden asielzoekers echter niet meer meegeteld in de immigratiecijfers. Pas nadat asielzoekers worden overgeschreven van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister na erkenning als vluchteling, na toekenning van een statuut subsidiaire bescherming of na verwerving van een verblijfsvergunning om een andere reden, worden zij opgenomen in de bevolkingsstatistieken. Deze veranderingen van register betreffen echter geen immigraties in strikte zin en vormen zoals gezegd niet het onderwerp van dit deel. De Vlaamse en Belgische immigratiestatistieken in de volgende paragrafen zijn gebaseerd op de migratiedata van Statbel.

Voor de internationale immigratie van vreemdelingen in de EU-landen werd beroep gedaan op gegevens van **Eurostat**. Deze worden opgesteld door de verschillende EU-lidstaten (voor België aangeleverd door Statbel) en worden door Eurostat voor alle EU-landen zo veel mogelijk geharmoniseerd. De door Eurostat gehanteerde definitie van immigratie verschilt van de Belgische definitie. Internationale immigratie van een vreemdeling in een EU-lidstaat wordt door Eurostat gedefinieerd als de beweging waarbij een persoon die voordien een vaste verblijfplaats had in een andere lidstaat of in een land buiten de EU zich vestigt in een

EU-lidstaat verschillend van diens nationaliteit voor een periode van minstens 12 maanden (registratie op basis van intentionele verblijfsduur wat in gevarieerde mate gecontroleerd wordt door de lidstaten). De aantallen hebben dus zowel betrekking op EU-burgers die zich vestigen in een ander EU-land als op personen afkomstig van buiten de EU. Door Eurostat worden ook asielzoekers meegeteld. Concreet gaat het bij de Belgische cijfers om de asielzoekers die ingeschreven zijn in het wachtregister. Hierbij dient opgemerkt te worden dat een negatieve uitkomst van de asielprocedure niet automatisch leidt tot een schrapping uit het wachtregister waardoor personen die inmiddels het Belgische grondgebied hebben verlaten toch nog ingeschreven kunnen staan in het wachtregister.

Uit het bovenstaande blijkt een verschil in afbakening van internationale immigratie tussen de gehanteerde bronnen. In de **Statbel-statistieken** is een internationale immigrant een vreemdeling die zich vanuit het buitenland in België vestigt voor een verblijf van meer dan 3 maanden en worden asielzoekers niet meegeteld. In de cijfers van **Eurostat** is een internationale immigrant een vreemdeling die zich vanuit een andere lidstaat of van buiten de Europese Unie voor (in principe) minstens 12 maanden in een bepaalde EU-lidstaat komt vestigen en worden ook asielzoekers meegeteld.

Bij de opdeling van de Statbel-migratiegegevens worden hierna volgende nationaliteitsgroepen gehanteerd:

- **EU:**
 - **Buurlanden:** Nederland, Frankrijk, Duitsland en Luxemburg;
 - **West- en Noord-EU15-landen (W- en N-EU15):** Ierland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Denemarken, Zweden en Finland;
 - **Zuid-EU15-landen:** Italië, Spanje, Portugal en Griekenland;
 - **EU12/EU13-landen:** Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië,

Bulgarije, Roemenië, Malta, Cyprus en Kroatië (vanaf 2014).

- **Niet-EU:**
 - **Europa niet-EU:** Zwitserland, Noorwegen, Albanië, Wit-Rusland, Kosovo, Moldavië, Rusland, Bosnië, Oekraïne, Liechtenstein, Andorra, Monaco, San Marino, Macedonië, Kroatië (tot en met 2013), IJsland, Servië en Montenegro;
 - **Turkije:**
 - **Maghreb-landen (Maghreb):** Marokko, Algerije, Tunesië, Libië en Mauritanië;
 - **DR Congo, Burundi en Rwanda (DR C, B, R):**
 - **Overig Azië:** Aziatische landen zonder Turkije;
 - **Overig Afrika:** Afrikaanse landen zonder Maghreb-landen;
 - **Noord-Amerika en Oceanië (N-Amerika en Oc.):** Canada, Verenigde Staten van Amerika, Mexico en alle landen van Oceanië;
 - **Zuid- en Midden-Amerika (Z- en M-Amerika):** alle Amerikaanse landen zonder Canada, Verenigde Staten van Amerika en Mexico;
 - **Ander en onbekend (Ander en onb.):** personen met een Rijksregistercode die niet eenduidig aan een bepaald land kan worden toegewezen zoals 'staatloos', personen waarvan de nationaliteit 'nog niet definitief is bewezen' en personen met een onbekende buitenlandse nationaliteit.

Het is belangrijk te benadrukken dat personen die onwettig het land binnenkomen niet in administratieve databanken zijn opgenomen en dus geen deel uitmaken van de officiële immigratiestatistieken. Derhalve worden bepaalde relevante immigratiestromen van vreemdelingen onvolledig gevat in de officiële immigratiecijfers. Asielzoekers worden immers pas opgenomen in de asielstatistieken na registratie. Omgekeerd zijn er ook personen die wettig binnenkomen maar niet altijd in administratieve databanken zijn opgenomen (vb. diplomaten).

Ook tijdelijke migratie (een verblijf van minder dan 3 maanden) maakt geen deel uit van de gepresenteerde statistieken.

Ten slotte worden in dit deel ook gegevens van het **Departement Werk en Sociale Economie (WSE)** en de **Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ)** gehanteerd om het aantal arbeidskaarten en gedetacheerden in kaart te brengen.

Vaststellingen

2.1.1. Evolutie van internationale immigratie van vreemdelingen

In de loop van 2016 kwamen 48.786 vreemdelingen (personen met een huidige vreemde nationaliteit) zich vanuit het buitenland langdurig (meer dan 3 maanden) in het Vlaamse Gewest vestigen. Het aantal buitenlandse inwijkingen van vreemdelingen is daarmee tussen 2000 en 2016 meer dan verdubbeld. Tussen 2000 en 2011 is er sprake van een stijgende trend in de immigratie van vreemdelingen naar het Vlaamse Gewest, met uitzondering van een beperkte afname in 2003 en 2009. Na de piek in 2011 werd een daling in het immigratiecijfer ingezet tot 2013. Vanaf 2014 is er opnieuw sprake van een stijging van de immigratie tot net onder de piek van 2011.

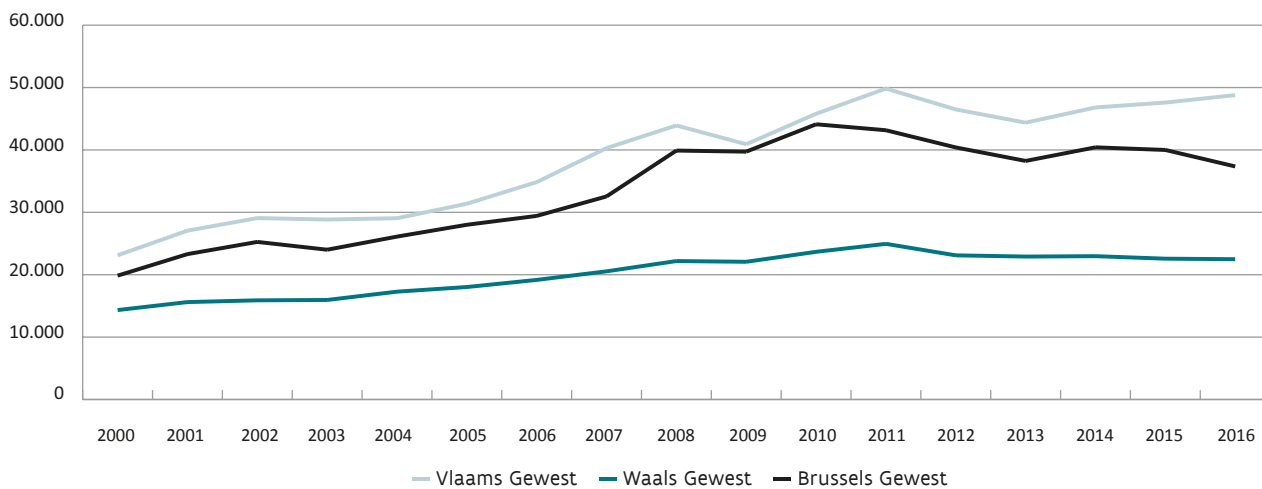
Het aantal immigraties van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest evolueert op gelijkaardige wijze als het aantal immigraties van vreemdelingen in heel België. Ook in de nationale immigratiecijfers blijkt het aantal buitenlandse inwijkingen van vreemdelingen van 2000 tot 2011 systematisch te zijn gestegen (met uitzondering van een kleine afname in 2003 en 2009), om een piek te bereiken in 2011. In 2012 en 2013 daalde ook in heel België het aantal immigraties tegenover het voorgaande jaar, gevolgd door een nieuwe lichte toename in 2014. In tegenstelling tot in het Vlaamse Gewest is er in België in 2015 en 2016 echter geen sprake meer van een verdere stijging. In 2016 werden in België in totaal 108.630 immigraties van vreemdelingen geteld. Dat is bijna een verdubbeling tegenover het aantal immigraties in 2000.

Het Vlaamse Gewest is in 2016 goed voor 45% van het totaal aantal immigraties van vreemdelingen naar België. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest neemt 34% van de immigraties voor zijn rekening en het Waalse Gewest 21%. Het aandeel van het Vlaamse Gewest is in de periode 2000-2016 iets gestegen, het aandeel van het Waalse Gewest afgenomen en dat van het Brusselse Gewest is nagenoeg gelijk gebleven.

In verhouding tot de bevolking ligt de immigratie van vreemdelingen veruit het hoogst in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Figuur 2.1.1.a: Evolutie van het aantal en aandeel internationale immigranten

Aantal internationale immigranten (in strikte zin) met vreemde nationaliteit en aandeel in de totale bevolking (per 1.000 inwoners), gewesten en België, 2000-2016, in de loop van het jaar

	Vlaams Gewest		Waals Gewest		Brussels Gewest		België	
	Aantal	Per 1.000 inw.	Aantal	Per 1.000 inw.	Aantal	Per 1.000 inw.	Aantal	Per 1.000 inw.
2000	23.111	3,9	14.333	4,3	19.851	20,7	57.295	5,6
2001	27.061	4,5	15.612	4,7	23.301	24,2	65.974	6,4
2002	29.079	4,9	15.894	4,7	25.257	25,8	70.230	6,8
2003	28.843	4,8	15.950	4,7	24.007	24,2	68.800	6,6
2004	29.055	4,8	17.283	5,1	26.108	26,1	72.446	7,0
2005	31.379	5,2	18.027	5,3	28.005	27,8	77.411	7,4
2006	34.842	5,7	19.167	5,6	29.424	28,9	83.433	7,9
2007	40.297	6,6	20.542	6,0	32.548	31,6	93.387	8,8
2008	43.925	7,1	22.188	6,4	39.899	38,1	106.012	9,9
2009	40.915	6,6	22.071	6,4	39.728	37,2	102.714	9,6
2010	45.799	7,3	23.669	6,8	44.114	40,5	113.582	10,5
2011	49.843	7,9	24.947	7,1	43.158	38,6	117.948	10,8
2012	46.490	7,3	23.105	6,5	40.400	35,5	109.995	10,0
2013	44.370	7,0	22.910	6,4	38.239	33,1	105.519	9,5
2014	46.811	7,3	22.973	6,4	40.417	34,7	110.201	9,9
2015	47.593	7,4	22.569	6,3	39.996	34,0	110.158	9,8
2016	48.786	7,5	22.487	6,2	37.357	31,4	108.630	9,6

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Binnen de EU15 bestaan er grote verschillen in immigratiecijfers. Duitsland ontving in 2015 in absolute termen veruit het hoogste aantal immigranten. Daarna volgen het Verenigd Koninkrijk, Spanje, Italië en Frankrijk. België bekleedde in 2015 in absolute aantallen de 7de plaats in de EU15-rangschikking.

De gestage stijging van het aantal immigranten tussen 2000 en 2015 zoals te zien is in België komt niet in alle EU15-landen op eenzelfde manier terug. In Duitsland is er sprake van een sterke daling in de periode 2000-2010

gevolgd door een spectaculaire stijging in de meest recente jaren. Het aantal immigranten is in Duitsland tussen 2010 en 2015 bijna ver-vijfvoudigd. Daartegenover staat dat in Spanje en Italië het aantal immigranten het afgelopen decennium duidelijk is gedaald.

Als het aantal immigranten wordt afgezet ten opzichte van de totale bevolking scoort Luxemburg met 40 immigranten per 1.000 inwoners in 2015 het hoogst van alle EU15-landen. België haalt met 12 immigranten per 1.000 inwoners een 6de plaats in de EU15.

Figuur 2.1.1.b: Internationale immigratie van vreemdelingen in de EU15-landen

Aantal internationale immigranten met vreemde nationaliteit en aandeel in de totale bevolking (per 1.000 inwoners), EU15-landen, 2000-2015, in de loop van het jaar

	2000		2005		2010		2015	
	Aantal	Per 1.000 inw.	Aantal	Per 1.000 inw.	Aantal	Per 1.000 inw.	Aantal	Per 1.000 inw.
Luxemburg	10.792	24,3	13.759	29,8	15.814	31,5	22.608	40,2
Oostenrijk	nb	nb	97.995	11,9	62.161	7,4	156.880	18,3
Duitsland	649.249	7,9	579.301	7,0	318.528	3,9	1.456.476	17,9
Ierland	31.475	8,3	87.825	21,4	32.642	7,2	58.113	12,6
Zweden	42.629	5	51.297	6	79.036	8,5	113.868	11,7
België	62.909	6,1	97.888	9,4	116.724	10,8	128.762	11,5
Denemarken	30.810	6	29.989	6	33.728	6,1	58.695	10,4
VK	nb	nb	nb	nb	497.629	8,0	547.828	8,4
Nederland	91.383	5,8	63.415	3,9	88.757	5,4	127.669	7,6
Spanje	330.881	8,2	682.711	15,8	330.280	7,1	290.005	6,2
Italië	nb	nb	nb	nb	424.499	7,2	250.026	4,1
Finland	9.110	2	12.744	2	18.212	3,4	21.414	3,9
Frankrijk	nb	nb	nb	nb	192.870	3,0	232.709	3,5
Griekenland	nb	nb	nb	nb	35.384	3,2	33.986	3,1
Portugal	nb	nb	nb	nb	8.353	0,8	14.947	1,4
EU15	nb	nb	nb	nb	2.254.617	5,7	3.513.986	8,7

nb: niet bekend.

Bron: Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen. Door gebruik van verschillende bronnen is het aantal immigranten in België in deze tabel niet gelijk aan het aantal immigranten in België in tabel 2.1.1.a.

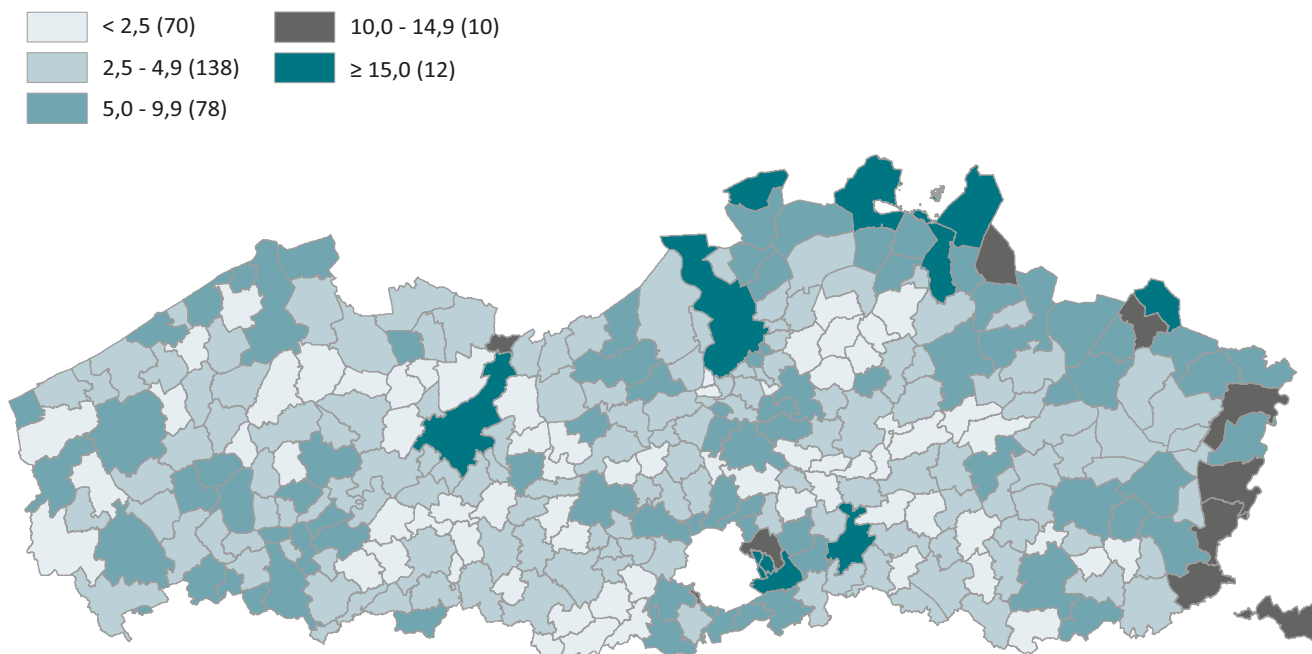
2.1.2. Geografische spreiding van internationale immigranten

De internationale immigratie van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest kent een ongelijke geografische spreiding. Op basis van onderstaande kaart die de instroom van vreemdelingen per gemeente uitdrukt per 1.000 inwoners wordt duidelijk dat Antwerpen, Gent, Leuven en enkele gemeenten aan de Nederlandse grens en in de Brusselse rand verhoudingsgewijs de grootste instroom van vreemdelingen kennen.

In absolute cijfers blijkt er een sterke concentratie in de grotere steden. In 2016 werd het hoogste aantal internationale immigraties van vreemdelingen geteld in Antwerpen, gevolgd door Gent en Leuven. Dat grote steden deze top 10 aanvoeren is weinig verrassend. De weging naar bevolkingsgrootte geeft een ander beeld. De top 10 van Vlaamse gemeenten met het relatief hoogste aantal immigranten in 2016 wordt aangevoerd door Leuven, Baarle-Hertog en Hoogstraten.

Figuur 2.1.2.a: Geografische spreiding van internationale immigratie van vreemdelingen

Aantal internationale immigranten (in strikte zin) met vreemde nationaliteit per gemeente, Vlaams Gewest, 2016, in de loop van het jaar, per 1.000 inwoners

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Figuur 2.1.2.b: Top 10 gemeenten met hoogste immigratie van vreemdelingen

Top 10 van gemeenten met hoogste aantal internationale immigraties van vreemdelingen en met hoogste aantal immigraties per 1.000 inwoners, Vlaams Gewest, 2016, in de loop van het jaar

Top 10 met hoogste aantal immigraties van vreemdelingen			Top 10 met hoogste relatief aantal immigraties van vreemdelingen		
	Gemeente	Aantal		Gemeente	Per 1.000 inw.
1	Antwerpen	9.885	1	Leuven	42,7
2	Leuven	4.243	2	Baarle-Hertog	23,3
3	Gent	4.151	3	Hoogstraten	21,4
4	Brugge	1.072	4	Tervuren	20,4
5	Turnhout	705	5	Antwerpen	19,1
6	Mechelen	701	6	Ravels	18,1
7	Aalst	664	7	Wezembeek-Oppem	17,3
8	Oostende	633	8	Kraainem	16,8
9	Kortrijk	581	9	Turnhout	16,4
10	Roeselare	569	10	Gent	16,1

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

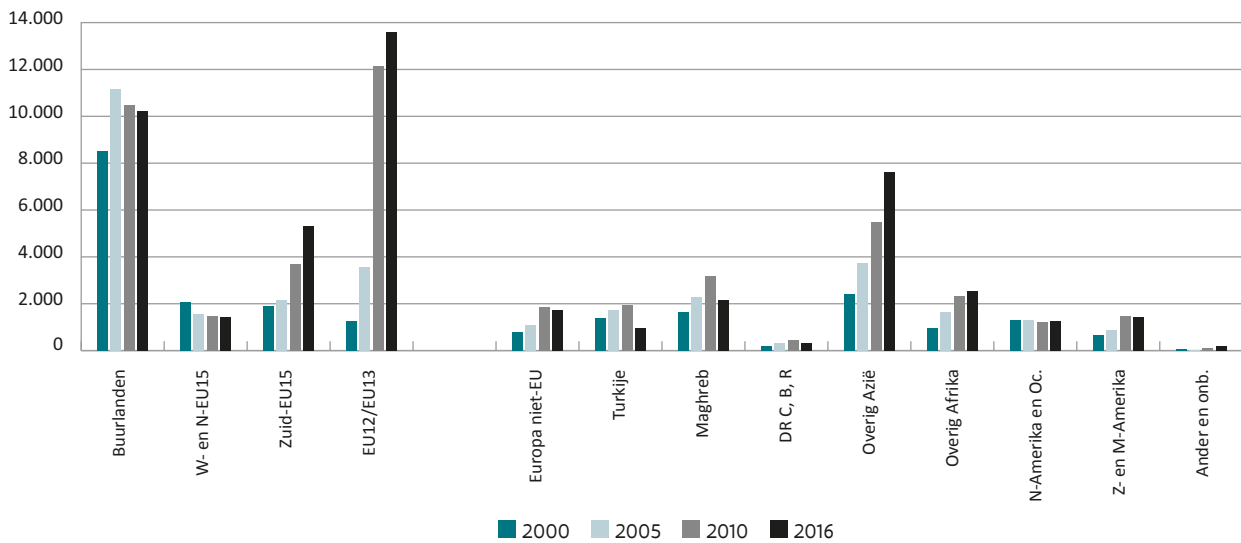
2.1.3. Nationaliteit van internationale immigranten

Tijdens de meest recente jaren is de grootste groep immigranten in Vlaanderen afkomstig uit de relatief 'nieuwe' lidstaten van de EU (EU12/EU13-groep). In 2016 ging het om 13.586 immigranten, goed voor 36% van de totale instroom. Op de tweede plaats staat de instroom van burgers uit de buurlanden, waarvan het merendeel uit Nederland. Daarna volgen de immigranten uit de Aziatische landen zonder Turkije.

Bij de meeste nationaliteitsgroepen is de immigratie tijdens de meest recente jaren gedaald of min of meer stabiel gebleven. Slechts bij 3 groepen is er sprake van een duidelijke stijging: de immigranten uit de Zuid-EU15-landen, uit de EU12/EU13-landen en uit de Aziatische landen zonder Turkije. De stijging is veruit het grootst bij de immigranten uit de EU12/EU13-landen.

Figuur 2.1.3.a: Immigratie van vreemdelingen per nationaliteitsgroep

Aantal internationale immigranten (in strikte zin) met vreemde nationaliteit per nationaliteitsgroep, Vlaams Gewest, 2000-2016, in de loop van het jaar

	2000	2005	2010	2016	Per 1.000 inwoners	
					2000	2016
Buurlanden	8.519	11.148	10.492	10.205	1,4	1,6
West- en Noord-EU15	2.088	1.564	1.478	1.446	0,4	0,2
Zuid-EU15	1.890	2.167	3.689	5.334	0,3	0,8
EU12/EU13	1.275	3.553	12.137	13.586	0,2	2,1
Europa niet-EU	792	1.078	1.860	1.748	0,1	0,3
Turkije	1.382	1.739	1.943	946	0,2	0,1
Maghreb	1.624	2.276	3.190	2.135	0,3	0,3
DR Congo, Burundi, Rwanda	174	299	435	316	0,0	0,0
Overig Azië	2.420	3.730	5.470	7.637	0,4	1,2
Overig Afrika	941	1.627	2.316	2.524	0,2	0,4
Noord-Amerika en Oceanië	1.287	1.322	1.209	1.269	0,2	0,2
Zuid- en Midden-Amerika	662	863	1.489	1.438	0,1	0,2
Ander en onbekend	57	13	91	202	0,0	0,0
Totaal EU	13.772	18.432	27.796	30.571	2,3	4,7
Totaal niet-EU	9.339	12.947	18.003	18.215	1,6	2,8
Algemeen totaal	23.111	31.379	45.799	48.786	3,9	7,5

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

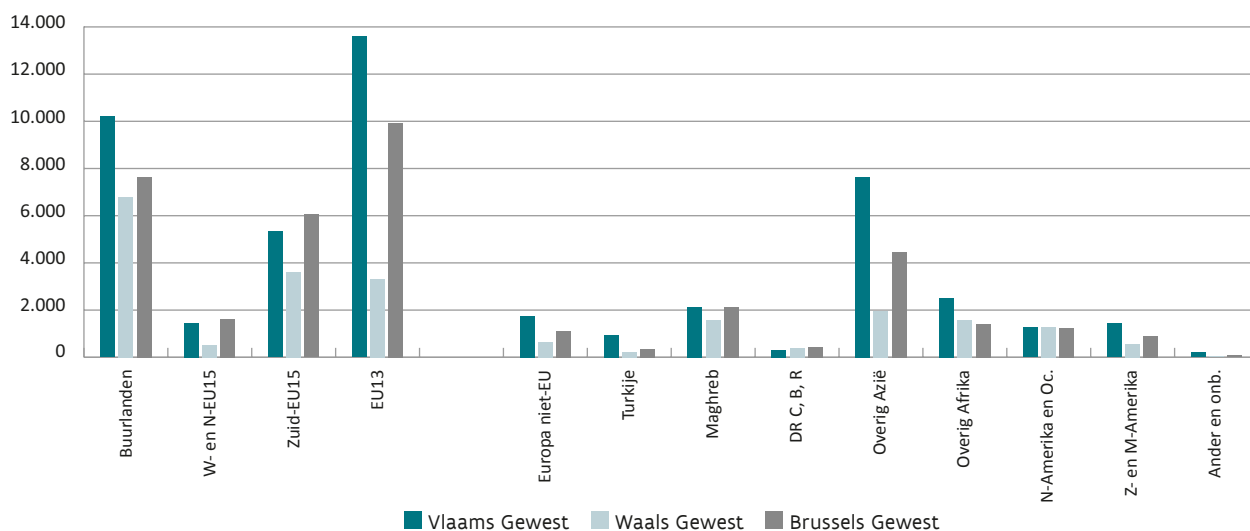
De verdeling per nationaliteitsgroep in Vlaanderen verschilt enigszins van de andere gewesten. In Wallonië vormen de immigranten uit de buurlanden de grootste groep, gevolgd door de immigranten uit de Zuid-EU15-landen en de EU13-landen. Ook in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest vormen dezelfde groepen de top 3 maar in een andere volgorde: de immigranten uit de EU13-landen zijn daar de

grootste groep, gevolgd door de immigranten uit de buurlanden en de Zuid-EU15-landen.

Globaal genomen wordt Vlaanderen, net als de andere gewesten en België in zijn geheel, gekenmerkt door een sterke immigratie uit de andere EU-landen. In 2016 ligt het aandeel EU-immigranten in het Vlaamse en Waalse Gewest op 63%, in het Brusselse Gewest op 68% en in België in zijn geheel op 64%.

Figuur 2.1.3.b: Immigratie van vreemdelingen per nationaliteitsgroep in de gewesten

Aantal internationale immigranten (in strikte zin) met vreemde nationaliteit per nationaliteitsgroep, Belgische gewesten, 2016, in de loop van het jaar

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels Gewest	België
Buurlanden	10.205	6.796	7.648	24.649
West- en Noord-EU15	1.446	514	1.622	3.582
Zuid-EU15	5.334	3.607	6.044	14.985
EU13	13.586	3.326	9.931	26.843
Europa niet-EU	1.748	646	1.102	3.496
Turkije	946	215	341	1.502
Maghreb	2.135	1.574	2.125	5.834
DR Congo, Burundi, Rwanda	316	405	439	1.160
Overig Azië	7.637	1.957	4.464	14.058
Overig Afrika	2.524	1.582	1.408	5.514
Noord-Amerika en Oceanië	1.269	1.277	1.239	3.785
Zuid- en Midden-Amerika	1.438	552	913	2.903
Ander en onbekend	202	36	81	319
Totaal EU	30.571	14.243	25.245	70.059
Totaal niet-EU	18.215	8.244	12.112	38.571
Algemeen totaal	48.786	22.487	37.357	108.630

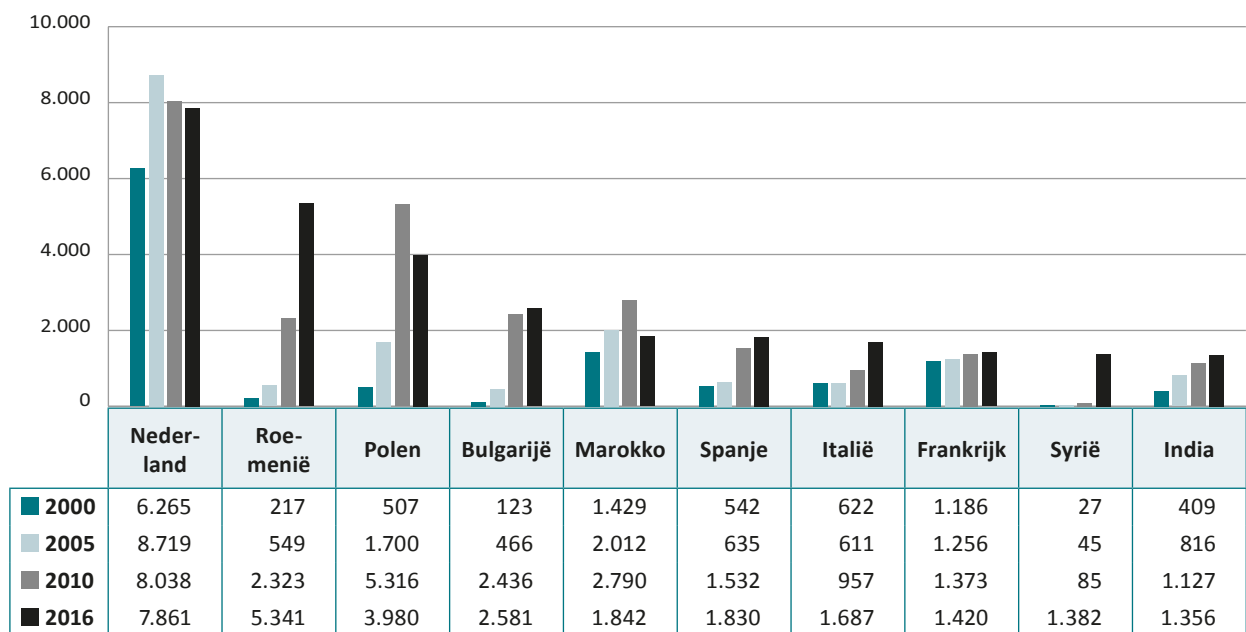
Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Opgesplitst naar nationaliteit zijn het traditioneel de Nederlanders die de grootste groep vormen bij de immigranten die vanuit het buitenland instromen in het Vlaamse Gewest (16% van alle immigraties van vreemdelingen in 2016). Daarnaast zijn 6 van de overige 9 landen in de top 10 van 2016 ook EU-landen: Roemenië (11% van het totale aantal immigranten), Polen (8%), Bulgarije (5%), Spanje (4%), Italië (3%) en Frankrijk (3%). Marokko (4%), Syrië en India (beiden 3%) zijn de enige niet-EU-nationaliteiten die de top 10 van meest voorkomende nationaliteiten van internationale immigranten in Vlaanderen halen.

Het aantal inwijkende Nederlanders is gestegen in de periode tot 2010 maar in de meest recente jaren weer gedaald. Daartegenover staat dat het aantal inwijkelingen uit Roemenië, Polen en Bulgarije en in mindere mate ook uit Spanje en Italië juist tijdens de meest recente jaren sterk is toegenomen. Bij de Polen is er in de meest recente jaren wel weer een daling op te merken. Bij de Marokkanen nam het aantal immigranten tussen 2010 en 2016 opvallend af. In 2016 valt ook het relatief hoge aantal Syrische immigranten op. Zij bekleeden in dat jaar voor het eerst een plaats in de top 10 van meest immigrerende nationaliteiten.

Figuur 2.1.3.c: Top 10 nationaliteiten van internationale immigranten in Vlaanderen

Evolutie van de 10 meest voorkomende vreemde nationaliteiten van internationale immigranten (in strikte zin) in 2016, Vlaams Gewest, 2000-2016

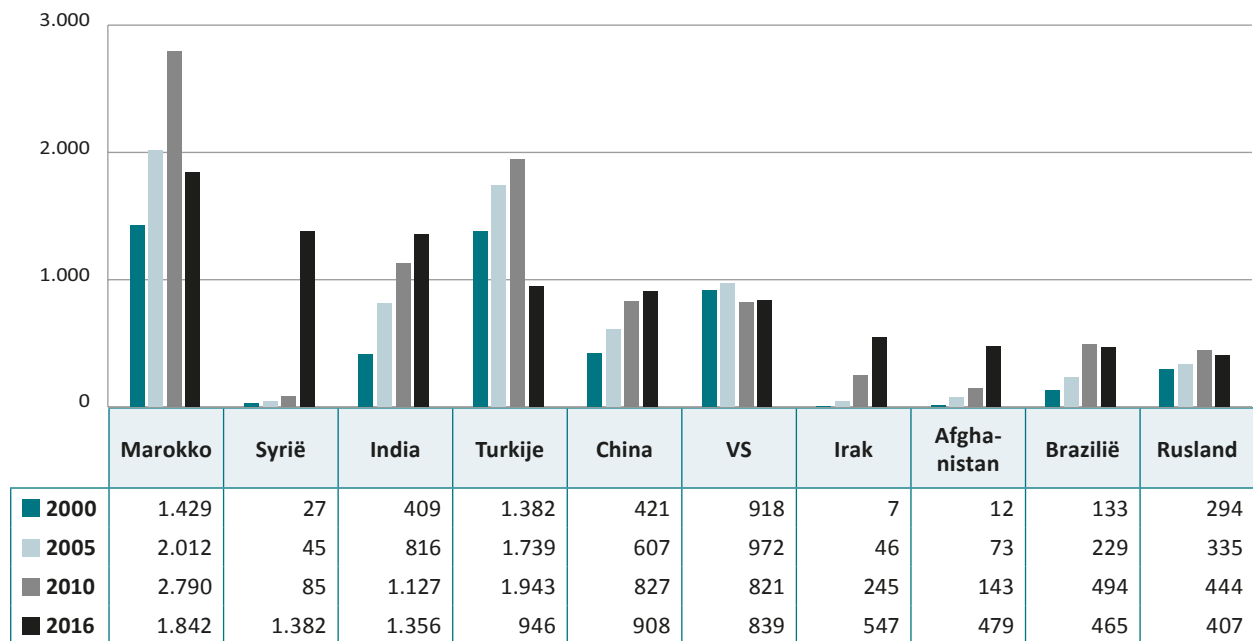
Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Indien men de EU-nationaliteiten buiten beschouwing laat, wordt de top 10 van meest voorkomende nationaliteiten van internationale immigranten in het Vlaamse Gewest in 2016 aangevoerd door Marokko, gevolgd door Syrië, India, Turkije en China. Wat Marokko en Turkije

betreft is er in de meest recente jaren sprake van een daling, bij India en China is het aantal immigranten in de hele periode 2000-2016 gestegen. Zoals al gezegd valt Syrië hier op door zijn relatief gezien zeer sterke stijging in 2016.

Figuur 2.1.3.d: Top 10 niet-EU-nationaliteiten van internationale immigranten in Vlaanderen

Evolutie van de 10 meest voorkomende niet-EU-nationaliteiten van internationale immigranten (in strikte zin) in 2016, Vlaams Gewest, 2000-2016

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Een vergelijking van het aandeel EU-burgers binnen de immigratie van de EU15-landen op basis van de meest recente beschikbare data van Eurostat (cijfers voor het jaar 2015), geeft een ietwat atypisch beeld door de relatief grote instroom van asielzoekers afkomstig van buiten de EU in een aantal lidstaten in dat jaar. Ook in België was dat het geval, wat er voor zorgt dat

in 2015 slechts iets minder dan de helft van de immigranten met een vreemde nationaliteit in België afkomstig was van binnen de EU. In 2015 ligt het aandeel EU-immigranten het hoogst in Luxemburg (73%). Het is het enige EU15-land waar het aandeel EU-immigranten boven de 50% ligt. In de jaren voor 2015 was dat telkens ook het geval in België.

Figuur 2.1.3.e: Immigratie van vreemdelingen per nationaliteitsgroep Europees vergeleken

Aantal internationale vreemde immigranten per 1.000 inwoners en aandeel EU- en niet-EU-vreemdelingen in het totaal aantal immigranten met vreemde nationaliteit, EU15-landen, 2015, in %

	Aantal immigranten per 1.000 inwoners	% EU in totaal immigranten	% niet-EU in totaal immigranten
Luxemburg	40,2	72,6	27,4
Oostenrijk	18,3	43,9	56,1
Duitsland	17,9	31,6	68,4
Ierland	12,6	45,4	54,6
Zweden	11,7	26,1	73,9
België	11,5	48,0	52,0
Denemarken	10,4	42,5	57,5
VK	8,4	49,1	50,9
Nederland	7,6	47,1	52,9
Spanje	6,2	36,6	63,4
Italië	4,1	25,4	74,6
Finland	3,9	35,6	64,4
Frankrijk	3,5	36,2	63,8
Griekenland	3,1	48,5	51,5
Portugal	1,4	42,5	57,5
EU15	8,7	37,0	63,0

Bron: Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen. Door het gebruik van verschillende bronnen is het aandeel immigranten in België niet gelijk aan het aandeel immigranten in België in tabel 2.1.1.a.

De Belgische top 5 van meest voorkomende vreemde nationaliteiten van internationale immigranten in 2015 wordt aangevoerd door de Fransen, gevolgd door de Roemenen, Syriërs, Irakezen en Nederlanders. Een vergelijking met de andere EU15-landen toont een grote variatie in de top 5 van belangrijkste instromende nationaliteiten. Migratiestromen zijn onderhevig

aan een veelheid van factoren en men kan in verschillende lidstaten een band met ex-kolonies of landen met een gemeenschappelijke taal terugvinden, net als een sterke mobiliteit tussen buurlanden. Opvallend is wel dat net als in België de Syriërs in 2015 in verschillende EU15-landen de top 5 halen.

Figuur 2.1.3.f: Top 5 nationaliteiten van internationale immigranten Europees vergeleken

Top 5 van de meest voorkomende vreemde nationaliteiten van internationale immigranten en aandeel van deze nationaliteiten in het totaal aantal immigranten met een vreemde nationaliteit (in %), EU15-landen*, 2015, in de loop van het jaar

	Aantal	% immig.		Aantal	% immig.		Aantal	% immig.
België			Nederland			Luxemburg		
Frankrijk	11.977	9,3	Syrië	17.116	13,4	Frankrijk	4.119	18,2
Roemenië	10.627	8,3	Polen	16.831	13,2	Portugal	3.525	15,6
Syrië	10.362	8,0	Duitsland	6.609	5,2	Italië	1.645	7,3
Irak	8.129	6,3	Eritrea	5.689	4,5	België	1.502	6,6
Nederland	8.125	6,3	India	4.601	3,6	Duitsland	1.020	4,5
Italië			Spanje			Verenigd Koninkrijk		
Roemenië	46.439	18,6	Roemenië	28.784	9,9	Roemenië	63.014	11,5
Marokko	15.009	6,0	Marokko	23.830	8,2	China	48.525	8,9
China	14.866	5,9	Italië	18.644	6,4	Polen	44.367	8,1
Bangladesh	12.443	5,0	VK	14.990	5,2	India	40.483	7,4
Albanië	11.545	4,6	Venezuela	10.528	3,6	Italië	28.980	5,3
Ierland			Denemarken			Oostenrijk		
Polen	6.466	11,1	Syrië	11.403	19,4	Syrië	21.766	13,9
VK	4.602	7,9	Roemenië	4.306	7,3	Afghanistan	17.697	11,3
India	3.146	5,4	Polen	4.085	7,0	Duitsland	14.019	8,9
Duitsland	2.527	4,3	Eritrea	2.838	4,8	Roemenië	12.678	8,1
Filipijnen	2.018	3,5	Duitsland	2.039	3,5	Hongarije	11.079	7,1
Zweden			Finland					
Syrië	28.011	24,6	Estland	3.355	15,7			
Eritrea	7.558	6,6	Rusland	2.086	9,7			
Polen	5.552	4,9	India	821	3,8			
India	3.522	3,1	Irak	754	3,5			
Somalië	3.500	3,1	China	732	3,4			

* Geen gegevens beschikbaar voor Duitsland, Griekenland, Frankrijk en Portugal.

Bron: Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen.

2.1.4. Demografisch profiel van internationale immigranten

Bij de internationale immigranten die in de loop van 2016 in het Vlaamse Gewest zijn ingestroomd, zijn er iets meer mannen (52%) dan vrouwen (48%). De instroom van immigranten in heel België kent een nagenoeg gelijke verdeling naar geslacht. In het Waalse Gewest ligt het aandeel mannen iets lager dan in Vlaanderen, in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest iets hoger. In het Vlaamse Gewest zijn de mannen in alle EU-nationaliteitsgroepen in de meerderheid. Bij

de niet-EU-nationaliteitsgroepen is het veelal omgekeerd. Daar zijn de vrouwen in de meerderheid, uitgezonderd bij de Turken en personen met een nationaliteit van de Maghreb-landen. Het verschil tussen het aantal immigrerende mannen en het aantal immigrerende vrouwen blijft bij de meeste nationaliteitsgroepen echter relatief beperkt. Bij de personen met een EU13-nationaliteit is het overwicht van mannen relatief gezien het grootst, bij de groep met een nationaliteit van de Europese niet-EU-landen is het overwicht van de vrouwen het grootst.

Figuur 2.1.4.a: Immigratie van vreemdelingen naar geslacht

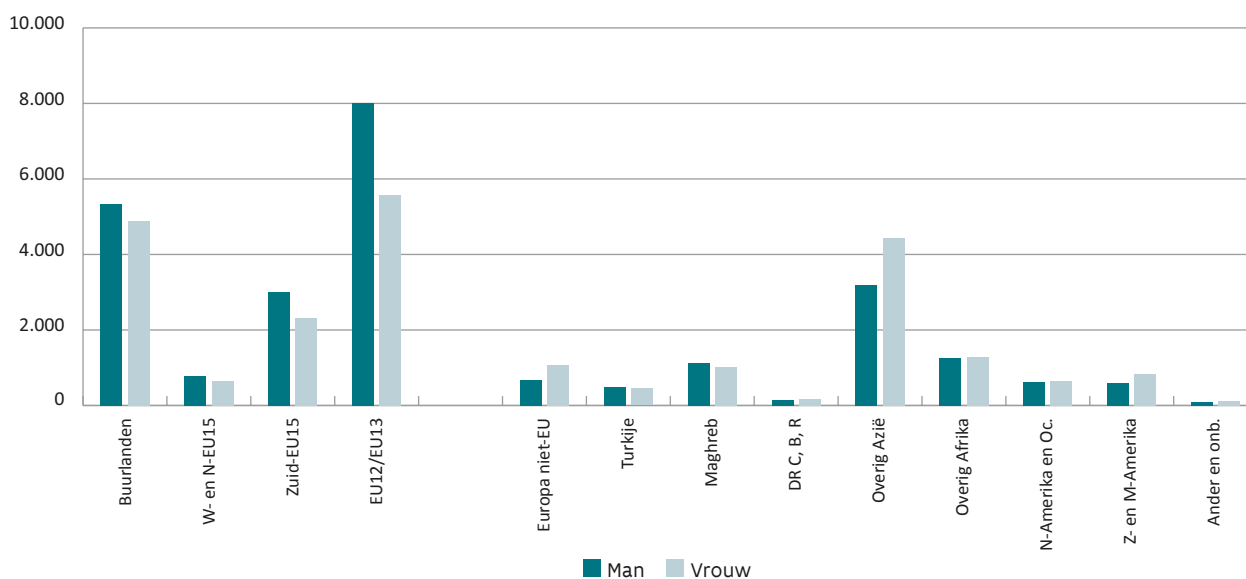
Aantal en aandeel (in %) internationale immigranten (in strikte zin) met vreemde nationaliteit naar geslacht, Belgische gewesten, 2016, in de loop van het jaar

	Mannen		Vrouwen		Aantal mannen / aantal vrouwen
	Aantal	%	Aantal	%	
Vlaams Gewest	25.334	51,9	23.452	48,1	1,04
Waals Gewest	11.345	50,5	11.142	49,5	1,02
Brussels Gewest	19.760	52,9	17.597	47,1	1,12
België	56.439	52,0	52.191	48,0	1,08

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Figuur 2.1.4.b: Immigratie van vreemdelingen naar geslacht en nationaliteitsgroep

Aantal internationale immigranten (in strikte zin) met vreemde nationaliteit per nationaliteitsgroep en geslacht, Vlaams Gewest, 2016, in de loop van het jaar

	Man	Vrouw	Aantal mannen / aantal vrouwen
Buurlanden	5.326	4.879	1,09
West- en Noord-EU15	789	657	1,20
Zuid-EU15	3.015	2.319	1,30
EU12/EU13	8.017	5.569	1,44
Europa niet-EU	664	1.084	0,61
Turkije	496	450	1,10
Maghreb	1.121	1.014	1,11
DR Congo, Burundi, Rwanda	155	161	0,96
Overig Azië	3.202	4.435	0,72
Overig Afrika	1.245	1.279	0,97
Noord-Amerika en Oceanië	611	658	0,93
Zuid- en Midden-Amerika	598	840	0,71
Ander en onbekend	95	107	0,89
Totaal EU	17.147	13.424	1,28
Totaal niet-EU	8.187	10.028	0,82
Algemeen totaal	25.334	23.452	1,08

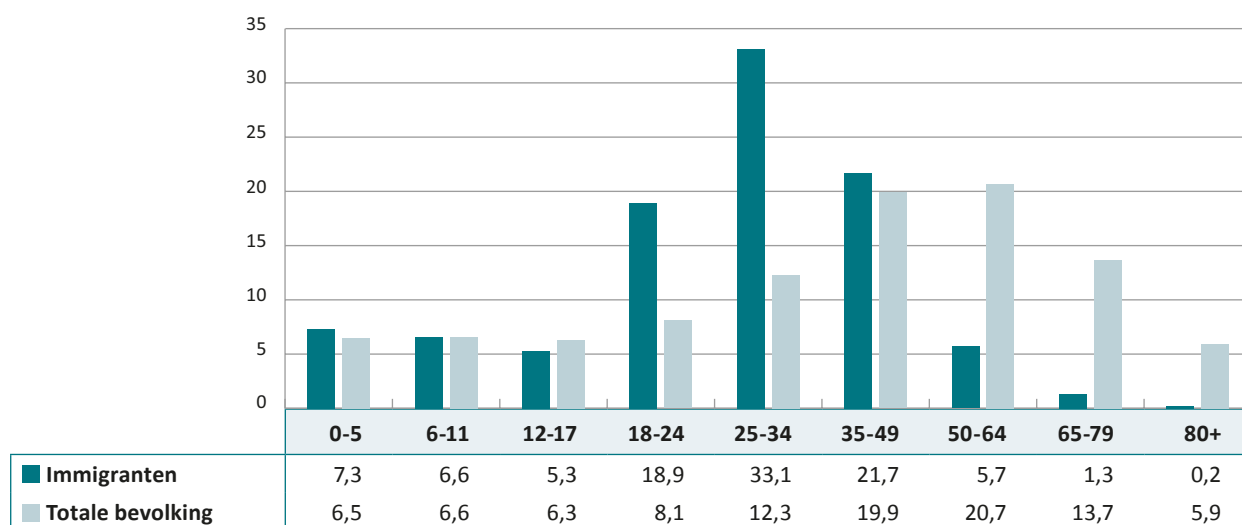
Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Het leeftijdsprofiel van de immigrerende vreemdelingen in Vlaanderen blijkt beduidend te verschillen van dat van de totale bevolking. Algemeen genomen zijn immigranten jonger dan de totale bevolking. Van de instromers in 2016 is 33% tussen de 25 en 34 jaar en nog eens telkens ongeveer 20% tussen 18 en 24 jaar en tussen 35 en 49 jaar. De 2 groepen tussen 18 en 34 jaar zijn in de totale bevolking duidelijk kleiner, met 12%

van alle inwoners in Vlaanderen tussen 25 en 34 jaar en 8% tussen 18 en 24 jaar. Daartegenover staat dat het aandeel van de oudste leeftijdsgroepen bij de immigranten duidelijk lager ligt. Het aandeel 65-plussers onder de immigranten bedroeg in 2016 iets minder dan 2% tegenover 20% in de totale bevolking.

Figuur 2.1.4.c: Leeftijdsverdeling van immigrerende vreemdelingen

Procentueel aandeel van elke leeftijdsgroep bij de immigrerende vreemdelingen (in strikte zin) en in de totale bevolking, Vlaams Gewest, 2016, in de loop van het jaar*

* Bij de totale bevolking situatie op 1 januari 2016.

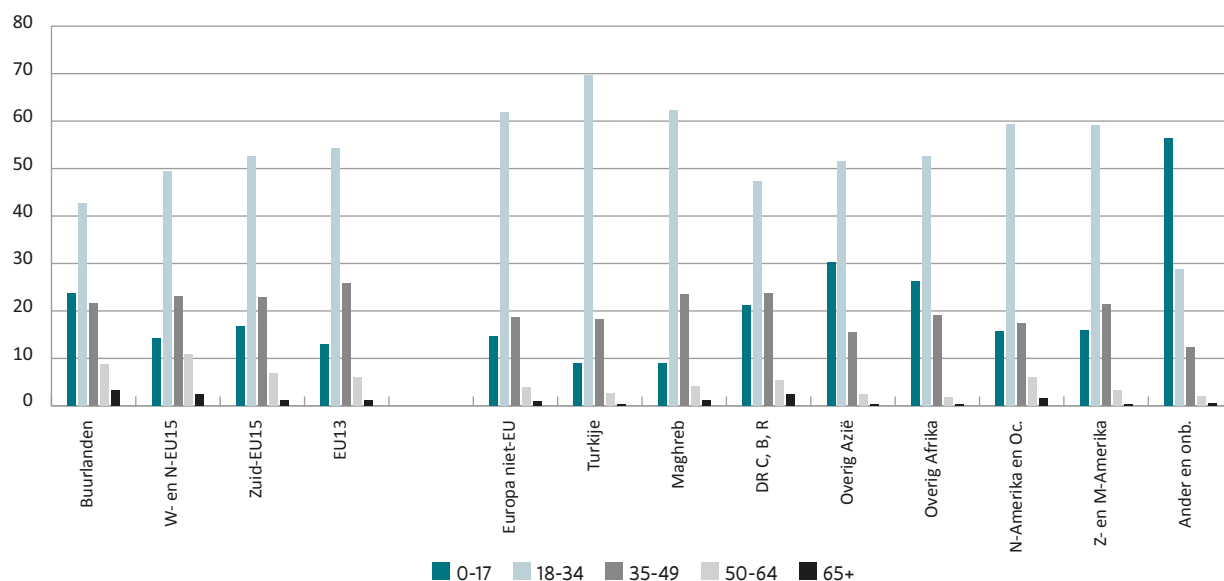
Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Ook wanneer men de leeftijdsverdeling van immigranten in Vlaanderen bekijkt per nationaliteitsgroep, blijft dezelfde trend zichtbaar. In alle nationaliteitsgroepen vormen de 18- tot 34-jarigen de grootste groep. Dat aandeel ligt bij

de Turken veruit het hoogst (70%). Het aandeel minderjarigen ligt het hoogst bij immigranten uit de groep 'overig Azië' (30%) en 'overig Afrika' (26%).

Figuur 2.1.4.d: Leeftijdverdeling van immigrerende vreemdelingen naar nationaliteitsgroep

Procentueel aandeel (grafiek) en aantal (tabel) van elke leeftijdsgroep bij de immigrerende vreemdelingen (in strikte zin) per nationaliteitsgroep, Vlaams Gewest, 2016, in de loop van het jaar

	0-5	6-11	12-17	18-24	25-34	35-49	50-64	65-79	80+
Buurlanden	1.001	857	549	1.620	2.729	2.212	898	299	40
West- en Noord-EU15	88	68	50	335	381	333	157	30	4
Zuid-EU15	324	332	234	1.164	1.637	1.218	366	50	9
EU13	750	587	409	2.664	4.693	3.520	820	127	16
Europa niet-EU	86	87	82	470	612	327	67	16	1
Turkije	26	25	34	295	364	173	25	4	0
Maghreb	88	63	40	346	983	500	90	24	1
DR Congo, Burundi, Rwanda	13	22	32	56	93	75	17	7	1
Overig Azië	848	847	618	1.141	2.793	1.174	183	32	1
Overig Afrika	149	208	307	443	881	479	46	10	1
Noord-Amerika en Oceanië	89	53	57	378	375	220	78	16	3
Zuid- en Midden-Amerika	43	65	122	266	583	308	46	4	1
Ander en onbekend	59	24	31	27	31	25	4	1	0
Totaal EU	2.163	1.844	1.242	5.783	9.440	7.283	2.241	506	69
Totaal niet-EU	1.401	1.394	1.323	3.422	6.715	3.281	556	114	9
Algemeen totaal	3.564	3.238	2.565	9.205	16.155	10.564	2.797	620	78

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

2.1.5. Verblijfsredenen

Personen met een EU-nationaliteit genieten een recht op vrij verkeer in de Europese Unie. Bij burgers kadert dit in het recht op vrij personenverkeer, bij werknemers in het recht van vrij dienstenverkeer van hun werkgever. Niet-EU-burgers kunnen een verblijfsvergunning bekomen op basis van een gegronde verblijfsreden. In navolging van het Europees Reglement CE 862/2007 voor gemeenschappelijke migratiestatistieken, bevat het Rijksregister sinds 2008 gegevens over de wettelijke reden voor migratie naar België (d.i. de reden van afleveren van een eerste verblijfsvergunning).

Bij deze registratie van verblijfsredenen zijn er 4 categorieën van wettelijke redenen van verblijf: familie, studie, werk en 'andere'. De categorie 'familie' heeft betrekking op familievorming en familiehereniging. De categorieën 'studie' en 'werk' betreffen verblijfsvergunningen voor vreemdelingen die hier komen studeren of werken. De categorie 'andere redenen' omvat onder meer verblijfsvergunningen toegekend aan vreemdelingen met een vluchtelingenstatuut of subsidiaire bescherming, aan niet-begeleide minderjarigen en slachtoffers van mensenhandel of verblijfsvergunningen toegekend omwille van humanitaire redenen (inclusief humanitaire en medische regularisaties). De categorie 'andere redenen' bevat verder ook vergunningen waarvan de reden van verblijf onduidelijk is.

De hier gepresenteerde cijfers betreffen Eurostat-gegevens over eerste verblijfsvergunningen (van minstens 3 maanden) uitgereikt aan niet-EU-burgers in België. Cijfers over verblijfsredenen van immigranten per gewest zijn niet beschikbaar. Tijdelijke verblijven (bijvoorbeeld toeristenverblijf) en verblijven van

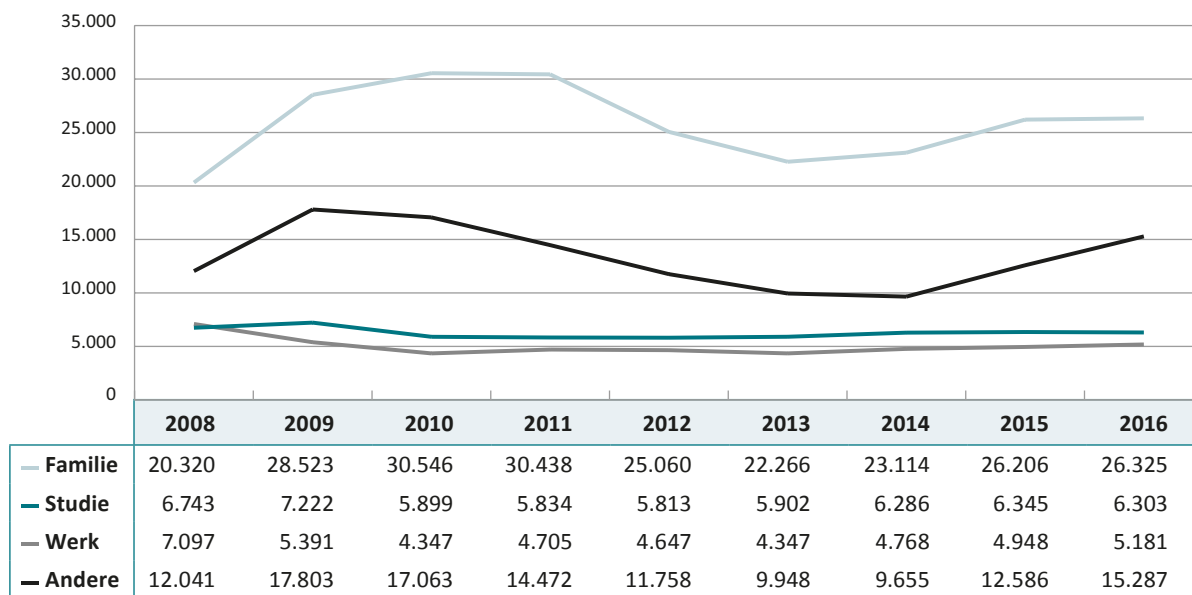
EU-burgers zijn niet in rekening gebracht. Een eerste verblijfsvergunning wordt gedefinieerd als een verblijfsvergunning voor de eerste maal toegekend of een vergunning die ingaat minimum 6 maanden na het vervallen van de vorige vergunning.

In 2016 werden in België 53.096 eerste verblijfsvergunningen aan niet-EU-migranten afgeleverd. Het aantal verblijfsvergunningen is tussen 2011 en 2013 opvallend gedaald, maar in de jaren daarna weer duidelijk gestegen. De helft van de verblijfsvergunningen uitgereikt in 2016 worden toegekend omwille van familiale redenen. Studie en werk zijn goed voor respectievelijk 12% en 10% van de verblijfsvergunningen. De categorie 'andere redenen' telt 29% van de verblijfsvergunningen. Het gaat in deze categorie voor het grootste deel om toekenningen van het vluchtelingenstatuut en subsidiaire bescherming (60% van het totaal aantal verblijfsvergunningen voor 'andere redenen'). Het aantal verblijfsvergunningen voor werk en studie blijven over de jaren heen ongeveer constant. De categorieën 'familie' en 'andere redenen' zijn in de meest recente jaren weer gestegen na een duidelijke daling in de jaren voor 2013.

De voornaamste nationaliteiten die in België in 2016 een eerste verblijfsvergunningen ontvingen, waren Syriërs, Marokkanen, Indiërs en Irakezen. Bij een behoorlijk aantal toekenningen was de nationaliteit van de begunstigde onbekend. Opgesplitst per reden blijkt dat de Marokkanen de top 5 aanvoeren bij de vergunningen omwille van familiale redenen, de Kameroeners bij de vergunningen omwille van studie, de Indiërs bij de vergunningen voor werk en de Syriërs bij de 'andere redenen'.

Figuur 2.1.5.a: Verblifsredenen van niet-EU-immigranten in België

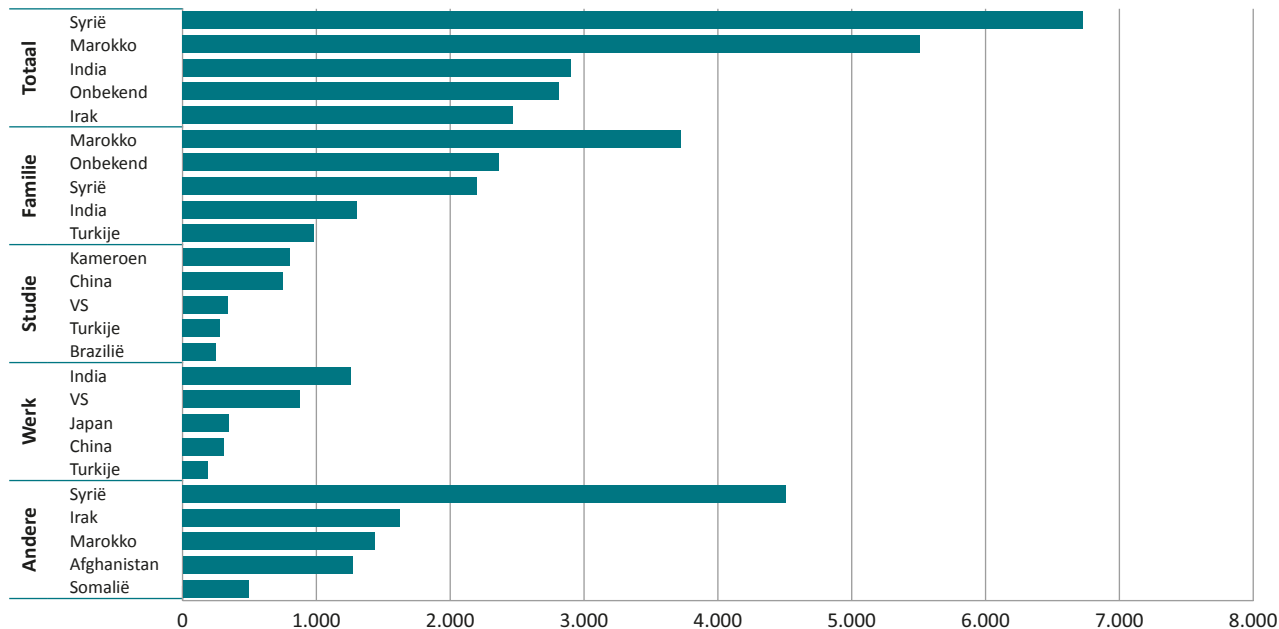
Aantal afgeleverde eerste verblijfsvergunningen aan niet-EU-immigranten per verblijfsreden, België, 2008-2016

Bron: Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Figuur 2.1.5.b: Top 5 nationaliteiten per verblijfsreden van niet-EU-immigranten in België

Aantal afgeleverde eerste verblijfsvergunningen aan niet-EU-immigranten voor de 5 meest voorkomende nationaliteiten, totaal en per reden, België, 2016

Bron: Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen.

De Eurostat-gegevens over instroom naar verblijfsredenen geven aan dat de verblijfsredenen van niet-EU-immigranten sterk variëren van EU-land tot EU-land. In Ierland ligt het aandeel van familie als verblijfsreden erg laag. In Spanje en Griekenland ligt het aandeel van familie als verblijfsreden boven de 50%. Het aandeel van werk als verblijfsreden ligt in de meeste EU15-lidstaten lager dan 20%, behalve in Luxemburg, Denemarken en België. In België worden in

vergelijking met de andere EU15-landen relatief weinig verblijfsvergunningen uitgereikt met het oog op betaalde arbeid. Enkel in Griekenland, Italië en Oostenrijk ligt het aandeel vergunningen voor werk nog lager. In volgende paragrafen wordt dieper ingegaan op arbeidsmigratie aan de hand van het aantal en type arbeidskaarten dat in Vlaanderen en België wordt uitgereikt aan vreemdelingen.

Figuur 2.1.5.c: Verblijfsredenen van niet-EU-immigranten Europees vergeleken

Aantal en aandeel afgeleverde eerste verblijfsvergunningen aan niet-EU-immigranten per verblijfsreden, EU15-landen*, 2016

	Familie		Studie		Werk		Andere	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Spanje	115.143	54,4	35.636	16,8	38.154	18,0	22.600	10,7
Griekenland	23.598	53,5	902	2,0	2.133	4,8	17.439	39,6
België	26.325	49,6	6.303	11,9	5.181	9,8	15.287	28,8
Italië	101.269	45,5	16.847	7,6	9.389	4,2	94.893	42,7
Portugal	12.916	44,5	3.139	10,8	6.805	23,4	6.161	21,2
Frankrijk	93.873	39,9	73.572	31,3	23.076	9,8	44.490	18,9
Zweden	47.697	32,5	8.803	6,0	15.632	10,7	74.608	50,8
Oostenrijk	15.707	31,3	5.776	11,5	3.349	6,7	25.394	50,6
Denemarken	12.883	31,1	10.481	25,3	10.208	24,6	7.868	19,0
Nederland	24.962	26,1	16.317	17,0	14.621	15,3	39.853	41,6
Ierland**	3.444	9,0	22.075	57,4	6.073	15,8	6.841	17,8
Luxemburg	nb	nb	442	20,9	1.257	59,5	413	19,6

* Geen cijfers beschikbaar door Duitsland, Finland en het Verenigd Koninkrijk.

** Cijfer voor 2015.

Bron: Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Werknemers afkomstig van buiten de Europese Economische Ruimte (EU-lidstaten, Liechtenstein, IJsland en Noorwegen) en Zwitserland dienen in principe – een hele reeks categorieën is vrijgesteld – een arbeidskaart aan te vragen om arbeid in loondienst te kunnen verrichten in Vlaanderen en de andere gewesten:

- **Arbeidskaart A:** voor vreemdelingen na een aantal jaar werk met Arbeidskaart B. Deze werkvergunning is geldig voor elk beroep in loondienst, voor om het even welke werkgever en zonder tijdsrestrictie.
- **Arbeidskaart B:** voor vreemdelingen die als arbeidsmigrant het land binnenkomen. Deze werkvergunning is verbonden aan een

welbepaalde functie (specifiek beroep) voor een specifieke werkgever (die voorafgaand een arbeidsvergunning heeft verkregen) en voor een beperkte duur (in de regel 12 maanden, eventueel verlengbaar).

- **Arbeidskaart C:** voor vreemdelingen die reeds een wettelijk tijdelijk verblijfsrecht genieten op basis van andere gronden dan werk (zoals studenten of asielzoekers). Deze werkvergunning is geldig voor elk beroep in loondienst, voor om het even welke werkgever, maar is beperkt tot de geldigheidsduur van het (per definitie tijdelijke) verblijf.

Wanneer een kandidaat-migrant naar Vlaanderen of België wil immigreren met het

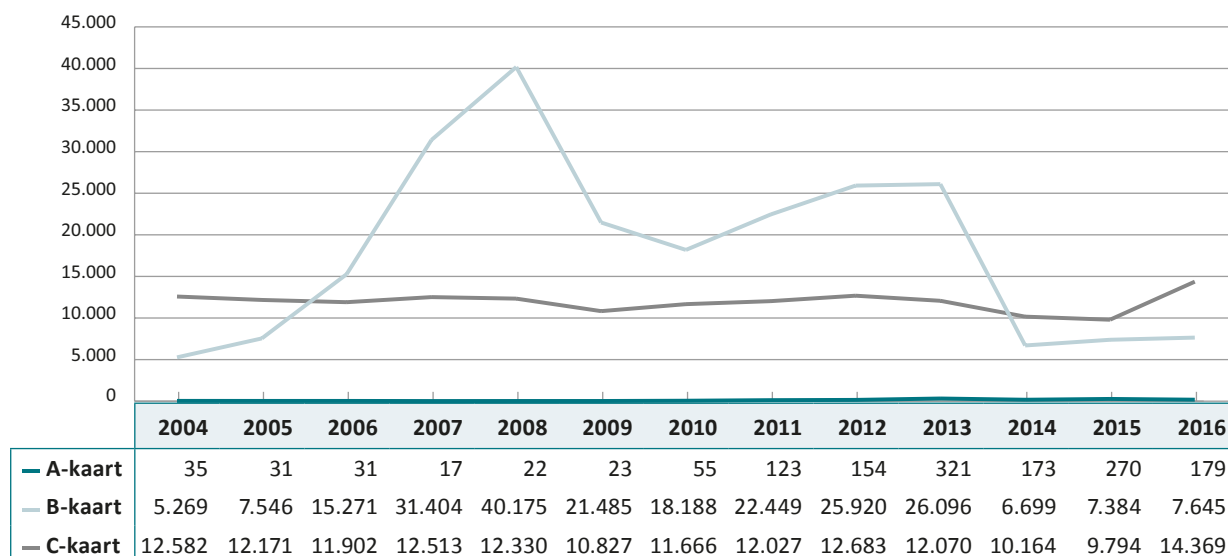
oog op tewerkstelling in loonverband, dient deze (behoudens vrijgestelde categorieën en uitzonderingsregels) eerst over een arbeidskaart B te beschikken. Het volume van arbeidsimmigratie kan echter niet afgeleid worden van het aantal afgeleverde arbeidskaarten B. Ten eerste gaat dit cijfer voorbij aan de vrijgestelde categorieën arbeidsmigranten die geen arbeidskaart behoeven voor tewerkstelling in Vlaanderen (zoals EU- en niet-EU-werknemers gedetacheerd vanuit een EER-onderneming). Ten tweede omvat het totaal aantal uitgereikte arbeidskaarten B zowel de eerste aanvragen als de hernieuwingen. Eenzelfde werknemer kan binnen hetzelfde jaar meerdere arbeidskaarten bekomen. Bijvoorbeeld voor tewerkstelling in seizoenarbeid kunnen verschillende arbeidskaarten B afgeleverd worden aan eenzelfde persoon in een bepaald jaar. Ook in de uitzendsector zijn maandelijks verlengingen van arbeidskaarten gebruikelijk. Omdat de arbeidskaart B verbonden is aan één werkgever, moet bij veranderingen van werk een nieuwe arbeidskaart B worden aangevraagd. Onder meer deze verschillende redenen maken dat men uit het aantal arbeidskaarten B - zelfs wanneer men enkel naar eerste kaarten kijkt - niet kan afleiden hoeveel nieuwe arbeidsmigranten er in Vlaanderen jaarlijks binnenkomen. Het totale aantal toegekende arbeidskaarten B ligt steeds hoger dan het aantal individuele werknemers waarop ze betrekking hebben.

De cijfers van het Departement Werk en Sociale Economie (WSE) over het aantal toegekende arbeidskaarten A, B en C in het Vlaamse Gewest geven aan dat in 2016 meer C-kaarten

werden toegekend (14.369) dan B-kaarten (7.645). Tussen 2006 en 2013 werden daarentegen meer B-kaarten dan C-kaarten toegekend. De substantiële stijging van het aantal arbeidskaarten B die in 2005 werd ingezet, bereikte in 2008 zijn toppunt (40.175). De opkomst vanaf 2005 en terugval na 2008 is toe te schrijven aan het in voege treden en stopzetten van een tijdelijke overgangsmaatregel om de instroom van nieuwe-EU-burgers van de in 2004 toegetreden lidstaten (Estland, Letland, Litouwen, Hongarije, Polen, Slowakije, Slovenië en Tsjechië) tot de arbeidsmarkt in België te beperken. Tot 2008 werden deze nieuwe EU-burgers via het systeem van de 'knelpuntberoepen'-regeling en met een arbeidskaart B tot de arbeidsmarkt toegelaten. Tussen 2010 en 2013 was er opnieuw een beperkte groei van het aantal toegekende arbeidskaarten B. Deze stijging situeert zich onder meer bij het aantal Roemenen en Bulgaren tewerkgesteld in een knelpuntberoep. Ook deze nieuwe EU-burgers (Roemenië en Bulgarije traden toe tot de EU in 2007) waren tot eind 2013 onderworpen aan een overgangsmaatregel die de vrije mobiliteit van werknemers beperkte. Deze overgangsmaatregel voor Roemenië en Bulgarije werd in België opgeheven vanaf 1 januari 2014, wat de sterke terugval in het aantal uitgereikte arbeidskaarten B in dat jaar verklaart. Ten slotte waren tot voor kort ook overgangsbepalingen voor Kroaten van kracht, die sinds 1 juli 2015 werden opgeheven. In 2015 en 2016 valt er terug een stijging van het aantal uitgereikte arbeidskaarten B te noteren. Nieuwe administratieve praktijken spelen hierin een rol. De A-kaarten worden doorheen de volledige periode slechts in beperkte mate toegekend.

Figuur 2.1.5.d: Evolutie van het aantal toegekende arbeidskaarten

Aantal toegekende arbeidskaarten A, B en C, Vlaams Gewest, 2004-2016

Bron: Departement WSE, bewerking Statistiek Vlaanderen.

De cijfers over het aantal afgeleverde arbeidskaarten per categorie van arbeidskaart B geven aan dat hooggeschoolden (2.382 gedetacheerden en 2.216 niet-gedetacheerden) en leidinggevendenden (688 gedetacheerden en 213 niet-gedetacheerden) in 2016 het grootste aandeel vormden in het totaal aantal toegekende arbeidskaarten B in het Vlaamse Gewest. Hooggeschoolden kunnen een arbeidskaart B aanvragen indien ze in het bezit zijn van een diploma van hoger of universitair onderwijs (of hiermee gelijkgesteld) en een jaarlijkse bezoldiging ontvangen die hoger ligt dan 39.824 euro bruto (bedrag 2016). Leidinggevendenden kunnen via een arbeidskaart B aan de slag indien ze een leidinggevende functie bekleden met een jaarlijkse bezoldiging die hoger ligt dan 66.442 euro bruto (bedrag 2016). Beide categorieën worden opgedeeld in al dan niet gedetacheerd. Gedetacheerden betreft hier personen gedetacheerd uit een niet-EER bedrijf, die in België werken maar onderhevig zijn aan de sociale zekerheid van een herkomstland buiten de Europese Economische Ruimte (EER). Zo kan een werknemer in België werken maar aangeworven zijn in een ander land, of werken in één of meer andere landen dan dat waar hij of zij aan de slag is. Detachering impliceert dat deze werknemer na beëindiging

van de opdracht terugkeert naar het land van herkomst. Dit onderscheid kan relevant zijn in het kader van de discussie over het aantrekken van hooggeschoolden. Het gaat hier om loontrekkende gedetacheerde werknemers en niet over gedetacheerde zelfstandigen. Hiernaast kunnen echter ook niet-EU-burgers gedetacheerd uit een bedrijf binnen de EER in het kader van vrij dienstenverkeer hier aan de slag zijn, die zijn vrijgesteld van de arbeidskaart en dus niet gevat in deze cijfers. Niettemin kunnen gedetacheerden uit een EER-bedrijf in bepaalde gevallen ook buiten het vrije dienstenverkeer vallen en niet vrijgesteld zijn, waarmee ook een beperkt aantal detacheringen binnen de EER gevat zitten in deze arbeidskaartcijfers.

Andere relatief sterk aanwezige categorieën aan wie een arbeidskaart B werd toegekend in 2016, zijn langdurig ingezetenen (380), au-pairs (333) en gespecialiseerde technici (318). De tabel biedt verder ook een opdeling naar eerste aanvragen en hernieuwingen. Eerste aanvragen hebben betrekking op werknemers die een eerste maal een arbeidskaart toegekend krijgen. Hernieuwingen hebben betrekking op werknemers die vroeger reeds een arbeidskaart B hebben bekomen.

Figuur 2.1.5.e: Arbeidskaarten B per categorie

Aantal toegekende arbeidskaarten B (eerste toegekende kaarten, hernieuwingen en totaal) per categorie, Vlaams Gewest, 2016

	Eerste kaarten	Hernieuwing	Totaal	%
Hooggeschoolden (art. 9, 6°)	1.992	2.606	4.598	60,1
Leidinggevendenden (art. 9, 7°)	196	705	901	11,8
Langdurig ingezetenen (art. 9, 20°)	177	203	380	5
Au-pair jongeren (art. 9, 14°)	302	31	333	4,4
Gespecialiseerde techniekers (art. 9, 9°)	186	132	318	4,2
Andere (buiten categorie)	58	196	254	3,3
Gezinsherenigers (art. 16° en art. 9, 17°)	76	149	225	2,9
Regularisatie 'duurzame lokale verankering' (KB 7/10/2009)	6	168	174	2,3
Beroepssportlui en trainers (art. 9, 11°)	82	79	161	2,1
Opleiding (art. 9, 18° en art. 9, 19°)	85	23	108	1,4
Stagiairs (art. 9, 5°)	62	12	74	1
Navorsers (art. 9, 8°)	30	19	49	0,6
Schouwspelartiesten (art. 9, 15°)	17	17	34	0,4
Gasthoogleraren (art. 9, 8°)	22	10	32	0,4
Beroepsopleiding (art. 9, 10°)	0	4	4	0,1
Nieuwe EU-lidstaat (art.38quater, §1)	0	0	0	0
Nieuw EU in knelpuntberoep (art.38quater, §3)	0	0	0	0
Algemeen totaal	3.291	4.354	7.645	100

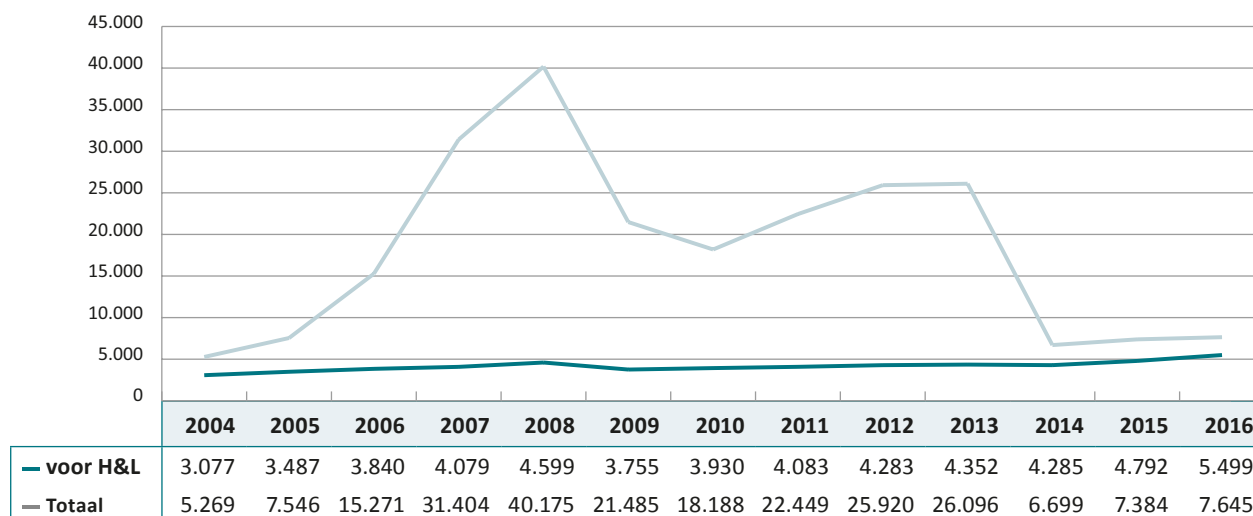
Bron: Departement WSE.

In 2016 werd bijna 72% van het totaal aantal arbeidskaarten B afgeleverd aan hooggeschoolden en leidinggevendenden. In de jaren voorafgaand aan 2014 lag het aandeel arbeidskaarten B voor hooggeschoolden en leidinggevendenden duidelijk veel lager door het veel hogere totaal aantal afgeleverde arbeidskaarten B. Het aantal arbeidskaarten B voor hooggeschoolden en leidinggevendenden is tussen 2004 en 2016 systematisch gestegen, uitgezonderd een beperkte daling in 2009 en 2014. Deze cijfers dienen genuanceerd

te worden omdat ze sterk onderhevig zijn aan wijzigingen in de reglementering, wat vergelijking over verschillende jaren bemoeilijkt. Zo werden bijvoorbeeld verschillende categorieën toegevoegd aan buitenlandse werknemers die vrijgesteld zijn van arbeidskaarten (post doctorandi, onderzoekers in erkende onderzoeksinstellingen, kaderleden, ...). Bij deze vrijgestelden is er een redelijk aantal dat voordien onder de categorie van de hooggeschoolden of leidinggevendenden viel.

Figuur 2.1.5.f: Arbeidskaarten B voor hooggeschoolden en leidinggevenden

Totaal aantal toegekende arbeidskaarten B en aantal toegekende arbeidskaarten B aan hooggeschoolden en leidinggevenden (H&L) (art. 9, 6° en art. 9, 7°), Vlaams Gewest, 2004-2016

Bron: Departement WSE, bewerking Statistiek Vlaanderen.

De meest voorkomende nationaliteiten onder de hooggeschoolden en leidinggevenden die in 2016 een arbeidskaart B ontvingen zijn Indiërs,

Japanners, Amerikanen, Chinezen en Russen, samen goed voor ruim twee derde van het totaal.

Figuur 2.1.5.g: Top 10 nationaliteiten arbeidskaarten B voor hooggeschoolden en leidinggevenden

Aantal en aandeel toegekende arbeidskaarten B voor hooggeschoolden en leidinggevenden (art. 9, 6° en art. 9, 7°) van de 10 meest voorkomende nationaliteiten, Vlaams Gewest, 2016

	Aantal	% in totaal
India	2.004	36,4
Japan	840	15,3
VS	409	7,4
China	275	5,0
Rusland	241	4,4
Turkije	211	3,8
Oekraïne	163	3,0
Brazilië	123	2,2
Canada	77	1,4
Iran	72	1,3
Totaal top 10	4.415	80,3

Bron: Departement WSE.

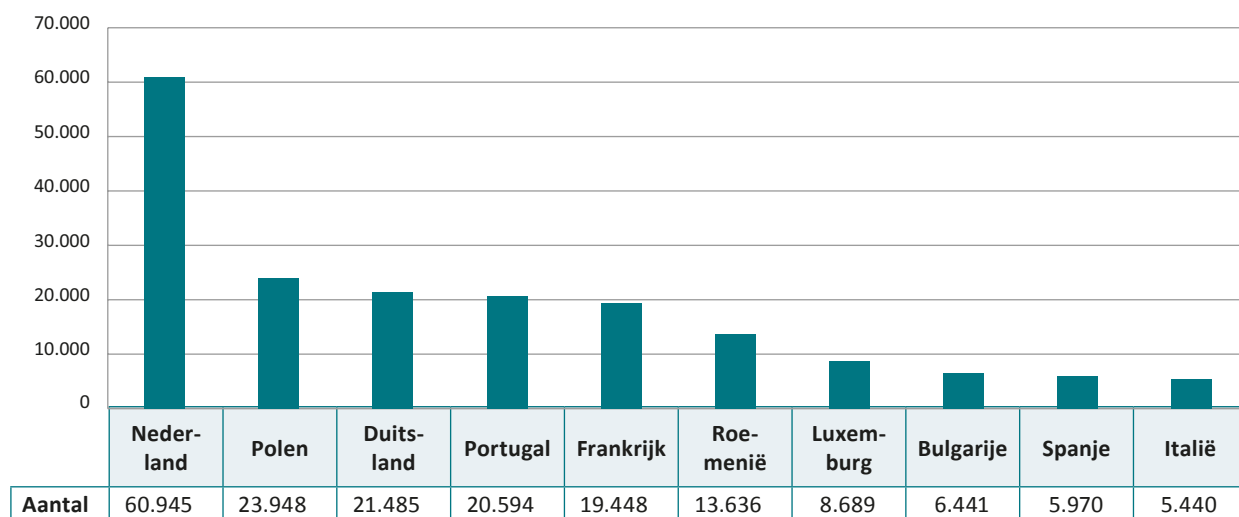
Ten slotte kan voor detachering het aantal meldingen van gedetacheerde werknemers en tijdelijke zelfstandigen in kaart gebracht worden op basis van het Landenoverschrijdend Informatiesysteem ten behoeve van Migratieonderzoek bij de Sociale Administratie (LIMOSA) van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ). De LIMOSA-databank bevat gegevens over gedetacheerde werknemers en tijdelijke zelfstandigen die in België werken maar onderhevig zijn aan de sociale zekerheid van het herkomstland (zowel EER als niet-EER). Er is een onderscheid tussen het aantal meldingen (van gevalideerde meldingsplichtigen) en het aantal (unieke)

personen. Eenzelfde persoon kan goed zijn voor meerdere meldingen per jaar, bijvoorbeeld afhankelijk van de duur van het contract. Cijfers voor het Vlaamse Gewest zijn niet beschikbaar. In tegenstelling tot voorgaande cijfers over arbeidskaarten die enkel betrekking hadden op werknemers in loondienst, zijn in de LIMOSA-gegevens ook zelfstandigen vervat.

In 2016 was Nederland het voornaamste herkomstland van gedetacheerde werknemers en tijdelijk zelfstandigen in België (op basis van land van vestiging van de werkgever). Daarna volgen Polen, Duitsland, Portugal en Frankrijk.

Figuur 2.1.5.h: Top 10 herkomstlanden van gedetacheerden in België

Gedetacheerden (als werknemer of zelfstandige) in België voor de 10 meest voorkomende landen van vestiging van werkgever, in 2016, aantal unieke personen

Bron: LIMOSA - RSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

2.2. ASIEL

- **Evolutie van asielaanvragen**
 - **Nationaliteit van asielzoekers**
 - **Evolutie van erkenningen**
-

Bronnen

Een asielzoeker is een vreemdeling die in België een aanvraag indient om erkend te worden als vluchteling die voldoet aan de voorwaarden van artikel 1 van het Internationaal Vluchtelingenverdrag van 1951 (Conventie van Genève). Een vluchteling wordt daarin gedefinieerd als “de persoon die een gegronde vrees heeft voor vervolging om reden van zijn of haar ras, religie, nationaliteit, politieke overtuiging of het behoren tot een bepaalde sociale groep, die zich buiten zijn of haar land van herkomst bevindt en die omwille van die vrees de bescherming van dat land niet kan of wil inroepen”. Om als vluchteling erkend te worden moet een asielaanvraag worden ingediend bij de Dienst Vreemdelingenzaken. Het is het Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen dat de vluchtelingenstatus toekent of weigert. Indien een asielzoeker geen vluchteling is die voldoet aan de voorwaarden van het Internationaal Vluchtelingenverdrag maar toch een reëel risico op ‘ernstige schade’ loopt in geval van terugkeer naar zijn of haar land, kan aan deze het subsidiaire beschermingsstatuut worden toegekend.

Om het aantal asielaanvragen en positieve beslissingen (erkenningen als vluchteling of toekenning van subsidiaire bescherming) in België in kaart te brengen, kan beroep gedaan worden op gegevens van het **Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS)** en de **Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ)**. Cijfers voor de gewesten zijn niet beschikbaar. Belgische asielstatistieken geven het totaal aantal asielaanvragers per jaar weer waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen eerste aanvragen (ook ‘enkelvoudige aanvragen’ of ‘nieuwe aanvragen’ genoemd) en herhaalde aanvragen (ook ‘meervoudige aanvragen’ genoemd).

Op Europees niveau worden asielstatistieken verzameld door **Eurostat**. In deze gegevens worden asielzoekers gedefinieerd als personen afkomstig uit een niet-EU-land (of staatloze personen) die op individuele basis in een EU-land bescherming vragen en ernaar streven om een vluchtelingenstatus (volgens de Conventie van Genève) of subsidiaire bescherming te krijgen.

Vaststellingen

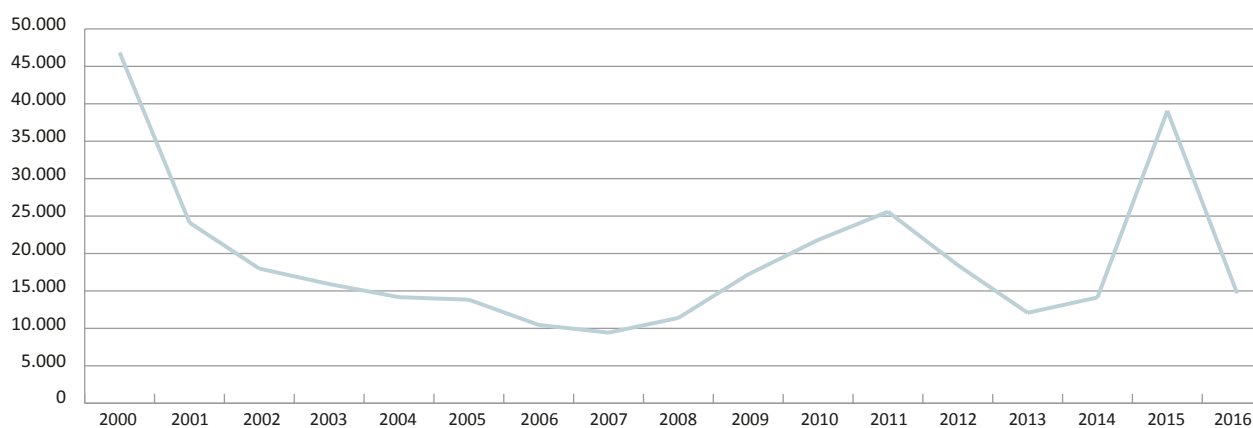
2.2.1. Evolutie van asielaanvragen

In 2016 vroegen 14.670 personen voor de eerste keer asiel aan in België. Tegenover 2015 is het aantal asielzoekers sterk gedaald. In 2015 vroegen bijna 3 keer meer personen voor de eerste keer asiel aan dan in 2016. Vooral in de 2de helft

van 2015 steeg het aantal asielaanvragers zeer sterk, van 1.115 aanvragers in april tot 6.360 in september en telkens 5.530 in oktober en november. In februari 2016 was dat aantal weer gedaald tot 1.315 aanvragers.

Figuur 2.2.1.a: Evolutie van het aantal eerste asielaanvragen in België

Aantal personen met een eerste asielaanvraag (grafiek) en aandeel ten opzichte van de totale bevolking (per 1.000 inwoners), België, 2000-2016

	Aantal eerste asielaanvragers	Per 1.000 inwoners
2000	46.855	7,9
2001	24.131	4,1
2002	17.981	3,0
2003	15.921	2,7
2004	14.167	2,4
2005	13.832	2,3
2006	10.460	1,7
2007	9.426	1,5
2008	11.395	1,8
2009	17.215	2,8
2010	21.815	3,5
2011	25.585	4,1
2012	18.450	2,9
2013	12.080	1,9
2014	14.130	2,2
2015	39.064	6,1
2016	14.670	2,3

Bron: CGVS, Myria, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Eenzelfde persoon kan meerdere keren na elkaar een aanvraag indienen. Als ook rekening gehouden wordt met herhaalde asielaanvragen, ligt het aantal asielaanvragen in 2016 op 18.710. Van het totaal aantal asielaanvragen gaat het steeds in een ruime meerderheid van de gevallen om eerste aanvragen. In 2016 waren 22% van het totaal aantal aanvragen meervoudige aanvragen.

Het CGVS rapporteert voor 2016 1.076 niet-begeleide minderjarige asielzoekers. Dit cijfer schommelde in de afgelopen jaren, van 896 in 2010, over 1.385 in 2011 en 981 in 2012, naar 423 in 2013 en 486 in 2014. In 2015 kende ook dit aantal een piek met 3.099 niet-begeleide minderjarige asielzoekers.

Figuur 2.2.1.b: Evolutie van het aantal eerste en meervoudige asielaanvragen in België

Aantal personen met een eerste en meervoudige asielaanvraag en aandeel meervoudige aanvragen in het totaal aantal aanvragen (in %), België, 2008-2016

	Eerste asielaanvragers	Meervoudige asielaanvragers	Totaal aantal asielaanvragers	% meervoudige aanvragers
2008	11.395	4.545	15.940	28,5
2009	17.215	5.740	22.955	25,0
2010	21.815	4.745	26.560	17,9
2011	25.585	6.685	32.270	20,7
2012	18.450	9.835	28.285	34,8
2013	12.080	9.135	21.215	43,1
2014	14.130	8.720	22.850	38,2
2015	39.064	5.670	44.760	12,7
2016	14.670	4.040	18.710	21,6

Bron: CGVS, Myria, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Een Europese vergelijking geeft aan dat het aantal asielaanvragen sterk verschilt tussen de EU-lidstaten. In 2016 kreeg Duitsland veruit het hoogst aantal asielaanvragen van alle EU15-landen. Met ruim 722.000 aanvragers werd bijna 64% van alle asielaanvragen in de hele EU15 ingediend in Duitsland. De top 5 van bestemmingslanden van asielaanvragers in de EU15 wordt verder aangevuld met Italië, Frankrijk, Griekenland en Oostenrijk. België bekleedt de 10de plaats in de rangschikking van de

EU15-landen naar absoluut aantal aanvragen. Van alle asielaanvragen in de EU15 wordt 1,3% ingediend in België.

Uitgedrukt ten opzichte van de bevolking ging het in België in 2016 om 1,3 asielaanvragen per 1.000 inwoners. Het relatief aantal asielaanvragen afgezet tegenover de bevolking ligt veruit het hoogst in Duitsland, gevolgd door Griekenland, Oostenrijk, Luxemburg en Zweden.

Figuur 2.2.1.c: Aantal asielaanvragers Europees vergeleken

Totaal aantal eerste asielaanvragers (afgerond tot op 5), aandeel ten opzichte van het totaal aantal aanvragers in de EU15 (in %) en aantal asielaanvragers per 1.000 inwoners, EU15-landen*, 2016

	Aantal eerste aanvragers	% asielaanvragers in totaal EU15	Aantal asielaanvragers per 1.000 inwoners
Duitsland	722.365	63,5	8,8
Italië	121.185	10,7	2,0
Frankrijk	76.790	6,8	1,2
Griekenland	49.875	4,4	4,6
Oostenrijk	39.905	3,5	4,6
VK	39.355	3,5	0,6
Zweden	22.385	2,0	2,3
Nederland	19.285	1,7	1,1
Spanje	15.570	1,4	0,3
België	14.290	1,3	1,3
Denemarken	6.070	0,5	1,1
Finland	5.295	0,5	1,0
Ierland	2.315	0,2	0,5
Luxemburg	2.065	0,2	3,6
Portugal	710	0,1	0,1
EU15	1.137.460	100,0	2,8

* Exclusief hervestigingen waardoor het aantal asielaanvragers in België in deze tabel niet gelijk is aan het aantal asielaanvragers in tabel 2.2.1.a. en 2.2.1.b.

Bron: Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen.

De sterke stijging van het aantal asielzoekers in België in 2015 en de nagenoeg even sterke daling van deze groep in 2016 is ook te zien in andere EU15-landen zoals Oostenrijk, Zweden, Nederland, Denemarken en Finland. Ook in Duitsland is het aantal asielzoekers in 2015

sterk gestegen, maar daar heeft die stijging zich nog doorgezet in 2016. Opvallend is nog dat het aantal asielzoekers in het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk in de afgelopen jaren vrij stabiel is gebleven.

Figuur 2.2.1.d: Evolutie van het aantal asielaanvragers Europees vergeleken

Aantal asielaanvragers (afgerond tot op 5), EU15-landen*, 2010-2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Duitsland	41.330	45.740	64.540	109.580	173.070	441.900	722.365
Italië	10.050	40.355	17.185	25.720	63.655	83.245	121.185
Frankrijk	48.030	52.140	54.280	60.475	58.845	70.570	76.790
Griekenland	nb	9.310	9.575	7.860	7.590	11.370	49.875
Oostenrijk	nb	nb	nb	nb	25.700	85.520	39.905
VK	22.645	25.900	27.980	29.875	32.345	39.970	39.355
Zweden	31.870	29.690	43.930	54.350	75.090	156.195	22.385
Nederland	13.290	11.565	9.665	9.840	21.810	43.035	19.285
Spanje	2.550	2.975	2.355	4.290	5.460	14.610	15.570
België	21.815	25.585	18.450	12.080	14.130	39.065	14.290
Denemarken	5.100	3.985	6.075	7.230	14.565	20.855	6.070
Finland	nb	nb	2.920	2.995	3.495	32.150	5.295
Ierland	1.920	1.280	940	940	1.440	3.270	2.315
Luxemburg	nb	1.920	2.000	990	1.030	2.360	2.065
Portugal	160	275	290	505	445	870	710
EU15	nb	nb	nb	nb	498.670	1.044.985	1.137.460

* Exclusief hervestigingen waardoor het aantal asielaanvragers in België in deze tabel niet gelijk is aan het aantal asielaanvragers in tabel 2.2.1.a. en 2.2.1.b.

Bron: Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen.

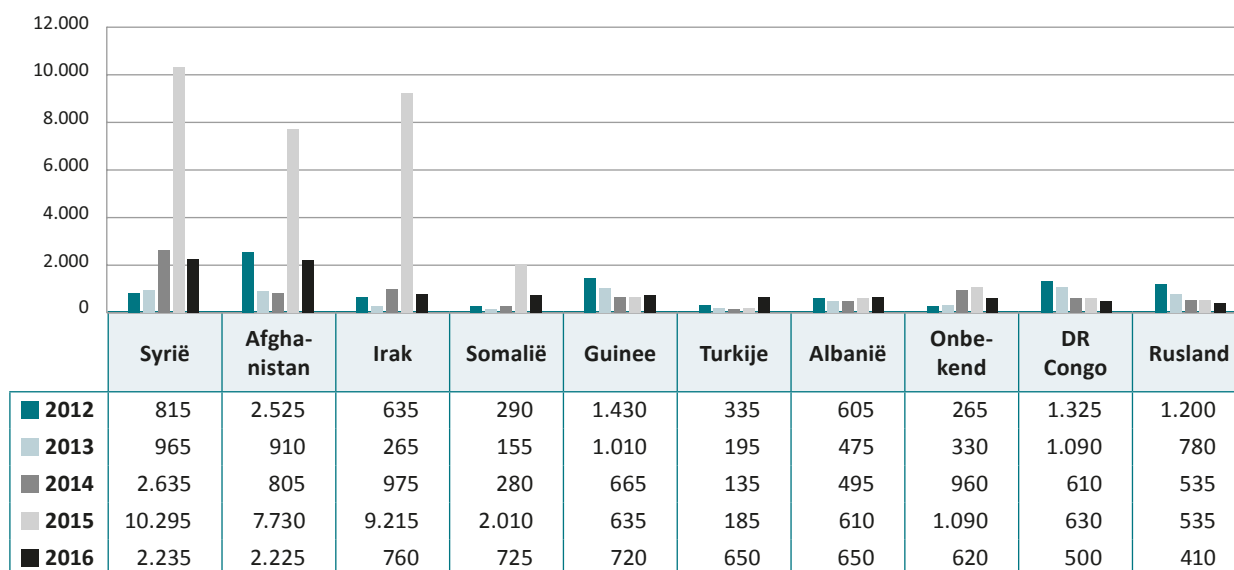
2.2.2. Nationaliteit van asielzoekers

In 2016 werden vooral asielaanvragen ingediend door personen uit Syrië (18%) en Afghanistan (15%). Ook in 2015 vormden deze 2 nationaliteiten

samen met de Irakezen al de top 3 van asielaanvragende nationaliteiten in België, maar het aantal asielaanvragen uit deze 3 landen lag in 2015 wel vele malen hoger dan in 2016.

Figuur 2.2.2.a: Top 10 herkomstlanden van asielaanvragers in België

Evolutie van de 10 meest voorkomende nationaliteiten van asielaanvragers in 2016, België, 2012-2016

Bron: Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Uit de gegevens over de voornaamste nationaliteiten van asielaanvragers in andere EU15-lidstaten blijkt dat veelal dezelfde nationaliteiten terugkeren in de verschillende lidstaten. Het gaat onder meer om Syriërs, Afghanen, Eritreeërs, Irakezen, Albanen, Oekraïners en

Somaliërs. Toch zijn er ook een aantal nationaliteiten die beduidend vaker in een bepaalde lidstaat asiel aanvragen dan in andere landen. Een voorbeeld hiervan zijn asielzoekers uit Zwart-Afrika (Nigeria, Gambia, Senegal en Ivoorkust) in Italië.

Figuur 2.2.2.b: Top 5 herkomstlanden van asielaanvragers Europees vergeleken

Aantal asielaanvragers (afgerond tot op 5) voor top 5 van de meest voorkomende nationaliteiten van asielzoekers en aandeel (in %) van deze nationaliteiten in het totaal aantal asielzoekers, EU15-landen, 2016

	Aantal	% totaal asiel- aan- vragers		Aantal	% totaal asiel- aan- vragers		Aantal	% totaal asiel- aan- vragers
België			Duitsland			Nederland		
Syrië	2.235	15,6	Syrië	266.250	36,9	Syrië	2.865	14,9
Afghanistan	2.225	15,6	Afghanistan	127.010	17,6	Eritrea	1.865	9,7
Irak	760	5,3	Irak	96.115	13,3	Albanië	1.665	8,6
Somalië	725	5,1	Iran	26.425	3,7	Marokko	1.270	6,6
Guinee	720	5,0	Eritrea	18.855	2,6	Afghanistan	1.025	5,3
Luxemburg			Frankrijk			Italië		
Syrië	330	16,0	Albanië	6.945	9,0	Nigeria	26.550	21,9
Albanië	220	10,7	Soedan	6.085	7,9	Pakistan	13.470	11,1
Kosovo	195	9,4	Afghanistan	6.015	7,8	Gambia	8.845	7,3
Irak	180	8,7	Haïti	5.290	6,9	Senegal	7.550	6,2
Servië	150	7,3	Syrië	4.765	6,2	Ivoorkust	7.435	6,1
Spanje			Portugal			Griekenland		
Venezuela	3.960	25,4	Oekraïne	140	19,7	Syrië	26.630	53,4
Syrië	2.920	18,8	Guinee	50	7,0	Irak	4.770	9,6
Oekraïne	2.550	16,4	Congo (Braz.)	50	7,0	Pakistan	4.420	8,9
Algerije	725	4,7	DR Congo	40	5,6	Afghanistan	4.295	8,6
Colombia	610	3,9	Irak	35	4,9	Albanië	1.300	2,6
Verenigd Koninkrijk			Denemarken			Ierland		
Iran	4.835	12,3	Syrië	1.255	20,7	Syrië	295	12,7
Pakistan	3.775	9,6	Afghanistan	1.110	18,3	Albanië	230	9,9
Irak	3.735	9,5	Staatloos	490	8,1	Pakistan	225	9,7
Afghanistan	3.115	7,9	Irak	435	7,2	Zimbabwe	200	8,6
Bangladesh	2.255	5,7	Marokko	325	5,4	Nigeria	180	7,8
Oostenrijk			Zweden			Finland		
Afghanistan	11.520	28,9	Syrië	4.710	21,0	Irak	1.080	20,4
Syrië	8.640	21,7	Afghanistan	2.145	9,6	Afghanistan	685	12,9
Irak	2.725	6,8	Irak	2.045	9,1	Syrië	600	11,3
Pakistan	2.415	6,1	Somalië	1.280	5,7	Somalië	425	8,0
Iran	2.400	6,0	Staatloos	985	4,4	Eritrea	275	5,2

Bron: Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen.

2.2.3. Evolutie van erkenningen

In 2016 werden in België van 9.603 asielaanvragen (dossiers) de betrokkenen door het Commissariaat-Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS) erkend als vluchteling, wat overeenkomt met 12.197 personen. In 2.486 asioldossiers werd door CGVS het subsidiaire beschermingsstatuut toegekend, goed voor 3.281 betrokken personen. Zowel het aantal erkenningen als vluchteling als het aantal toekenningen van de status van subsidiaire bescherming is de afgelopen jaren duidelijk gestegen.

Het aantal erkenningen als vluchteling komt overeen met 51% van alle beslissingen van het CGVS. De toekenningen van het statuut subsidiaire bescherming is goed voor nog eens 13% van de beslissingen. Hierbij dient opgemerkt

te worden dat de gerapporteerde percentages niet slaan op het aandeel asielaanvragen dat in een bepaald jaar wordt ingediend en positief wordt beoordeeld door CGVS. Aangezien een asielprocedure kan doorlopen over verschillende jaren, hebben erkenningen in een bepaald jaar niet per se betrekking op asielaanvragen van datzelfde jaar. Daardoor kan men op basis van deze cijfers geen uitspraken doen over het percentage asielaanvragers dat erkend wordt als vluchteling of een subsidiair beschermingsstatuut toegekend krijgt.

Ook de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RVV) kent jaarlijks een aantal erkenningen als vluchteling of subsidiaire bescherming toe. Dit betreft echter kleine aantallen, die niet zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Figuur 2.2.3.a: Evolutie van erkenning als vluchteling en toekenning subsidiaire bescherming

Aantal erkenningen als vluchteling en toekenningen van subsidiaire bescherming* door het CGVS (dossiers) en aandeel (in %) in het totaal aantal beslissingen ten gronde**, België, 2005-2016

	Erkenningen als vluchteling	% van totaal aantal beslissingen CGVS	Subsidiaire bescherming	% van totaal aantal beslissingen CGVS
2005	3.059	nb	-	nb
2006	1.914	nb	8	nb
2007	1.839	nb	279	nb
2008	2.143	23,9	394	4,4
2009	1.889	21,3	418	4,7
2010	2.107	16,0	711	5,4
2011	2.857	17,0	1.094	6,5
2012	3.038	15,4	1.381	7,0
2013	2.986	18,0	1.951	11,8
2014	4.805	36,6	1.341	10,2
2015	6.757	50,5	1.365	10,2
2016	9.603	50,5	2.486	13,1

* Subsidiaire beschermingsstatus in voege sinds 10 oktober 2006.

** Totaal aantal beslissingen ten gronde niet gekend vóór 2008.

Bron: CGVS/DVZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Er zijn geen cijfers beschikbaar over het aantal erkenningen per gewest. Een extractie van het Rijksregister op vraag van het Agentschap voor Binnenlandse Bestuur (ABB) maakt wel duidelijk dat van de 28.007 personen die tussen begin 2014 en begin 2017 in België een beschermd statuut als erkend vluchteling of subsidiair beschermd hebben verkregen en die begin 2017 nog legaal in België verbleven, er op dat

moment 15.926 personen gedomicilieerd waren in het Vlaamse Gewest. Dat komt overeen met 57% van de totale groep beschermde personen. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en het Waalse Gewest wonen respectievelijk 5.855 en 6.173 personen van deze groep. Dat komt overeen met respectievelijk 21% en 22% van de totale groep beschermde personen.

2.3. REGULARISATIE

- **Evolutie van regularisatieaanvragen**
 - **Evolutie van regularisaties**
-

Bronnen

De Vreemdelingenwet voorziet in een regularisatieprocedure om in 'buitengewone omstandigheden' tijdelijk of definitief verblijfsrecht toe te kennen omwille van humanitaire redenen (artikel 9bis) of omwille van medische redenen (artikel 9ter). Een regularisatie geeft de betrokkene een machtiging tot verblijf, omwille van bijvoorbeeld een onredelijk langdurige asielpprocedure of om medische of andere humanitaire redenen (zoals duurzame lokale verankering). De artikels 9bis en 9ter die de huidige wetgevende basis vormen voor humanitaire en medische regularisaties, zijn ingevoerd bij wet van 15 september 2006 en in werking getreden op 1 juni 2007. Voordien werd regularisatie geregeld

door het vroegere artikel 9.3, dat tot 2007 de basis vormde om verblijfsmachtigingen af te leveren in buitengewone omstandigheden (zowel humanitaire als medische gronden). Artikel 9.3 werd vervangen door artikels 9bis en 9ter.

In dit hoofdstuk worden cijfers over humanitaire en medische regularisatie weergegeven op basis van rapportering door de **Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ)**. Het gaat om het aantal regularisatieaanvragen per jaar, het aantal positieve beslissingen in regularisatiedossiers en het aantal geregulariseerde personen (inclusief minderjarigen) in België. Cijfers voor de gewesten zijn niet beschikbaar.

Vaststellingen

2.3.1. Evolutie van regularisatieaanvragen

In 2016 werden 4.354 regularisatieaanvragen ingediend, waarvan 2.867 (66%) om humanitaire redenen (art. 9bis) en 1.487 (34%) om medische redenen (art. 9ter). Het aantal regularisatieaanvragen schommelde sterk in het afgelopen decennium. Medische aanvragen op basis van artikel 9ter moeten rechtstreeks bij de DVZ worden aangevraagd, terwijl verzoeken op basis van artikel 9.3 en het huidige artikel 9bis worden ingediend bij de gemeente waar men verblijft,

die deze daarna doorstuurt naar de DVZ. Er kan enige tijd verlopen tussen het indienen van een aanvraag bij de gemeente en ontvangst bij DVZ. Dit verklaart waarom eind 2007 en in 2008 nog aanvragen op basis van het vroegere artikel 9.3 geregistreerd werden, hoewel die wettelijke basis intussen vervangen was. Na een opvallende stijging in de periode 2009-2010 omwille van de regularisatiecampagne van personen met een 'duurzame lokale verankering' eind 2009, is het aantal aanvragen in de meest recente jaren weer sterk gedaald.

Figuur 2.3.1.a: Evolutie van het aantal regularisatieaanvragen in België

Aantal regularisatieaanvragen (dossiers) per procedure, België, 2005-2016*

	Artikel 9.3 (*)	Artikel 9bis	Artikel 9ter	Totaal aanvragen
2005	15.927	-	-	15.927
2006	12.667	-	-	12.667
2007	12.010	535	1.338	13.883
2008	986	12.959	5.426	19.371
2009	-	17.657	8.575	26.232
2010	-	30.289	6.559	36.848
2011	-	8.096	9.675	17.771
2012	-	8.745	7.667	16.412
2013	-	8.706	4.290	12.996
2014	-	6.789	3.078	9.867
2015	-	4.023	1.975	5.998
2016	-	2.867	1.487	4.354

* Hervorming van regularisatieprocedure in 2007, met vervanging van art. 9.3 door art. 9bis en 9ter. Aanvragen artikel 9.3 voor het jaar 2008 betreffen aanvragen die laattijdig door de gemeenten werden overgemaakt aan DVZ.

Bron: DVZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

2.3.2. Evolutie van regularisaties

In 2016 werd in 858 regularisatiedossiers een positieve beslissing genomen, waarmee 1.205 personen werden geregulariseerd. Het aantal

geregulariseerde personen is na een piek in 2010 (24.199 personen) in de jaren daarna sterk gedaald.

Figuur 2.3.2.a: Evolutie van het aantal regularisaties in België

Aantal positieve beslissingen in regularisatiedossiers en aantal geregulariseerde personen, België, 2005-2016

	Aantal positieve beslissingen (dossiers)	Aantal geregulariseerde personen
2005	5.422	11.630
2006	5.392	10.207
2007	6.256	11.335
2008	4.995	8.369
2009	7.194	14.830
2010	15.426	24.199
2011	7.002	9.509
2012	3.387	4.412
2013	1.336	1.901
2014	996	1.548
2015	883	1.396
2016	858	1.205

Bron: DVZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

2.4. INTERNATIONALE EMIGRATIE

- **Evolutie van internationale emigratie van vreemdelingen**
 - **Nationaliteit van internationale emigranten**
-

Bronnen

De cijfers over internationale emigratie of buitenlandse uitwijking van vreemdelingen in Vlaanderen en België hebben betrekking op vreemdelingen die in de loop van het referentiejaar vanuit het Vlaamse Gewest, respectievelijk België naar het buitenland uitwijken. Dit deel behandelt enkel internationale emigratie van vreemdelingen in strikte zin. Ambtshalve schrappingen en veranderingen van register (personen die worden overgeschreven van een regulier bevolkingsregister naar het wachtregister) worden hier niet behandeld maar komen aan bod in deel 2.6 Migratiesaldo.

De cijfers over internationale emigratie in Vlaanderen en België zijn gebaseerd op de migratiecijfers van het Belgische statistiekbureau **Statbel**. De Statbel-migratiecijfers zijn gebaseerd op het **Rijksregister**, dat zowel het bevolkingsregister (Belgen en vreemdelingen die gemachtigd zijn tot vestiging in België) als het vreemdelingenregister (vreemdelingen die toegelaten of gemachtigd zijn tot een verblijf van meer dan 3 maanden in België voor bepaalde of onbepaalde duur) omvat. Bepaalde categorieën vreemdelingen (vb. diplomatiek en consulair personeel) zijn vrijgesteld van inschrijving in de bevolkingsregisters. In sommige gevallen kunnen zij op eigen vraag wel ingeschreven worden. Enkel in dat geval worden zij meegerekend in de migratie- en bevolkingscijfers. Het gaat in dit hoofdstuk enkel om de internationale emigratie van vreemdelingen: personen zonder de Belgische nationaliteit. Personen met zowel een Belgische als een vreemde nationaliteit (dubbele nationaliteit) worden door Statbel beschouwd als Belgen.

Voor Europese emigratiedata werd beroep gedaan op gegevens van **Eurostat**. Internationale emigratie van een vreemdeling in een EU-lidstaat

wordt door Eurostat gedefinieerd als de beweging waarbij een persoon die voordien een vaste verblijfplaats had in een lidstaat voor een periode van minimum 12 maanden, niet langer in deze lidstaat verblijft (geregistreerd staat). Door een verschil in de definities (verblijfsduurcriterium) verschillen de aantallen zoals gerapporteerd door de verschillende bronnen. Bij de opdeling van de Statbel-migratiegegevens worden hierna volgende nationaliteitsgroepen gehanteerd:

- **EU:**
 - **Buurlanden:** Nederland, Frankrijk, Duitsland en Luxemburg;
 - **West- en Noord-EU15-landen (W- en N-EU15):** Ierland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Denemarken, Zweden en Finland;
 - **Zuid-EU15-landen:** Italië, Spanje, Portugal en Griekenland;
 - **EU12/EU13-landen:** Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië, Bulgarije, Roemenië, Malta, Cyprus en Kroatië (vanaf 2014).
- **Niet-EU:**
 - **Europa niet-EU:** Zwitserland, Noorwegen, Albanië, Wit-Rusland, Kosovo, Moldavië, Rusland, Bosnië, Oekraïne, Liechtenstein, Andorra, Monaco, San Marino, Macedonië, Kroatië (tot en met 2013), IJsland, Servië en Montenegro;
 - **Turkije;**
 - **Maghreb-landen:** Marokko, Algerije, Tunesië, Libië en Mauritanië;
 - **DR Congo, Burundi en Rwanda (DR C, B, R);**
 - **Overig Azië:** Aziatische landen zonder Turkije;

- **Overig Afrika:** Afrikaanse landen zonder Maghreb-landen;
- **Noord-Amerika en Oceanië (N-Amerika en Oc.):** Canada, Verenigde Staten van Amerika, Mexico en alle landen van Oceanië;
- **Zuid- en Midden-Amerika (Z- en M-Amerika):** alle Amerikaanse landen zonder Canada, Verenigde Staten van Amerika en Mexico;
- **Ander en onbekend (Ander en onb.):**

personen met een Rijksregistercode die niet eenduidig aan een bepaald land kan worden toegewezen zoals 'staatloos', personen waarvan de nationaliteit 'nog niet definitief is bewezen' en personen met een onbekende nationaliteit.

Vaststellingen

2.4.1. Evolutie van internationale emigratie van vreemdelingen

In de loop van 2016 weken 17.411 vreemdelingen vanuit het Vlaamse Gewest uit naar het buitenland. Dit betreft enkel emigraties in strikte zin (zonder ambtshalve schrappingen en veranderingen van register) van vreemdelingen (personen zonder de Belgische nationaliteit). Het aantal internationale emigraties van vreemdelingen ligt in 2016 duidelijk hoger dan in 2000. In deze periode is het aantal emigraties van vreemdelingen nagenoeg onafgebroken gestegen. Enkel begin jaren 2000 en in de jaren 2010 en 2013 is het aantal emigraties beperkt afgenomen.

Het aantal emigraties van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest evolueerde op vergelijkbare

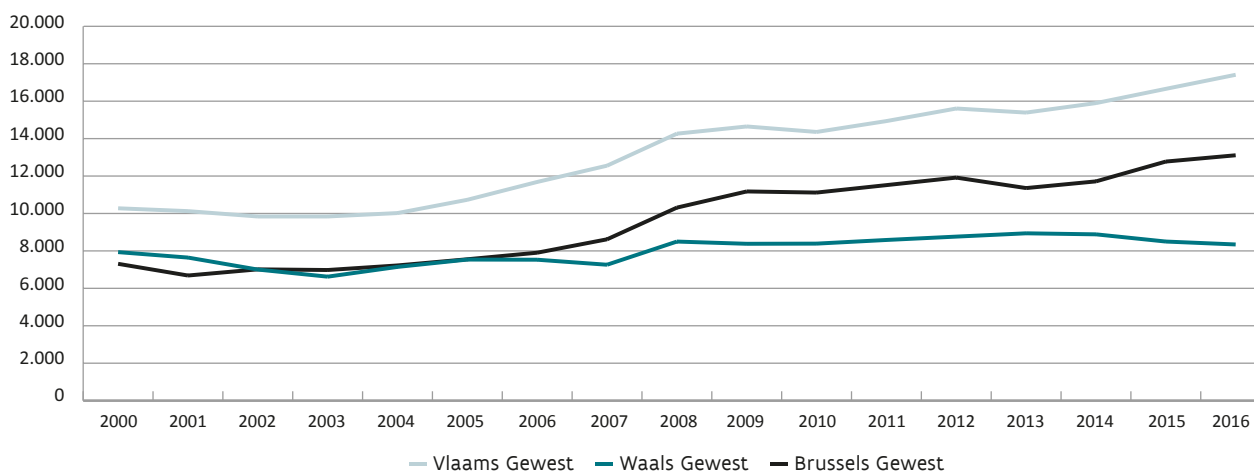
wijze als het totaal aantal emigraties van vreemdelingen in heel België. In 2016 werden in België 38.865 uitwijkingen van vreemdelingen naar het buitenland geteld.

Het Vlaamse Gewest is in 2016 goed voor 45% van het totaal aantal emigraties van vreemdelingen uit België. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest neemt 34% van de emigraties voor zijn rekening en het Waalse Gewest 21%. Het aandeel van het Vlaamse en Brusselse Gewest is in de periode 2000-2016 iets gestegen, het aandeel van het Waalse Gewest afgenomen.

In verhouding tot de bevolking ligt de emigratie van vreemdelingen het hoogst in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Figuur 2.4.1.a: Evolutie van het aantal en aandeel internationale emigranten

Aantal internationale emigranten (in strikte zin) met vreemde nationaliteit en aandeel in de totale bevolking (per 1.000 inwoners), gewesten en België, 2000-2016, in de loop van het jaar

	Vlaams Gewest		Waals Gewest		Brussels Gewest		België	
	Aantal	Per 1.000 inw	Aantal	Per 1.000 inw	Aantal	Per 1.000 inw	Aantal	Per 1.000 inw
2000	10.277	1,7	7.935	2,4	7.310	7,6	25.522	2,5
2001	10.125	1,7	7.644	2,3	6.685	6,9	24.454	2,4
2002	9.839	1,6	7.003	2,1	7.014	7,2	23.856	2,3
2003	9.840	1,6	6.624	2,0	6.979	7,0	23.443	2,3
2004	10.022	1,7	7.145	2,1	7.223	7,2	24.390	2,3
2005	10.731	1,8	7.537	2,2	7.553	7,5	25.821	2,5
2006	11.684	1,9	7.529	2,2	7.904	7,8	27.117	2,6
2007	12.554	2,1	7.261	2,1	8.619	8,4	28.434	2,7
2008	14.264	2,3	8.499	2,5	10.313	9,8	33.076	3,1
2009	14.649	2,4	8.380	2,4	11.177	10,5	34.206	3,2
2010	14.356	2,3	8.389	2,4	11.117	10,2	33.862	3,1
2011	14.937	2,4	8.584	2,4	11.515	10,3	35.036	3,2
2012	15.608	2,5	8.764	2,5	11.917	10,5	36.289	3,3
2013	15.391	2,4	8.940	2,5	11.357	9,8	35.688	3,2
2014	15.898	2,5	8.885	2,5	11.715	10,1	36.498	3,3
2015	16.659	2,6	8.500	2,4	12.774	10,9	37.933	3,4
2016	17.411	2,7	8.344	2,3	13.110	11,0	38.865	3,4

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Binnen de EU15 bestaan er grote verschillen in emigratiecijfers. Uit Spanje, het Verenigd Koninkrijk, en Duitsland vertrekken in absolute termen het hoogste aantal vreemdelingen. Sinds 2000 evolueren de emigratiecijfers in de verschillende lidstaten op een verschillende manier. In de meeste EU15-landen is er tussen 2000 en 2015 zoals in België sprake van een duidelijke stijging van het aantal emigranten. In Spanje is dit niet het geval. Daar is het aantal emigranten

in de meest recente jaren weer gedaald na een sterke stijging tot 2013. Ook Duitsland wijkt enigszins af van het algemene patroon. Het aantal emigranten is daar tussen 2008 en 2009 plots sterk gedaald waarna het in de meest recente jaren weer is gestegen.

Afgezet ten opzichte van de totale bevolking ligt het aantal emigrerende vreemdelingen het hoogst in Luxemburg en Ierland.

Figuur 2.4.1.b: Internationale emigratie van vreemdelingen in de EU15-landen

Aantal internationale emigranten (in ruime zin)* met vreemde nationaliteit en aandeel in de totale bevolking (per 1.000 inwoners), EU15-landen, 2000-2015, in de loop van het jaar

	2000		2005		2010		2015	
	Aantal	Per 1.000 inw	Aantal	Per 1.000 inw	Aantal	Per 1.000 inw	Aantal	Per 1.000 inw
Luxemburg	7.025	15,8	nb	nb	7.651	15,2	10.445	18,6
Ierland	nb	nb	nb	nb	44.257	9,7	44.612	9,6
Denemarken	16.530	3,1	19.620	3,6	26.795	4,8	30.605	5,4
Spanje	nb	nb	48.721	1,1	363.220	7,8	249.230	5,4
België	39.613	3,9	44.298	4,2	43.410	4,0	59.845	5,3
Griekenland	nb	nb	nb	nb	33.740	3,0	53.374	4,9
Oostenrijk	nb	nb	49.800	6,1	35.592	4,3	41.539	4,8
Zweden	12.576	1,4	15.852	1,8	22.061	2,4	31.333	3,2
Nederland	20.727	1,3	23.984	1,5	44.098	2,7	53.961	3,2
Duitsland	562.794	6,8	483.584	5,9	140.153	1,7	240.480	3,0
VK	nb	nb	154.138	2,6	203.304	3,3	175.437	2,7
Finland	4.128	0,8	2.632	0,5	3.123	0,6	6.677	1,2
Italië	nb	nb	nb	nb	32.817	0,6	44.696	0,7
Frankrijk	nb	nb	nb	nb	8.086	0,1	47.675	0,7
Portugal	nb	nb	nb	nb	1.964	0,2	530	0,1
EU15	nb	nb	nb	nb	1.010.271	2,5	1.090.439	2,7

* Het gaat hier niet enkel om de emigraties in strikte zin, maar om de emigraties inclusief de andere deelcomponenten (zie deel 2.6.1).

nb: niet bekend.

Bron: Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen. Door gebruik van verschillende bronnen is het aantal emigranten in België in deze tabel niet gelijk aan het aantal emigranten in België in tabel 2.4.1.a.

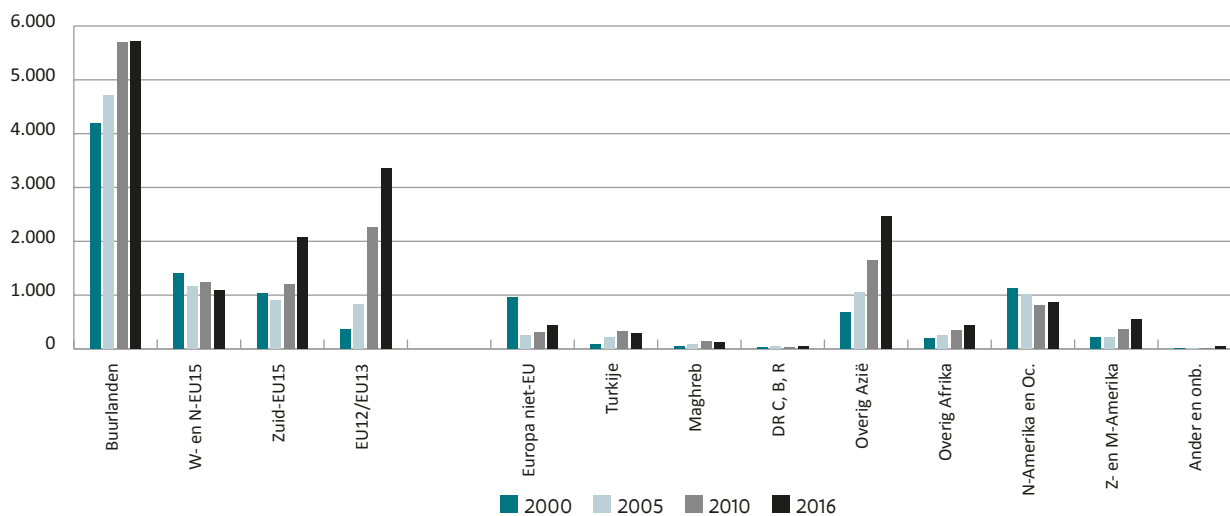
2.4.2. Nationaliteit van internationale emigranten

De grootste nationaliteitsgroep van emigrerende vreemdelingen in Vlaanderen zijn personen met een nationaliteit van de buurlanden.

In 2016 ging het om 5.708 emigranten, goed voor 33% van totale uitstroom. Daarna komen personen met een nationaliteit van de EU13-landen, van de landengroep 'overig Azië' en van de Zuid-EU15-landen.

Figuur 2.4.2.a: Emigratie van vreemdelingen per nationaliteitsgroep

Aantal internationale emigranten (in strikte zin) met vreemde nationaliteit per nationaliteitsgroep, Vlaams Gewest, 2000-2016, in de loop van het jaar

					Per 1.000 inwoners	
	2000	2005	2010	2016	2000	2016
Buurlanden	4.183	4.718	5.699	5.708	0,7	0,9
West- en Noord-EU15	1.400	1.168	1.229	1.081	0,2	0,2
Zuid-EU15	1.024	899	1.198	2.068	0,2	0,3
EU12/EU13	368	824	2.254	3.351	0,1	0,5
Europa niet-EU	957	253	314	436	0,2	0,1
Turkije	77	205	332	282	0,0	0,0
Maghreb	45	82	134	112	0,0	0,0
DR Congo, Burundi, Rwanda	25	52	34	40	0,0	0,0
Overig Azië	674	1.045	1.651	2.462	0,1	0,4
Overig Afrika	190	244	335	432	0,0	0,1
Noord-Amerika en Oceanië	1.120	1.019	812	855	0,2	0,1
Zuid- en Midden-Amerika	211	220	356	541	0,0	0,1
Ander en onbekend	3	2	8	43	0,0	0,0
Totaal EU	6.975	7.609	10.380	12.208	1,2	1,9
Totaal niet-EU	3.302	3.122	3.976	5.203	0,6	0,8
Algemeen totaal	10.277	10.731	14.356	17.411	1,7	2,7

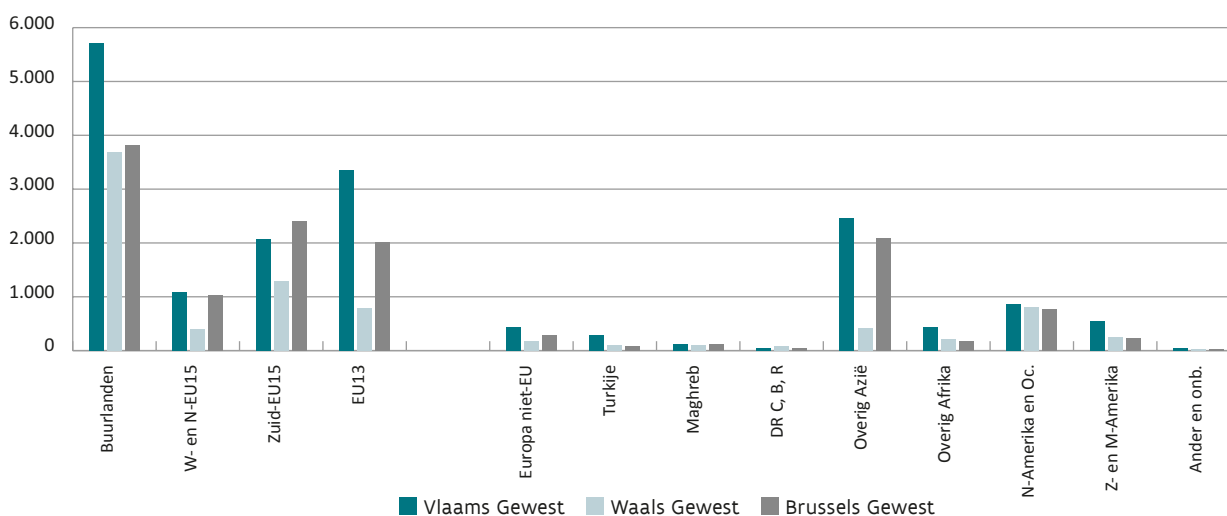
Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Ook in de andere gewesten vormen de personen met een nationaliteit van de buurlanden de grootste groepen emigranten. In het Waalse Gewest volgen daarna de personen met een Zuid-EU15-nationaliteit en de personen met een nationaliteit van Noord-Amerika en Oceanië. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest staan de personen met een nationaliteit van de Zuid-EU15-landen en van de landengroep 'overig Azië' op plaats 2 en 3.

Algemeen genomen wordt Vlaanderen, net als de andere gewesten en België in zijn geheel, gekenmerkt door een sterke emigratie van personen met een EU-nationaliteit. In 2016 ligt het aandeel EU-emigranten in het Vlaamse Gewest op 70%, in het Waalse Gewest op 74%, in het Brusselse Gewest en in België in zijn geheel op 71%.

Figuur 2.4.2.b: Emigratie van vreemdelingen per nationaliteitsgroep in de gewesten

Aantal internationale emigranten (in strikte zin) met vreemde nationaliteit per nationaliteitsgroep, Belgische gewesten, 2016, in de loop van het jaar

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels Gewest	België
Buurlanden	5.708	3.680	3.823	13.211
West- en Noord-EU15	1.081	393	1.037	2.511
Zuid-EU15	2.068	1.300	2.408	5.776
EU13	3.351	783	2.013	6.147
Europa niet-EU	436	169	294	899
Turkije	282	108	81	471
Maghreb	112	103	122	337
DR Congo, Burundi, Rwanda	40	90	47	177
Overig Azië	2.462	427	2.087	4.976
Overig Afrika	432	214	169	815
Noord-Amerika en Oceanië	855	800	775	2.430
Zuid- en Midden-Amerika	541	254	227	1.022
Ander en onbekend	43	23	27	93
Totaal EU	12.208	6.156	9.281	27.645
Totaal niet-EU	5.203	2.188	3.829	11.220
Algemeen totaal	17.411	8.344	13.110	38.865

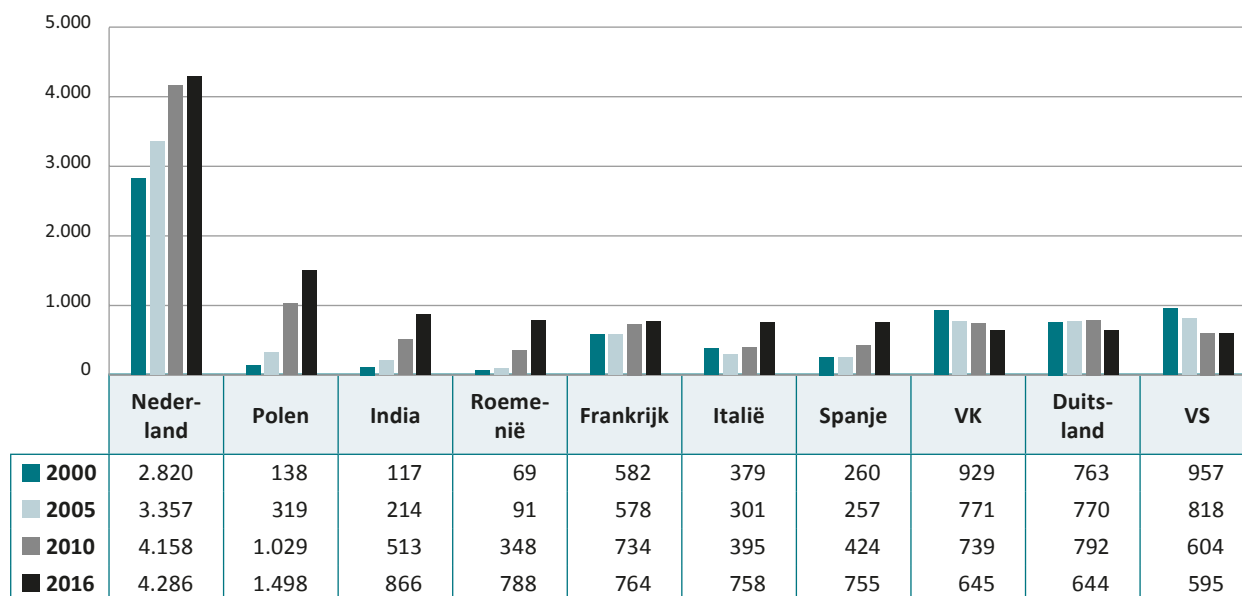
Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Opgesplitst naar nationaliteit vormen de Nederlanders de grootste groep emigranten in het Vlaamse Gewest. Het gaat in 2016 om 4.286 personen wat overeenkomt met 25% van alle emigraties van vreemdelingen vanuit Vlaanderen. Daarnaast zijn 7 van de overige 9 landen in de top 10 van uitwijkende nationaliteiten ook EU-landen: Polen (9%), Roemenië (5%), Frankrijk (4%), Italië (4%), Spanje (4%), het Verenigd Koninkrijk (4%) en Duitsland (4%). Enkel de Indiërs en de personen met een nationaliteit van de VSA (respectievelijk 5% en 3%) verschijnen als niet-EU-burgers in de top 10.

Ook in de andere EU15-lidstaten vormen EU-burgers een groot aandeel in de emigratiecijfers: in 8 van de 15 landen gaat het om de helft of meer. Zweden en Griekenland zijn de enige EU15-landen waar het aandeel EU-emigranten in 2016 lager ligt dan 40%.

Figuur 2.4.2.c: Top 10 nationaliteiten van internationale emigranten in Vlaanderen

Evolutie van de 10 meest voorkomende vreemde nationaliteiten van internationale emigranten (in strikte zin) in 2016, Vlaams Gewest, 2000-2016

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Figuur 2.4.2.d: Emigratie van vreemdelingen per nationaliteitsgroep Europees vergeleken

Aantal internationale vreemde emigranten (in ruime zin)* per 1.000 inwoners en aandeel EU- en niet-EU-vreemdelingen in het totaal aantal emigranten, Belgische gewesten en EU15-landen, 2015, in %

	Aantal emigranten per 1.000 inwoners	% EU in totaal emigranten	% niet-EU in totaal emigranten
Luxemburg	18,6	75,9	24,1
Ierland	9,6	59,3	40,7
Denemarken	5,4	53,6	46,4
Spanje	5,4	49,9	50,1
België	5,3	59,4	40,6
Griekenland	4,9	21,7	78,3
Oostenrijk	4,8	65,6	34,4
Zweden	3,2	39,0	61,0
Nederland	3,2	58,1	41,9
Duitsland	3,0	57,5	42,5
VK	2,7	48,8	51,2
Finland	1,2	46,9	53,1
Italië	0,7	46,7	53,3
Frankrijk	0,7	43,8	56,2
Portugal	0,1	61,7	38,3
EU15	2,7	51,6	48,4

* Het gaat hier niet enkel om de emigraties in strikte zin, maar om de emigraties inclusief de andere deelcomponenten (zie deel 2.6.1).

Bron: Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen. Door gebruik van verschillende bronnen is het aantal emigranten in België in deze tabel niet gelijk aan het aantal emigranten in België in tabel 2.4.1.a.

2.5. TERUGKEER

- **Evolutie van vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijderingen**
 - **Landen van bestemming bij vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijdering**
-

Bronnen

Het Belgische terugkeerbeleid bestaat uit vrijwillige terugkeer enerzijds en gedwongen verwijderingen anderzijds. De **Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ)** rapporteert jaarlijks over het aantal personen dat vanuit België terugkeert naar het land van herkomst of vrijwillig vertrekt in het kader van een programma voor begeleide vrijwillige terugkeer (inclusief vrijwillig vertrek naar een EU-land dat volgens de Dublin-regulering verantwoordelijk is), als ook over het aantal personen dat gedwongen verwijderd wordt van het grondgebied. In dit deel wordt niet ingegaan op zelfstandig vrijwillig vertrek. Cijfers voor het Vlaamse Gewest zijn niet beschikbaar. De gerapporteerde gegevens op basis van verslagen van de DVZ kunnen in beperkte mate verschillen van statistieken gepubliceerd door het **Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers (Fedasil)**, dat een andere definitie hanteert en vrijwillig vertrek of Dublin-vertrek niet meetelt.

Het programma voor begeleide vrijwillige terugkeer is onder meer gericht op asielzoekers in procedure of uitgeprocedeerde asielzoekers (met een ingetrokken of verworpen asielaanvraag) en vreemdelingen zonder wettige verblijfsvergunning die onder begeleiding kunnen terugkeren naar het land van herkomst. Vrijwillige terugkeer of vertrek wordt hoofdzakelijk uitgevoerd door de **Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)**, gecoördineerd door **Fedasil**. De terugkeerreis gebeurt per vliegtuig of per bus. Sinds 2001 organiseert ook de **Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ)** begeleide vrijwillige terugkeer of vertrek voor een bijkomend aantal personen (per vliegtuig of bus).

Gedwongen verwijderingen worden georganiseerd door de **Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ)**. Dit betreft enerzijds repatriëringen (zowel van personen die over reisdocumenten beschikken als personen die niet over reisdocumenten beschikken) en anderzijds overnames. Overnames gebeuren in toepassing van de Conventie van Dublin (de vreemdeling wordt dan teruggeleid naar de grens van het EU-land waar de vreemdeling de EU is binnengekomen en dat verantwoordelijk is voor de asielaanvraag) of in navolging van bilaterale terugnameovereenkomsten met andere EU-lidstaten. De overnames kunnen over land of met het vliegtuig gebeuren.

In dit deel wordt niet ingegaan op vreemdelingen die aan de Belgische grens worden weerhouden en teruggedreven omdat zij niet voldoen aan de voorwaarden om het grondgebied te betreden en de aan de grens afgewezen asielzoekers.

Voor cijfers over vrijwillige terugkeer in andere Europese landen werd gebruik gemaakt van gegevens van het **Europees Migratienetwerk (EMN)**. Deze cijfers hebben enkel betrekking op niet-EU-burgers.

Vaststellingen

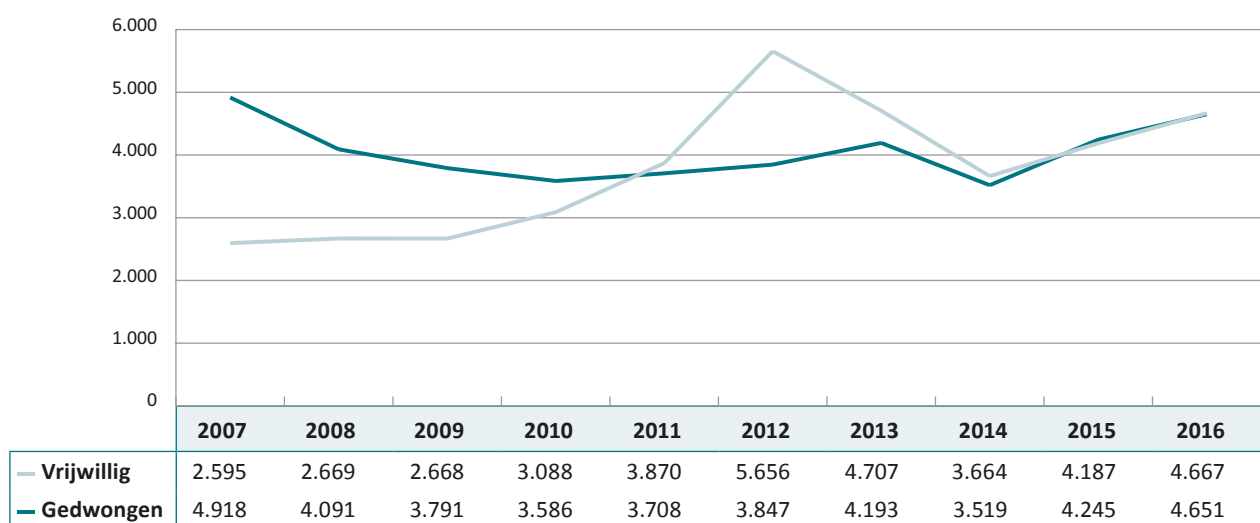
2.5.1. Evolutie van vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijderingen

In 2016 waren er nagenoeg evenveel personen die begeleid vrijwillig terugkeerden of vertrokken (4.667) als personen die gedwongen verwijderd werden (4.651). Tussen 2007 en 2010 vonden er meer gedwongen verwijderingen plaats dan dat er personen vrijwillig terugkeerden of vertrokken. In 2012 en 2013 was de situatie omgekeerd. Het aantal personen dat vrijwillig terugkeerde of vertrok steeg vanaf 2007 tot een piek in 2012. Deze stijging kan onder meer worden verklaard door de wetwijzigingen (naar aanleiding van de omzetting van de Europese richtlijn 2008/115/EG over gemeenschappelijke normen en procedures in de lidstaten voor de terugkeer van onderdanen van derde landen

die illegaal op hun grondgebied verblijven) en de nieuwe praktijken met betrekking tot de terugkeer (onder meer de invoering van de Sefor-omzendbrief van 10 juni 2011 betreffende de bevoegdheden van de burgemeester in het kader van de verwijdering van een onderdaan van een derde land, nieuwe termijnen voor de vrijwillige terugkeer en het creëren van terugkeerplaatsen). De daling na 2012 hangt ten dele samen met een algemene daling van het aantal asielaanvragen die in 2013 werd vastgesteld, het stopzetten van de terugkeren per bus naar de Balkanlanden en een wezenlijke vermindering van het aantal personen dat naar Brazilië is teruggekeerd. In 2015 en 2016 stegen telkens zowel het aantal vrijwillige terugkeerders of vertrekkers, als het aantal gedwongen verwijderingen.

Figuur 2.5.1.a: Evolutie van begeleid vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijderingen uit België

Aantal personen dat vertrekt uit België via een programma voor begeleid vrijwillige terugkeer of vertrek (georganiseerd door IOM of DVZ) en via een gedwongen verwijdering (repatriëringen en overnames georganiseerd door DVZ), België, 2007-2016, in de loop van het jaar

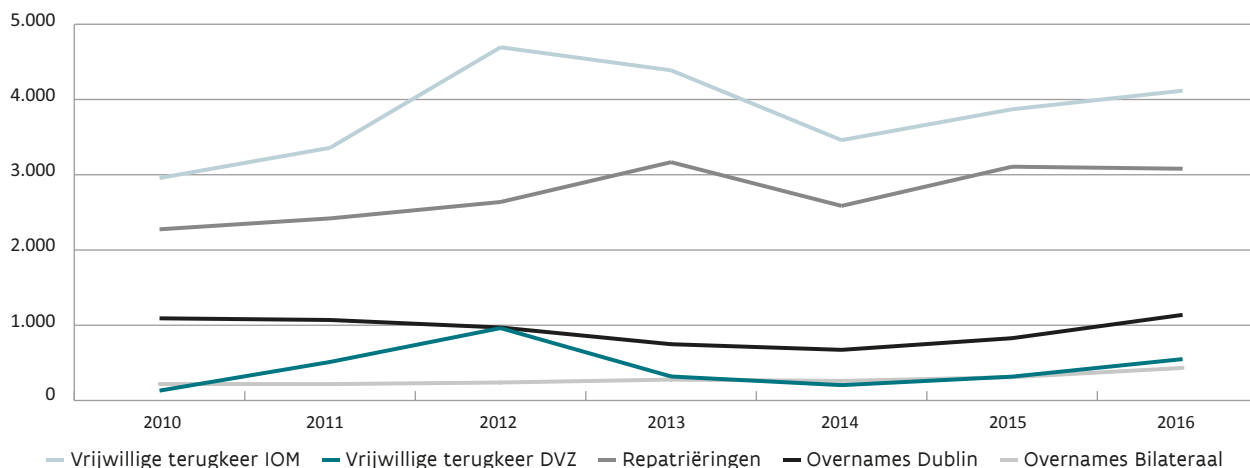
Bron: DVZ, bewerking ABB.

Vrijwillige terugkeer kan verder worden opgedeeld naar type: begeleide vrijwillige terugkeer of vertrek door IOM en begeleide vrijwillige terugkeer of vertrek door DVZ. De gedwongen verwijderingen kunnen worden opgedeeld in repatriëringen door de DVZ, overnames in het kader van Dublin-akkoorden en bilaterale overnames. Vrijwillige terugkeer en vertrek wordt voornamelijk uitgevoerd door de IOM en in beperkte mate door DVZ. In 2016 verzorgde de IOM

begeleide vrijwillige terugkeer of vertrek voor 4.117 personen, de DVZ (inclusief Fedasil) voor 550 personen. Het aantal personen dat gebruik maakte van begeleide vrijwillige terugkeer of vertrek via DVZ kende een hoogtepunt in 2012. Wat gedwongen verwijderingen betreft, bestaat het merendeel uit repatriëringen. In 2016 werden 3.080 personen gedwongen gerepatriëerd, naast 1.138 Dublin-overnames en 433 bilaterale overnames.

Figuur 2.5.1.b: Begeleide vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijderingen naar type uit België

Aantal personen dat vertrekt uit België via begeleide vrijwillige terugkeer of vertrek door IOM, begeleide vrijwillige terugkeer of vertrek door DVZ (inclusief vrijwillig vertrek in kader van Dublin), repatriëringen door de DVZ, overnames in het kader van Dublin-akkoorden of bilaterale overnames, zowel over land als via de lucht, België, 2010-2016, in de loop van het jaar

	Vrijwillige terugkeer IOM	Vrijwillige terugkeer DVZ	Totaal begeleide vrijwillige terugkeer/ vertrek	Repa-triëringen	Overnames Dublin	Overnames bilateraal	Totaal gedwongen verwijderingen
2010	2.957	131	3.088	2.275	1.092	219	3.586
2011	3.358	512	3.870	2.420	1.070	218	3.708
2012	4.694	962	5.656	2.638	970	239	3.847
2013	4.388	319	4.707	3.167	748	278	4.193
2014	3.460	204	3.664	2.586	673	260	3.519
2015	3.870	317	4.187	3.107	828	310	4.245
2016	4.117	550	4.667	3.080	1.138	433	4.651

Bron: DVZ, bewerking ABB.

Een vergelijking tussen de EU15-lidstaten van het aantal personen dat terugkeerde via begeleid vrijwillige terugkeer, toont dat Duitsland het meest begeleid vrijwillige terugkeer organiseert. De gepresenteerde cijfers van het

Europees Migratienetwerk hebben wel enkel betrekking op terugkeer van personen met een niet-EU-nationaliteit. Hierdoor ligt het aantal voor België lager dan aangegeven in bovenstaande figuren.

Figuur 2.5.1.c: Begeleide vrijwillige terugkeer Europees vergeleken

Aantal personen met niet-EU-nationaliteit dat terugkeerde via een programma voor begeleid vrijwillige terugkeer (absoluut aantal en aantal per 1.000 inwoners), EU15-landen*, 2016, in de loop van het jaar

	Aantal niet-EU begeleide vrijwillige terugkeerders	Aantal niet-EU begeleide vrijwillige terugkeerders per 1.000 inwoners
Duitsland	54.006	0,66
Nederland	4.640	0,27
België	3.549	0,31
Finland	1.789	0,33
Frankrijk	1.453	0,02
VK	1.331	0,02
Spanje	964	0,02
Luxemburg	234	0,41
Ierland	143	0,03

* Gegevens niet beschikbaar voor Italië, Denemarken, Griekenland, Oostenrijk, Portugal en Zweden.

Bron: EMN, bewerking ABB.

2.5.2. Landen van bestemming bij vrijwillige terugkeer en gedwongen verwijdering

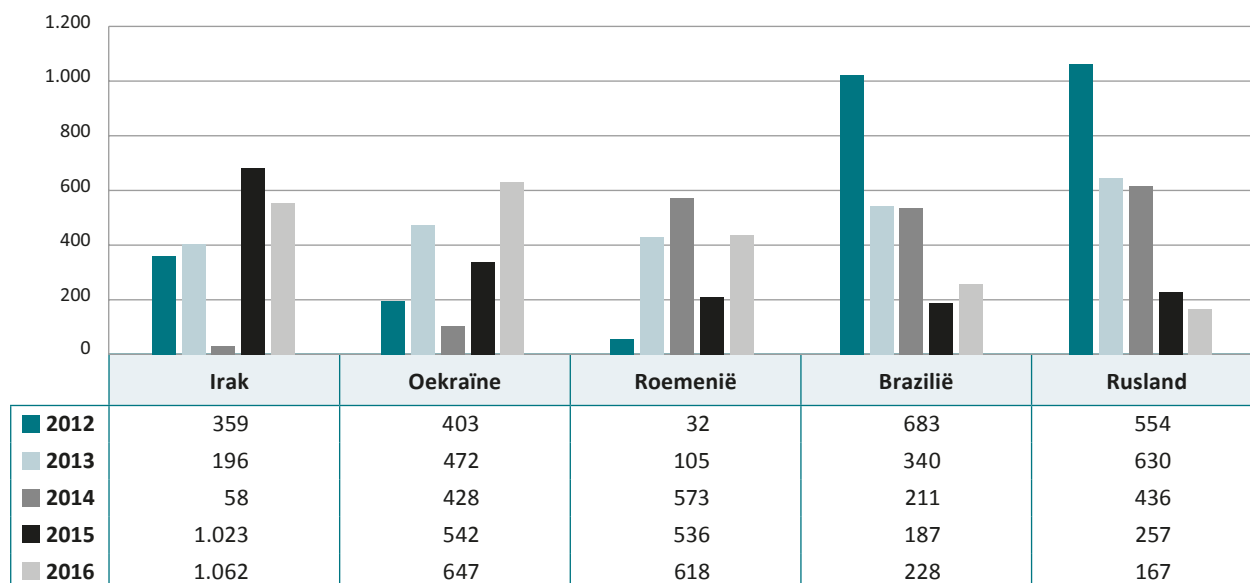
Fedasil rapporteert voor vrijwillige terugkeer (exclusief vrijwillig vertrek en Dublin-vertrek) georganiseerd door IOM (in samenwerking met Fedasil) en DVZ de voornaamste landen van bestemming. In 2016 was Irak met 1.062 personen het belangrijkste bestemmingsland voor begeleid vrijwillige terugkeer vanuit België. Dit aantal ligt aanzienlijk hoger dan de 58 personen die vrijwillig begeleid naar Irak terugkeerden in 2014. Na Irak volgen Oekraïne en Roemenië in de top 5 van 2016, met respectievelijk 647 en 618 begeleid vrijwillige terugkeerders. Begeleid vrijwillige terugkeer naar Brazilië - dat sinds 2003 het voornaamste bestemmingsland was voor het vrijwillige terugkeer programma -, is de

laatste jaren systematisch afgenomen. In 2016 ging het om 228 personen. De top 5 wordt afgesloten met Rusland, met 167 begeleid vrijwillige terugkeerders in 2016.

In 2016 ging het volgens de gegevens van DVZ bij de personen die gedwongen gerepatriëerd werden vanuit België (gedwongen verwijderingen exclusief overnames) vooral om Albanezen (489), Marokkanen (346) en Roemenen (329). Deze 3 landen voeren sinds 2011 de top 5 van gedwongen terugkeer aan. Enige uitzondering hierop is het verdwijnen van Roemenië uit de top 5 in 2014. In 2016 wordt de top 5 verder aangevuld door Nederland en Brazilië. Samen zijn deze 5 landen in 2016 goed voor bijna de helft (47%) van alle gedwongen repatriëringen.

Figuur 2.5.2.a: Top 5 bestemmingslanden bij begeleide vrijwillige terugkeer uit België

Evolutie van de 5 meest voorkomende bestemmingslanden van begeleide vrijwillige terugkeer (exclusief vrijwillig vertrek en Dublin-vertrek) door IOM/Fedasil en DVZ in 2016, België, 2012-2016, in de loop van het jaar

Bron: Fedasil, bewerking ABB.

Figuur 2.5.2.b: Top 5 nationaliteiten bij gedwongen repatriëring uit België

Top 5 van de meest voorkomende nationaliteiten bij gedwongen repatriëring (exclusief overnames) uit België, aantal gerepatriëerden voor deze nationaliteiten en aandeel van deze gerepatriëerden in het totaal aantal repatriëringen (in %), België, 2011-2016, in de loop van het jaar

2016			2015			2014		
	Aantal	%		Aantal	%		Aantal	%
Albanië	489	15,9	Albanië	546	17,6	Albanië	443	17,1
Marokko	346	11,2	Roemenië	434	14	Marokko	350	13,5
Roemenië	329	10,7	Marokko	336	10,9	Brazilië	143	5,5
Nederland	164	5,3	Servië	132	4,2	Kosovo	138	5,3
Brazilië	117	3,8	Kosovo	127	4,1	Servië	121	4,7
2013			2012			2011		
Albanië	456	14,4	Albanië	415	15,7	Albanië	280	11,6
Marokko	368	11,6	Marokko	320	12,1	Marokko	267	10
Roemenië	303	9,6	Roemenië	277	10,5	Roemenië	243	10
Bulgarije	188	5,9	Bulgarije	166	6,3	Bulgarije	222	9,2
Kosovo	175	5,5	Brazilië	145	5,5	Brazilië	219	9,1

Bron: DVZ, bewerking ABB.

2.6. MIGRATIESALDO

- **Deelcomponenten van de totale migratie van vreemdelingen**
 - **Evolutie van het migratiesaldo**
-

Bronnen

Het migratiesaldo van vreemdelingen is het verschil tussen het totaal aantal internationale immigraties van personen zonder de Belgische nationaliteit en het totaal aantal internationale emigraties van personen zonder de Belgische nationaliteit. Op basis van deze definitie worden personen met zowel een Belgische als een vreemde nationaliteit (dubbele nationaliteit) niet beschouwd als vreemdelingen.

De gegevens over het migratiesaldo in Vlaanderen in België zijn gebaseerd op de migratiecijfers van het Belgische statistiekbureau **Statbel**. De Statbel-cijfers worden berekend op basis van het **Rijksregister**, dat zowel het bevolkingsregister (Belgen en vreemdelingen die gemachtigd zijn tot vestiging in België) als het vreemdelingenregister (vreemdelingen die toegelaten of gemachtigd zijn tot een verblijf van meer dan 3 maanden in België voor bepaalde of onbepaalde duur) omvat. Bepaalde categorieën vreemdelingen (vb. diplomatiek en consulaire personeel) zijn vrijgesteld van inschrijving in de bevolkingsregisters. In sommige gevallen kunnen zij op eigen vraag wel ingeschreven worden. Enkel in dat geval worden zij meegeteld in de migratie- en bevolkingscijfers. Het Rijksregister omvat verder ook het wachtregister waarin asielzoekers ingeschreven worden door de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) evenals EU-burgers in afwachting van woonstcontrole (waarna deze worden ingeschreven in het vreemdelingenregister en worden meegeteld in de migratie- en bevolkingscijfers). Sinds 1995 worden asielzoekers echter niet meer meegeteld in de immigratiecijfers. Pas nadat asielzoekers worden overgeschreven van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister na erkenning als vluchteling, na toekenning van een statuut subsidiaire bescherming of na verwerving van een verblijfsvergunning om een

andere reden, worden zij opgenomen in de bevolkingsstatistieken.

In voorgaande delen 2.1. en 2.4. werden reeds uitgebreide statistieken gepresenteerd over immigratie en emigratie van vreemdelingen 'in strikte zin'. Om het migratiesaldo te berekenen dient men echter rekening te houden met het totaal aantal immigraties en emigraties 'in ruime zin'. Dat betekent dat bij de immigraties ook de herinschrijvingen in het bevolkingsregister na een ambtshalve schrapping en veranderingen van register (van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister) worden meegeteld. Bij de emigraties wordt ook rekening gehouden met de ambtshalve schrappingen en de veranderingen van register (van een regulier bevolkingsregister naar het wachtregister). Meer bepaald hanteert Statbel sinds 2010 volgende definities bij de berekening van de migratiestatistieken van vreemdelingen:

Het **totaal aantal internationale immigraties van vreemdelingen** ('in ruime zin') is de som van:

- (1) het aantal internationale immigraties 'in strikte zin' (inwijkingen vanuit het buitenland) van vreemdelingen (zie deel 2.1.);
- (2) het aantal herinschrijvingen van vreemdelingen in het bevolkings- of vreemdelingenregister na ambtshalve schrappingen van meer dan een kalenderjaar geleden;
- (3) het aantal veranderingen van register van vreemdelingen (binnen) (asielzoekers die worden overgeschreven van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister na erkenning als vluchteling, na toekenning van een statuut subsidiaire bescherming of na verwerving van een verblijfsvergunning om een andere reden).

Het **totaal aantal internationale emigraties van vreemdelingen** ('in ruime zin') is de som van:

- (4) het aantal internationale emigraties 'in strikte zin' (uitwijkingen naar het buitenland) van vreemdelingen (zie deel 2.4.);
- (5) het aantal ambtshalve schrappingen van vreemdelingen uit het bevolkings- of vreemdelingenregister indien deze niet binnen hetzelfde kalenderjaar opnieuw ingeschreven worden (in de gemeente van ambtshalve schrapping of in een andere Belgische gemeente);
- (6) het aantal veranderingen van register van vreemdelingen (buiten) (personen die worden overgeschreven van een regulier bevolkingsregister naar het wachtregister).

Het **internationaal migratiesaldo van vreemdelingen** is het verschil tussen het totaal aantal internationale immigraties van vreemdelingen (1+2+3) en het totaal aantal internationale emigraties van vreemdelingen (4+5+6).

Een belangrijke noot betreft een **breuk in de tijdreeks van de totale migratiestatistieken** voor en na **2010**. Sinds 2010 worden de veranderingen van register door Statbel in 2 groepen opgesplitst: de overgangen van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister (binnen) die bij de internationale immigratiebewegingen worden geteld en de overgangen van een regulier bevolkingsregister naar het wachtregister (buiten) die bij de internationale emigratiebewegingen worden geteld. Vóór 2010 werd enkel het saldo van die 2 groepen weergegeven en bij de internationale immigraties geteld. Verder werden vóór 2010 alle ambtshalve schrappingen en herinschrijvingen na schrappingen opgenomen in de migratiedata, terwijl sinds 2010 een herinschrijving volgende op een ambtelijke schrapping binnen de periode tot maart van het volgende kalenderjaar en een ambtelijke schrapping gevolgd door een herinschrijving binnen de periode tot maart van het volgende kalenderjaar niet meer wordt meegerekend. Gezien deze wijzigingen niet retroactief werden

doorgevoerd, is er sprake van een breuk in de tijdreeks van de totale migratiestatistieken voor en na 2010. Deze breuk heeft echter geen betrekking op de immigratie en emigratie in strikte zin zoals besproken in delen 2.1. en 2.4.

Voor gegevens over internationale migratie van vreemdelingen in de EU-landen werd beroep gedaan op gegevens van **Eurostat**. Deze worden opgemaakt door de EU-lidstaten (voor België aangeleverd door Statbel) en worden door Eurostat voor alle EU-landen zo veel mogelijk geharmoniseerd. De door Eurostat gehanteerde migratiedefinities verschillen daardoor van de Belgische definitie.

Internationale immigratie van een vreemdeling in een EU-lidstaat wordt door Eurostat gedefinieerd als de beweging waarbij een persoon die voordien een vaste verblijfplaats had in een andere lidstaat of in een land buiten de EU zich vestigt in een EU-lidstaat verschillend van diens nationaliteit voor een periode van minstens 12 maanden (registratie op basis van intentionele verblijfsduur wat in gevarieerde mate gecontroleerd wordt door de lidstaten). De aantallen hebben dus zowel betrekking op EU-burgers die zich vestigen in een ander EU-land als op personen afkomstig van buiten de EU. Door Eurostat worden ook asielzoekers meegeteld. Concreet gaat het bij de Belgische cijfers om de asielzoekers die ingeschreven zijn in het wachtregister. Hierbij dient opgemerkt te worden dat een negatieve uitkomst van de asielprocedure niet automatisch leidt tot een schrapping uit het wachtregister waardoor personen die inmiddels het Belgische grondgebied hebben verlaten toch nog ingeschreven kunnen staan in het wachtregister.

Internationale emigratie van een vreemdeling in een EU-lidstaat is de beweging waarbij een persoon die voordien een vaste verblijfplaats had in een lidstaat voor een periode van minimum 12 maanden, niet langer in deze lidstaat verblijft (geregistreerd staat). Hiertoe behoren ook asielzoekers die minstens 12 maanden in

het land verbleven.

Uit het bovenstaande blijkt een verschil in afbakening van internationale migratie tussen de gehanteerde bronnen. In de **Statbel-statistieken** is een internationale immigrant met een vreemde nationaliteit een vreemdeling die vanuit het buitenland voor een verblijf van

meer dan 3 maanden naar het Vlaamse Gewest of België komt en worden asielzoekers niet meegeteld. In de cijfers van **Eurostat** is een internationale immigrant een vreemdeling die zich vanuit een andere lidstaat of van buiten de Europese Unie voor (in principe) minstens 12 maanden in een bepaalde EU-lidstaat komt vestigen en worden ook asielzoekers meegeteld.

Vaststellingen

2.6.1. Deelcomponenten van de totale migratie van vreemdelingen

Het gros van de totale immigratie van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest bestaat uit immigraties 'in strikte zin', namelijk inwijkingen voor een verblijf van minstens 3 maanden. In 2016 waren de strikte inwijkingen goed voor 80% van de totale immigratie van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest. Daarna volgen de veranderingen van register (binnen) met 14% en herinschrijvingen met 6% van de totale immigratie. Ook het totale emigratiecijfer van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest bestaat grotendeels uit emigraties 'in strikte zin', namelijk uitwijkingen van personen die niet beschikken over de Belgische nationaliteit. In 2016 maakten strikte uitwijkingen 53% uit van de totale emigratie van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest. De tweede grote component van het totale emigratiecijfer van vreemdelingen bestaat uit ambtshalve schrappingen (46%). Veranderingen van register (buiten) omvatten slechts een beperkt aandeel (1%).

In de loop van 2016 kwamen 48.786 vreemdelingen vanuit het buitenland voor een langdurig verblijf (meer dan 3 maanden) naar het Vlaamse Gewest. Nog eens 8.597 vreemdelingen werden overgeschreven van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister en 3.946 vreemdelingen werden opnieuw ingeschreven nadat ze eerder ambtshalve waren geschrapt. Hiermee kwam het totale aantal immigraties van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest in 2016 op 61.329 te staan. Het totale immigratiecijfer van vreemdelingen ligt daarmee in 2016 hoger dan in de voorgaande jaren. Dit totale immigratiecijfer is tegenover 2000 meer dan verdubbeld. Er is sprake van een stijging tussen 2003 en 2011 (uitgezonderd een kleine afname in 2009), waarna een daling is te zien tussen 2012

en 2013 en opnieuw een stijging vanaf 2014. Deze trend in de totale immigratiecijfers van vreemdelingen, loopt grotendeels parallel met de trend in immigraties in strikte zin (zie deel 2.1). Bij de veranderingen van register (binnen) zijn een aantal duidelijke pieken te zien. Dat is het geval in 2001, 2005, 2010 en recent ook in 2016. Bij de herinschrijvingen is eerder sprake van een gestage stijging tussen 2000 en 2016, met uitzondering van een beperkte daling in 2010 wat samenhangt met een nieuwe manier van registratie van herinschrijvingen vanaf dat jaar (zie bronnen).

Wat emigratie betreft, werden in 2016 in Vlaanderen 17.411 strikte emigraties en 15.202 ambtshalve schrappingen van vreemdelingen geteld (personen die feitelijk niet meer verblijven in de gemeente waar ze zijn ingeschreven en tegelijk niet in een andere gemeente zijn ingeschreven). Dat jaar werden ook 185 vreemdelingen overgeschreven van een regulier bevolkingsregister naar het wachtregister. Het totale aantal emigraties van vreemdelingen uit het Vlaamse Gewest kwam daarmee in 2016 op 32.798 te staan, wat meer dan het dubbele is tegenover 2000. Het totale emigratiecijfer is sinds 2005 systematisch gestegen, uitgezonderd een beperkte daling in 2010. Deze stijgende trend is vooral te wijten aan het stijgend aantal emigraties in strikte zin en het aantal ambtshalve schrappingen. De stijging van het aantal ambtshalve schrappingen is vooral opvallend vanaf 2011.

Figuur 2.6.1.a: Deelcomponenten van migratie van vreemdelingen

Evolutie van de totale internationale immigratie en emigratie van vreemdelingen en deelcomponenten van de totale migratie van vreemdelingen, Vlaams Gewest, 2000-2016, in de loop van het jaar

	Internationale immigratie				Internationale emigratie			
	Immigratie in strikte zin	Herinschrijving	Verandering van register (binnen)	Totaal	Emigratie in strikte zin	Ambts-halve schrapping	Verandering van register (buiten)	Totaal
2000	23.111	1.147	402	24.660	10.277	4.555	-	14.832
2001	27.061	1.826	3.660	32.547	10.125	4.690	-	14.815
2002	29.079	2.069	3.151	34.299	9.839	4.519	-	14.358
2003	28.843	1.709	2.468	33.020	9.840	6.812	-	16.652
2004	29.055	1.808	3.030	33.893	10.022	6.467	-	16.489
2005	31.379	1.914	7.642	40.935	10.731	5.574	-	16.305
2006	34.842	2.162	5.769	42.773	11.684	6.001	-	17.685
2007	40.297	2.687	5.039	48.023	12.554	6.342	-	18.896
2008	43.925	2.679	6.034	52.638	14.264	6.552	-	20.816
2009	40.915	3.445	7.847	52.207	14.649	9.090	-	23.739
2010*	45.799	1.542	11.527	58.868	14.356	7.448	155	21.959
2011	49.843	2.633	6.565	59.041	14.937	11.692	1.299	27.928
2012	46.490	2.188	4.141	52.819	15.608	12.692	2.041	30.341
2013	44.370	2.686	4.737	51.793	15.391	13.681	1.499	30.571
2014	46.811	3.472	4.589	54.872	15.898	14.891	673	31.462
2015	47.593	3.954	5.855	57.402	16.659	13.588	214	30.461
2016	48.786	3.946	8.597	61.329	17.411	15.202	185	32.798

* Breuk in tijdreeks (zie bronnen).

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Gelijkaardige verhoudingen als hierboven beschreven voor Vlaanderen, keren terug in de totale migratiecijfers van vreemdelingen in de andere gewesten en in België in zijn geheel. Wat immigratie betreft, bestaat telkens het grootste deel van het totaal aantal immigraties van vreemdelingen uit strikte inwijkingen (in 2016 van 72% in het Waalse Gewest tot 86% in het Brusselse Gewest). Voor het totale emigratiecijfer, blijken naast strikte emigraties ook ambts-halve schrappingen hoe langer hoe meer een belangrijke factor. In alle gewesten en in België in zijn geheel groeit het aantal ambts-halve schrappingen sneller dan het aantal strikte emigraties, waardoor het aandeel van deze deelcomponent in het totale immigratiecijfer gestegen is tot ongeveer de helft in 2016 (varieert van 43% in het Brusselse Gewest tot 53% in het Vlaamse Gewest).

De som van alle deelcomponenten van de immigratie van vreemdelingen over de gewesten heen, levert het totale immigratiecijfer voor België (136.327 in 2016). Dit totaalcijfer is tussen 2010 tot 2013 gedaald en vanaf 2014 weer iets gestegen. Het aandeel van de gewesten in het totale Belgische immigratiecijfer blijft relatief gelijk. In 2016 vond 45% van het totaal aantal immigraties van vreemdelingen plaats in het Vlaamse Gewest, 32% in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en 23% in het Waalse Gewest. Hoewel in elk gewest de immigratiebewegingen voornamelijk gevormd worden door de immigraties in strikte zin, tonen de cijfers een hoger aandeel herinschrijvingen in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en een hoger aandeel veranderingen van register in het Vlaamse en Waalse Gewest.

Het totale Belgische emigratiecijfer van vreemdelingen lag in 2016 op 80.856. Dit totale emigratiecijfer is tussen 2010 en 2016 nagenoeg onafgebroken gestegen (met uitzondering van 2015), voornamelijk door de groei van het aantal ambtshalve schrappingen. Het aandeel van de gewesten in het totale Belgische emigratiecijfer blijft relatief gelijk. In 2016 vond 41% van het

totale aantal emigraties van vreemdelingen plaats vanuit het Vlaamse Gewest, 38% vanuit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en 21% vanuit het Waalse Gewest. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest kent verhoudingsgewijs meer schrappingen, het Vlaamse en Waalse Gewest tonen een hoger aandeel emigraties in strikte zin.

Figuur 2.6.1.b: Deelcomponenten van migratie van vreemdelingen in de gewesten en België

Evolutie van de totale internationale immigratie en emigratie van vreemdelingen en deelcomponenten van de totale migratie van vreemdelingen, gewesten en België, 2010-2016, in de loop van het jaar

		Internationale immigratie				Internationale emigratie			
		Immigratie in strikte zin	Her-inschrijving	Verandering van register (binnen)	Totaal	Emigratie in strikte zin	Ambtshalve schrapping	Verandering van register (buiten)	Totaal
2010	VL	45.799	1.542	11.527	58.868	14.356	7.448	155	21.959
	WAL	23.669	1.088	6.052	30.809	8.389	4.904	90	13.383
	BR	44.114	1.753	4.831	50.698	11.117	8.962	47	20.126
	BEL	113.582	4.383	22.410	140.375	33.862	21.314	292	55.468
2011	VL	49.843	2.633	6.565	59.041	14.937	11.692	1.299	27.928
	WAL	24.947	1.564	4.199	30.710	8.584	5.645	901	15.130
	BR	43.158	2.648	2.514	48.320	11.515	11.068	310	22.893
	BEL	117.948	6.845	13.278	138.071	35.036	28.405	2.510	65.951
2012	VL	46.490	2.188	4.141	52.819	15.608	12.692	2.041	30.341
	WAL	23.105	1.280	2.928	27.313	8.764	5.611	1.238	15.613
	BR	40.400	2.238	1.947	44.585	11.917	11.044	431	23.392
	BEL	109.995	5.706	9.016	124.717	36.289	29.347	3.710	69.346
2013	VL	44.370	2.686	4.737	51.793	15.391	13.681	1.499	30.571
	WAL	22.910	1.462	3.401	27.773	8.940	7.223	884	17.047
	BR	38.239	2.378	1.896	42.513	11.357	16.710	288	28.355
	BEL	105.519	6.526	10.034	122.079	35.688	37.614	2.671	75.973
2014	VL	46.811	3.472	4.589	54.872	15.898	14.891	673	31.462
	WAL	22.973	1.799	3.223	27.995	8.885	9.125	424	18.434
	BR	40.417	3.395	1.786	45.598	11.715	15.579	307	27.601
	BEL	110.201	8.666	9.598	128.465	36.498	39.595	1.404	77.497
2015	VL	47.593	3.954	5.855	57.402	16.659	13.588	214	30.461
	WAL	22.569	2.034	4.658	29.261	8.500	8.170	219	16.889
	BR	39.996	4.051	2.375	46.422	12.774	14.388	215	27.377
	BEL	110.158	10.039	12.888	133.085	37.933	36.146	648	74.727
2016	VL	48.786	3.946	8.597	61.329	17.411	15.202	185	32.798
	WAL	22.487	2.097	6.811	31.395	8.344	8.534	167	17.045
	BR	37.357	3.930	2.316	43.603	13.110	17.775	128	31.013
	BEL	108.630	9.973	17.724	136.327	38.865	41.511	480	80.856

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

2.6.2. Evolutie van het migratiesaldo

Het migratiesaldo van vreemdelingen is het verschil tussen het totaal aantal immigraties van vreemdelingen (som van immigraties in strikte zin, herinschrijvingen en veranderingen van register - binnen) en het totaal aantal emigraties van vreemdelingen (som van emigraties in strikte zin, ambtshalve schrappingen en veranderingen van register - buiten). Het totale immigratiecijfer van vreemdelingen in Vlaanderen is over de hele bestudeerde periode duidelijk groter dan het totale emigratiecijfer van vreemdelingen. Dat geeft telkens een positieve netto migratie van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest. In 2016 werden er 28.531 meer immigraties van vreemdelingen geteld dan emigraties.

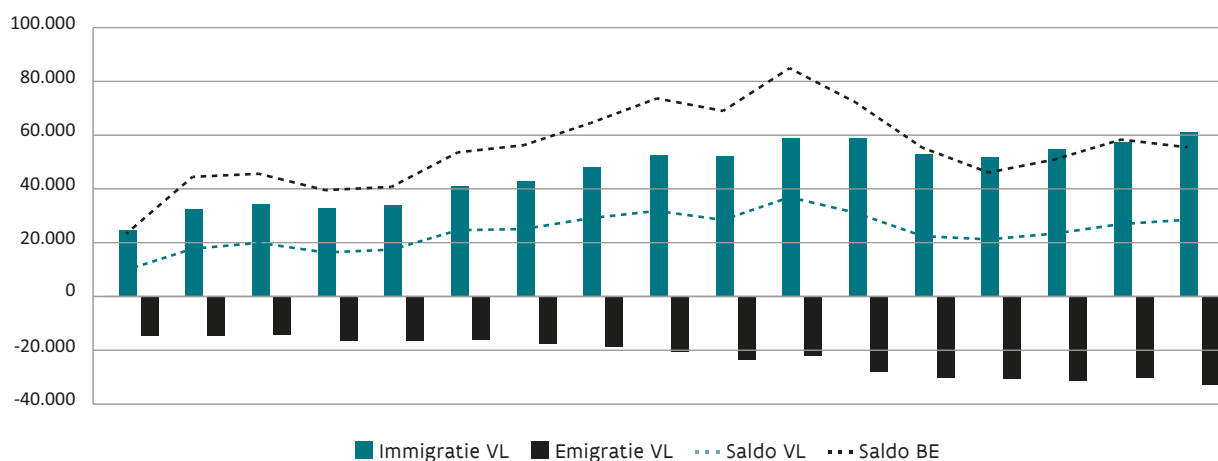
De evolutie van het migratiesaldo wordt bepaald door de schommelingen in de immigraties en emigraties. Van 2000 tot en met 2011 steeg de totale immigratie van vreemdelingen naar het Vlaamse Gewest (met uitzondering van een beperkte afname in 2003 en 2009), waarna

het immigratiecijfer daalde tot 2013 en weer steeg vanaf 2014. Ook de totale emigratie van vreemdelingen uit het Vlaamse Gewest is in de bestudeerde periode bijna systematisch gestegen (afgezien van een kleine terugval in 2004, 2005, 2010 en 2015). Dit alles resulteert in een globaal positief migratiesaldo in Vlaanderen, dat steeg tussen 2003 en 2010 (met een dip in 2009), daalde tussen 2010 en 2013 en daarna weer beperkt is gestegen.

De evolutie in het migratiesaldo van vreemdelingen evolueert op parallelle wijze in het Vlaamse Gewest als in heel België. Ook in België is sprake van een positieve migratiebalans voor de volledige periode, met een stijging vanaf 2003 tot 2010 (uitgezonderd een dip in 2009). Net als in Vlaanderen volgde in heel België na de piek van 2010 een daling in het migratiesaldo tot 2013 en een nieuwe kleine stijging vanaf 2014. In 2016 is in België in tegenstelling tot Vlaanderen wel sprake van een beperkte daling.

Figuur 2.6.2.a: Evolutie migratiesaldo van vreemdelingen

Totale internationale immigratie van vreemdelingen, totale internationale emigratie van vreemdelingen en verschil tussen beide bewegingen (saldo), Vlaams Gewest en België, 2000-2016, in de loop van het jaar

	Vlaams Gewest			België		
	Immigratie	Emigratie	Saldo	Immigratie	Emigratie	Saldo
2000	24.660	14.832	9.828	62.909	39.613	23.296
2001	32.547	14.815	17.732	82.228	37.748	44.480
2002	34.299	14.358	19.941	83.368	37.732	45.636
2003	33.020	16.652	16.368	78.746	39.216	39.530
2004	33.893	16.489	17.404	83.960	43.179	40.781
2005	40.935	16.305	24.630	97.888	44.298	53.590
2006	42.773	17.685	25.088	101.872	45.573	56.299
2007	48.023	18.896	29.127	109.926	45.437	64.489
2008	52.638	20.816	31.822	126.069	52.407	73.662
2009	52.207	23.739	28.468	126.877	57.873	69.004
2010*	58.868	21.959	36.909	140.375	55.468	84.907
2011	59.041	27.928	31.113	138.071	65.951	72.120
2012	52.819	30.341	22.478	124.717	69.346	55.371
2013	51.793	30.571	21.222	122.079	75.973	46.106
2014	54.872	31.462	23.410	128.465	77.497	50.968
2015	57.402	30.461	26.941	133.085	74.727	58.358
2016	61.329	32.798	28.531	136.327	80.856	55.471

* Breuk in tijdreeks (zie bronnen).

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Wanneer men het Belgische migratiesaldo vergelijkt met andere EU-lidstaten blijkt dat het aantal immigraties (wat in de Eurostat-cijfers pas geteld wordt vanaf een verblijf van minstens 12 maanden) van vreemdelingen (zowel EU-burgers uit andere lidstaten als niet-EU-burgers) in nagenoeg alle EU15-landen hoger ligt

dan het aantal emigraties. Enige uitzondering in 2016 is Griekenland. In absolute termen steken de grote immigratielanden er boven uit, met in 2015 veruit het grootste positieve migratiesaldo in Duitsland (1.215.996), op afstand gevolgd door het Verenigd Koninkrijk (372.391) en Italië (205.330).

Figuur 2.6.2.b: Evolutie migratiesaldo van vreemdelingen Europees vergeleken

Saldo van totale internationale immigratie van vreemdelingen en totale internationale emigratie van vreemdelingen, EU15-landen, 2000-2015, in de loop van het jaar

	2000	2005	2010	2015
Duitsland	86.455	95.717	178.375	1.215.996
VK	123.721	nb	294.325	372.391
Italië	nb	nb	391.682	205.330
Frankrijk	nb	nb	184.784	185.034
Oostenrijk	nb	48.195	26.569	115.341
Zweden	30.053	35.445	56.975	82.535
Nederland	70.656	39.431	44.659	73.708
België	23.296	53.590	73.314	68.917
Spanje	nb	633.990	-32.940	40.775
Denemarken	14.280	10.369	6.933	28.090
Finland	4.982	10.112	15.089	14.737
Portugal	nb	nb	6.389	14.417
Ierland	nb	nb	-11.615	13.501
Luxemburg	3.767	nb	8.163	12.163
Griekenland	nb	nb	1.644	-19.388
EU15	nb	nb	1.244.346	2.423.547

nb: niet bekend.

Bron: Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen.

2.7. BINNENLANDSE MIGRATIE VAN VREEMDELINGEN

- **Binnenlandse migratie van vreemdelingen tussen de gewesten**
 - **Binnenlandse migratie van vreemdelingen tussen gemeenten**
-

Bronnen

Binnenlandse of interne migratie van vreemdelingen betreft de personen zonder de Belgische nationaliteit die in de loop van het jaar voor een langdurig verblijf (meer dan 3 maanden) in een bepaald Belgisch gewest of bepaalde Belgische gemeente instromen vanuit een ander Belgisch gewest of andere Belgische gemeente.

Het **Rijksregister** dat de wettelijk verblijvende bevolking in het land registreert, is de belangrijkste bron voor Vlaamse en Belgische migratiedata. Op basis van het Rijksregister worden de officiële migratiedata berekend door het Belgische statistiekbureau **Statbel**, zo ook de data over interne migraties van vreemdelingen op het Belgisch grondgebied.

Vaststellingen

2.7.1. Binnenlandse migratie van vreemdelingen tussen de gewesten

Het grootste aantal binnenlandse migraties van vreemdelingen met woonplaats in het Vlaamse Gewest, betreft interne bewegingen binnen het Vlaamse Gewest zelf. In 2016 werden 32.748 interne migraties van vreemdelingen geregistreerd binnen het Vlaamse Gewest.

In de loop van 2016 zijn 8.520 vreemdelingen vanuit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in het Vlaamse Gewest ingestroomd voor een langdurig verblijf. Vanuit Vlaanderen maakten 4.113 vreemdelingen de omgekeerde beweging. Dit resulteert in een positief saldo van 4.407 vreemdelingen: er zijn 4.407 vreemdelingen meer vanuit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest in het Vlaamse Gewest binnengekomen dan dat er vanuit het Vlaamse Gewest naar het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn vertrokken.

Het aantal vreemdelingen dat in de loop van 2016 vanuit het Waalse Gewest naar het Vlaamse Gewest is gemigreerd, ligt lager. Het gaat om 4.049 personen. In omgekeerde richting zijn 1.941 vreemdelingen vanuit het Vlaamse Gewest naar het Waalse Gewest vertrokken. Het saldo van beide bewegingen komt daarmee op 2.108 personen netto ingestroomd vanuit het Waalse in het Vlaamse Gewest.

Het aantal vreemdelingen dat vanuit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest voor een langdurig verblijf naar het Vlaamse Gewest komt, stijgt jaar na jaar. Het aantal inwijkende vreemdelingen vanuit het Brusselse Gewest ligt in 2016 3 keer hoger dan in 2000.

Het aantal vreemdelingen dat vanuit het Waalse Gewest naar het Vlaamse Gewest verhuist, vertoont over nagenoeg de hele periode 2000-2016 eveneens een stijging, met vooral in de meest recente jaren een opvallende toename. Ook dit aantal is sterk toegenomen tussen 2000 en 2016 (x 5).

Een gelijkaardige stijgende trend is ook in omgekeerde richting te zien bij migraties van vreemdelingen vanuit het Vlaamse Gewest naar het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en het Waalse Gewest, al gaat het hier om kleinere absolute aantallen.

Het saldo van binnenlandse migraties tussen het Vlaamse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is in de geobserveerde periode positief en stijgend (afgezien van een beperkte afname in 2005 en 2013). Het saldo van binnenlandse migraties tussen het Vlaamse Gewest en het Waalse Gewest is daarentegen pas positief vanaf 2008. Daarvoor vertrokken er dus meer vreemdelingen vanuit het Vlaamse Gewest naar het Waalse Gewest dan dat er personen de omgekeerde beweging maakten.

Figuur 2.7.1.a: Binnenlandse migratie van vreemdelingen tussen de gewesten

Aantal personen met vreemde nationaliteit dat migreert vanuit het Brusselse Hoofdstedelijke/Waalse Gewest naar het Vlaamse Gewest en vanuit het Vlaamse Gewest naar het Brusselse Hoofdstedelijke/Waalse Gewest, en saldo van beide bewegingen, 2000-2016, in de loop van het jaar

	BR naar VL	VL naar BR	Saldo VL-BR	WAL naar VL	VL naar WAL	Saldo VL-WAL
2000	2.840	2.072	768	764	897	-133
2001	3.041	1.888	1.153	755	880	-125
2002	3.343	2.118	1.225	860	893	-33
2003	3.460	2.150	1.310	808	963	-155
2004	4.068	2.239	1.829	889	1.049	-160
2005	3.990	2.402	1.588	817	978	-161
2006	4.522	2.429	2.093	1.029	1.133	-104
2007	4.892	2.635	2.257	1.149	1.215	-66
2008	5.469	2.919	2.550	1.526	1.164	362
2009	5.593	3.021	2.572	1.511	1.298	213
2010	6.444	3.611	2.833	1.760	1.554	206
2011	6.754	3.731	3.023	1.914	1.562	352
2012	6.816	3.516	3.300	1.821	1.732	89
2013	6.863	3.769	3.094	2.019	1.606	413
2014	7.115	3.838	3.277	2.017	1.655	362
2015	7.772	4.226	3.546	2.509	1.750	759
2016	8.520	4.113	4.407	4.049	1.941	2.108

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

2.7.2. Binnenlandse migratie van vreemdelingen tussen gemeenten

Op lokaal niveau kan gekeken worden naar het aantal vreemdelingen dat vanuit een andere Belgische gemeente in een bepaalde gemeente instroomt en naar het aantal vreemdelingen dat vanuit die gemeente naar een andere Belgische gemeente vertrekt. Op deze manier kan men gemeenten onderscheiden waar meer

vreemdelingen instromen dan dat er uitstromen wat betekent dat zij een positief saldo van binnenlandse migratie van vreemdelingen kennen. Binnen het Vlaamse Gewest bestaat de top 10 van gemeenten met het hoogste positief saldo van interne migratie van vreemdelingen uit gemeenten en steden verspreid over het gewest. Leuven voert in 2016 de top 10 aan, gevolgd door Antwerpen, Oostende, Dilbeek en Tervuren.

Figuur 2.7.2.a: Top 10 gemeenten met hoogste positief saldo van binnenlandse migratie

Aantal binnenlandse inwijkingen en uitwijkingen van personen met een vreemde nationaliteit en saldo van beide bewegingen voor de 10 gemeenten met het hoogste positieve saldo van interne migraties van vreemdelingen, Vlaams Gewest, 2016, in de loop van het jaar

	Gemeente	Inwijking	Uitwijking	Saldo
1	Leuven	1.462	1.012	450
2	Antwerpen	4.624	4.320	304
3	Oostende	762	498	264
4	Dilbeek	585	322	263
5	Tervuren	445	204	241
6	Mechelen	693	461	232
7	Zaventem	752	541	211
8	Sint-Pieters-Leeuw	520	311	209
9	Aalst	679	484	195
10	Asse	502	333	169

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Omgekeerd zijn er gemeenten waar beduidend meer vreemdelingen uitstromen naar andere gemeenten dan dat er instromen. Deze hebben een negatief saldo van binnenlandse migratie van vreemdelingen. Binnen het Vlaamse Gewest

wordt de top 10 van gemeenten met het grootste negatief saldo van interne migratie van vreemdelingen aangevoerd door de Kapellen, Houthalen-Helchteren, Sint-Truiden, Lanaken en Arendonk.

Figuur 2.7.2.b: Top 10 gemeenten met hoogste negatief saldo van binnenlandse migratie

Aantal binnenlandse inwijkingen en uitwijkingen van personen met een vreemde nationaliteit en saldo van beide bewegingen voor de 10 gemeenten met het hoogste negatieve saldo van interne migraties van vreemdelingen, Vlaams Gewest, 2016, in de loop van het jaar

	Gemeente	Inwijking	Uitwijking	Saldo
1	Kapellen	202	565	-363
2	Houthalen-Helchteren	139	433	-294
3	Sint-Truiden	205	456	-251
4	Lanaken	265	425	-160
5	Arendonk	88	246	-158
6	Ranst	91	246	-155
7	Leopoldsburg	114	254	-140
8	Ravels	119	236	-117
9	Hechtel-Eksel	63	160	-97
10	Langemark-Poelkapelle	26	118	-92

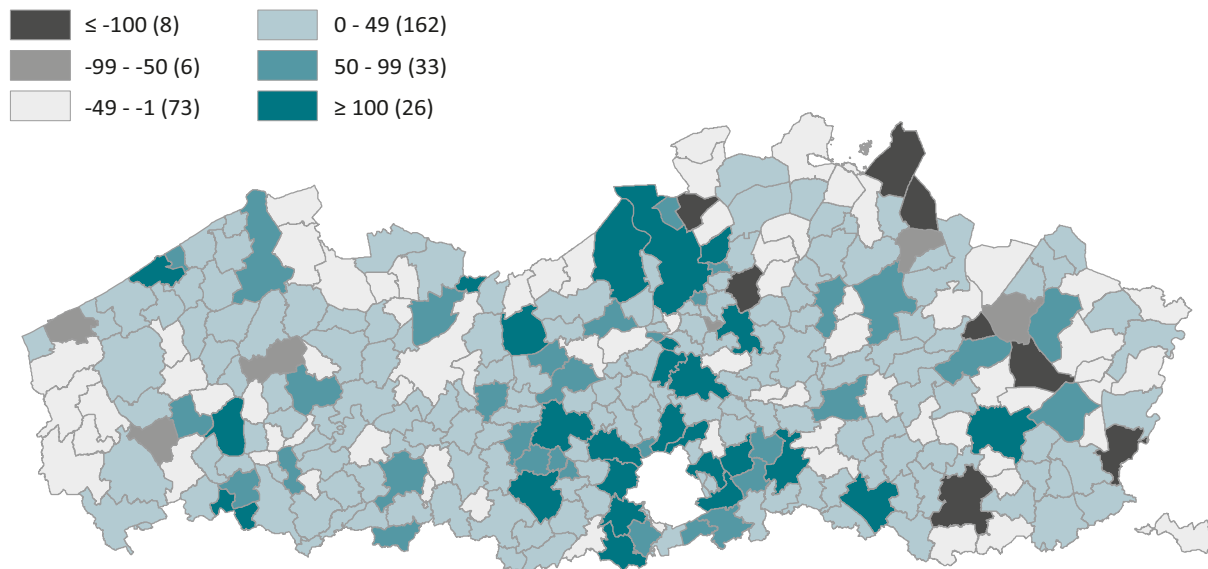
Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Onderstaande kaart biedt een algemeen overzicht van gemeenten met een positief saldo van binnenlandse migratie van vreemdelingen en gemeenten met een negatief saldo. Hierop kan men een hoge netto binnenlandse instroom

van vreemdelingen observeren in gemeenten in de rand van Brussel (vnl. interne migratie van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest naar het Vlaamse Gewest) en in de brede regio tussen Brussel en Antwerpen.

Figuur 2.7.2.c: Saldo van binnenlandse migratie van vreemdelingen per gemeente

Saldo van aantal binnenlandse inwijkingen en uitwijkingen van personen met een vreemde nationaliteit per gemeente, Vlaams Gewest, 2016, in de loop van het jaar

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Hoofdstuk 3. VREEMDE BEVOLKING EN BEVOLKING VAN BUITENLANDSE HERKOMST

3.1. VREEMDE BEVOLKING

- **Evolutie van het aantal en aandeel vreemdelingen**
 - **Geografische spreiding van de vreemde bevolking**
 - **Nationaliteit van de vreemde bevolking**
 - **Demografisch profiel van de vreemde bevolking**
-

Bronnen

De cijfers over de vreemde bevolking zijn gebaseerd op de officiële bevolkingscijfers van het Belgische statistiekbureau **Statbel**. Bij Europese vergelijkingen worden de cijfers van **Eurostat** gebruikt. Naargelang de gebruikte bron verschilt de groep die in rekening wordt gebracht.

Een vreemdeling is een persoon die niet de nationaliteit heeft van het land waarin hij of zij verblijft. In het geval van Vlaanderen en België gaat het dus om een persoon die niet beschikt over de Belgische nationaliteit. Op basis van deze definitie worden personen met zowel de Belgische als een vreemde nationaliteit (dubbele nationaliteit) beschouwd als Belgen.

De **Statbel-data** over de vreemde bevolking in Vlaanderen en België zijn gebaseerd op het Rijksregister. Het Rijkregister omvat het bevolkingsregister (Belgen en vreemdelingen die gemachtigd zijn tot vestiging in België) en het vreemdelingenregister (vreemdelingen die toegelaten of gemachtigd zijn tot een verblijf van meer dan 3 maanden in België voor bepaalde of onbepaalde duur). Bepaalde categorieën vreemdelingen (vb. diplomatiek en consulaire personeel) zijn vrijgesteld van inschrijving in de bevolkingsregisters. In sommige gevallen kunnen zij op eigen vraag wel ingeschreven worden. Enkel in dat geval worden zij meegeteld in de migratie- en bevolkingscijfers. Het Rijksregister omvat verder ook het wachtregister waarin asielzoekers ingeschreven worden door de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) evenals EU-burgers in afwachting van woonstcontrole (waarna deze worden ingeschreven in het vreemdelingenregister en worden meegeteld in de migratie- en bevolkingscijfers). Sinds 1995 worden personen ingeschreven in het wachtregister echter niet meer meegeteld in de bevolkingscijfers van Statbel. Pas nadat asielzoekers

worden overgeschreven van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister na erkenning als vluchteling, na toekenning van een statuut subsidiaire bescherming of na verwerking van een verblijfsvergunning om een andere reden, worden zij opgenomen in de bevolkingsstatistieken van Statbel.

Voor de vreemde bevolking in de EU-landen werd gebruik gemaakt van de gegevens van **Eurostat**. Deze worden opgemaakt door de verschillende lidstaten (voor België aangeleverd door Statbel) en worden door Eurostat zo veel mogelijk geharmoniseerd. Door Eurostat wordt een vreemdeling pas opgenomen in de bevolkingscijfers als hij of zij minstens 12 maanden in het land verblijft (registratie op basis van intentionele verblijfsduur, wat in gevarieerde mate gecontroleerd wordt door de lidstaten). Door Eurostat worden in tegenstelling tot bij de Statbel-cijfers ook asielzoekers meegeteld. Concreet gaat het voor de Belgische cijfers om de asielzoekers die ingeschreven zijn in het wachtregister. Hierbij dient opgemerkt te worden dat een negatieve uitkomst van de asielprocedure niet automatisch leidt tot een schrapping uit het wachtregister waardoor personen die inmiddels het Belgische grondgebied hebben verlaten toch nog ingeschreven kunnen staan in het wachtregister.

Met personen die onwettig in het land verblijven, wordt hier geen rekening gehouden.

Bij de opdeling van de Statbel-gegevens over de vreemde bevolking worden hierna volgende nationaliteitsgroepen gehanteerd:

- **EU:**
 - **Buurlanden:** Nederland, Frankrijk, Duitsland en Luxemburg;
 - **West- en Noord-EU15-landen**

- **(W- en N-EU15):** Ierland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Denemarken, Zweden en Finland;
- **Zuid-EU15-landen:** Italië, Spanje, Portugal en Griekenland;
- **EU12/EU13-landen:** Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië, Bulgarije, Roemenië, Malta, Cyprus en Kroatië (vanaf 2014).
(Vanaf 2014 gaat het om de EU13-landen, zijnde de EU12-landen plus Kroatië).
- **Niet-EU:**
 - **Europa niet-EU:** Zwitserland, Noorwegen, Albanië, Wit-Rusland, Kosovo, Moldavië, Rusland, Bosnië, Oekraïne, Liechtenstein, Andorra, Monaco, San Marino, Macedonië, Kroatië (tot en met 2013), IJsland, Servië en Montenegro;
 - **Turkije;**
 - **Maghreb-landen:** Marokko, Algerije, Tunesië, Libië en Mauritanië;
 - **DR Congo, Burundi en Rwanda (DR C, B, R);**
 - **Overig Azië:** Aziatische landen zonder Turkije;
 - **Overig Afrika:** Afrikaanse landen zonder Maghreb-landen;
 - **Noord-Amerika en Oceanië (N-Amerika en Oc.):** Canada, Verenigde Staten van Amerika, Mexico en alle landen van Oceanië;
 - **Zuid- en Midden-Amerika (Z- en M-Amerika):** alle Amerikaanse landen zonder Canada, Verenigde Staten van Amerika en Mexico;
 - **Ander en onbekend (Ander en onb.):** personen met een Rijksregistercode die niet eenduidig aan een bepaald land kan worden toegewezen zoals 'staatloos', personen waarvan de nationaliteit 'nog niet definitief is bewezen' en personen met een onbekende buitenlandse nationaliteit.

Vaststellingen

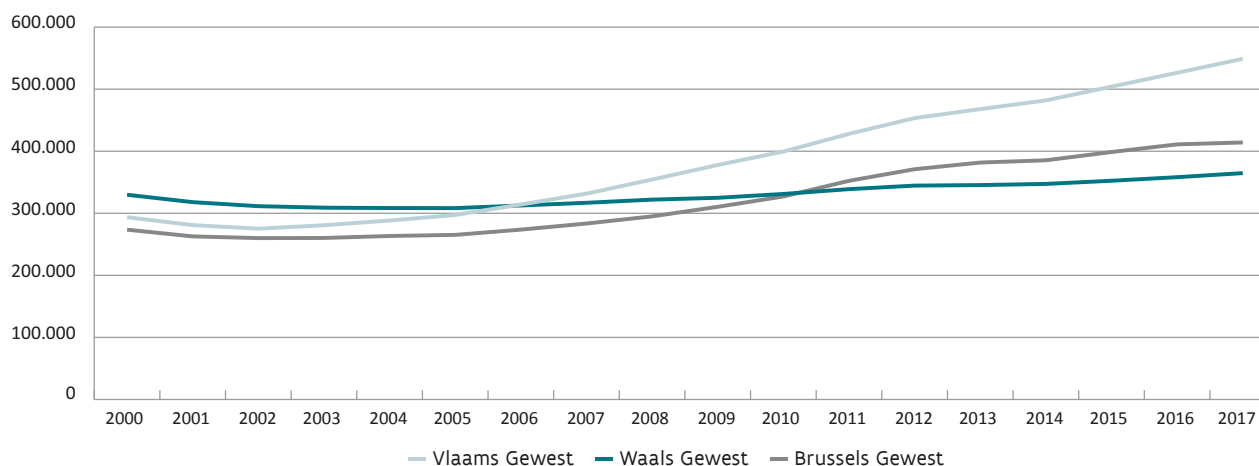
3.1.1. Evolutie van het aantal en aandeel vreemdelingen

Begin 2017 woonden er in het Vlaamse Gewest 548.910 vreemdelingen, wat overeenkomt met 8,4% van de totale bevolking. Het aantal vreemdelingen in het Vlaamse Gewest is sinds 2000 duidelijk gestegen. Ook in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest is dat het geval. In het Waalse Gewest is het aandeel vreemdelingen in deze periode relatief stabiel gebleven. Het

Vlaamse Gewest is vandaag het gewest met het hoogste absolute aantal vreemdelingen. Het relatieve aandeel vreemdelingen ligt in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en het Waalse Gewest wel duidelijk hoger. Begin 2017 ging het in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en het Waalse Gewest respectievelijk om 34,8% en 10,1% van de bevolking. Alles samen woonden er begin 2017 in België 1.327.776 vreemdelingen of 11,7% van de totale bevolking.

Figuur 3.1.1.a: Evolutie van het aantal en aandeel vreemdelingen

Aantal vreemdelingen en aandeel in de totale bevolking (in %), gewesten en België, 2000-2017, op 1 januari van het jaar

	Vlaams Gewest		Waals Gewest		Brussels Gewest		België	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
2000	293.650	4,9	329.847	9,9	273.613	28,5	897.110	8,8
2001	280.962	4,7	317.952	9,5	262.771	27,2	861.685	8,4
2002	275.223	4,6	311.471	9,3	260.040	26,6	846.734	8,2
2003	280.743	4,7	309.065	9,2	260.269	26,2	850.077	8,2
2004	288.375	4,8	308.461	9,1	263.451	26,3	860.287	8,3
2005	297.289	4,9	308.362	9,1	265.211	26,3	870.862	8,3
2006	314.202	5,2	312.578	9,2	273.693	26,9	900.473	8,6
2007	331.694	5,4	316.940	9,2	283.527	27,5	932.161	8,8
2008	354.370	5,8	322.035	9,3	295.043	28,1	971.448	9,1
2009	377.842	6,1	324.961	9,3	310.457	29,1	1.013.260	9,4
2010	399.433	6,4	331.163	9,5	327.070	30,0	1.057.666	9,8
2011	427.986	6,8	338.926	9,6	352.344	31,5	1.119.256	10,2
2012	453.399	7,1	344.624	9,7	371.041	32,6	1.169.064	10,6
2013	467.882	7,3	345.469	9,7	381.771	33,1	1.195.122	10,8
2014	481.882	7,5	347.342	9,7	385.381	33,1	1.214.605	10,9
2015	504.130	7,8	352.430	9,8	398.726	33,9	1.255.286	11,2
2016	526.394	8,1	358.191	9,9	411.075	34,6	1.295.660	11,5
2017	548.910	8,4	364.727	10,1	414.139	34,8	1.327.776	11,7

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Vergeleken met de EU15-landen ligt het aandeel vreemdelingen in de totale bevolking in België hoger dan het gemiddelde (9%). Het aandeel vreemdelingen ligt in Luxemburg (47%) vele malen hoger dan in de andere EU15-landen. Na Luxemburg volgen een aantal kleinere EU15-landen: Oostenrijk, Ierland en België. Pas daarna komen grotere landen als Duitsland, Spanje, het Verenigd Koninkrijk en Italië.

In absolute aantallen wonen er in 2016 in totaal ruim 35 miljoen vreemdelingen in de EU15-landen. Het gaat om personen die niet de nationaliteit hebben van het land waarin ze verblijven. Duitsland scoort het hoogst met 8,7 miljoen vreemdelingen. Daarna volgen het Verenigd Koninkrijk, Italië, Spanje en Frankrijk met tussen de 4,4 en 5,7 miljoen vreemdelingen. Het aandeel vreemdelingen is niet in alle EU15-landen op dezelfde manier geëvolueerd. In Ierland

en Italië is het aandeel vreemdelingen tussen 2000 en 2016 bijna verviervoudigd. In Finland en Portugal gaat het om een verdubbeling. In

de andere EU15-landen, waaronder België, is die stijging beperkter.

Figuur 3.1.1.b: Vreemde bevolking in de EU15-landen

Aantal en aandeel vreemdelingen* in de totale bevolking (in %), EU15-landen, 2000-2016, op 1 januari van het jaar

	2000		2005		2010		2016	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Luxemburg	nb	nb	183.600	39,8	216.345	43,1	269.175	46,7
Oostenrijk	698.649	8,7	774.401	9,4	880.551	10,5	1.256.873	14,5
Ierland	120.291	3,2	386.388	9,4	570.190	12,5	586.826	12,4
België	897.110	8,8	870.862	8,3	1.057.666	9,8	1.333.243	11,8
Duitsland	7.336.111	8,9	7.287.980	8,8	7.130.919	8,7	8.651.958	10,5
Spanje	nb	nb	3.430.204	7,9	5.402.575	11,6	4.417.517	9,5
VK	nb	nb	3.066.055	5,2	4.457.728	7,1	5.684.047	8,7
Italië	1.270.553	2,2	2.402.157	4,1	3.648.128	6,2	5.026.153	8,3
Denemarken	259.361	4,9	267.604	4,9	329.940	6,0	463.147	8,1
Zweden	487.175	5,5	481.141	5,3	602.893	6,5	782.833	7,9
Griekenland	nb	nb	nb	nb	931.424	8,4	798.357	7,4
Frankrijk	nb	nb	3.623.064	5,8	3.824.590	5,9	4.408.563	6,6
Nederland	651.532	4,1	699.351	4,3	735.197	4,4	900.501	5,3
Finland	87.680	1,7	108.346	2,1	155.705	2,9	229.765	4,2
Portugal	190.898	1,9	nb	nb	454.191	4,3	388.731	3,8
EU15	nb	nb	nb	nb	30.398.042	7,6	35.160.106	8,7

* Een vreemdeling is een persoon die niet de nationaliteit heeft van het land waarin hij of zij verblijft.

Bron: Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen. Door gebruik van verschillende bronnen is het aantal vreemdelingen in België in deze tabel niet gelijk aan het aantal vreemdelingen in België in tabel 3.1.1.a.

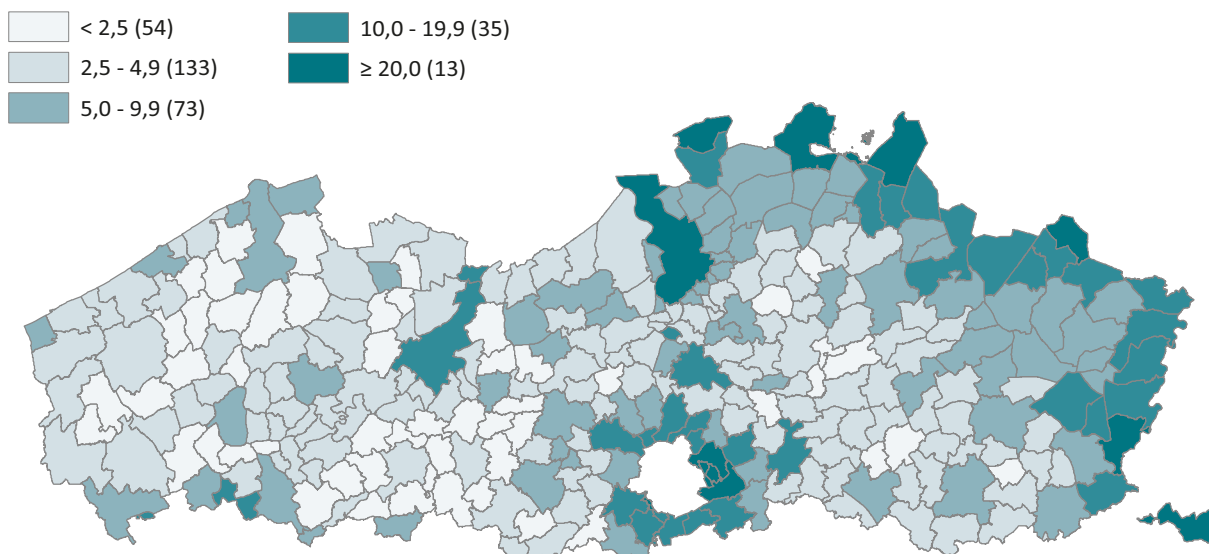
3.1.2. Geografische spreiding van de vreemde bevolking

In het Vlaamse Gewest ligt het aandeel vreemdelingen het hoogst in de grensstreek met Nederland in de provincies Antwerpen en Limburg, in de rand rond Brussel, in de grootste Antwerpen en Gent en in Midden-Limburg. Ook de centrumsteden scoren vrij hoog. De nationaliteit van de vreemdelingen verschilt van regio tot regio. Aan de grens met Nederland gaat het vooral om Nederlanders, in de rand rond Brussel om EU-burgers. De vreemdelingen met een niet-EU-nationaliteit wonen hoofdzakelijk in Antwerpen, Gent en de centrumsteden.

Antwerpen is de gemeente met het hoogste absolute aantal vreemdelingen in het Vlaamse Gewest. Begin 2017 ging het om iets meer dan 107.000 personen. Gent, Leuven, Mechelen en Genk volgen op grote afstand. Als gekeken wordt naar het aandeel vreemdelingen ten opzichte van de totale bevolking komt een heel ander beeld naar voren: dan scoort Baarle-Hertog het hoogst. In deze grensgemeente heeft de helft van de bevolking een vreemde nationaliteit. Ook in Hamont-Achel, Ravels, Kraainem en Lanaken ligt het aandeel vreemdelingen boven de 30%. Antwerpen – de gemeente met het hoogste absoluut aantal vreemdelingen – haalt met 20,6% vreemdelingen een 13de plaats in de rangschikking van Vlaamse gemeenten met het hoogste aandeel vreemdelingen in de totale bevolking.

Figuur 3.1.2.a: Geografische spreiding van de vreemde bevolking

Aandeel vreemdelingen in de totale bevolking per gemeente, Vlaams Gewest, 2017, op 1 januari van het jaar, in %

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Figuur 3.1.2.b: Top 10 gemeenten met vreemde bevolking

Top 10 van gemeenten in het Vlaams Gewest met het hoogste aantal vreemdelingen en met het hoogste aandeel vreemdelingen in de totale bevolking (in %), 2017, op 1 januari van het jaar

Top 10 gemeenten met hoogste aantal vreemdelingen		Top 10 gemeenten met hoogste aandeel vreemdelingen	
Gemeente	Aantal	Gemeente	%
1 Antwerpen	107.208	1 Baarle-Hertog	50,5
2 Gent	36.677	2 Hamont-Achel	33,2
3 Leuven	18.047	3 Ravels	31,2
4 Mechelen	8.822	4 Kraainem	30,8
5 Genk	8.017	5 Lanaken	30,3
6 Lanaken	7.812	6 Voeren	28,2
7 Zaventem	7.383	7 Hoogstraten	27,7
8 Maasmechelen	7.240	8 Tervuren	25,9
9 Turnhout	7.008	9 Wezembeek-Oppem	24,3
10 Oostende	6.802	10 Zaventem	22,1

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

3.1.3. Nationaliteit van de vreemde bevolking

De grootste nationaliteitsgroep bij de vreemdelingen in het Vlaamse Gewest zijn de personen uit de buurlanden. Daarna volgt de groep vreemdelingen uit de EU12/EU13-landen. In totaal hebben 352.311 personen een nationaliteit van één van de EU-landen. Dat komt overeen met 5,4% van de totale bevolking of 64% van het totaal aantal vreemdelingen.

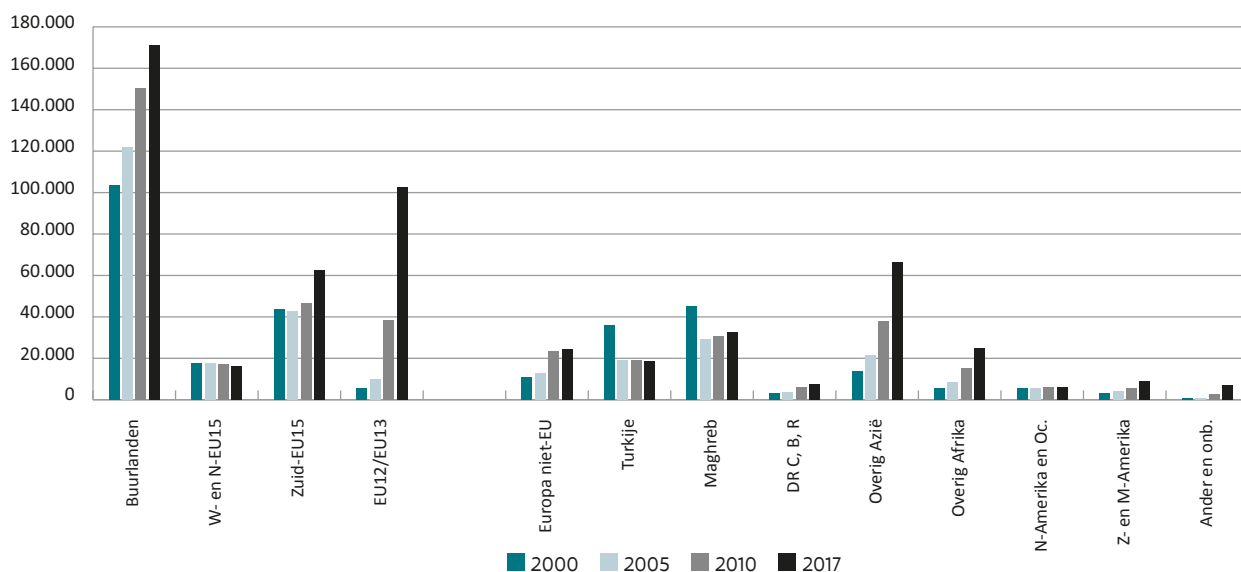
Algemeen genomen is het aantal vreemdelingen sinds 2000 duidelijk toegenomen, al is die toename duidelijk groter bij de EU-vreemdelingen dan bij de niet-EU-vreemdelingen. Grootste stijger is de groep EU12/EU13-vreemdelingen. Hun aantal ligt in 2017 19 keer hoger dan in 2000. Ook de nationaliteitsgroepen 'overig Azië' en 'overig Afrika' zijn behoorlijk sterk gestegen (telkens bijna 5 keer hoger dan in 2000). Daartegenover staat dat de omvang van een

aantal groepen in absolute aantallen is gedaald tussen 2000 en 2017. Het gaat om de personen

met een nationaliteit van de West- en Noord-EU15-landen, Turkije en de Maghreb.

Figuur 3.1.3.a: Vreemde bevolking per nationaliteitsgroep

Aantal vreemdelingen per nationaliteitsgroep, Vlaams Gewest, 2000-2017, op 1 januari van het jaar

					% t.o.v. totale bevolking	
	2000	2005	2010	2017	2000	2017
Buurlanden	103.375	122.026	150.462	171.161	1,7	2,6
West- en Noord-EU15	17.559	17.394	17.284	16.142	0,3	0,2
Zuid-EU15	43.639	42.862	46.743	62.344	0,7	1,0
EU12/EU13	5.406	10.101	38.471	102.664	0,1	1,6
Europa niet-EU	10.761	12.730	23.633	24.386	0,2	0,4
Turkije	35.923	19.269	19.299	18.441	0,6	0,3
Maghreb	44.999	28.981	30.721	32.597	0,8	0,5
DR Congo, Burundi, Rwanda	3.270	3.707	5.819	7.720	0,1	0,1
Overig Azië	13.675	21.350	37.651	66.340	0,2	1,0
Overig Afrika	5.322	8.483	15.245	24.911	0,1	0,4
Noord-Amerika en Oceanië	5.685	5.633	5.970	6.092	0,1	0,1
Zuid- en Midden-Amerika	3.239	3.940	5.684	9.113	0,1	0,1
Ander en onbekend	797	813	2.451	6.999	0,0	0,1
Totaal EU	169.979	192.383	252.960	352.311	2,9	5,4
Totaal niet-EU	123.671	104.906	146.473	196.599	2,1	3,0
Algemeen totaal	293.650	297.289	399.433	548.910	4,9	8,4

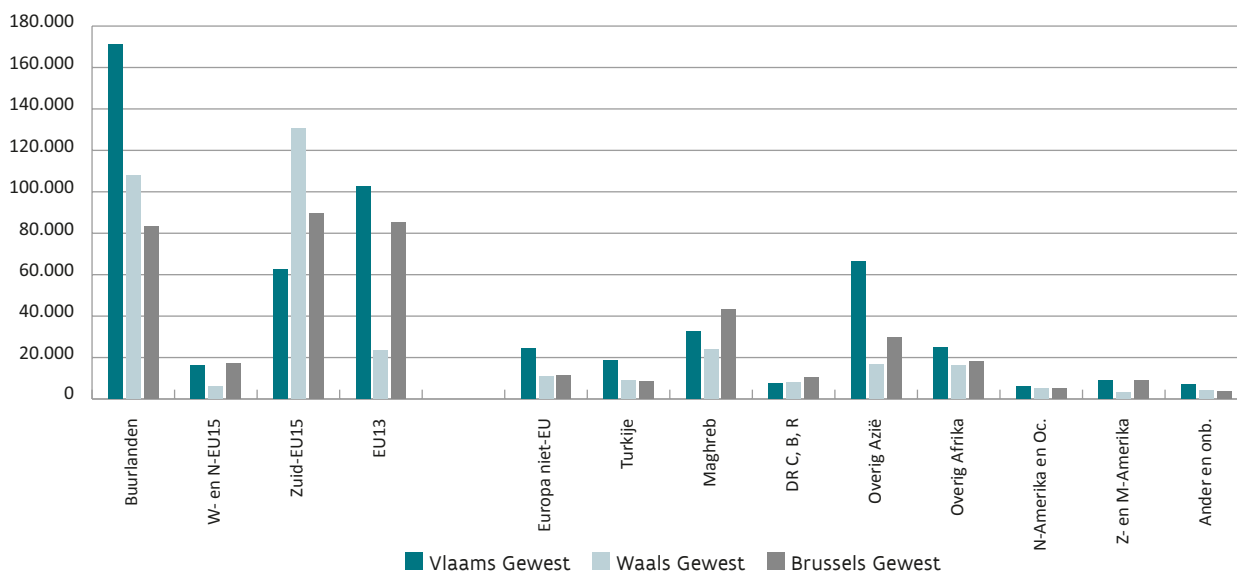
Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Terwijl in het Vlaamse Gewest de personen uit de buurlanden en uit de EU13-landen de grootste nationaliteitsgroepen vormen, zijn dat in het Waalse Gewest de personen uit de

Zuid-EU15-landen, gevolgd door de buurlanden. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn deze 3 groepen ongeveer even groot.

Figuur 3.1.3.b: Vreemde bevolking per nationaliteitsgroep in de gewesten

Aantal vreemdelingen per nationaliteitsgroep en aandeel in totaal aantal vreemdelingen (in %), Belgische gewesten, 2017, op 1 januari van het jaar

	Vlaams Gewest		Waals Gewest		Brussels Gewest		België	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Buurlanden	171.161	31,2	107.777	29,6	83.093	20,1	362.031	27,3
West- en Noord-EU15	16.142	2,9	6.015	1,6	17.288	4,2	39.445	3,0
Zuid-EU15	62.344	11,4	130.673	35,8	89.585	21,6	282.602	21,3
EU13	102.664	18,7	23.174	6,4	85.201	20,6	211.039	15,9
Europa niet-EU	24.386	4,4	10.698	2,9	11.478	2,8	46.562	3,5
Turkije	18.441	3,4	9.090	2,5	8.636	2,1	36.167	2,7
Maghreb	32.597	5,9	24.027	6,6	43.195	10,4	99.819	7,5
DR Congo, Burundi, Rwanda	7.720	1,4	8.200	2,2	10.207	2,5	26.127	2,0
Overig Azië	66.340	12,1	16.676	4,6	29.483	7,1	112.499	8,5
Overig Afrika	24.911	4,5	16.102	4,4	18.038	4,4	59.051	4,4
Noord-Amerika en Oceanië	6.092	1,1	5.023	1,4	5.109	1,2	16.224	1,2
Zuid- en Midden-Amerika	9.113	1,7	3.168	0,9	9.085	2,2	21.366	1,6
Ander en onbekend	6.999	1,3	4.104	1,1	3.741	0,9	14.844	1,1
Totaal EU	352.311	64,2	267.639	73,4	275.167	66,4	895.117	67,4
Totaal niet-EU	196.599	35,8	97.088	26,6	138.972	33,6	432.659	32,6
Algemeen totaal	548.910	100,0	364.727	100,0	414.139	100,0	1.327.776	100,0

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Opgesplitst naar nationaliteit blijkt dat de Nederlanders veruit de grootste groep vreemdelingen zijn in het Vlaamse Gewest. Begin 2017 gaat het om 137.656 personen, wat overeenkomt met 25% van het totaal aantal vreemdelingen in het Vlaamse Gewest. Daarna volgen de Polen (7%), de Roemenen (5%), de Marokkanen (5%), de Italianen (4%), de Fransen en de Bulgaren (elk 4%).

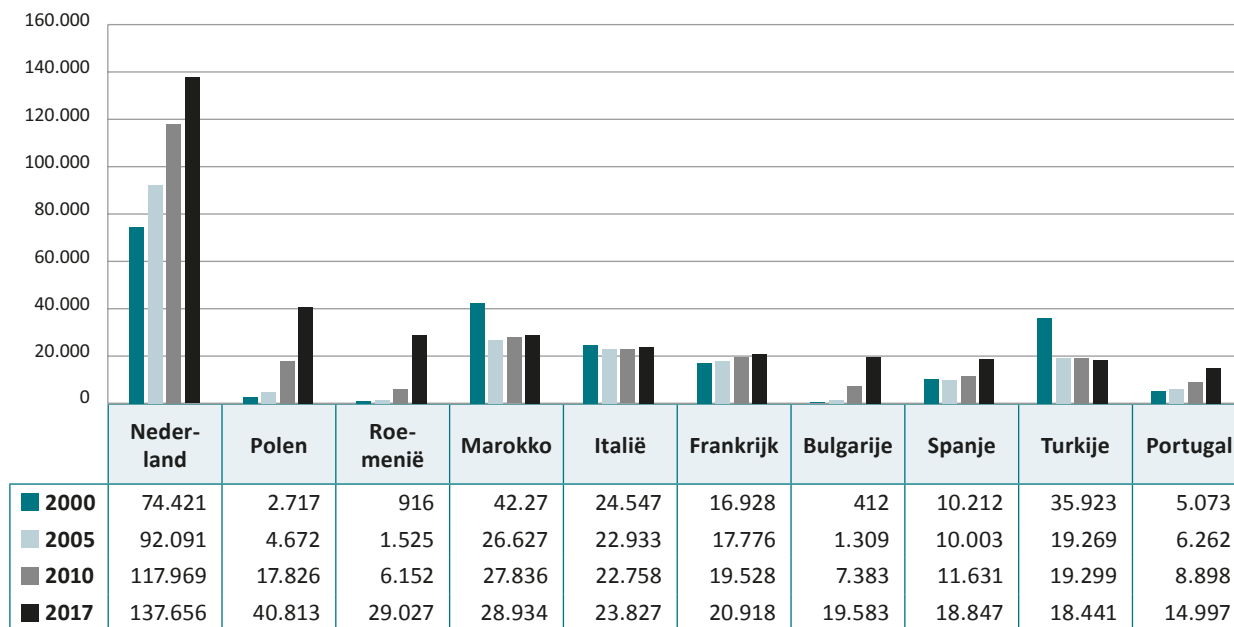
De algemene toename van het aantal vreemdelingen tijdens het afgelopen decennium heeft zich niet in gelijke mate voorgedaan bij alle nationaliteiten. Het aantal Nederlanders is tussen 2000 en 2017 bijna verdubbeld. De toename van het aantal Polen, Roemenen en Bulgaren is in dezelfde periode nog vele malen groter. Hun aantallen liggen in 2017 respectievelijk 15, 32 en 48 keer hoger dan in 2000. Recentelijk zien we

ook een toename van het aantal Spanjaarden en Portugezen. Daar staat tegenover dat het aantal Marokkanen en Turken in de periode 2000-2017 is gedaald. Dat hangt samen met het

feit dat een behoorlijk aandeel van deze groepen in deze periode Belg is geworden. Het aantal Italianen en Fransen is sinds 2000 nagenoeg stabiel gebleven.

Figuur 3.1.3.c: Top 10 vreemde nationaliteiten in Vlaanderen

Evolutie van de 10 meest voorkomende vreemde nationaliteiten in 2017, Vlaams Gewest, 2000-2017, op 1 januari van het jaar

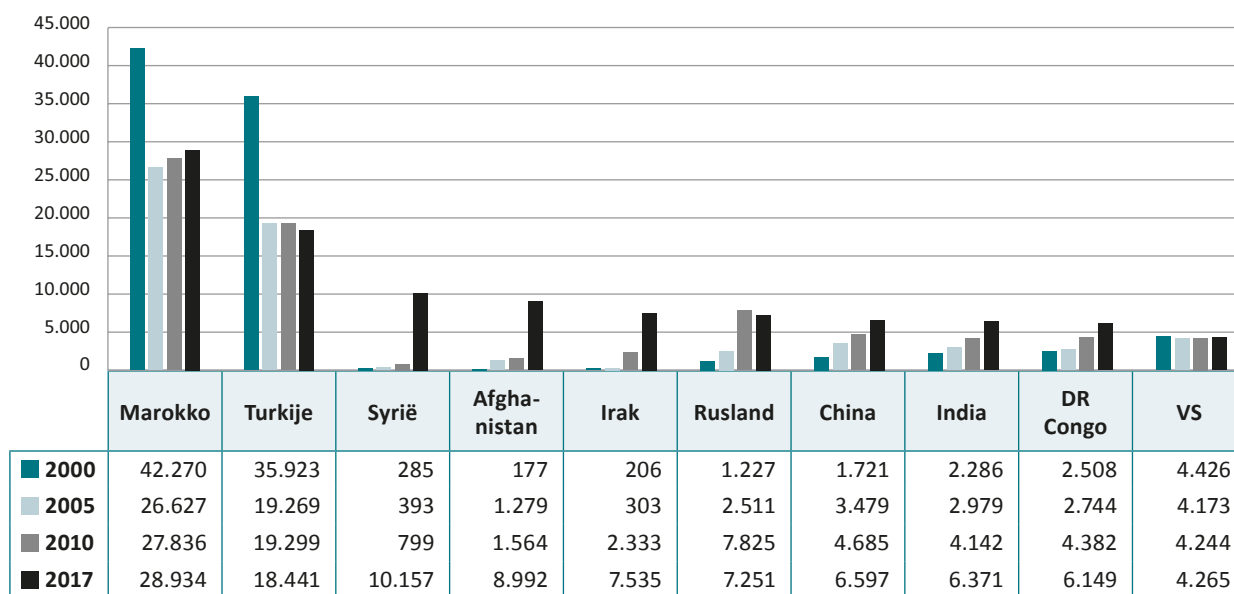
Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

In de top 10 van niet-EU-nationaliteiten halen de Syriërs in 2017 na de Marokkanen en Turken de 3de plaats. Daarna volgen de Afghanen,

Irakezen en Russen. Het aantal Syriërs, Afghanen en Irakezen is in de meest recente jaren sterk toegenomen.

Figuur 3.1.3.d: Top 10 niet-EU-nationaliteiten in Vlaanderen

Evolutie van de 10 meest voorkomende niet-EU-nationaliteiten in 2017, Vlaams Gewest, 2000-2017, op 1 januari van het jaar

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Het opvallend Europese karakter van de vreemde bevolking in Vlaanderen en de andere Belgische gewesten, wordt in de EU15 enkel nog overtroffen in Luxemburg. Ook in Ierland, het Verenigd Koninkrijk en Nederland ligt het

aandeel EU-vreemdelingen (iets) hoger dan het aandeel niet-EU-vreemdelingen. In de andere EU15-landen ligt het aandeel EU-vreemdelingen lager dan het aandeel vreemdelingen van buiten de EU.

Figuur 3.1.3.e: Vreemde bevolking per nationaliteitsgroep Europees vergeleken

Aandeel vreemdelingen in de totale bevolking en aandeel EU- en niet-EU-vreemdelingen in het totaal aantal vreemdelingen, EU15-landen, 2016, op 1 januari van het jaar, in %

	% vreemdelingen in totale bevolking	% EU in totaal vreemdelingen	% niet-EU in totaal vreemdelingen
Luxemburg	46,7	85,3	14,7
Oostenrijk	14,5	49,0	51,0
Ierland	12,4	65,4	34,6
België	11,8	65,7	34,3
Duitsland	10,5	43,9	56,1
Spanje	9,5	43,8	56,2
VK	8,7	56,4	43,6
Italië	8,3	30,2	69,8
Denemarken	8,1	40,9	59,1
Zweden	7,9	38,8	61,2
Griekenland	7,4	25,9	74,1
Frankrijk	6,6	34,7	65,3
Nederland	5,3	50,9	49,1
Finland	4,2	41,0	59,0
Portugal	3,8	27,1	72,9
EU15	8,7	43,9	56,1

Bron: Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Door het gebruik van verschillende bronnen is het aandeel vreemdelingen in België in deze tabel niet gelijk aan het aandeel vreemdelingen in België in tabel 3.1.1.a.

In het Vlaamse Gewest wordt de top 5 van vreemde nationaliteiten gevormd door de Nederlanders, de Polen, de Roemenen, de Marokkanen en de Italianen. De Nederlanders komen in geen enkel EU15-land buiten België

voor in de top 5 van vreemde nationaliteiten. Bij de Polen, Roemenen, Marokkanen en Italianen is dat wel het geval. Zij staan in de top 5 van respectievelijk 6, 8, 4 en 4 EU15-landen.

Figuur 3.1.3.f: Top 5 vreemde nationaliteiten Europees vergeleken

Top 5 van de meest voorkomende vreemde nationaliteiten en aandeel van deze nationaliteiten in het totaal aantal vreemdelingen (in %), EU15-landen*, 2016, op 1 januari van het jaar

	Aantal	% t.o.v. vreemde bevolking		Aantal	% t.o.v. vreemde bevolking		Aantal	% t.o.v. vreemde bevolking
België			Duitsland			Nederland		
Frankrijk	161.807	12,1	Turkije	1.352.151	15,6	Polen	110.860	12,3
Italië	156.779	11,8	Polen	703.804	8,1	Turkije	75.423	8,4
Nederland	151.651	11,4	Italië	557.406	6,4	Duitsland	72.283	8,0
Marokko	82.982	6,2	Roemenië	444.241	5,1	VK	44.224	4,9
Roemenië	73.155	5,5	Syrië	419.639	4,9	Marokko	42.322	4,7
Spanje			Italië			Portugal		
Roemenië	695.044	15,7	Roemenië	1.151.395	22,9	Brazilië	82.590	21,2
Marokko	680.485	15,4	Albanië	467.687	9,3	Kaapverdië	38.674	9,9
VK	296.407	6,7	Marokko	437.485	8,7	Oekraïne	35.779	9,2
Italië	191.618	4,3	China	271.330	5,4	Roemenië	30.523	7,9
China	172.232	3,9	Oekraïne	230.728	4,6	China	21.376	5,5
Ierland			Denemarken			Verenigd Koninkrijk		
Polen	124.550	21,2	Polen	35.323	7,6	Polen	931.657	16,4
VK	121.238	20,7	Turkije	28.832	6,2	India	368.108	6,5
Litouwen	37.355	6,4	Duitsland	23.709	5,1	Ierland	337.311	5,9
Nigeria	23.199	4,0	Roemenië	22.409	4,8	Roemenië	237.133	4,2
India	21.617	3,7	Syrië	21.553	4,7	Portugal	223.099	3,9
Zweden			Oostenrijk			Finland		
Syrië	69.989	8,9	Duitsland	176.408	14,0	Estland	50.367	21,9
Finland	57.589	7,4	Servië	116.434	9,3	Rusland	30.813	13,4
Polen	50.831	6,5	Turkije	116.167	9,2	Zweden	8.174	3,6
Somalië	46.180	5,9	Bosnië	93.570	7,4	China	8.042	3,5
Denemarken	37.104	4,7	Roemenië	82.815	6,6	Somalië	7.261	3,2
Luxemburg								
Portugal	93.124	34,6						
Frankrijk	41.671	15,5						
Italië	20.276	7,5						
België	19.406	7,2						
Duitsland	12.787	4,8						

* Geen gegevens beschikbaar voor Frankrijk en Griekenland.

Bron: Eurostat, bewerking Statistiek Vlaanderen.

3.1.4. Demografisch profiel van de vreemde bevolking

In 2017 zijn de mannen duidelijk in de meerderheid bij de vreemdelingen in Vlaanderen. In de

andere gewesten is het overwicht van mannen minder groot. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn er zelfs minder mannen dan vrouwen bij de vreemdelingen.

Figuur 3.1.4.a: Vreemde bevolking naar geslacht

Aantal en aandeel in totaal aantal vreemdelingen (in %) naar geslacht, Belgische gewesten, 2017, op 1 januari van het jaar

	Mannen		Vrouwen		Aantal mannen/ aantal vrouwen
	Aantal	In %	Aantal	In %	
Vlaams Gewest	283.654	51,7	265.256	48,3	1,07
Waals Gewest	184.250	50,5	180.477	49,5	1,02
Brussels Gewest	206.155	49,8	207.984	50,2	0,99
België	674.059	50,8	653.717	49,2	1,03

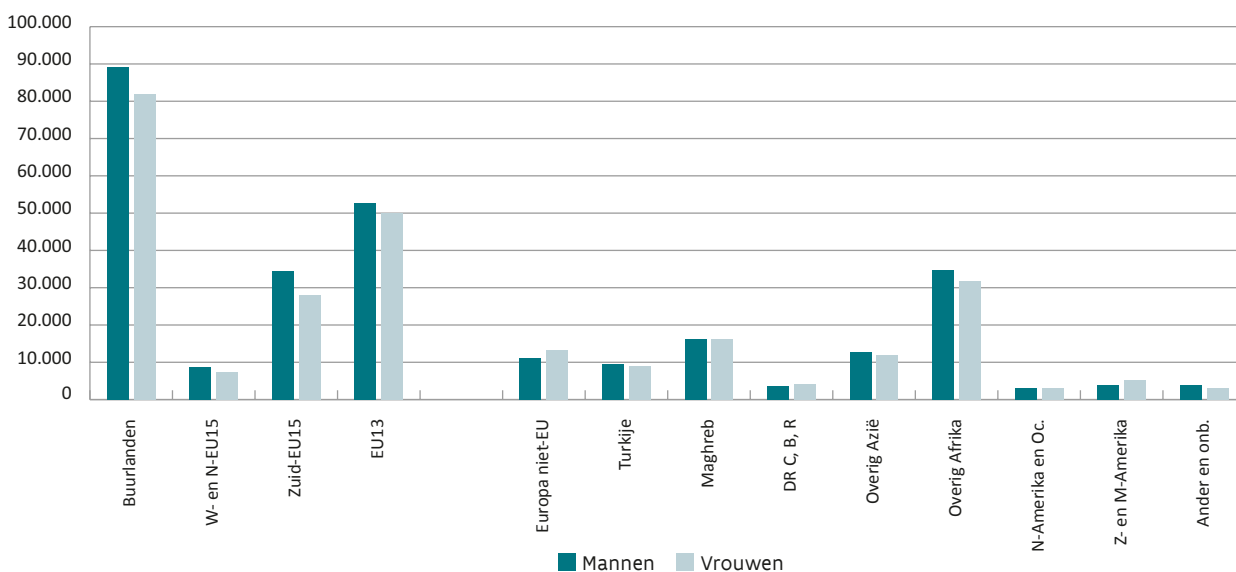
Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

In het Vlaamse Gewest zijn er bij de EU-groepen telkens meer mannen dan vrouwen. Bij de vreemdelingen van buiten de EU is het beeld divers. Bij de vreemdelingen uit Zuid- en Midden-Amerika, uit DR Congo, Burundi en Rwanda en

uit Europa niet-EU zijn de vrouwen in de meerderheid. Bij de vreemdelingen uit 'overig Azië', 'overig Afrika' en Turkije zijn er meer mannen dan vrouwen.

Figuur 3.1.4.b: Vreemde bevolking naar geslacht en nationaliteitsgroep

Aantal vreemdelingen per nationaliteitsgroep en geslacht, Vlaams Gewest, 2017, op 1 januari van het jaar

	Mannen	Vrouwen	Aantal mannen/ aantal vrouwen
Buurlanden	89.156	82.005	1,09
West- en Noord-EU15	8.803	7.339	1,20
Zuid-EU15	34.354	27.990	1,23
EU13	52.728	49.936	1,06
Europa niet-EU	11.145	13.241	0,84
Turkije	9.432	9.009	1,05
Maghreb	16.301	16.296	1,00
DR Congo, Burundi, Rwanda	3.503	4.217	0,83
Overig Azië	12.871	12.040	1,07
Overig Afrika	34.660	31.680	1,09
Noord-Amerika en Oceanië	3.005	3.087	0,97
Zuid- en Midden-Amerika	3.771	5.342	0,71
Ander en onbekend	3.925	3.074	1,28
Totaal EU	185.041	167.270	1,11
Totaal niet-EU	98.613	97.986	1,01
Algemeen totaal	283.654	265.256	1,07

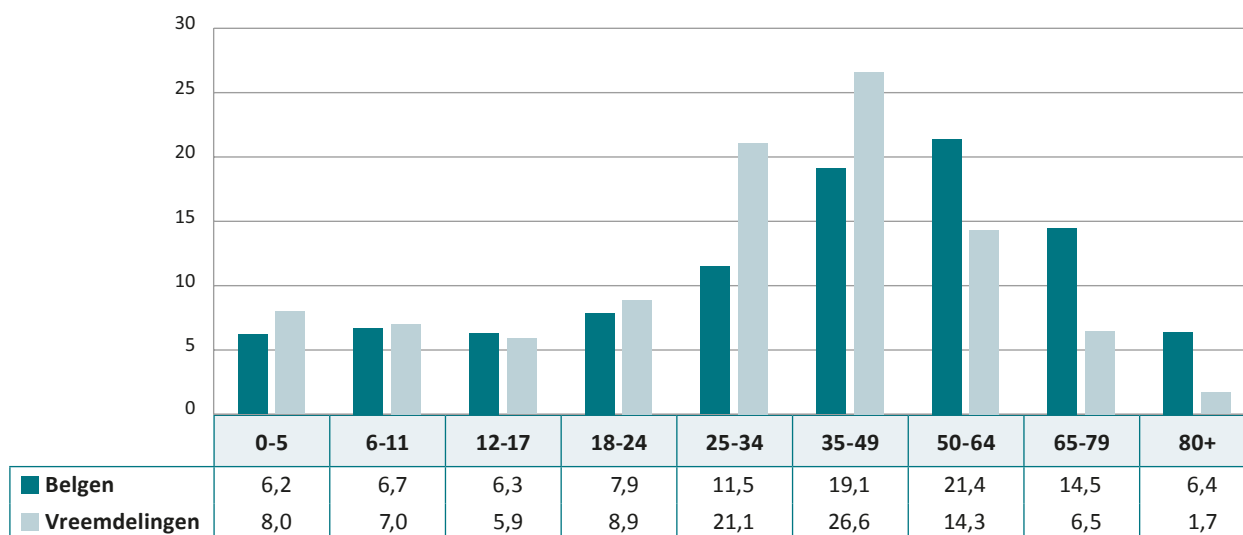
Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Het leeftijdsprofiel van de vreemdelingen in Vlaanderen verschilt duidelijk van dat van de bevolking met Belgische nationaliteit. De leeftijdsgroepen van 18 tot 49 jaar zijn opvallend meer vertegenwoordigd bij de vreemdelingen.

Dat is ook het geval bij de jongste leeftijdsgroep (0-5 jaar). Bij de leeftijdsgroepen vanaf 50 jaar is het omgekeerd. Het aandeel 65-plussers ligt bij de Belgen (21%) dubbel zo hoog als bij de vreemdelingen (8%).

Figuur 3.1.4.c: Leeftijdsverdeling van vreemdelingen

Procentueel aandeel van elke leeftijdsgroep bij Belgen en vreemdelingen in het Vlaams Gewest, 2017, op 1 januari van het jaar

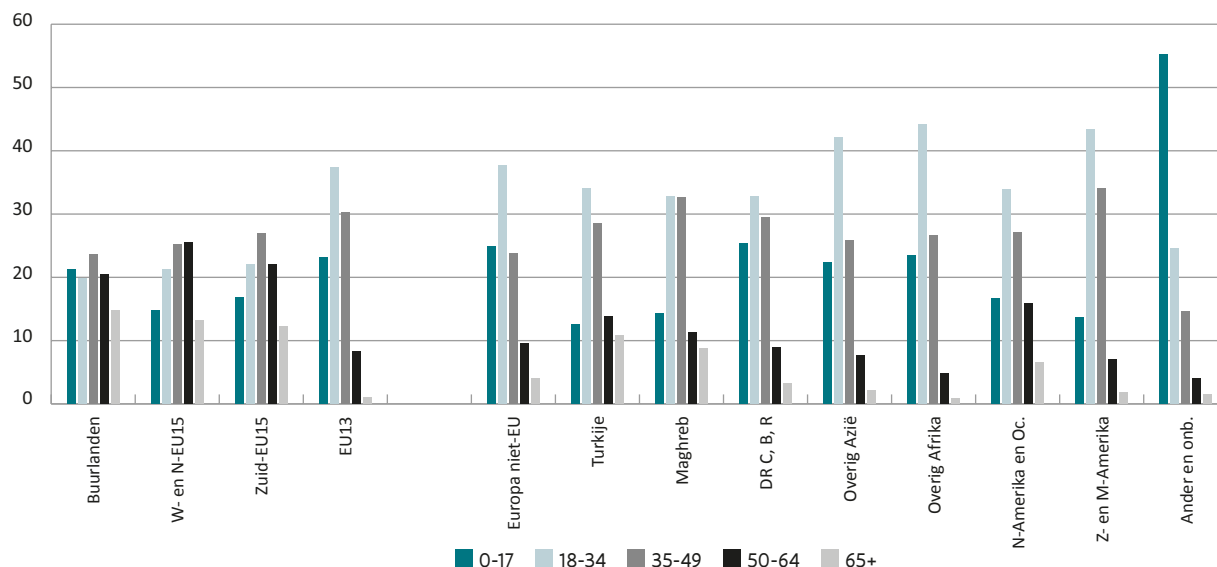
Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Ook tussen de verschillende nationaliteitsgroepen zijn er duidelijke verschillen naar leeftijd. Het aandeel minderjarigen varieert van 13% bij de personen met een Turkse nationaliteit tot 25% bij de personen uit een Europees land van buiten de EU en uit DR Congo, Burundi en Rwanda. De leeftijdsgroep van 65 jaar en ouder

is bij de buurlanden dan weer goed voor ongeveer 15%. Ook bij de personen uit de West- en Noord-EU15-landen, de Zuid-EU15-landen en Turkije ligt dit aandeel hoger dan 10%. Bij de meeste andere nationaliteitsgroepen ligt het aandeel van de 65-plussers veel lager.

Figuur 3.1.4.d: Leeftijdverdeling van vreemdelingen naar nationaliteitsgroep

Procentueel aandeel (grafiek) en aantal (tabel) van elke leeftijdsgroep bij de vreemdelingen per nationaliteitsgroep, Vlaams Gewest, 2017, op 1 januari van het jaar

	0-5	6-11	12-17	18-24	25-34	35-49	50-64	65-79	80+
Buurlanden	12.517	12.813	11.018	11.774	22.264	40.483	34.895	20.386	5.011
West- en Noord-EU15	632	807	934	1.445	1.980	4.068	4.139	1.765	372
Zuid-EU15	3.454	3.803	3.203	4.302	9.389	16.797	13.742	5.783	1.871
EU13	10.199	8.020	5.565	9.668	28.585	31.074	8.481	940	132
Europa niet-EU	2.278	1.980	1.816	3.106	6.092	5.803	2.342	784	185
Turkije	913	756	663	1.275	5.000	5.279	2.544	1.542	469
Maghreb	2.136	1.544	982	1.840	8.862	10.675	3.690	2.143	725
DR Congo, Burundi, Rwanda	705	625	633	886	1.645	2.278	697	204	47
Overig Azië	5.564	4.851	4.360	8.558	19.381	17.176	5.066	1.177	207
Overig Afrika	2.310	1.733	1.815	3.482	7.509	6.628	1.201	196	37
Noord-Amerika en Oceanië	336	357	316	683	1.382	1.651	969	288	110
Zuid- en Midden-Amerika	308	368	570	1.062	2.889	3.112	638	136	30
Ander en onbekend	2.819	612	441	621	1.097	1.022	281	85	21
Totaal EU	26.802	25.443	20.720	27.189	62.218	92.422	61.257	28.874	7.386
Totaal niet-EU	17.369	12.826	11.596	21.513	53.857	53.624	17.428	6.555	1.831
Algemeen totaal	44.171	38.269	32.316	48.702	116.075	146.046	78.685	35.429	9.217

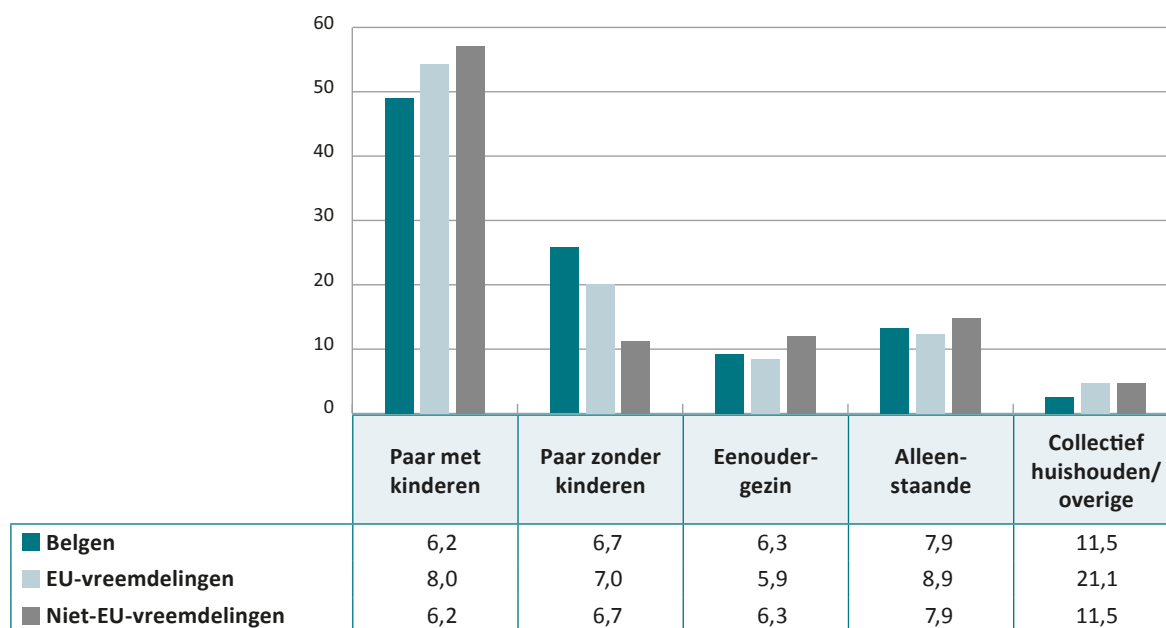
Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Ook naar huishoudsamenstelling verschilt het profiel van de vreemde bevolking van dat van de bevolking met Belgische nationaliteit. Het verschil is het grootst tussen de personen met Belgische nationaliteit en de personen met een niet-EU-nationaliteit. Deze laatste groep woont duidelijk vaker in een huishouden samengesteld uit een koppel met kinderen en minder vaak in een huishouden bestaande uit een koppel

zonder kinderen. Het aandeel personen in een eenoudergezin en het aandeel alleenstaanden ligt iets hoger bij de niet-EU-vreemdelingen dan bij de Belgen. De personen met een EU-nationaliteit nemen qua huishoudsamenstelling telkens min of meer een middenpositie in tussen de personen met Belgische nationaliteit en de personen met een niet-EU-nationaliteit.

Figuur 3.1.4.e: Huishoudsamenstelling naar nationaliteit

Procentueel aandeel van elk huishoudtype bij Belgen, EU- en niet-EU-vreemdelingen in het Vlaams Gewest, 2017, op 1 januari van het jaar

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

3.2. NATIONALITEITSVERWERVINGEN

- **Nationaliteitsverwervingen**
 - **Als vreemdeling geboren Belgen**
-

Bronnen

De hier gepresenteerde gegevens over het aantal nationaliteitsverwervingen per jaar zijn gebaseerd op de officiële bevolkingscijfers van het Belgische statistiekbureau **Statbel**. Bij Europese vergelijkingen worden de cijfers van Eurostat gebruikt. De cijfers over het totaal aantal personen dat als vreemdeling is geboren en in de loop der jaren de Belgische nationaliteit heeft verworven, zijn gebaseerd op gegevens van het **Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB)** van de **Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ)**.

Vreemdelingen kunnen op een aantal manieren de Belgische nationaliteit verwerven: enerzijds via de procedures van ‘verkrijging’, anderzijds via de procedures van ‘toekenning’. Sinds begin 2013 bestaan er slechts twee procedures meer van ‘verkrijging’ van de Belgische nationaliteit: door een nationaliteitsverklaring en door naturalisatie. Deze procedures vereisen telkens een actieve daad van een meerderjarige persoon. Daarnaast kan de Belgische nationaliteit ook verworven worden door ‘toekenning’. Het gaat in dat geval om een haast automatische procedure die vooral van toepassing is op minderjarigen, voornamelijk bij de geboorte.

De ‘toekenningen’ van nationaliteit worden niet meegeteld in de Statbel-, Eurostat- en KSZ-cijfers over nationaliteitsverwervingen, omdat de betrokken personen eigenlijk meteen als Belg geboren worden. Uitzonderingen hierop zijn de toekenning van de Belgische nationaliteit bij adoptie en de toekenning van de Belgische nationaliteit als ‘gezamenlijk gevolg’ van een akte van verkrijging (als de vader of moeder Belg wordt, wordt deze nationaliteit ook automatisch doorgegeven aan hun minderjarige

kinderen). Minderjarigen die via één van deze twee vormen van toekenning Belg zijn geworden, zijn geboren met een vreemde nationaliteit en worden daarom wel meegeteld bij het aantal nationaliteitsverwervingen van vreemdelingen.

Tijdens de afgelopen decennia zijn de procedures voor nationaliteitsverwervingen een aantal maal ingrijpend gewijzigd. Dat heeft telkens een grote invloed gehad op het aantal nationaliteitsverwervingen. In 1984 werd het Wetboek van de Belgische Nationaliteit (WBN) goedgekeurd. Dat zorgde voor een eerste wijziging in de toekenning van de nationaliteit bij de geboorte. Vanaf die datum krijgen kinderen met een Belgische moeder en een vreemde vader de Belgische nationaliteit toegekend. Voordien werden ze nog als vreemdelingen beschouwd. Kinderen van een Belgische vader en een vreemde moeder kregen voordien wel de Belgische nationaliteit toegekend. In de jaren 1991 en 2000 werd het WBN ingrijpend gewijzigd. Door de hervorming van 1991 kregen ook de in België geboren kinderen met minstens één ouder met vreemde nationaliteit die zelf geboren werd op het Belgische grondgebied, de Belgische nationaliteit toegekend. De hervorming uit 2000 (de zogenaamde ‘snel Belg wet’) voerde een belangrijke wijziging in voor het verkrijgen van de nationaliteit door nationaliteitsverklaring. Vóór die hervorming moest de persoon tussen de 18 en 30 jaar oud zijn, in België geboren zijn en er zijn hoofdverblijfplaats hebben gehad vooraleer hij of zij Belg door nationaliteitsverklaring kon worden. De leeftijdsbeperking van 30 jaar werd geschrapt en de wet van 2000 bepaalde nieuwe voorwaarden: wie meerderjarig is, sinds 7 jaar in België verblijft en over een verblijfstitel van onbeperkte duur beschikt, en wie meerderjarig is en een ouder heeft die Belg is, kan Belg worden.

Begin 2013 werd het WBN nogmaals gewijzigd. De voorwaarden voor de toekenning van de Belgische nationaliteit werden verstrengd en er wordt sindsdien meer aandacht besteed aan kennis van één van de landstalen en de mate van maatschappelijke integratie. Sinds begin 2013 is de naturalisatieprocedure ten slotte voorbehouden voor personen met “buitengewone verdiensten op wetenschappelijk, sportief of sociocultureel vlak”.

In de KSZ-data worden bij de opdeling van de personen die als vreemdeling zijn geboren en in de loop der jaren Belg zijn geworden, volgende groepen gehanteerd op basis van de geboorternationaliteit van de persoon (strikt genomen gaat het niet om de geboorternationaliteit maar om de eerste in het Rijksregister gekende nationaliteit):

- **EU:**
 - **Buurlanden:** Nederland, Frankrijk, Duitsland en Luxemburg;
 - **West- en Noord-EU15-landen (W- en N-EU15):** Ierland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Denemarken, Zweden en Finland;
 - **Zuid-EU15-landen:** Italië, Spanje, Portugal en Griekenland;
 - **EU13-landen:** Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slovaakse, Hongarije, Slovenië, Bulgarije, Roemenië, Malta, Cyprus en Kroatië.
- **Niet-EU:**
 - **Europa niet-EU:** Zwitserland, Noorwegen, Albanië, Wit-Rusland, Kosovo, Moldavië, Rusland, Bosnië, Oekraïne, Liechtenstein, Andorra, Monaco, San Marino, Macedonië, IJsland, Servië en Montenegro;
 - **Turkije;**
 - **Maghreb-landen:** Marokko, Algerije, Tunesië, Libië en Mauritanië;
 - **DR Congo, Burundi en Rwanda (DR C, B, R);**
 - **Overig Azië:** Aziatische landen zonder Turkije;
 - **Overig Afrika:** Afrikaanse landen zonder Maghreb-landen;
 - **Noord-Amerika en Oceanië (N-Amerika en Oc.):** Canada, Verenigde Staten van Amerika, Mexico en alle landen van Oceanië;
 - **Zuid- en Midden-Amerika (Z- en M-Amerika):** alle Amerikaanse landen zonder Canada, Verenigde Staten van Amerika en Mexico;
 - **Ander en onbekend (Ander en onb.):** personen met een Rijksregistercode die niet eenduidig aan een bepaald land kan worden toegewezen zoals ‘staatloos’, personen waarvan de nationaliteit ‘nog niet definitief is bewezen’ en personen met een onbekende buitenlandse nationaliteit.

Vaststellingen

3.2.1. Nationaliteitsverwervingen

In 2016 verwierven in het Vlaamse Gewest 17.460 vreemdelingen de Belgische nationaliteit. Dat komt overeen met 2,7 verwervingen per 1.000 inwoners. Het aantal nationaliteitswijzigingen kende door wijzigingen aan de procedures een piek in de jaren 1985, 1992 en 2000-2001. Na een daling in 2014 tot onder de 10.000 nationaliteitsverwervingen steeg dat aantal in de meest recente jaren weer. Ook in de andere gewesten is er na een daling in 2014 weer sprake van een stijging in 2015 en 2016, zij het dat deze stijging in het Waalse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest minder sterk is dan in Vlaanderen.

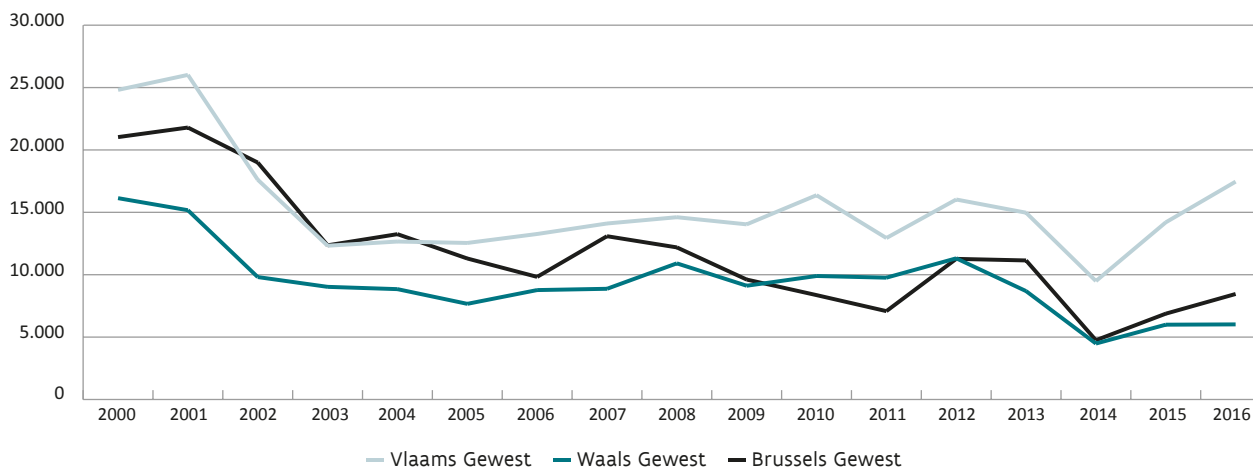
Het absoluut aantal nationaliteitsverwervingen ligt sinds 2005 telkens hoger in het Vlaamse

Gewest dan in de andere gewesten. Het aantal verwervingen ten opzichte van het aantal inwoners ligt echter telkens ongeveer 3 keer hoger in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest dan in de andere gewesten.

Vergeleken met de EU15-landen, ligt het relatieve aantal vreemdelingen dat in 2015 de nationaliteit van het land van verblijf heeft verworven in Vlaanderen ongeveer op het gemiddelde. Het relatieve aantal verwervingen ligt het hoogst in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (bijna 6 op 1.000 inwoners). Daarna volgen Luxemburg en Zweden (respectievelijk 6 en 5 op 1.000 inwoners). In absolute aantallen scoort Italië met iets meer dan 178.000 verwervingen het hoogst.

Figuur 3.2.1.a: Evolutie van het aantal nationaliteitsverwervingen

Aantal verwervingen van de Belgische nationaliteit door vreemdelingen en aantal verwervingen per 1.000 inwoners, gewesten en België, 2000-2016, in de loop van het jaar

	Vlaams Gewest		Waals Gewest		Brussels Gewest		België	
	Aantal	Per 1.000 inw	Aantal	Per 1.000 inw	Aantal	Per 1.000 inw	Aantal	Per 1.000 inw
2000	24.814	4,2	16.136	4,8	21.030	21,9	61.980	6,1
2001	26.016	4,4	15.170	4,5	21.796	22,6	62.982	6,1
2002	17.615	2,9	9.812	2,9	18.990	19,4	46.417	4,5
2003	12.324	2,1	9.028	2,7	12.357	12,5	33.709	3,3
2004	12.659	2,1	8.844	2,6	13.251	13,3	34.754	3,3
2005	12.546	2,1	7.666	2,3	11.300	11,2	31.512	3,0
2006	13.264	2,2	8.769	2,6	9.827	9,6	31.860	3,0
2007	14.105	2,3	8.872	2,6	13.086	12,7	36.063	3,4
2008	14.609	2,4	10.911	3,2	12.190	11,6	37.710	3,5
2009	14.037	2,3	9.117	2,6	9.613	9,0	32.767	3,0
2010	16.373	2,6	9.897	2,8	8.365	7,7	34.635	3,2
2011	12.941	2,1	9.763	2,8	7.082	6,3	29.786	2,7
2012	16.028	2,5	11.314	3,2	11.270	9,9	38.612	3,5
2013	14.971	2,3	8.686	2,4	11.144	9,7	34.801	3,1
2014	9.492	1,5	4.483	1,3	4.751	4,1	18.726	1,7
2015	14.198	2,2	5.995	1,7	6.878	5,9	27.071	2,4
2016	17460	2,7	6.019	1,7	8456	7,1	31.935	2,8

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Figuur 3.2.1.b: Nationaliteitsverwervingen in de EU15-landen

Aantal personen die gedurende het jaar de nationaliteit van het verblijf land hebben verworven en aandeel in de totale bevolking (per 1.000 inwoners), Belgische gewesten en EU15-landen, 2015

	Aantal	Per 1.000 inwoners
Brussels Gewest	6.878	5,9
Luxemburg	3.195	5,7
Zweden	49.044	5,0
Ierland	13.565	2,9
Italië	178.035	2,9
Spanje	114.351	2,5
België	27.071	2,4
Vlaams Gewest	14.198	2,2
Denemarken	11.745	2,1
Portugal	20.396	2,0
VK	118.000	1,8
Frankrijk	113.608	1,7
Waals Gewest	5995	1,7
Nederland	27.877	1,6
Finland	7.921	1,4
Duitsland	110.128	1,4
Griekenland	13.933	1,3
Oostenrijk	8.144	0,9
EU15	817.013	2,0

Bron: EU15-landen: Eurostat; Belgische gewesten: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

3.2.2. Als vreemdeling geboren Belgen

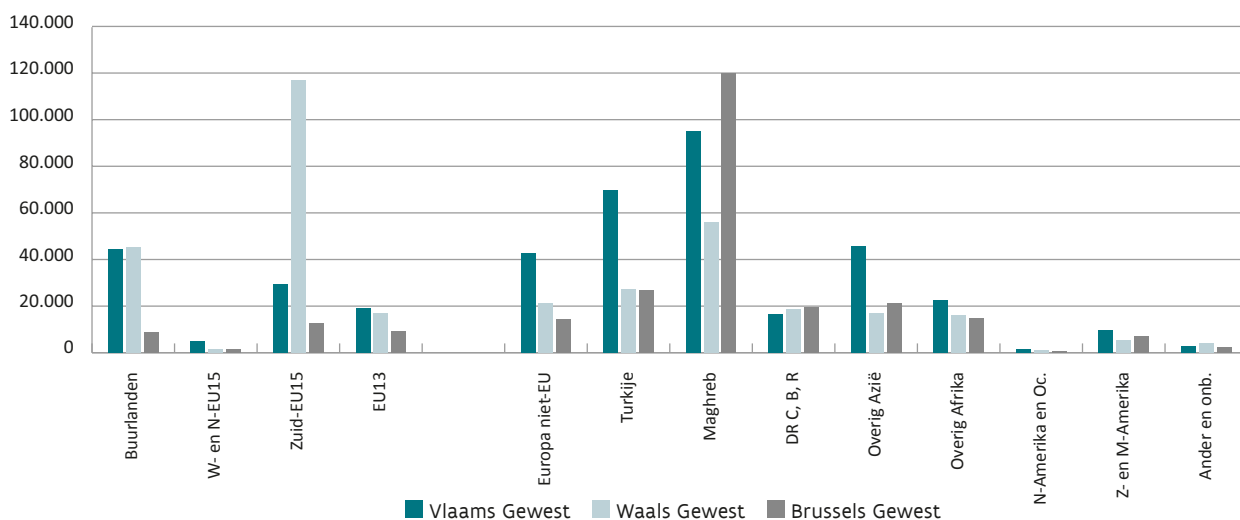
Naast het aantal nationaliteitsverwervingen per jaar, kan ook gekeken worden naar het totaal aantal vreemdelingen dat in de loop van de voorbije decennia de Belgische nationaliteit heeft verworven. Begin 2016 woonden er in het Vlaamse Gewest ruim 403.000 personen die als vreemdeling zijn geboren en ondertussen Belg zijn geworden. Dat komt overeen met ruim 6% van de totale bevolking. In het Waalse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest gaat het respectievelijk om 10% en 22% van de bevolking. Alles samen werden iets meer dan 1 miljoen

Belgen of 9% van de totale bevolking van het land geboren met een vreemde nationaliteit.

Naar nationaliteitsgroep zijn er tussen de gewesten opvallende verschillen. In het Vlaamse Gewest gaat het in de eerste plaats om personen geboren met een Maghrebijnse en Turkse geboortenationaliteit, in het Waalse Gewest om personen geboren met een nationaliteit van de Zuid-EU15-landen en in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest om personen geboren met een nationaliteit uit de Maghreb-landen.

Figuur 3.2.2.a: Als vreemdeling geboren Belgen per geboortenationaliteit

Aantal personen die geboren zijn met een vreemde nationaliteit en die ondertussen Belg geworden zijn, naar geboortenationaliteit, Belgische gewesten, 2016, op 1 januari van het jaar

	Vlaams Gewest	Waals Gewest	Brussels Gewest	België
Buurlanden	44.257	45.103	8.907	98.267
West- en Noord-EU15	4.996	1.706	1.360	8.062
Zuid-EU15	29.323	116.826	12.730	158.879
EU13	19.026	16.986	9.291	45.303
Europa niet-EU	42.659	21.068	14.507	78.234
Turkije	69.630	27.277	26.672	123.579
Maghreb	94.976	55.845	119.834	270.655
DR Congo, Burundi, R wanda	16.341	18.786	19.457	54.584
Overig Azië	45.547	17.086	21.086	83.719
Overig Afrika	22.619	15.952	14.890	53.461
Noord-Amerika en Oceanië	1.669	1.005	815	3.489
Zuid- en Midden-Amerika	9.728	5.298	7.268	22.294
Ander en onbekend	2.752	3.873	2.161	8.786
Totaal EU	97.602	180.621	32.288	310.511
Totaal niet-EU	305.921	166.190	226.690	698.801
Algemeen totaal	403.523	346.811	258.978	1.009.312

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

3.3. BEVOLKING VAN BUITENLANDSE HERKOMST

- **Evolutie van het aantal en aandeel personen van buitenlandse herkomst**
 - **Geografische spreiding van personen van buitenlandse herkomst**
 - **Herkomst van personen van buitenlandse herkomst**
 - **Demografisch profiel van personen van buitenlandse herkomst**
 - **Nationaliteitshistoriek van personen van buitenlandse herkomst**
 - **Geboorteland van personen van buitenlandse herkomst**
-

Bronnen

De cijfers over de bevolking van buitenlandse herkomst zijn gebaseerd op de gegevens van het **Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB)** van de **Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ)**.

De Statbel-cijfers over de vreemde bevolking (zie paragraaf 3.1.) betreffen enkel de personen die niet beschikken over de Belgische nationaliteit. Wanneer we alleen cijfers over vreemdelingen in rekening brengen, krijgen we echter geen volledig beeld over de bevolking van buitenlandse herkomst. Zo hebben heel wat vreemdelingen in de loop der jaren de Belgische nationaliteit verworven. Daarnaast krijgen de kinderen van nieuwe Belgen van bij hun geboorte automatisch de Belgische nationaliteit. Ook een kind van ouders met een vreemde nationaliteit dat in België geboren wordt, kan onder bepaalde voorwaarden via een nationaliteitstoekenning of -verkrijging de Belgische nationaliteit verwerven. Deze groepen zijn niet opgenomen in de Statbel-cijfers over het aantal vreemdelingen. Sinds een aantal jaar zijn er echter ook administratieve gegevens beschikbaar over de herkomst van de volledige Belgische bevolking. Dat is het resultaat van een koppeling van de gegevens van het Rijksregister over de nationaliteitshistoriek van een persoon en diens ouders aan de gegevens van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de Kruispuntbank Sociale Zekerheid. Om de herkomst van een persoon te bepalen worden vier criteria in rekening gebracht: de huidige nationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de vader en de geboortenationaliteit van de moeder. Strikt genomen gaat het niet om de geboortenationaliteit, maar om de eerste in het

Rijksregister gekende nationaliteit. Is één van deze vier criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst. Deze operationalisering is gebaseerd op de doelgroep zoals omschreven in artikel 3 van het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse Integratie- en Inburgeringsbeleid.

Aangezien niet voor alle personen over alle gebruikte criteria (huidige of geboortenationaliteit van de persoon zelf en geboortenationaliteit van de ouders) gegevens zijn opgenomen in het Rijksregister, is het zo dat voor een deel van de bevolking geen buitenlandse herkomst wordt gevonden maar dat de nationaliteitshistoriek van deze groep onvolledig is. In de praktijk gaat het vooral om oudere personen met een Belgische huidige nationaliteit en Belgische geboortenationaliteit waarvoor geen informatie bekend is over de geboortenationaliteit van de ouders. Aangezien de grote meerderheid van deze groep geboren is vóór 1970 en de mogelijkheden voor vreemdelingen en hun nakomelingen om de Belgische nationaliteit te verwerven tot de jaren 1990 beperkt waren, kan er vanuit gegaan worden dat de grote meerderheid van deze groep personen van Belgische herkomst zijn. Daarom worden de personen behorend tot deze groep hier beschouwd als personen van Belgische herkomst. Begin 2016 ging het om 17,3% van de totale bevolking in het Vlaamse Gewest. Het aandeel van deze groep in de totale bevolking neemt elk jaar af. Begin 2009 ging het nog om 23,2% van de totale bevolking.

Om de personen van buitenlandse herkomst op te delen naar herkomstgroep wordt gewerkt met een cascadesysteem. Er wordt eerst gekeken naar de geboortenationaliteit van de vader.

Is dat een vreemde nationaliteit, dan wordt de persoon ingedeeld in de herkomstgroep die met die vreemde nationaliteit overeenkomt. Is de geboortenationaliteit van de vader onbekend of Belgisch dan wordt gekeken naar de geboortenationaliteit van de moeder. Is die onbekend of Belgisch dan wordt gekeken naar de geboortenationaliteit van de persoon zelf. Is die onbekend of Belgisch wordt gekeken naar de huidige nationaliteit van de persoon.

In tegenstelling tot bij de Statbel-gegevens over personen met een vreemde nationaliteit (paragraaf 3.1) wordt hier wel rekening gehouden met asielzoekers ingeschreven in het wachtregister. Personen die onwettig in het land verblijven, worden niet meegeteld.

Bij de opdeling van de bevolking van buitenlandse herkomst worden hierna volgende herkomstgroepen gehanteerd:

- **EU:**
 - **Buurlanden:** Nederland, Frankrijk, Duitsland en Luxemburg;
 - **West- en Noord-EU15-landen (W- en N-EU15):** Ierland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Denemarken, Zweden en Finland;
 - **Zuid-EU15-landen:** Italië, Spanje, Portugal en Griekenland;
 - **EU12/EU13-landen:** Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slovaakse, Hongarije, Slovenië, Bulgarije, Roemenië, Malta, Cyprus en Kroatië (vanaf 2014).
(Vanaf 2014 gaat het om de EU13-landen, zijnde de EU12-landen plus Kroatië).

- **Niet-EU:**

- **Europa niet-EU:** Zwitserland, Noorwegen, Albanië, Wit-Rusland, Kosovo, Moldavië, Rusland, Bosnië, Oekraïne, Liechtenstein, Andorra, Monaco, San Marino, Macedonië, Kroatië (tot en met 2013), IJsland, Servië en Montenegro;
- **Turkije:**
- **Maghreb-landen:** Marokko, Algerije, Tunesië, Libië en Mauritanië;
- **DR Congo, Burundi en Rwanda (DR C, B, R):**
Overig Azië: Aziatische landen zonder Turkije;
- **Overig Afrika:** Afrikaanse landen zonder Maghreb-landen;
- **Noord-Amerika en Oceanië (N-Amerika en Oc.):** Canada, Verenigde Staten van Amerika, Mexico en alle landen van Oceanië;
- **Zuid- en Midden-Amerika (Z- en M-Amerika):** alle Amerikaanse landen zonder Canada, Verenigde Staten van Amerika en Mexico;
- **Ander en onbekend (Ander en onb.):** personen met een Rijksregistercode die niet eenduidig aan een bepaald land kan worden toegewezen zoals 'staatloos', personen waarvan de nationaliteit 'nog niet definitief is bewezen' en personen met een onbekende buitenlandse herkomst.

Vergelijkbare cijfers over het aantal personen van buitenlandse herkomst in de EU15-landen zijn niet beschikbaar.

Vaststellingen

3.3.1. Evolutie van het aantal en aandeel personen van buitenlandse herkomst

Begin 2016 woonden er in het Vlaamse Gewest 1.328.415 personen van buitenlandse herkomst, wat overeenkomt met 20,5% van de totale bevolking. Het gaat om de som van personen met een huidige buitenlandse nationaliteit, personen met een buitenlandse geboortenationaliteit die ondertussen Belg zijn geworden en personen met een Belgische geboortenationaliteit met minstens één ouder met een buitenlandse geboortenationaliteit.

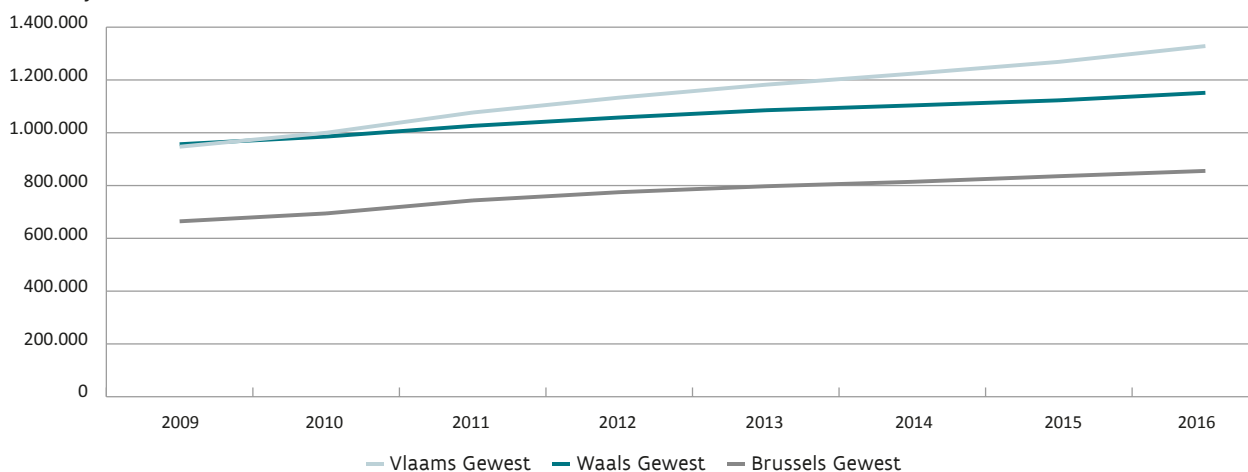
Het Vlaamse Gewest is het gewest met het hoogste aantal personen van buitenlandse herkomst. Het relatieve aandeel van deze groep ligt in de andere gewesten heel wat hoger. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest gaat het om iets meer dan 7 op de 10 inwoners, in het Waalse Gewest om ruim 3 op de 10 inwoners.

Alles samen woonden er begin 2016 in België ongeveer 3,3 miljoen personen van buitenlandse herkomst of 29,5% van de totale bevolking.

Het aantal personen van buitenlandse herkomst is in het Vlaamse Gewest tussen 2009 en 2016 gestegen met 40%. Dat is een gevolg van zowel de internationale immigratie van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst naar België in de periode 2009-2016 als de natuurlijke aangroei (geboorten) bij de in België wonende vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst. Ook in de andere gewesten is het aantal personen van buitenlandse herkomst duidelijk gestegen tussen 2009 en 2016. Wel is die stijging relatief gezien minder groot dan in het Vlaamse Gewest. In het Waalse Gewest gaat het om een stijging van 20%, in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest om een stijging van 29%. Vergelijkbare gegevens voor de periode vóór 2009 zijn niet beschikbaar.

Figuur 3.3.1.a: Evolutie van het aantal en aandeel personen van buitenlandse herkomst

Aantal personen van buitenlandse herkomst en aandeel in de totale bevolking (in %), gewesten en België, 2009-2016, op 1 januari van het jaar

	Vlaams Gewest		Waals Gewest		Brussels Gewest		België	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
2009	947.104	15,3	956.572	27,5	664.488	62,2	2.568.164	23,9
2010	999.914	16,0	985.465	28,2	694.383	63,7	2.679.762	24,7
2011	1.076.613	17,0	1.026.123	29,1	743.584	65,8	2.846.320	25,9
2012	1.133.098	17,8	1.057.752	29,7	774.809	67,3	2.965.659	26,8
2013	1.182.013	18,5	1.085.248	30,3	797.352	68,4	3.064.613	27,5
2014	1.223.871	19,1	1.103.586	30,8	814.179	69,4	3.141.636	28,1
2015	1.268.552	19,7	1.122.874	31,2	835.455	70,4	3.226.881	28,7
2016	1.328.415	20,5	1.151.386	31,9	855.465	71,4	3.335.266	29,5

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

3.3.2. Geografische spreiding van personen van buitenlandse herkomst

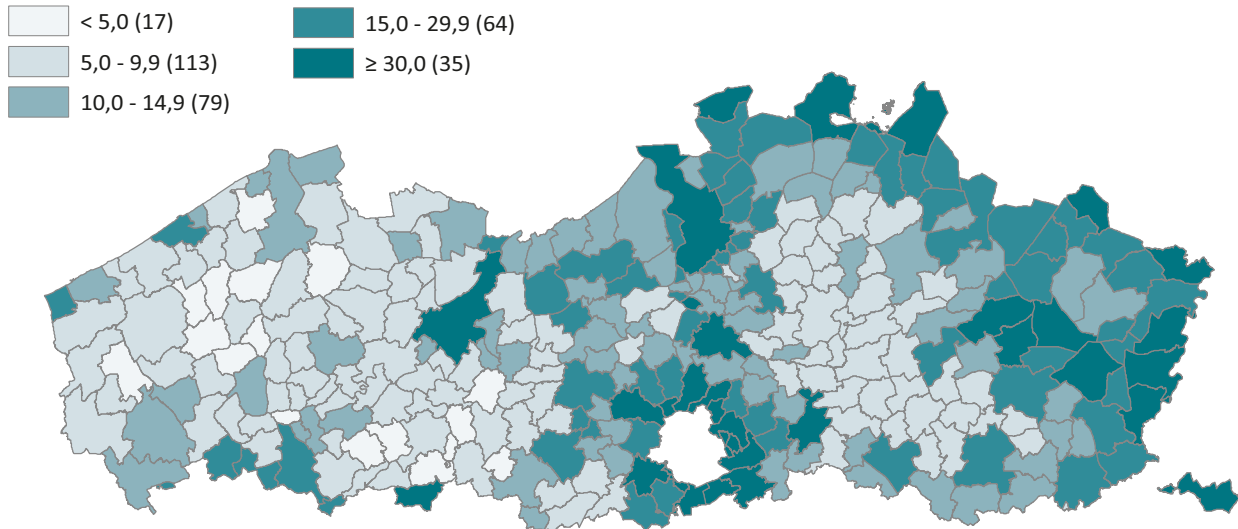
In het Vlaamse Gewest ligt, algemeen genomen, het aandeel personen van buitenlandse herkomst het hoogst in de rand rond Brussel, in de grensstreek met Nederland in de provincies Limburg en Antwerpen, in Midden-Limburg en in de regio tussen Antwerpen, Brussel en Gent. In de grensstreek met Nederland gaat het vooral om personen van Nederlandse herkomst, in Midden-Limburg om personen van Zuid-EU- en Turkse herkomst, in de rand rond Brussel om personen met een EU-herkomst, in de groot- en centrumsteden om personen met een niet-EU-herkomst en in de regio tussen Antwerpen, Brussel en Gent om personen van Maghrebijnse herkomst.

In Antwerpen wonen begin 2016 bijna 250.000 personen van buitenlandse herkomst. Daarna volgen Gent en Genk met respectievelijk ruim 83.000 en 37.000 inwoners van buitenlandse herkomst. Leuven en Mechelen vervolledigen de top vijf van gemeenten met het hoogste aantal personen van buitenlandse herkomst.

De top vijf van gemeenten in het Vlaamse Gewest met het hoogste aandeel personen van buitenlandse herkomst in de totale bevolking wordt gevormd door Baarle-Hertog (68%), Maasmechelen (57%), Genk (56%), Machelen (52%) en Drogenbos (50%). Ook in Vilvoorde ligt het aandeel personen van buitenlandse herkomst net boven 50%.

Figuur 3.3.2.a: Geografische spreiding van de bevolking van buitenlandse herkomst

Aandeel personen van buitenlandse herkomst in de totale bevolking per gemeente, Vlaams Gewest, 2016, op 1 januari van het jaar, in %

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Figuur 3.3.2.b: Top 10 gemeenten met bevolking van buitenlandse herkomst

Top 10 van gemeenten in het Vlaams Gewest met hoogste aantal personen van buitenlandse herkomst en met het hoogste aandeel personen van buitenlandse herkomst in de totale bevolking (in %), 2016, op 1 januari van het jaar

Top 10 gemeenten met hoogste aantal personen van buitenlandse herkomst		Top 10 gemeenten met hoogste aandeel personen van buitenlandse herkomst	
Gemeente	Aantal	Gemeente	%
1 Antwerpen	248.648	1 Baarle-Hertog	68,3
2 Gent	83.641	2 Maasmechelen	56,6
3 Genk	37.004	3 Genk	56,3
4 Leuven	29.911	4 Machelen	51,6
5 Mechelen	26.810	5 Drogenbos	50,3
6 Vilvoorde	21.664	6 Vilvoorde	50,2
7 Maasmechelen	21.333	7 Kraainem	49,3
8 Sint-Niklaas	18.842	8 Hamont-Achel	49,3
9 Aalst	16.401	9 Antwerpen	48,1
10 Zaventem	15.415	10 Zaventem	46,7

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

3.3.3. Herkomst van personen van buitenlandse herkomst

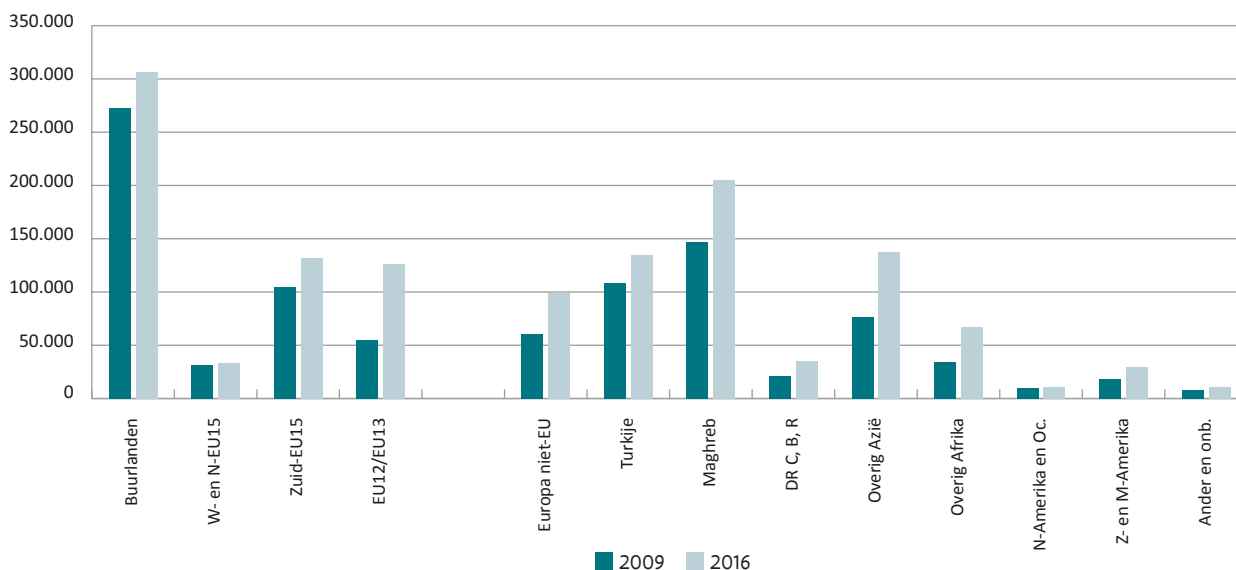
De grootste herkomstgroep bij de bevolking van buitenlandse herkomst in het Vlaamse Gewest zijn de personen afkomstig uit de buurlanden. In totaal hebben 597.923 personen van buitenlandse herkomst een EU-herkomst. Dat komt overeen met 9,2% van de totale bevolking of 45% van het totaal aantal personen van buitenlandse herkomst. In tegenstelling tot bij de groep personen met een huidige vreemde nationaliteit, zijn bij de personen van buitenlandse herkomst de personen met een herkomst van buiten de EU in de meerderheid.

Algemeen genomen is het aantal personen van buitenlandse herkomst tussen 2009 en 2016

sterk toegenomen. Maar de evolutie verschilt per herkomstgroep. Het aantal personen met een niet-EU-herkomst (+51%) is sterker gestegen dan het aantal personen met een herkomst van één van de EU-landen (+29%). Als we de herkomstgroepen apart bekijken, is de grootste stijger de groep personen met een EU13-herkomst. Hun aantal is tussen 2009 en 2016 meer dan verdubbeld. Ook de groep personen met een herkomst van de Europese niet-EU-landen, van DR Congo, Burundi en Rwanda, van 'overig Afrika', van 'overig Azië' en van Zuid- en Midden-Amerika zijn in deze periode behoorlijk sterk gestegen. Daartegenover staat dat het aantal personen met een herkomst van één van de West- en Noord-EU15-landen nagenoeg stabiel is gebleven.

Figuur 3.3.3.a: Bevolking van buitenlandse herkomst per herkomstgroep

Aantal personen van buitenlandse herkomst per herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2009-2016, op 1 januari van het jaar

	2009	2011	2014	2015	2016	% t.o.v. totale bevolking	
						2009	2016
Buurlanden	272.652	283.240	297.089	301.465	306.499	4,4	4,7
West- en Noord-EU15	31.669	32.188	32.757	32.926	33.063	0,5	0,5
Zuid-EU15	104.783	111.302	123.447	127.903	131.965	1,7	2,0
EU12/EU13	55.146	73.536	104.565	115.615	126.396	0,9	1,9
Europa niet-EU	60.262	86.645	94.783	96.348	99.431	1,0	1,5
Turkije	108.528	117.782	128.214	131.279	134.392	1,7	2,1
Maghreb	146.608	164.605	189.172	196.784	205.324	2,4	3,2
DR Congo, Burundi, Rwanda	21.475	26.850	32.601	33.707	35.572	0,3	0,5
Overig Azië	76.203	94.956	116.620	122.230	137.941	1,2	2,1
Overig Afrika	33.889	45.200	58.298	61.865	66.783	0,5	1,0
Noord-Amerika en Oceanië	9.853	10.240	10.792	10.970	11.140	0,2	0,2
Zuid- en Midden-Amerika	18.439	21.596	26.113	27.564	29.234	0,3	0,5
Ander en onbekend	7.597	8.473	9.420	9.896	10.675	0,1	0,2
Totaal EU	464.250	500.266	557.858	577.909	597.923	7,5	9,2
Totaal niet-EU	482.854	576.347	666.013	690.643	730.492	7,8	11,3
Algemeen totaal	947.104	1.076.613	1.223.871	1.268.552	1.328.415	15,3	20,5

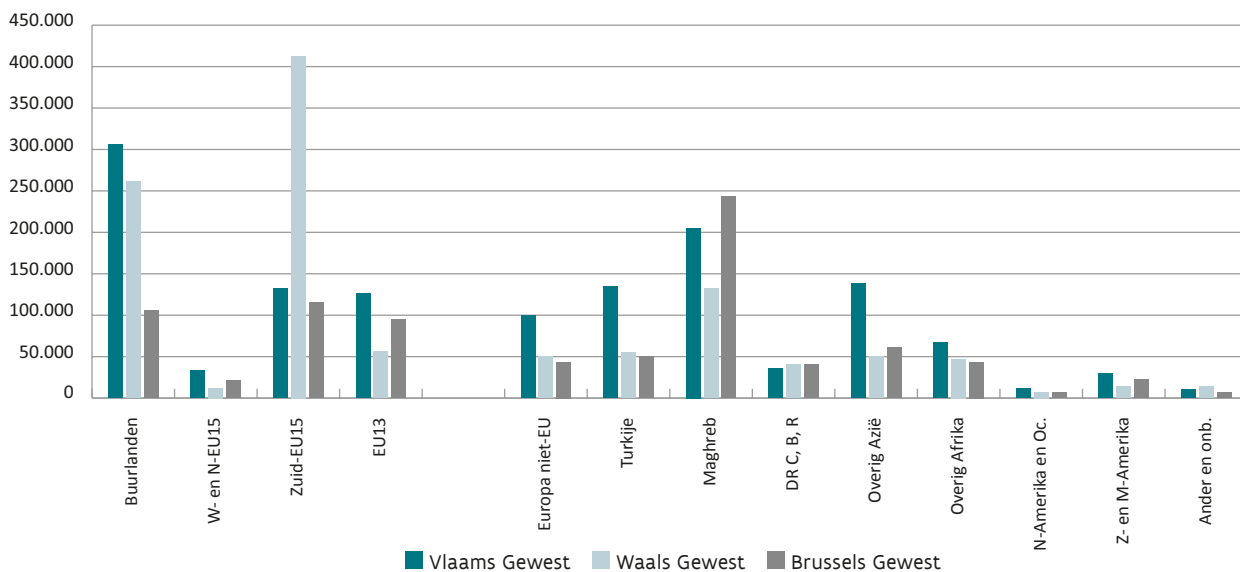
Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Terwijl in het Vlaamse Gewest de personen met een herkomst uit de buurlanden en uit de Maghreb-landen de grootste herkomstgroepen vormen, zijn dat in het Waalse Gewest de personen met herkomst uit de Zuid-EU15-landen,

gevolgd door de buurlanden. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest vormen de personen met een herkomst uit de Maghreb-landen de grootste groep.

Figuur 3.3.3.b: Bevolking van buitenlandse herkomst per herkomstgroep in de gewesten

Aantal personen van buitenlands herkomst per herkomstgroep en aandeel in totaal aantal personen van buitenlandse herkomst (in %), Belgische gewesten, 2016, op 1 januari van het jaar

	Vlaams Gewest		Waals Gewest		Brussels Gewest		België	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Buurlanden	306.499	23,1	261.679	22,7	106.092	12,4	674.270	20,2
West- en Noord-EU15	33.063	2,5	12.100	1,1	21.014	2,5	66.177	2,0
Zuid-EU15	131.965	9,9	412.780	35,9	115.165	13,5	659.910	19,8
EU13	126.396	9,5	55.761	4,8	94.806	11,1	276.963	8,3
Europa niet-EU	99.431	7,5	50.082	4,3	43.461	5,1	192.974	5,8
Turkije	134.392	10,1	55.020	4,8	50.199	5,9	239.611	7,2
Maghreb	205.324	15,5	132.086	11,5	243.256	28,4	580.666	17,4
DR Congo, Burundi, Rwanda	35.572	2,7	40.095	3,5	40.953	4,8	116.620	3,5
Overig Azië	137.941	10,4	49.714	4,3	61.472	7,2	249.127	7,5
Overig Afrika	66.783	5,0	47.191	4,1	43.605	5,1	157.579	4,7
Noord-Amerika en Oceanië	11.140	0,8	7.319	0,6	6.576	0,8	25.035	0,8
Zuid- en Midden-Amerika	29.234	2,2	13.547	1,2	22.221	2,6	65.002	1,9
Ander en onbekend	10.675	0,8	14.012	1,2	6.645	0,8	31.332	0,9
Totaal EU	597.923	45,0	742.320	64,5	337.077	39,4	1.677.320	50,3
Totaal niet-EU	730.492	55,0	409.066	35,5	518.388	60,6	1.657.946	49,7
Algemeen totaal	1.328.415	100,0	1.151.386	100,0	855.465	100,0	3.335.266	100,0

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Het totaal aantal personen van buitenlandse herkomst ligt in het Vlaamse Gewest 2,5 keer hoger dan het aantal personen met een huidige vreemde nationaliteit. Deze verhouding is niet gelijk over de herkomstgroepen heen. Vooral het grote verschil bij personen met een Turkse

herkomst en personen met een Maghrebijnse herkomst valt hier op. Het aantal personen van Turkse herkomst ligt 6,6 keer hoger dan het aantal personen met een huidige Turkse nationaliteit, bij de personen van Maghrebijnse herkomst is dat 5,5 keer hoger.

Figuur 3.3.3.c: Vergelijking bevolking met vreemde nationaliteit en van buitenlandse herkomst

Aantal personen met een huidige vreemde nationaliteit en personen van buitenlandse herkomst per herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2016, op 1 januari van het jaar

	Buitenlandse nationaliteit (1)	Buitenlandse herkomst (2)	(2)/(1)
Buurlanden	157.177	306.499	1,95
West- en Noord-EU15	16.130	33.063	2,05
Zuid-EU15	58.011	131.965	2,27
EU13	92.993	126.396	1,36
Europa niet-EU	38.922	99.431	2,55
Turkije	20.434	134.392	6,58
Maghreb	37.497	205.324	5,48
DR Congo, Burundi, Rwanda	9.256	35.572	3,84
Overig Azië	64.545	137.941	2,14
Overig Afrika	28.023	66.783	2,38
Noord-Amerika en Oceanië	5.448	11.140	2,04
Zuid- en Midden-Amerika	10.466	29.234	2,79
Ander en onbekend	2.822	10.675	3,78
Totaal EU	324.311	597.923	1,84
Totaal niet-EU	217.413	730.492	3,36
Algemeen totaal	541.724	1.328.415	2,45

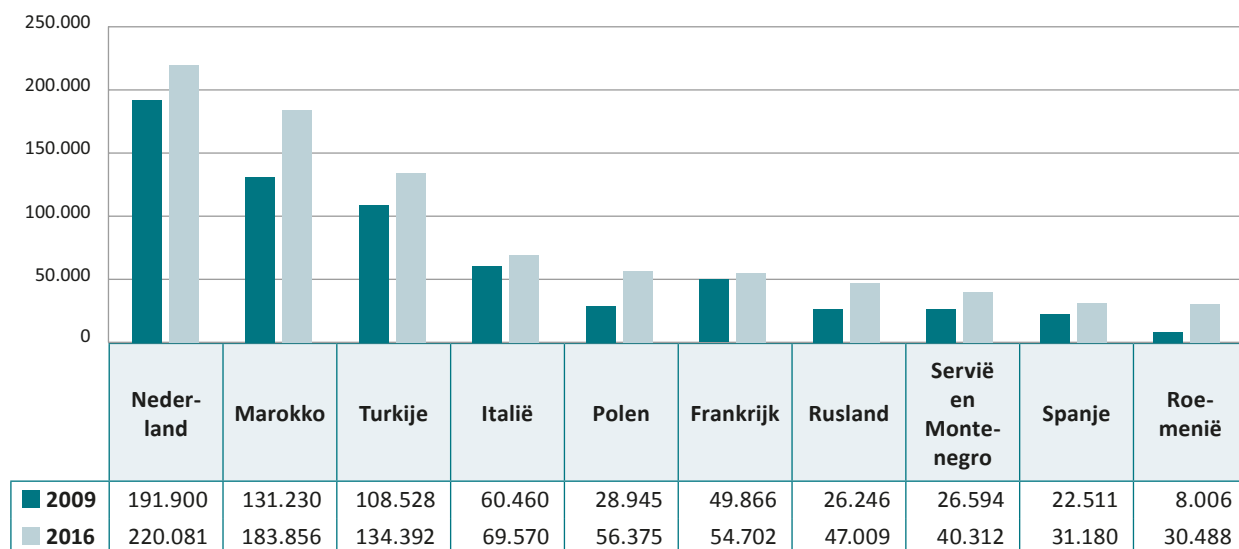
Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Opgesplitst naar herkomstland blijkt dat de personen van Nederlandse herkomst de grootste groep vormen onder de personen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen. Begin 2016 gaat het om 220.081 personen, wat overeenkomt met 17% van het totaal aantal personen van buitenlandse herkomst in het Vlaamse Gewest. Daarna

volgen de personen van Marokkaanse herkomst (14%), van Turkse herkomst (10%), van Italiaanse herkomst (5%), van Poolse herkomst (4%), van Franse herkomst (4%) en van Russische herkomst (4%). Bij deze laatste groep werden ook de personen geteld met als herkomstland de 'USSR'.

Figuur 3.3.3.d: Top 10 buitenlandse herkomstlanden in Vlaanderen

Evolutie van de 10 meest voorkomende buitenlandse herkomstlanden in 2016, Vlaams Gewest, 2009-2016, op 1 januari van het jaar

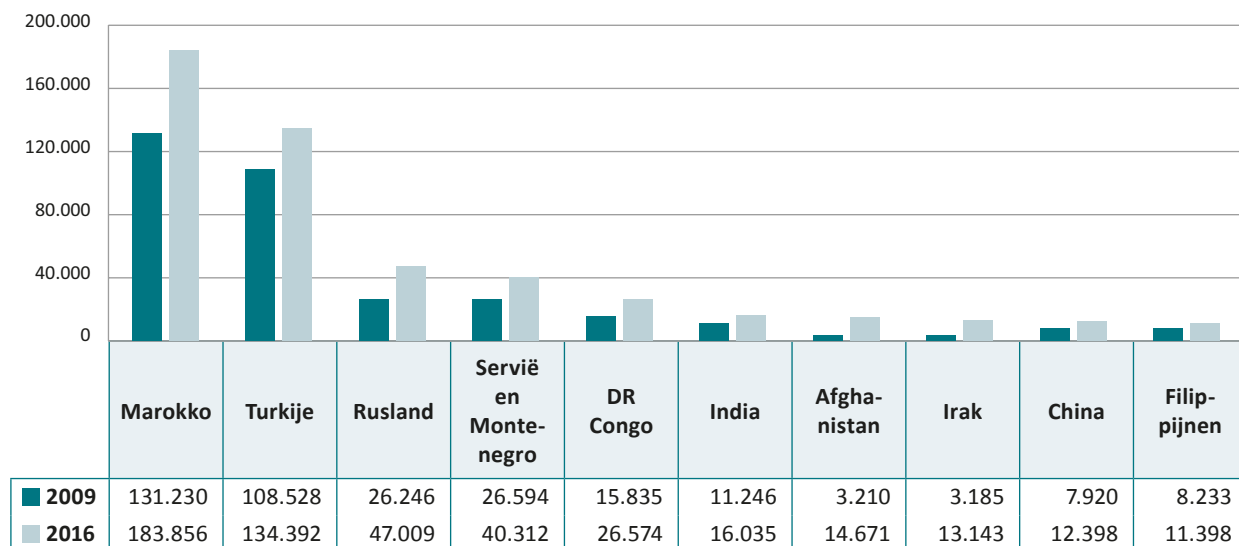
Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

In de top 10 van niet-EU-herkomstlanden komen na de personen van Marokkaanse, Turkse en Russische herkomst, de personen van Servische of Montenegrijnse herkomst (inclusief personen

met herkomstland 'Joegoslavië'), de personen van Congolese herkomst (DR Congo), de personen van Indische herkomst en de personen van Afghaanse herkomst.

Figuur 3.3.3.e: Top 10 niet-EU-herkomstlanden in Vlaanderen

Evolutie van de 10 meest voorkomende niet-EU-herkomstlanden in 2016, Vlaams Gewest, 2009-2016, op 1 januari van het jaar

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

3.3.4. Demografisch profiel van personen van buitenlandse herkomst

Begin 2016 woonden er iets meer mannen dan vrouwen van buitenlandse herkomst in het Vlaamse Gewest. In de andere gewesten is er

nagenoeg geen verschil naar geslacht. Ook in België in zijn geheel blijft het verschil beperkt. Vergelijkbare cijfers voor de EU15-landen zijn niet beschikbaar.

Figuur 3.3.4.a: Bevolking van buitenlandse herkomst naar geslacht

Aantal en aandeel (in %) personen van buitenlandse herkomst naar geslacht, gewesten en België, 2016, op 1 januari van het jaar

	Mannen		Vrouwen		Aantal mannen/ aantal vrouwen
	Aantal	%	Aantal	%	
Vlaams Gewest	671.523	50,6	656.892	49,4	1,02
Waals Gewest	576.088	50,0	575.298	50,0	1,00
Brussels Gewest	427.676	50,0	427.789	50,0	1,00
België	1.675.287	50,2	1.659.979	49,8	1,01

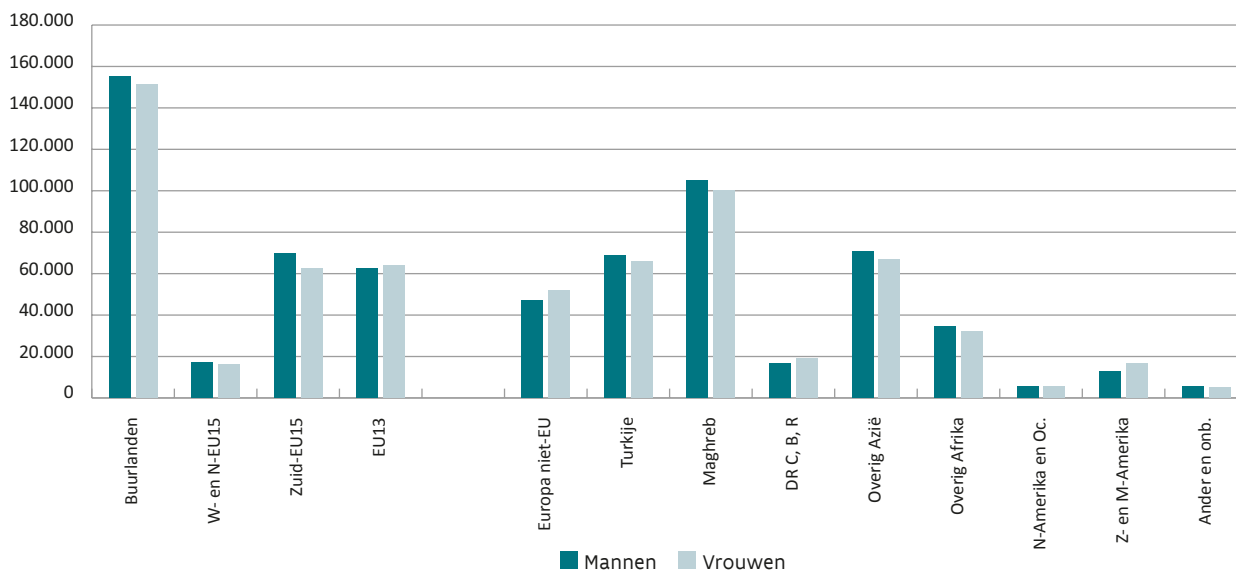
Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

In het Vlaamse Gewest zijn bij nagenoeg alle EU-herkomstgroepen de mannen in de meerderheid. Enkel bij de personen met een EU13-herkomst zijn er iets meer vrouwen dan mannen. Ook bij de niet-EU-herkomstgroepen zijn

het veelal de mannen die in de meerderheid zijn. Dat is niet het geval bij de personen met een Europese niet-EU-herkomst, met een herkomst van DR Congo, Burundi en Rwanda en met een Zuid- en Midden-Amerikaanse herkomst.

Figuur 3.3.4.b: Bevolking van buitenlandse herkomst naar geslacht en herkomstgroep

Aantal personen van buitenlandse herkomst per herkomstgroep en geslacht, Vlaams Gewest, 2016, op 1 januari van het jaar

	Mannen	Vrouwen	Aantal mannen/ aantal vrouwen
Buurlanden	155.201	151.298	1,03
West- en Noord-EU15	17.089	15.974	1,07
Zuid-EU15	69.558	62.407	1,11
EU13	62.448	63.948	0,98
Europa niet-EU	47.304	52.127	0,91
Turkije	68.742	65.650	1,05
Maghreb	105.204	100.120	1,05
DR Congo, Burundi, Rwanda	16.429	19.143	0,86
Overig Azië	70.853	67.088	1,06
Overig Afrika	34.732	32.051	1,08
Noord-Amerika en Oceanië	5.640	5.500	1,03
Zuid- en Midden-Amerika	12.647	16.587	0,76
Ander en onbekend	5.676	4.999	1,14
Totaal EU	304.296	293.627	1,04
Totaal niet-EU	367.227	363.265	1,01
Algemeen totaal	671.523	656.892	1,02

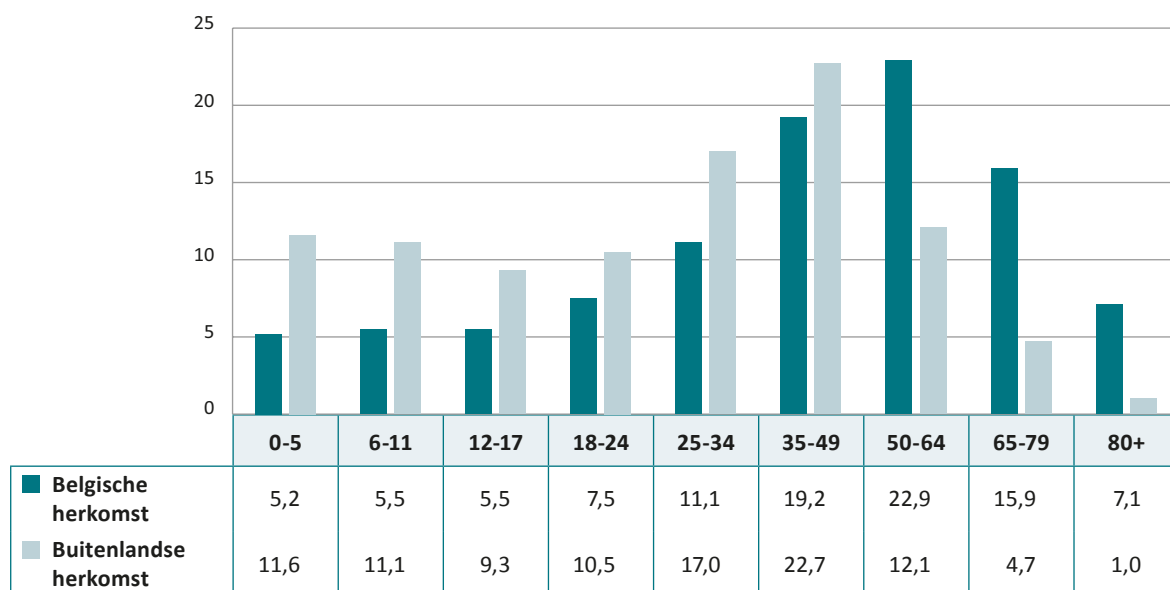
Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

De bevolking van buitenlandse herkomst is gemiddeld genomen duidelijk jonger dan de bevolking van Belgische herkomst. De leeftijdsgroepen tot 49 jaar zijn opvallend meer vertegenwoordigd bij de personen van buitenlandse herkomst. Het aandeel minderjarigen ligt bij de personen met buitenlandse herkomst op 32%, bij de bevolking van Belgische herkomst op 16%. Bij de leeftijdsgroepen vanaf 50 jaar is het beeld helemaal anders. Het aandeel 65-plussers ligt bij de bevolking van buitenlandse herkomst (6%) 3 keer lager dan bij de bevolking van Belgische herkomst (23%).

Het jongere leeftijdsprofiel van de buitenlandse bevolking heeft als gevolg dat het aandeel personen van buitenlandse herkomst in de totale bevolking bij de jongste leeftijdsgroepen nog duidelijk hoger ligt dan het algemene percentage van 20,5%. Begin 2016 is 37% van de 0- tot 5-jarigen in het Vlaamse Gewest van buitenlandse herkomst. Bij de 6- tot 11-jarigen gaat het om 34% en bij de 12- tot 17-jarigen om 30%.

Figuur 3.3.4.c: Leeftijdverdeling van personen van buitenlandse herkomst

Procentueel aandeel van elke leeftijdsgroep bij personen van Belgische en buitenlandse herkomst in het Vlaams Gewest, 2016, op 1 januari van het jaar

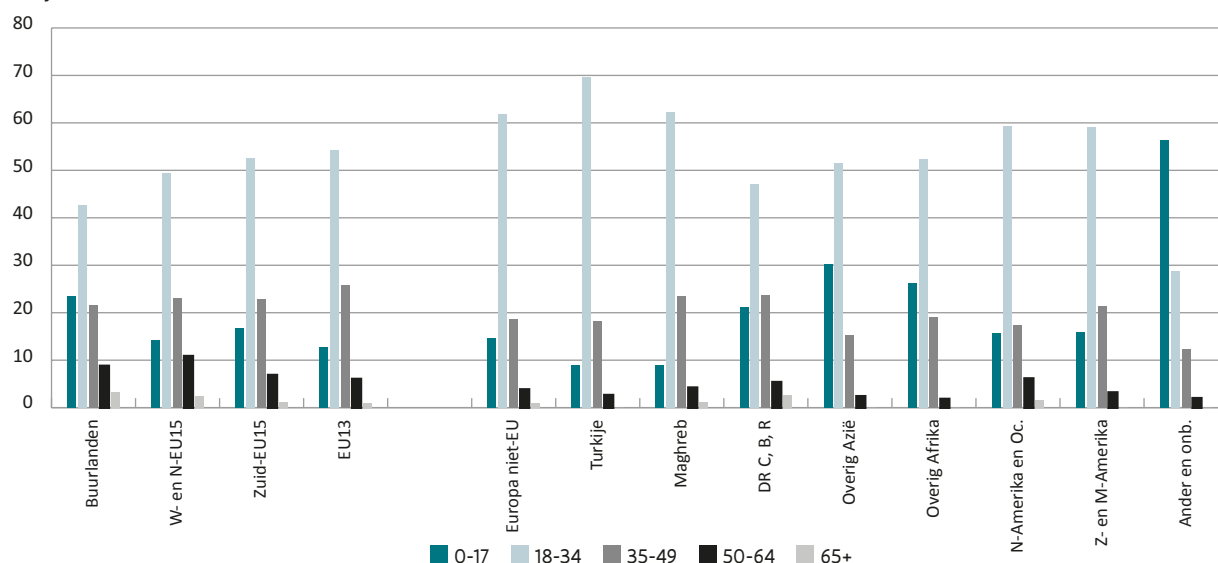
Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Ook tussen de verschillende herkomstgroepen zijn er duidelijke verschillen naar leeftijd. Het aandeel minderjarigen varieert van 42% bij de personen met een herkomst van DR Congo, Burundi en Rwanda en 'overig Afrika' tot 25% bij

de personen met herkomst uit de EU13-landen. De leeftijdsgroep van 65 jaar en ouder is bij de buurlanden dan weer goed voor ongeveer 12%. Bij de meeste andere herkomstgroepen ligt het aandeel van de 65-plussers duidelijk lager.

Figuur 3.3.4.d: Leeftijdverdeling van personen van buitenlandse herkomst naar herkomstgroep

Procentueel aandeel (grafiek) en aantal (tabel) van elke leeftijdsgroep per herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2016, op 1 januari van het jaar

	0-5	6-11	12-17	18-24	25-34	35-49	50-64	65-79	80+
Buurlanden	24.806	28.581	27.222	30.283	42.284	64.189	53.015	29.287	6.832
West- en Noord-EU15	2.799	3.385	3.082	3.728	4.336	6.582	5.971	2.696	484
Zuid-EU15	11.558	12.610	11.487	13.727	21.426	29.646	21.513	7.846	2.152
EU13	13.220	10.629	7.883	12.020	30.095	35.922	13.010	2.985	632
Europa niet-EU	13.418	11.382	9.910	10.595	16.453	22.345	11.670	3.137	521
Turkije	16.226	16.263	14.288	15.125	23.427	30.986	12.916	4.351	810
Maghreb	32.165	29.602	20.465	19.108	32.555	45.639	17.506	7.026	1.258
DR Congo, Burundi, Rwanda	5.271	5.116	4.368	4.059	5.226	7.437	3.380	650	65
Overig Azië	16.303	14.950	13.532	17.546	28.383	32.239	12.049	2.611	328
Overig Afrika	11.882	9.374	6.450	6.997	12.579	14.699	4.214	524	64
Noord-Amerika en Oceanië	1.286	1.265	1.113	1.421	1.806	2.165	1.424	491	169
Zuid- en Midden-Amerika	3.752	3.347	2.881	3.220	5.933	7.053	2.427	547	74
Ander en onbekend	1.197	1.138	1.081	1.303	1.985	2.150	1.109	552	160
Totaal EU	52.383	55.205	49.674	59.758	98.141	136.339	93.509	42.814	10.100
Totaal niet-EU	101.500	92.437	74.088	79.374	128.347	164.713	66.695	19.889	3.449
Algemeen totaal	153.883	147.642	123.762	139.132	226.488	301.052	160.204	62.703	13.549

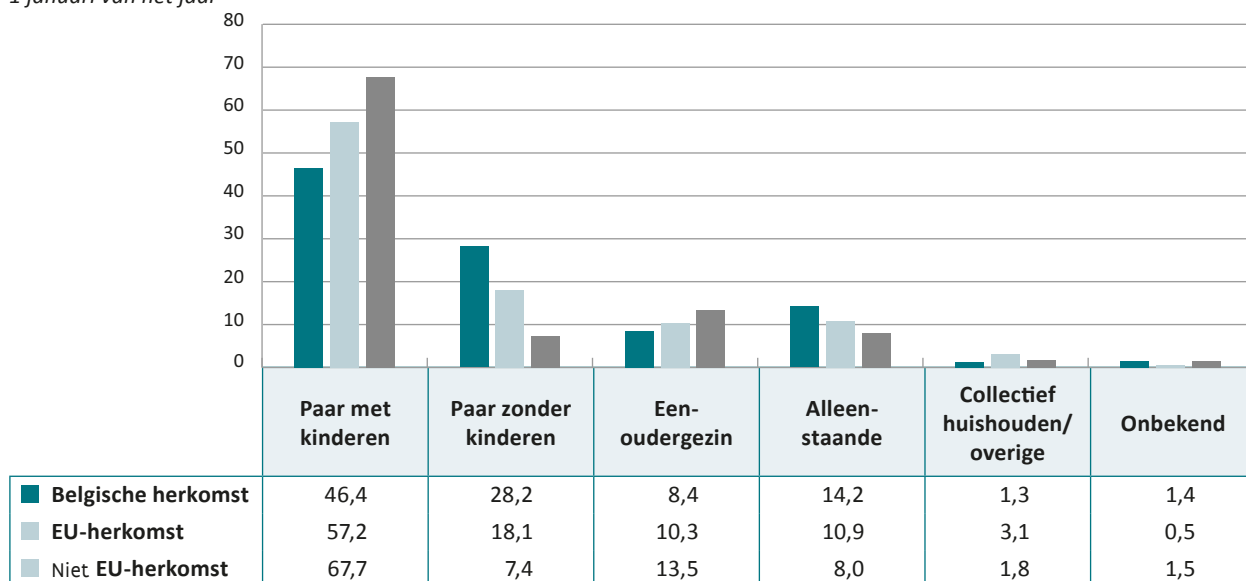
Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Ook naar huishoudsamenstelling verschilt het profiel van de bevolking van buitenlandse herkomst van dat van de bevolking van Belgische herkomst. Dat is vooral het geval bij de personen met een niet-EU-herkomst. Het aandeel van de personen in een huishouden samengesteld uit een koppel met kinderen ligt bij de personen met een niet-EU-herkomst duidelijk hoger dan bij de personen van Belgische herkomst. Ook

het aandeel personen in een eenoudergezin ligt iets hoger bij de personen met een niet-EU-herkomst. Daartegenover staat dat het aandeel personen dat met een partner zonder kinderen samenwoont en het aandeel alleenstaanden relatief gezien duidelijk lager ligt bij de personen met een niet-EU-herkomst dan bij de personen van Belgische herkomst.

Figuur 3.3.4.e: Huishoudsamenstelling naar herkomst

Procentueel aandeel van elk huishoudtype bij personen van Belgische, EU- en niet-EU-herkomst in het Vlaams Gewest, 2016, op 1 januari van het jaar

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

3.3.5. Nationaliteitshistoriek van personen van buitenlandse herkomst

De bevolking van buitenlandse herkomst kan op basis van hun nationaliteitshistoriek worden opgedeeld in drie grote groepen:

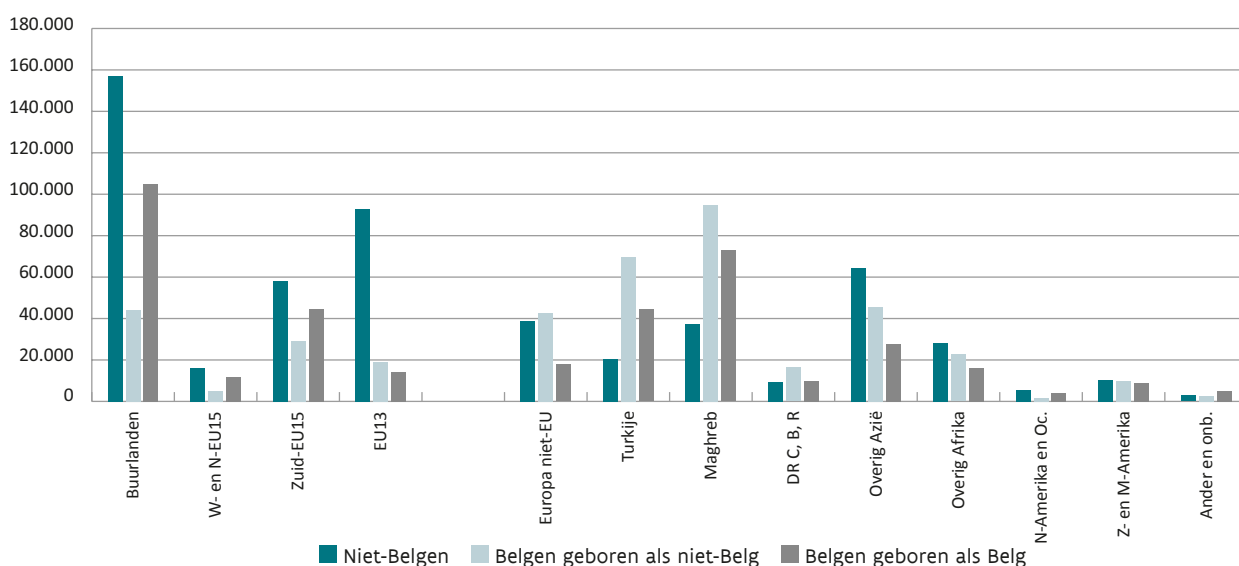
1. Niet-Belgen: personen met een huidige niet-Belgische nationaliteit;
2. Belgen geboren als niet-Belg: personen met een huidige Belgische nationaliteit en een niet-Belgische geboortenationaliteit;
3. Belgen geboren als Belg: personen met een Belgische huidige en geboortenationaliteit, maar van wie één of beide ouders een niet-Belgische geboortenationaliteit heeft.

Begin 2016 heeft 41% van de personen van buitenlandse herkomst een huidige vreemde

nationaliteit ('niet-Belgen'). Dat aandeel varieert sterk naar herkomstgroep. Vooral bij de personen van Turkse en Maghrebijnse herkomst – en in mindere mate ook bij de personen van de herkomstgroep DR Congo, Burundi, Rwanda – is het aandeel opvallend laag. Dat betekent dat een groot aandeel personen in deze herkomstgroepen zelf de Belgische nationaliteit heeft verworven of als Belg geboren is. Bij deze herkomstgroepen heeft ongeveer 5 op de 10 personen zelf de Belgische nationaliteit verworven en zijn ongeveer 3 op de 10 personen met de Belgische nationaliteit geboren. Bij de personen met een EU13-herkomst ligt het aandeel niet-Belgen het hoogst (74%). Dat heeft te maken met het feit dat het bij deze groep gaat om een recente migratie.

Figuur 3.3.5.a: Nationaliteitshistoriek van personen van buitenlandse herkomst

Aantal personen van buitenlandse herkomst naar nationaliteitshistoriek, Vlaams Gewest, 2016, op 1 januari van het jaar

	Niet-Belgen	Belgen geboren als niet-Belg	Belgen geboren als Belg
Buurlanden	157.177	44.257	105.065
West- en Noord-EU15	16.130	4.996	11.937
Zuid-EU15	58.011	29.323	44.631
EU13	92.993	19.026	14.377
Europa niet-EU	38.922	42.659	17.850
Turkije	20.434	69.630	44.328
Maghreb	37.497	94.976	72.851
DR Congo, Burundi, Rwanda	9.256	16.341	9.975
Overig Azië	64.545	45.547	27.849
Overig Afrika	28.023	22.619	16.141
Noord-Amerika en Oceanië	5.448	1.669	4.023
Zuid- en Midden-Amerika	10.466	9.728	9.040
Ander en onbekend	2.822	2.752	5.101
Totaal EU	324.311	97.602	176.010
Totaal niet-EU	217.413	305.921	207.158
Algemeen totaal	541.724	403.523	383.168

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

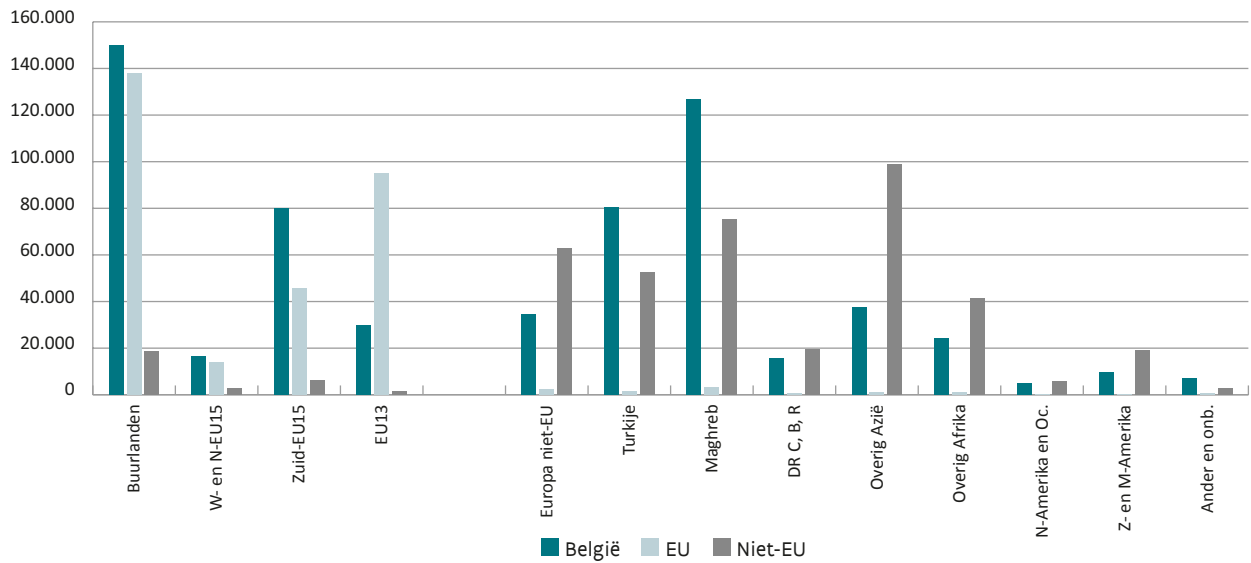
3.3.6. Geboorteland van personen van buitenlandse herkomst

Bijna de helft van de personen van buitenlandse herkomst die begin 2016 in het Vlaamse Gewest wonen, is in België geboren (46%). Dat aandeel ligt bij de personen afkomstig uit de Zuid-EU15-landen, Turkije en de Maghreb-landen nog hoger, bij de personen afkomstig uit de EU13-landen, Europa buiten de EU, 'overig Azië', 'overig Afrika' en Zuid- en Midden-Amerika duidelijk lager. Dit verschil hangt samen met een verschil in tijdstip van de belangrijkste migratiestromen

uit deze landen. Bij de personen met herkomst uit de EU13-landen en uit Europa buiten de EU gaat het meer om personen die zelf naar België gemigreerd zijn (de zogenaamde 'eerste generatiemigranten'), bij de personen met een herkomst uit de Zuid-EU15-landen, Turkije en de Maghreb-landen gaat het meer om personen van wie de ouders of de grootouders naar België gemigreerd zijn en die zelf in België geboren zijn (de zogenaamde 'tweede en derde generatiemigranten').

Figuur 3.3.6.a: Geboorteland van personen van buitenlandse herkomst

Aantal personen van buitenlandse herkomst naar geboorteland, Vlaams Gewest, 2016, op 1 januari van het jaar

	België	EU buiten België	Niet-EU	Onbekend
Buurlanden	149.927	137.822	18.667	83
West- en Noord-EU15	16.540	13.930	2.575	18
Zuid-EU15	79.980	45.565	6.367	53
EU13	29.799	95.174	1.342	81
Europa niet-EU	34.379	2.336	62.697	19
Turkije	80.366	1.597	52.423	6
Maghreb	126.702	3.177	75.429	16
DR Congo, Burundi, Rwanda	15.623	596	19.347	6
Overig Azië	37.671	1.145	99.079	46
Overig Afrika	24.366	1.075	41.323	19
Noord-Amerika en Oceanië	4.750	413	5.972	5
Zuid- en Midden-Amerika	9.867	428	18.932	7
Ander en onbekend	6.937	744	2.890	104
Totaal EU	276.246	292.491	28.951	235
Totaal niet-EU	340.661	11.511	378.092	228
Algemeen totaal	616.907	304.002	407.043	463

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Hoofdstuk 4. INBURGERING

4.1. INSTROOM VAN NIEUWE INBURGERAARS

- **Evolutie van de instroom van nieuwkomers**
 - **Profiel van de nieuwkomers**
 - **Inburgeringsrecht of -plicht**
-

Bronnen

De databron voor de cijferoverzichten rond inburgering is de **Kruispuntbank Inburgering (KBI)** van het **Agentschap Binnenlands Bestuur (ABB)**. De KBI is een administratieve databank waarin alle informatie gecentraliseerd wordt die nodig is om de inburgeringstrajecten op te volgen. Eind 2013 is de KBI gemigreerd van KBI-matrix naar KBI-connect.

Inburgering onder de hieronder geschetste vorm is specifiek voor het Vlaamse Gewest. Er is daarvoor geen vergelijking met de andere Belgische gewesten of met Europese landen mogelijk.

Inburgering is een belangrijk onderdeel van het integratiebeleid en kan gezien worden als een eerste, begeleidde opstap naar een volwaardige deelname aan de samenleving. Het inburgeringsbeleid richt zich op inwijkelingen die zicht hebben op een langdurig of definitief verblijf in België en die in het Vlaamse of Brusselse Hoofdstedelijke Gewest wonen. Iedereen die tot de doelgroep van inburgering behoort, heeft recht op een inburgeringstraject.

Inburgering beoogt inburgeraars via een inburgeringstraject van gemiddeld een jaar aan de drempel van de reguliere voorzieningen te brengen door hun zelfredzaamheid te verhogen. Er worden 3 dimensies van zelfredzaamheid onderscheiden:

1. Sociale zelfredzaamheid: is bereikt wanneer de betrokkene voldoende vertrouwd is met onze samenleving om er zelfstandig zijn weg te vinden;
2. Professionele zelfredzaamheid: is bereikt wanneer de betrokkene kan instromen in de arbeidsmarkt met het oog op duurzame tewerkstelling of in staat is een beroepsopleiding te volgen;
3. Educatieve zelfredzaamheid: is bereikt

wanneer de betrokkene in staat is om aan het reguliere onderwijsaanbod deel te nemen. Educatieve redzaamheid kan na het behalen van het diploma leiden tot professionele zelfredzaamheid.

Iedereen die een inburgeringstraject doorlopen heeft, moet een zekere mate van sociale zelfredzaamheid bereikt hebben, naast de keuze om prioritair te werken aan educatieve of professionele zelfredzaamheid.

Het inburgeringstraject bestaat uit een vormingsprogramma ondersteund door individuele begeleiding (trajectbegeleiding). Het vormingsprogramma omvat een cursus 'maatschappelijke oriëntatie' (MO), en een opleiding Nederlands als tweede taal (NT2). De trajectbegeleiding omvat loopbaanoriëntatie. De concrete invulling van de onderdelen is afhankelijk van het specifieke profiel van de inburgeraar en wordt vastgelegd in een inburgeringscontract.

Wie inburgeringsplichtig is, moet zich binnen de 3 maanden aanmelden en moet met regelmaat deelnemen aan de verschillende onderdelen van het inburgeringstraject (minstens 80% van de lessen). Verplichte inburgeraars die hun plicht niet nakomen en rechthebbende inburgeraars die hun contract niet naleven, kunnen een administratieve geldboete krijgen.

Het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse Integratie- en Inburgeringsbeleid wijzigt het bestaande inburgeringsbeleid op enkele punten. Met het uitvoeringsbesluit van 29 januari 2016 is dit decreet in werking getreden. Sindsdien wordt het inburgeringsattest toegekend op basis van behaalde resultaten en niet langer op basis van geleverde inspanningen. De groep rechthebbende inburgeraars is uitgebreid

met onder andere derdelanders die hier komen studeren en langer dan een jaar verblijven. Daarnaast is de inburgeringsplicht uitgebreid naar inburgeraars die binnen de 5 jaar na vestiging in Brussel of Wallonië naar het Vlaamse Gewest verhuizen. Sinds 1 september 2014 was het taalniveau al opgetrokken van niveau A1 ('Breakthrough') naar niveau A2 (Waystage). Voor inburgeraars die de opleiding alfabetisering Nederlands tweede taal volgen (alfaklanten), bleef het taalniveau evenwel beperkt tot niveau A1. Met het uitvoeringsbesluit van 29 januari 2016 moeten alfaklanten voor de mondelinge vaardigheden voortaan niveau A2 behalen, voor de schriftelijke vaardigheden het deelcertificaat 'alfa NT2-schriftelijke zelfredzaamheid 2'.

Tot de doelgroep van het Vlaamse inburgeringsbeleid behoren:

1. Meerderjarige vreemdelingen (personen die niet beschikken over de Belgische nationaliteit) ingeschreven in het Rijksregister in een gemeente in het Vlaamse Gewest of het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, met uitzondering van de vreemdeling die hier voor een tijdelijk doel verblijft en van de asielzoeker gedurende de eerste 4 maanden van zijn asielprocedure;
2. Belgen geboren in het buitenland met minstens één ouder geboren in het buitenland en ingeschreven in het Rijksregister in een gemeente in het Vlaamse Gewest of het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Bovendien moeten de personen zicht hebben op een permanent verblijf in België. Volgende categorieën van personen hebben geen zicht op een permanent verblijf in België en behoren daarom niet tot de doelgroep van inburgering:

- Mensen zonder wettige verblijfsvergunning;
- Asielzoekers die nog geen 4 maanden asielprocedure hebben lopen;
- Arbeidsmigranten die geen definitieve tewerkstelling kunnen verkrijgen en hun gezinsmigranten;
- Stagiairs (tewerkgesteld of zelfstandig) met (niet-EU+-nationaliteit). Onder EU+

wordt verstaan: de EU-landen, IJsland, Liechtenstein, Noorwegen en Zwitserland;

- Stagiairs tewerkgesteld door een Belgische overheid of door een internationale instelling zoals de NAVO, de VN of de EU;
- Vreemdelingen die een stage in België verrichten die werd goedgekeurd door de bevoegde overheid in het kader van ontwikkelingssamenwerking of uitwisselingsprogramma's;
- Werknemers (EU+ of niet-EU+) met arbeidsprestaties of beroepsopleiding in België die verbonden blijven door een arbeidsovereenkomst met een in het buitenland gevestigde werkgever;
- Vreemdelingen die een zelfstandige activiteit verrichten in België waarvan de zetel van de onderneming niet in België gevestigd is;
- Au-pair-jongeren (tussen 18 en 26 jaar oud);
- Vreemdelingen tewerkgesteld in het kader van internationale akkoorden die werden goedgekeurd door een federale, gewestelijke of gemeenschapsoverheid (vb. NAVO of Shape);
- Navorsers en gasthoogleraren met een niet-EU+-nationaliteit, als de duur niet langer is dan 4 jaar;
- Postdoctorale vreemdelingen met een niet-EU+-nationaliteit, verblijf en werk voor maximum 3 jaar mogelijk;
- Personen die deel uitmaken van een consulaire missie en het diplomatiek consulaire en internationaal personeel en hun gezinsmigranten;
- Australiërs, Nieuw-Zeelanders en Canadezen die op werkvakantie komen (18 tot 30 jaar) en hun gezinsmigranten;
- Personen met het statuut 'tijdelijke bescherming voor ontheemden' op basis van Europese Richtlijn 2001/55/EG en hun gezinsmigranten.

Personen die deel uitmaken van de doelgroep van het inburgeringsbeleid en door de KBI voor een eerste maal geselecteerd werden uit het Rijksregister, worden hierna aangeduid als nieuwkomers.

Iedereen die tot de doelgroep van het inburgeringsbeleid behoort, heeft recht op een inburgeringstraject en kan op vrijwillige basis een inburgeringstraject volgen. In het Vlaamse Gewest zijn sommige groepen verplicht om een inburgeringstraject te volgen. De inburgeringsplicht geldt niet voor inburgeraars gevestigd in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Volgende groepen van nieuwkomers zijn verplicht een inburgeringstraject te volgen:

1. Vreemdelingen die tegelijk aan de volgende voorwaarden voldoen:
 - 18 jaar of ouder;
 - ingeschreven in het Rijksregister;
 - wonend in een gemeente van het Vlaamse Gewest;
 - voor het eerst met een verblijfstitel van meer dan 3 maanden ingeschreven in het Rijksregister.
2. Vreemdelingen die worden ingeschreven in een gemeente van het Vlaamse Gewest nadat ze minder dan 5 jaar geleden werden ingeschreven in een gemeente van het Waalse of Brusselse Gewest, als ze op het moment van die eerste inschrijving 18 jaar of ouder waren.
3. Belgen die tegelijk aan de volgende voorwaarden voldoen:
 - 18 jaar of ouder;
 - geboren buiten België;
 - minstens één van de ouders geboren buiten België;
 - voor het eerst niet langer dan 12 opeenvolgende maanden in het Rijksregister ingeschreven.
4. Belgen die in het buitenland geboren zijn uit minstens een ouder die geboren is in het buitenland, die worden ingeschreven in een gemeente van het Vlaamse Gewest nadat ze minder dan 5 jaar geleden ingeschreven werden in het Rijksregister in een gemeente van het Waalse of Brusselse gewest. Bij die eerste inschrijving moeten ze 18 jaar of ouder geweest zijn.

5. Nieuwkomers die 18 jaar worden op het moment dat ze nog geen 12 opeenvolgende maanden voor het eerst met een verblijfstitel van meer dan 3 maanden in het Rijksregister zijn ingeschreven;
6. Inburgeraars die bedienaar van een eredienst zijn in een door de Vlaamse overheid erkende plaatselijke kerk- of geloofsgemeenschap.

De volgende categorieën van inburgeraars zijn vrijgesteld van de plicht tot inburgering. In de cijferoverzichten vallen zij onder de categorie 'rechthebbend'.

- Burgers van een lidstaat van de Europese Unie, de Europese Economische Ruimte en Zwitserland en hun familieleden. Deze vrijstelling geldt niet voor familieleden van Belgen (tenzij deze Belgen daarnaast ook de nationaliteit van een andere staat van de EU+ hebben) en inburgeraars met de Belgische nationaliteit die hierboven vermeld staan;
- Belgen en hun gezinsleden die gebruik gemaakt hebben van het vrij personenverkeer in de Europese Unie
- Inburgeraars die door een ernstige ziekte of handicap niet in staat zijn een inburgeringstraject te volgen;
- Inburgeraars die een getuigschrift of diploma hebben behaald in het Belgische of Nederlandse onderwijs;
- Inburgeraars die een volledig schooljaar ont-haalonderwijs gevolgd hebben;
- Inburgeraars die 65 jaar of ouder zijn;

De laatste 4 vrijstellingsgronden gelden niet voor inburgeraars die bedienaar van een eredienst zijn in een door de Vlaamse overheid erkende plaatselijke kerk- of geloofsgemeenschap.

Asielzoekers worden 4 maanden na hun asiel-aanvraag doelgroep van inburgering. Zij zijn rechthebbend zolang zij nog niet de status van erkend vluchteling of persoon met subsidiaire bescherming hebben verkregen. Zodra ze deze status ontvangen, worden zij verplicht tot het volgen van inburgering.

Arbeidsmigranten die een verblijfsstatuut hebben dat tijdelijk is maar dat kan leiden tot een definitief verblijf zijn rechthebbend inburgeraar.

Ook minderjarige nieuwkomers behoren tot de doelgroep van het inburgeringsbeleid. Het gaat om dezelfde groep van kinderen en jongeren die in aanmerking komen voor het onthaalonderwijs. De regionale werkingen van het

Agentschap Integratie en Inburgering en de 2 Stedelijke Agentschappen verzorgen de toeleiding van deze kinderen en jongeren naar een geschikte school of het onthaalonderwijs en indien nodig naar welzijns- en gezondheidsvoorzieningen. De minderjarige anderstalige nieuwkomers zijn niet opgenomen in de cijferoverzichten die hierna voorgesteld worden.

Vaststellingen

4.1.1. Evolutie van de instroom van nieuwkomers

Iedere maand wordt op basis van de doelgroepcriteria een lijst getrokken uit het Rijksregister met de nieuwkomers in Vlaanderen. Nieuwkomers in het kader van inburgering zijn personen die deel uitmaken van de doelgroep van het inburgeringsbeleid en door de KBI voor een eerste maal geselecteerd werden uit het Rijksregister. Naargelang hun woonplaats worden de nieuwkomers toegewezen aan één van de 2 Stedelijke Agentschappen of aan een werkingsgebied van het Agentschap Integratie & Inburgering. In Brussel heeft de Vlaamse overheid geen zicht op de instroom van potentiële inburgeraars omdat de nieuwkomers hier niet uit het Rijksregister geselecteerd worden. De cijfers over instroom beperken zich bijgevolg tot het Vlaamse Gewest.

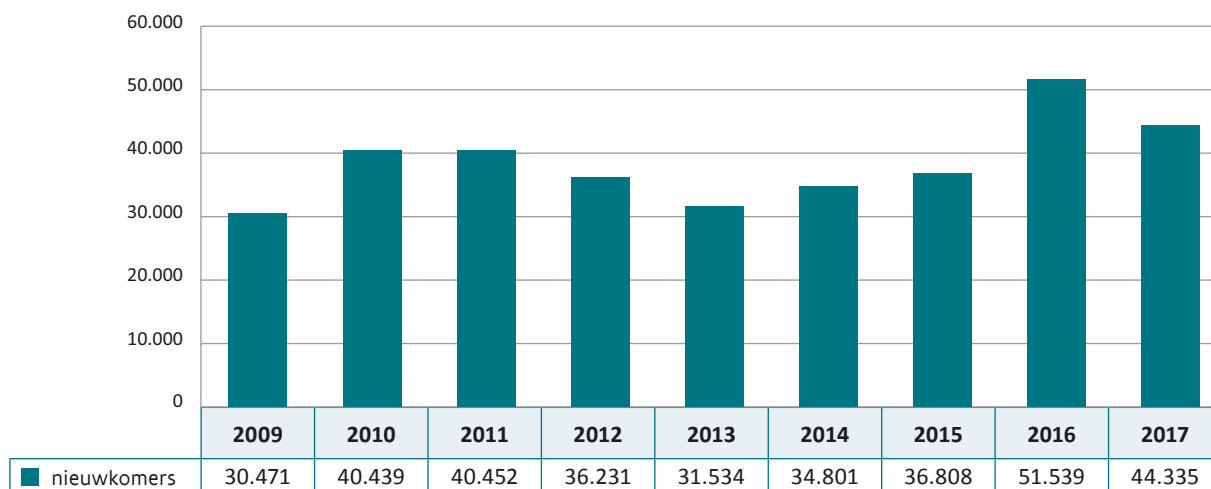
In 2017 kwamen 44.335 meerderjarige nieuwkomers Vlaanderen binnen. Dit aantal is een stuk lager dan het piekjaar 2016, waarin het aantal nieuwkomers 51.539 bedroeg, vooral door de

instroom van asielzoekers, erkend vluchtelingen en subsidiair beschermden. Sinds de start van inburgering in 2004 lag het niveau van instroom nooit zo hoog. Het niveau van 2017 ligt nog steeds hoger dan het niveau van de jaren voordien.

De cijfers over de instroom van nieuwkomers in het Vlaamse Gewest komen niet helemaal overeen met het aantal vreemdelingen dat in een bepaald jaar vanuit het buitenland naar Vlaanderen komt voor een langdurig verblijf (zie daarvoor deel 2.1. over de internationale immigratie van vreemdelingen). Enerzijds is de doelgroep van inburgering beperkter omdat het gaat om personen met zicht op een permanent verblijf in België. Hierdoor worden een aantal categorieën die wel in de migratiecijfers voorkomen niet bij de instroom van nieuwkomers geteld. Anderzijds maken asielzoekers sinds 1995 geen deel meer uit van de officiële Belgische migratiecijfers. Asielzoekers worden 4 maanden na hun asielaanvraag wel bij de instroomcijfers van nieuwkomers gerekend.

Figuur 4.1.1.a: Instroom van nieuwkomers

Aantal meerderjarige nieuwkomers, Vlaams Gewest, 2009-2017

Bron: KBI, bewerking ABB.

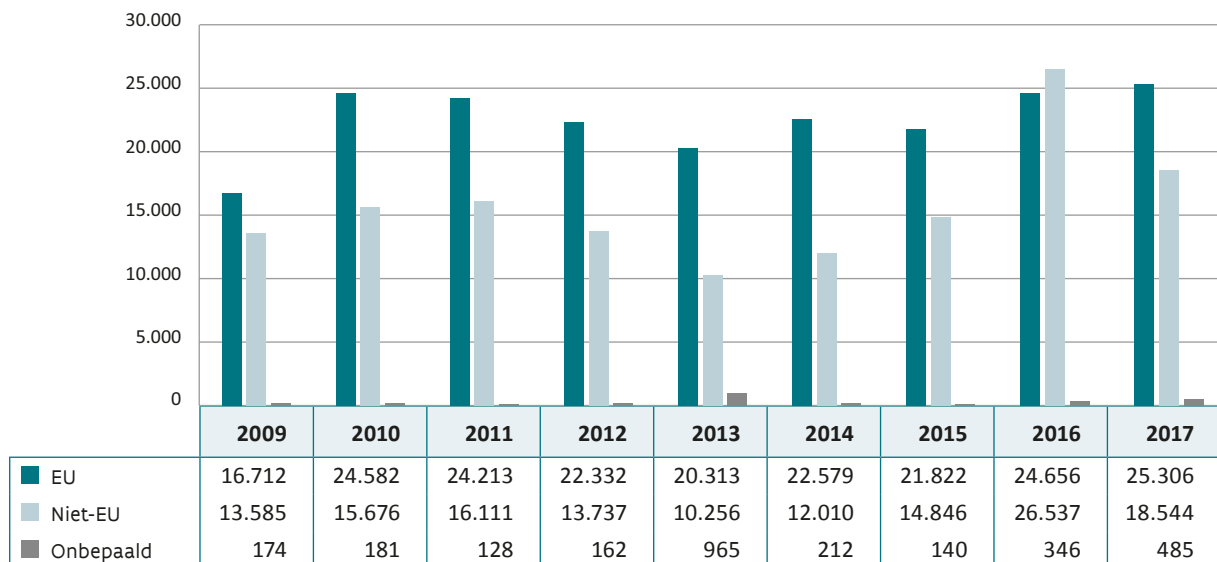
4.1.2. Profiel van de nieuwkomers

In de periode 2009-2014 steeg het aandeel nieuwkomers uit de EU-landen van 55% naar 65% in 2014. In 2015 en vooral in 2016, het jaar

met de verhoogde instroom van asielzoekers en vluchtelingen binnen inburgering, is het aandeel nieuwkomers van EU-landen gedaald tot 48%. In 2017 steeg dit aandeel opnieuw naar 57%.

Figuur 4.1.2.a: Nieuwkomers naar nationaliteitsgroep

Aantal meerderjarige nieuwkomers naar nationaliteitsgroep, Vlaams Gewest, 2009-2017

Bron: KBI, bewerking ABB.

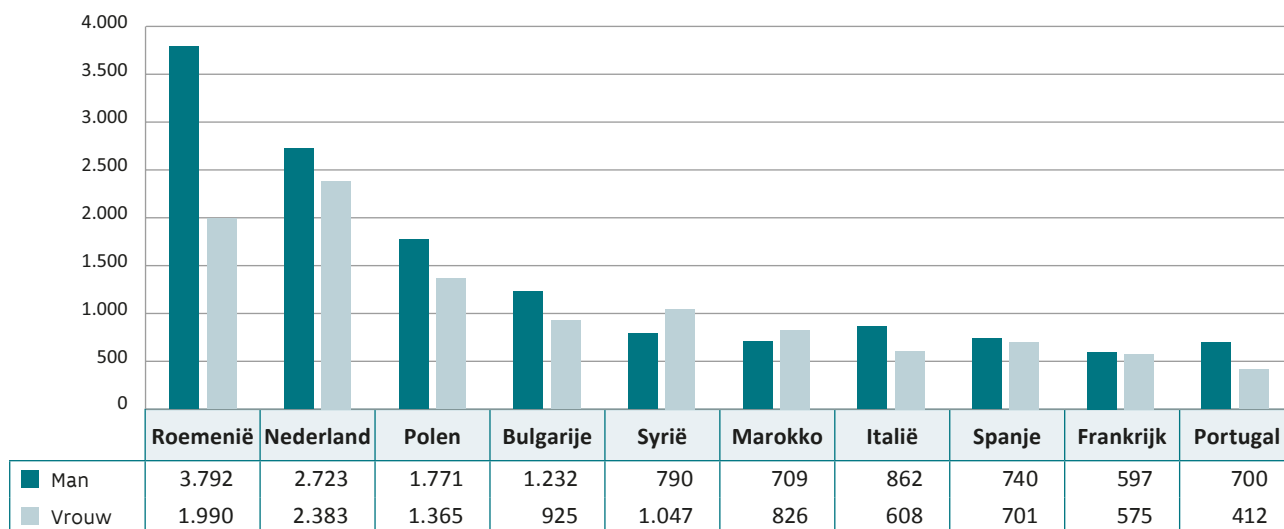
De Roemenen voeren in 2017 de top 10 van grootste instroomnationaliteiten aan (13%). Het is voor het eerst dat Nederlanders niet de grootste groep vormen. Zij komen in 2017 op de tweede plaats met 12%. Daarna volgen de Polen (7%), de Bulgaren (5%) en de Syriërs (4%).

Bij nagenoeg alle nationaliteiten uit de top 10

zijn er meer mannelijke dan vrouwelijke nieuwkomers. Voornamelijk bij Roemenen is het verschil opvallend groot. Enkel bij de Syriërs en de Marokkanen is er een grotere instroom van vrouwen dan van mannen, voornamelijk te verklaren door de dynamiek van de gezinshereniging.

Figuur 4.1.2.b: Top 10 nationaliteiten van nieuwkomers

Aantal meerderjarige nieuwkomers voor de 10 meest voorkomende instroomnationaliteiten naar geslacht, Vlaams Gewest, 2017

Bron: KBI, bewerking ABB.

Sinds 2008 geeft de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) de reden van verblijf door aan het Rijksregister (via code IT 202), waardoor ook voor de meeste nieuwkomers de verblijfsreden beschikbaar is. Bij EU+ inwoners is de migratiereden bij instroom nog niet bekend. Voor deze groep werd in onderstaande figuur de informatie op het moment van de telling aangevuld met de meest recente beschikbare informatie over de verblijfsstatus.

De grootste groep nieuwkomers (volgens reden van verblijf) zijn de arbeidsmigranten (30,4%). Er zijn dubbel zoveel mannen als vrouwen arbeidsmigrant. Daarna komen de gezinsherenigers (23,4%). Er zijn meer dan dubbel zoveel vrouwen als mannen gezinshereniger. De derde grootste groep wordt gevormd door de asielzoekers, erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden (11,2%). Bij deze groep zijn er bijna dubbel zoveel mannen als vrouwen.

Figuur 4.1.2.c: Verblijfsreden van nieuwkomers

Aantal meerderjarige nieuwkomers naar verblijfsreden en geslacht, Vlaams Gewest, 2017

	Man	Vrouw	Totaal	% in totaal
Arbeidsmigrant EU+	7.813	3.807	11.620	26,2%
EU+ in afwachting*	4.221	2.739	6.960	15,7%
Gezinshereniging met derdelander	1.428	3.349	4.777	10,8%
Student derdelander	1.568	1.441	3.009	6,8%
Gezinshereniging met EU+	700	2.265	2.965	6,7%
Gezinshereniging met Belg	819	1.742	2.561	5,8%
Erkend vluchteling	1.629	918	2.547	5,7%
Student EU+	1.037	1.275	2.312	5,2%
Beschikker voldoende bestaansmiddelen EU+	1.049	1.089	2.138	4,8%
Arbeidsmigrant derdelander	1.370	488	1.858	4,2%
Asielzoeker	1.103	707	1.810	4,1%
Subsidiaire bescherming	489	133	622	1,4%
Andere reden derdelander	195	309	504	1,1%
Geregulariseerd	117	133	250	0,6%
Belg nieuwkomer	92	74	166	0,4%
Andere reden EU+	64	39	103	0,2%
Gezinshereniging met EU+ of Belg	28	33	61	0,1%
Overige	23	30	53	0,1%
Onbepaald	9	10	19	0,0%
Totaal	23.754	20.581	44.335	100,0%

* EU+ onderdaan van wie de reden van verblijf nog niet gekend is.

Bron: KBI, bewerking ABB.

4.1.3. Inburgeringsrecht of -plicht

Alle nieuwkomers hebben recht op het volgen van een inburgeringstraject. Bepaalde groepen zijn hier echter toe verplicht (zie toelichting inburgeringsbeleid). Het aandeel verplichte inburgeraars in het totaal aantal nieuwkomers daalde tussen 2010 en 2013 van 37% tot 17%.

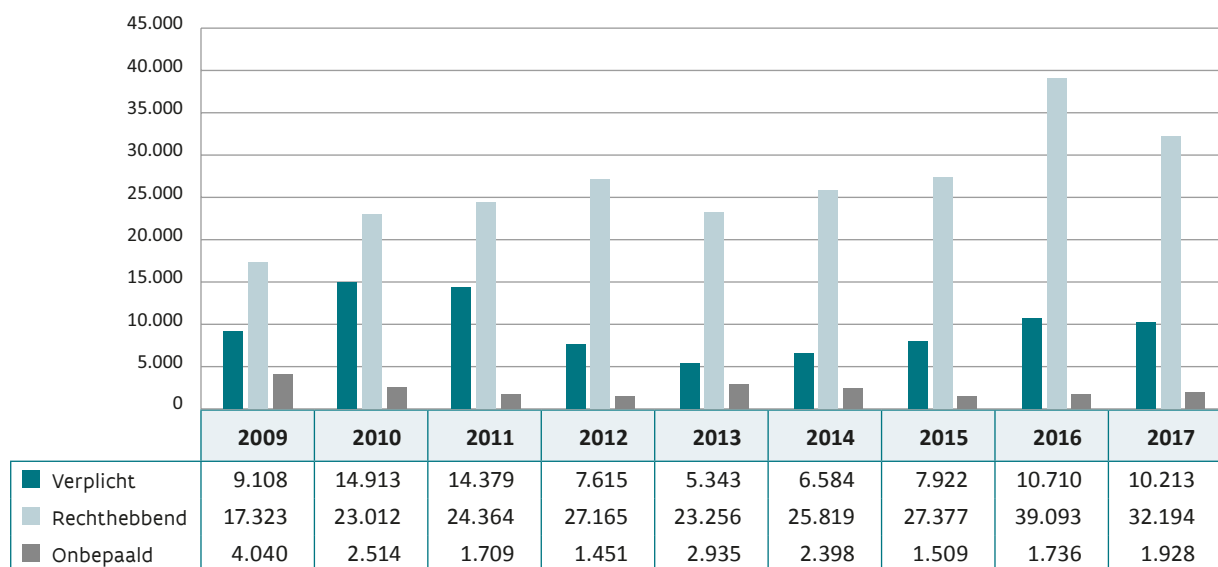
Vanaf 2014 steeg dit opnieuw tot 23% in 2017. De daling in 2012 kan gedeeltelijk verklaard worden door de gewijzigde situatie voor asielzoekers. Tot 2012 waren asielzoekers verplicht tot inburgering voor wat betreft het luik maatschappelijke oriëntatie. Sinds 2012 zijn asielzoekers niet meer verplicht tot inburgering. Ze

worden pas verplicht tot het volgen van een inburgeringstraject van zodra hun asielaanvraag is goedgekeurd en ze een definitief verblijfsstatuut verwerven.

De verdere daling van het aandeel van de verplichte inburgeraars in 2013 en 2014 is te verklaren door de sterkere instroom van burgers uit EU-landen, die vrijgesteld zijn van de plicht tot inburgering.

Figuur 4.1.3.a: Nieuwkomers naar doelgroep

Aantal meerderjarige nieuwkomers dat recht heeft op een inburgeringstraject en dat verplicht is een inburgeringstraject te volgen, Vlaams Gewest, 2009-2017

Bron: KBI, bewerking ABB.

4.2. HET INBURGERINGSTRAJECT

- **Aanmeldingen bij de onthaalbureaus**
 - **Inburgeringscontracten**
 - **Maatschappelijke oriëntatie**
 - **Inburgeringsattesten**
-

Bronnen

Inburgering onder de hier geschetste vorm is specifiek voor het Vlaamse Gewest. Er is daardoor geen vergelijking met het Waalse Gewest of met Europese landen mogelijk. In tegenstelling tot de instroomcijfers, beschikken we hier wel over gegevens voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Bij vergelijking moet

rekening gehouden worden met het feit dat personen die tot de doelgroep van het Vlaamse inburgeringsbeleid behoren in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest weliswaar een inburgeringstraject kunnen volgen, maar dat er daar geen verplichting tot inburgering bestaat.

Vaststellingen

4.2.1. Aanmeldingen bij de onthaalbureaus

Het inburgeringstraject start met een gesprek bij het onthaalbureau. Het Agentschap Integratie en Inburgering en de 2 Stedelijke Agentschappen sturen een uitnodiging naar de nieuwkomers die hen, op basis van de maandelijkse selectie uit het Rijksregister, werden toegewezen. Niet alle uitgenodigde personen melden zich effectief aan. Daarnaast zijn er personen die niet worden aangeschreven maar zich wel aanmelden of die zich aanmelden nog voor ze een uitnodiging ontvangen hebben.

In Brussel worden de nieuwe inburgeraars niet uit het Rijksregister geselecteerd. De werking verloopt er op andere manieren, onder andere via mond-aan-mond reclame, via het

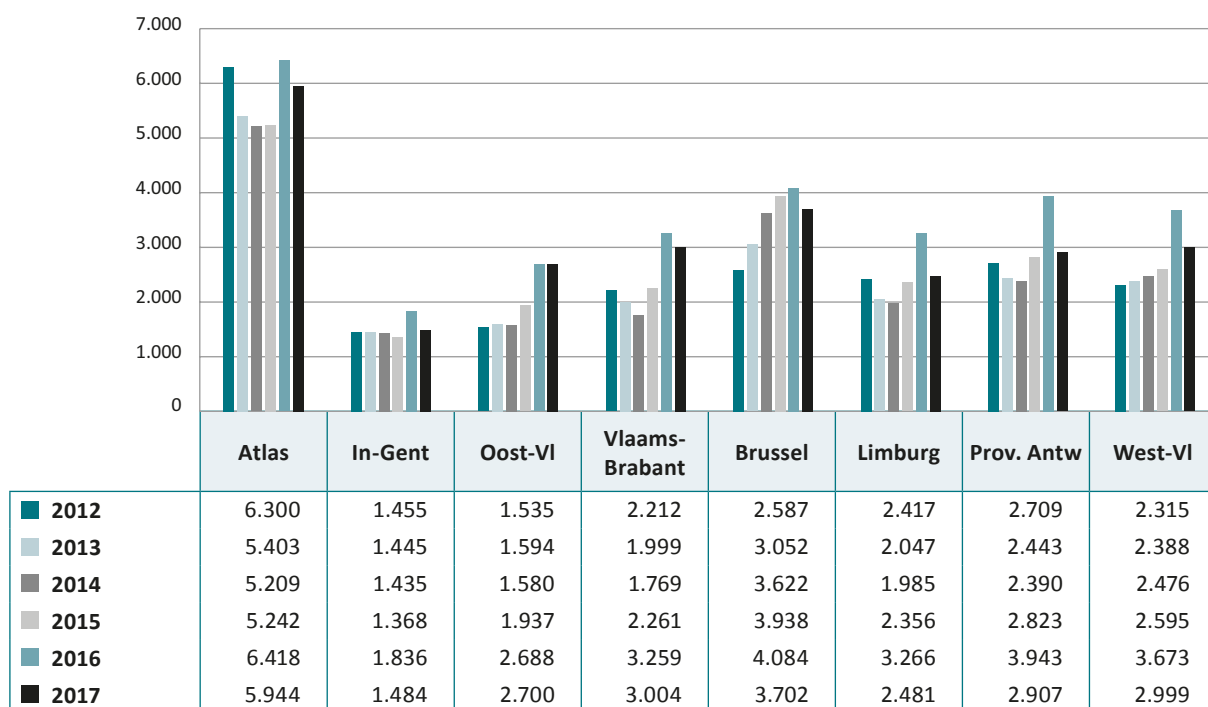
uitdelen van flyers of door bekendmaking via partnerorganisaties.

In de onderstaande tabellen en figuren verwijst het werkingsgebied naar de werkingsgebieden van de Onthaalbureaus Inburgering voor zij deel uitmaakten van het Agentschap Integratie en Inburgering.

In de periode 2012-2017 hebben in totaal 139.275 personen zich voor de eerste keer aangemeld bij een onthaalbureau. De piek in instroom van 2016 is ook zichtbaar bij de aanmeldingen. In de meeste regio's is het aantal aanmeldingen in de periode 2012-2014 gedaald of stabiel gebleven. In Brussel was er echter een sterke stijging. 2016 was voor alle regio's een piekjaar, met nadien een daling in 2017, behalve in Oost-Vlaanderen.

Figuur 4.2.1.a: Aanmeldingen per werkingsgebied

Aantal meerderjarige inburgeraars dat zich voor het eerst aanmeldt bij een onthaalbureau per werkingsgebied*, Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2012-2017

* Werkingsgebied verwijst naar de werkingsgebieden van de onthaalbureaus voor zij deel uitmaakten van het Agentschap Integratie en Inburgering.

Bron: KBI, bewerking ABB.

4.2.2. Inburgeringscontracten

Inburgeraars die een inburgeringstraject starten, ondertekenen een inburgeringscontract. Dat contract legt de rechten en plichten van de inburgeraar vast. De verplichte inburgeraars zijn verplicht in een traject te stappen. Rechthebbenden hebben de keuze al dan niet een contract te tekenen. Eenmaal zij echter een contract ondertekenen, wordt van hen verwacht dat ze dit succesvol afronden. In het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest geldt de verplichting niet: daar zijn er enkel contracten van rechthebbende inburgeraars.

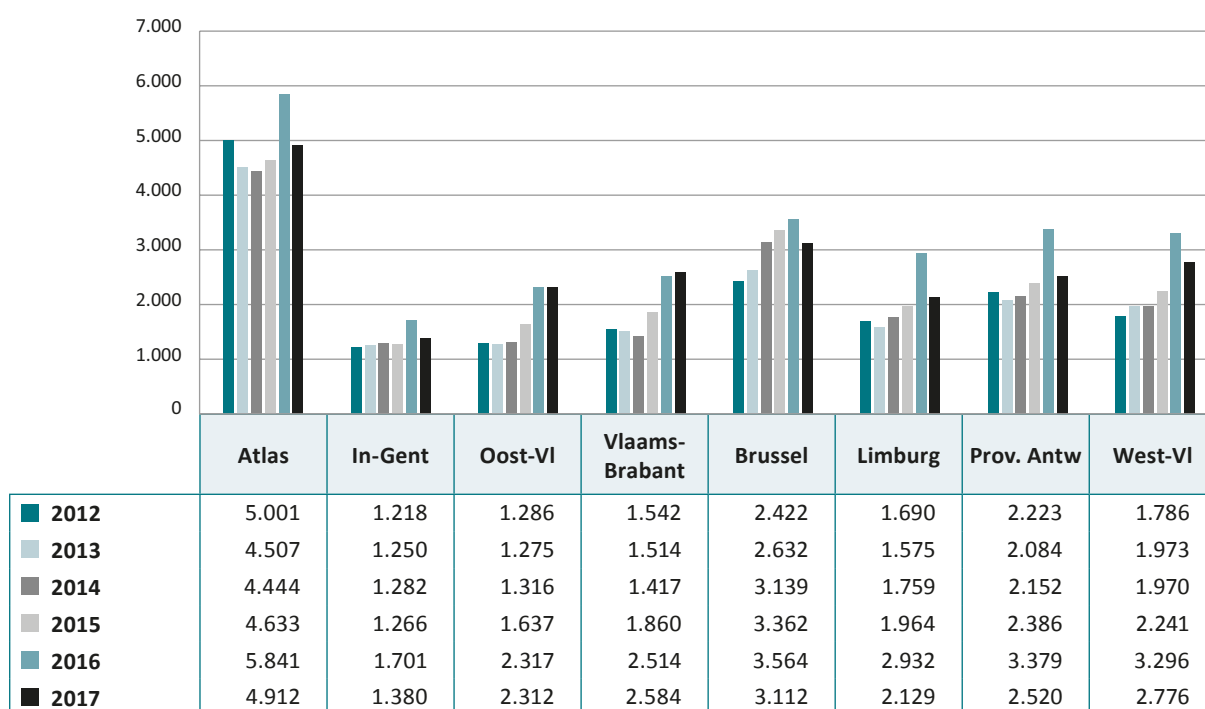
Personen die verhuizen naar een ander werkingsgebied of hun traject stopzetten en nadien herbeginnen, kunnen een tweede contract

ondertekenen. Bij de onderstaande gegevens wordt alleen rekening gehouden met het aantal eerste contracten.

In de periode van 2012-2017 hebben in totaal 118.075 personen een inburgeringscontract ondertekend. Bijna elke regio kende een redelijk stabiel aantal contracten tussen 2012 en 2014. Het aantal inburgeringscontracten in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest bleef in de jaren 2012-2014 stijgen. In 2015 zien we een lichte stijging van het aantal contracten met een sterkere stijging in 2016, een effect van vooral de verhoogde instroom van asielzoekers en vluchtelingen. In 2017 is er opnieuw een daling van het aantal contracten. Het aantal is echter nog hoger dan in de jaren 2012-2015.

Figuur 4.2.2.a: Inburgeringscontracten per werkingsgebied

Aantal meerderjarige inburgeraars dat voor het eerst een inburgeringscontract ondertekent per werkingsgebied*, Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2012-2017

* Werkingsgebied verwijst naar de werkingsgebieden van de onthaalbureaus voor zij deel uitmaakten van het Agentschap Integratie en Inburgering.

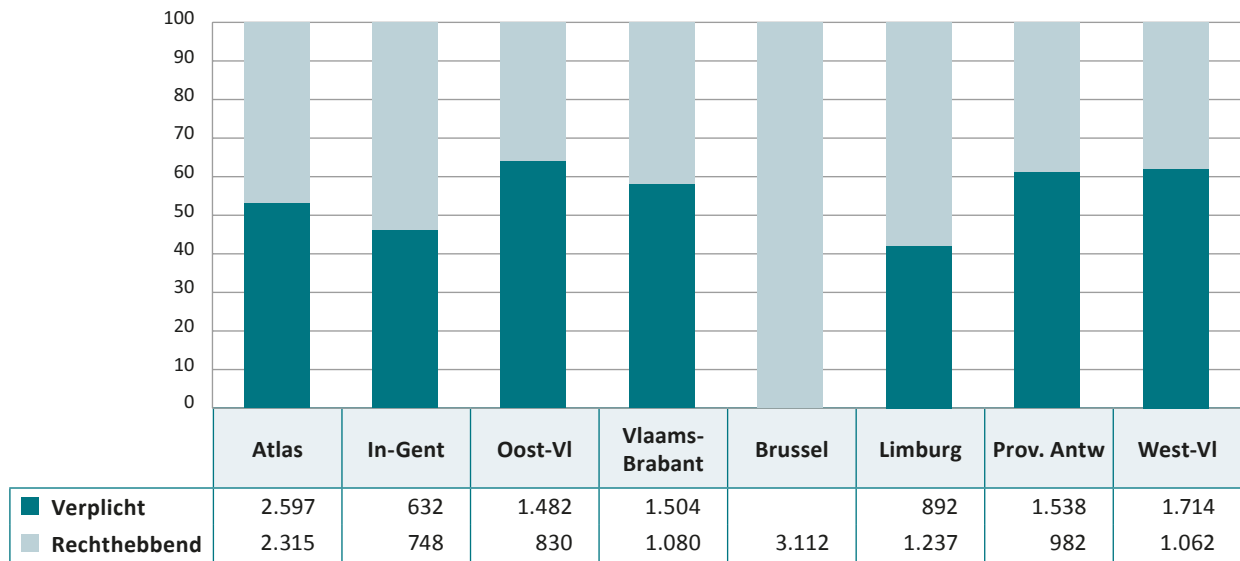
Bron: KBI, bewerking ABB.

In Gent en Limburg wordt meer dan de helft van de contracten ondertekend door rechthebbende inburgeraars. In Antwerpen, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant, provincie Antwerpen en

West-Vlaanderen is het aandeel verplichte inburgeraars groter dan de helft. In Brussel geldt de verplichting niet.

Figuur 4.2.2.b: Inburgeringscontracten naar doelgroep

Aantal meerderjarige inburgeraars dat voor het eerst een inburgeringscontract ondertekent naar doelgroep (rechthebbend op een inburgeringstraject of verplicht een inburgeringstraject te volgen) per werkingsgebied*, Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2017

* Werkingsgebied verwijst naar de werkingsgebieden van de onthaalbureaus voor zij deel uitmaakten van het Agentschap Integratie en Inburgering.

Bron: KBI, bewerking ABB.

De grootste groep inburgeraars die een inburgeringscontract ondertekenen zijn de gezinsherenigers (44,2%). Daarna volgen de asielzoekers, erkende vluchtelingen en subsidiair beschermde (26,9%). Daarna volgen de arbeidsmigranten

(12,8%). Bij de gezinsherenigers zijn er bijna 2,5 keer zoveel vrouwen als mannen. Bij de asielzoekers en de erkende vluchtelingen zijn er dubbel zoveel mannen als vrouwen.

Figuur 4.2.2.c: Inburgeringscontracten naar verblijfsreden

Aantal meerderjarige inburgeraars dat voor het eerst een inburgeringscontract ondertekent naar verblijfsreden en geslacht, Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2017

	Man	Vrouw	Totaal	% in totaal
Gezinshereniging met Belg	1 280	2 635	3 915	18,0%
Erkend vluchteling	2 488	1 338	3 826	17,6%
Gezinshereniging met derdelander	860	2 634	3 494	16,1%
Arbeidsmigrant EU+	1 193	1 150	2 343	10,8%
Gezinshereniging met EU+	621	1 454	2 075	9,6%
Subsidiaire bescherming	893	236	1 129	5,2%
Asielzoeker	622	260	882	4,1%
Geregulariseerd	415	372	787	3,6%
Student derdelander	224	246	470	2,2%
Arbeidsmigrant derdelander	320	123	443	2,0%
EU+ in afwachting*	139	248	387	1,8%
Andere reden derdelander	128	179	307	1,4%
Beschikker voldoende bestaansmiddelen EU+	53	107	160	0,7%
Overige	50	88	138	0,6%
Gezinshereniging met EU+ of Belg	60	53	113	0,5%
Belg nieuwkomer	23	24	47	0,2%
Student EU+	19	28	47	0,2%
Andere reden EU+	4	17	21	0,1%
Onbepaald	554	587	1 141	5,3%
Totaal	9 946	11 779	21 725	100,0%

* EU+ onderdaan van wie de reden van verblijf nog niet gekend is.

Bron: KBI, bewerking ABB.

Het bereik duidt op de verhouding tussen het aantal personen dat een inburgeringscontract ondertekent in jaar x en de daarop volgende jaren, en het totaal aantal nieuwkomers in jaar x. Nederlanders worden uit de berekening gehouden omdat zij, hoewel rechthebbend, zelden inburgering volgen. Het bereik van de verplichte

inburgeraars varieert tussen 74% en 89%. Het bereik van de rechthebbende inburgeraars ligt tussen 13% en 31%. Het bereik voor 2017 kan nog stijgen als er van deze groep instromers nog bijkomende inburgeraars een contract ondertekenen.

Figuur 4.2.2.d: Bereik nieuwkomers naar doelgroep

Aandeel nieuwkomers (Nederlanders uitgezonderd) dat een inburgeringscontract ondertekent naar doelgroep en naar jaar van instroom (in %), Vlaams Gewest, 2009-2017

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Verplicht	87%	85%	85%	88%	88%	87%	89%	88%	74%
Rechthebbend	31%	24%	21%	29%	25%	28%	27%	29%	13%

Bron: KBI, bewerking ABB.

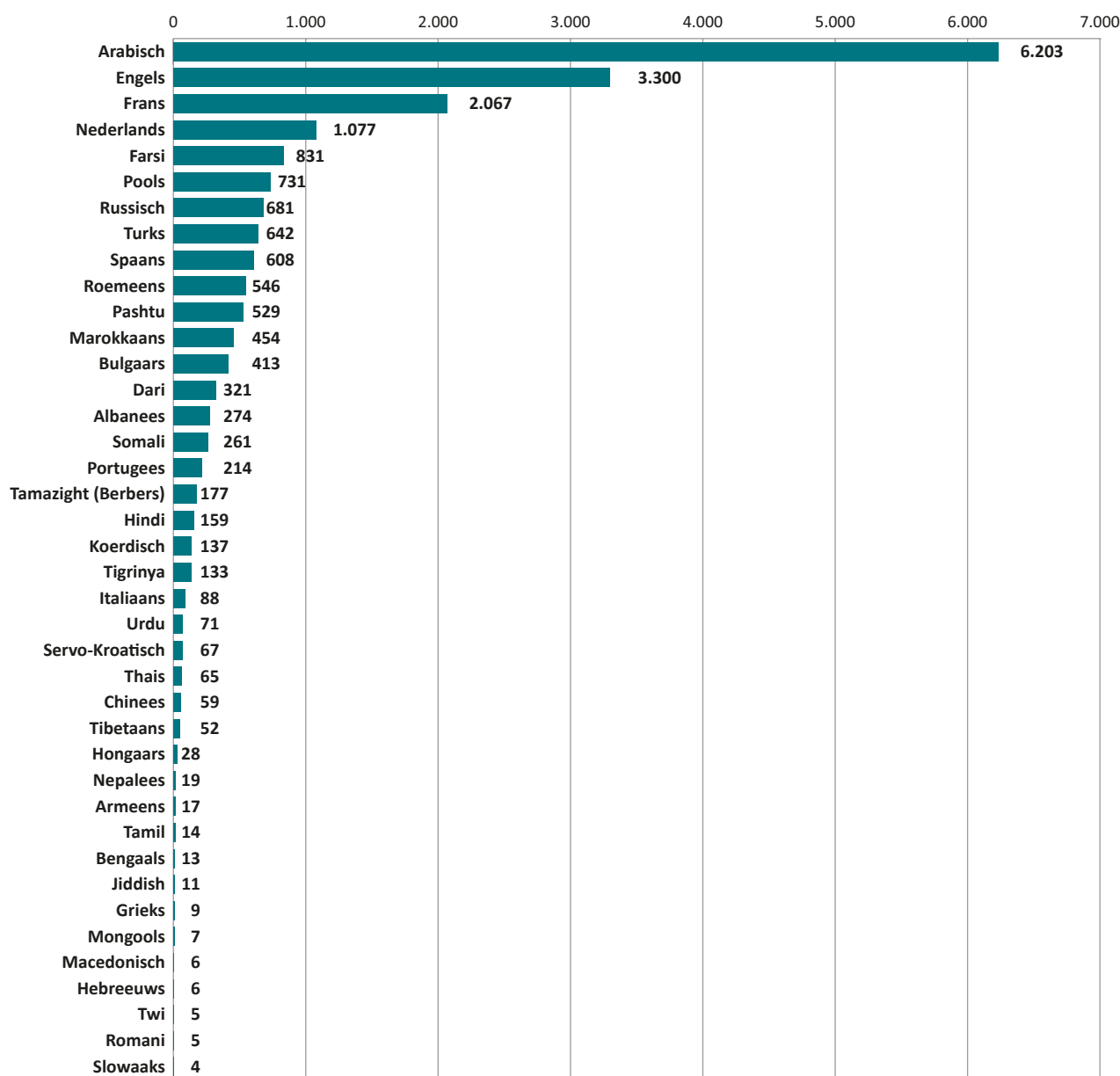
4.2.3. Maatschappelijke oriëntatie

Alle inburgeraars die een inburgeringscontract ondertekenen, volgen een cursus ‘maatschappelijke oriëntatie’ (MO), tenzij zij op basis van een toets vrijgesteld zijn. Een cursus MO duurt normaal gezien 60 uur maar kan verkort gegeven worden indien het gaat om avond- of weekendcursussen. De cursus wordt aangeboden in een contacttaal. Dat kan de moedertaal van de inburgeraar zijn, maar ook een tweede of derde taal zoals Engels, Frans of Arabisch.

Aan sommige inburgeraars wordt de cursus in het Nederlands gegeven. In 2017 vatten 20.304 inburgeraars een cursus MO aan. Van hen stapte 31% in in de cursus MO in het Arabisch. Op de tweede en derde plaats komen Engels (16%) en Frans (10%), en 5% van de inburgeraars volgde MO in het Nederlands. 843 cursisten volgden een cursus MO waarbij een tolk aanwezig was. Bij 371 cursisten was deze tolk aanwezig in een cursus MO in het Nederlands.

Figuur 4.2.3.a: Maatschappelijke oriëntatie naar cursustaal

Aantal cursisten dat maatschappelijke oriëntatie aangevat heeft per taal van de cursus, Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2017

Bron: KBI, bewerking ABB.

4.2.4. Inburgeringsattesten

Wie een inburgeringscontract ondertekent, gaat het engagement aan om regelmatig het vormingsprogramma te volgen. Dit wil zeggen dat als de inburgeraar tijdens elk onderdeel van het vormingsprogramma minstens 80% van de lessen volgt, hij of zij een attest van inburgering krijgt.

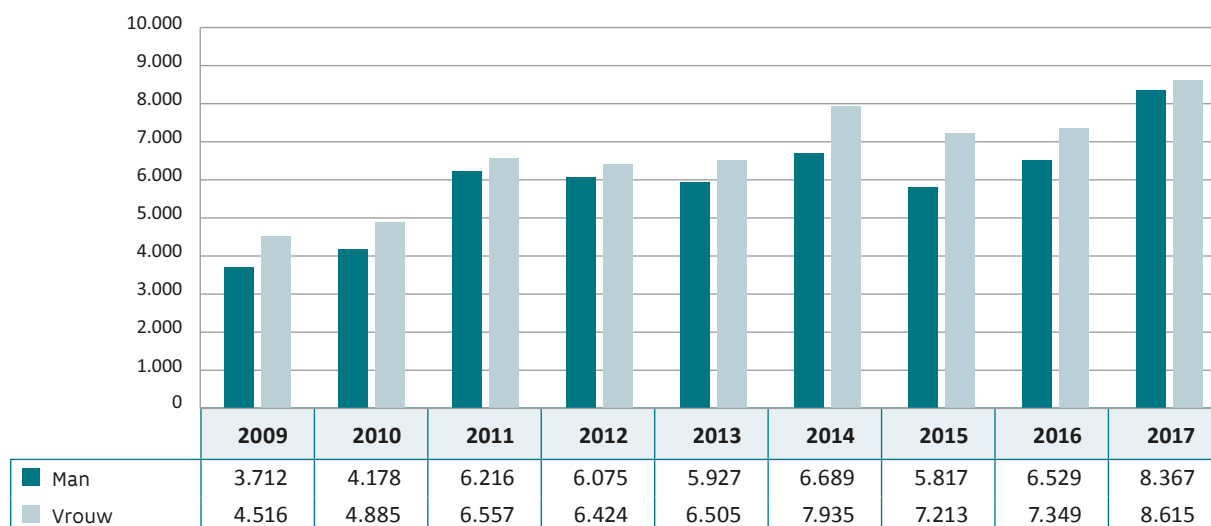
Een inburgeringstraject duurt vaak meer dan 1 jaar. De cijfers over het aantal inburgeringsattesten in een bepaald jaar, kunnen dus niet zomaar naast de instroomcijfers of het aantal

inburgeringscontracten van dat jaar gelegd worden. In dit onderdeel zijn geen cohortanalyses opgenomen.

In 2017 werden 16.982 inburgeringsattesten behaald. In de periode 2011-2013 ging het jaarlijks om ongeveer 12.500. Het aantal attesten lag in 2014 een stuk hoger en vooral in 2017 werden veel inburgeringsattesten behaald. Er zijn telkens meer vrouwen dan mannen die een inburgeringsattest behalen. Vooral in 2014 en 2015 lag dit aantal een stuk hoger bij de vrouwen dan bij de mannen.

Figuur 4.2.4.a: Inburgeringsattesten naar geslacht

Aantal inburgeraars dat een inburgeringsattest heeft behaald naar geslacht, Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2009-2017

Bron: KBI, bewerking ABB.

Hoofdstuk 5. SOCIALE SAMENHANG

5.1. INTERCULTURELE CONTACTEN

- **Persoonlijk contact met personen van andere herkomst**
 - **Samenstelling van de buurt**
-

Bronnen

De **Survey Sociaal-Culturele Verschuivingen in Vlaanderen (SCV-survey)** van **Statistiek Vlaanderen** (voorheen Studiedienst Vlaamse Regering) peilt jaarlijks via een face to face-enquête bij een representatief staal van de meerderjarige Nederlandstalige bevolking van het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest naar waarden, houdingen en gedragingen met betrekking tot maatschappelijke en beleidsrelevante thema's (circa 1.500 respondenten). Daarbij wordt ook periodiek gevraagd naar de contacten met personen van een andere herkomst en de herkomstsamenstelling van de buurt. Over de jaren heen is de leeftijdsafbakening van de door de SCV-survey bevroegde populatie gewijzigd. In 2009 werd de bovengrens van 85 jaar geschrapt. Om de vergelijkbaarheid over de jaren heen te garanderen wordt in dit deel enkel gekeken naar de leeftijdsgroep van 18 tot 85 jaar.

Voor de SCV-survey geldt dat er geen specifieke inspanningen werden gedaan om de relatief hogere non-respons-graad bij de groep personen van buitenlandse herkomst tegen te gaan. Daarnaast werd enkel gebruik gemaakt van een Nederlandstalige vragenlijst waardoor personen van buitenlandse herkomst die onvoldoende Nederlands kennen, automatisch afvallen als mogelijke respondenten. Met deze elementen dient men bij de interpretatie van de resultaten zeker rekening te houden.

Er dient ook benadrukt te worden dat de hier gepresenteerde surveyresultaten onderhevig zijn aan de gebruikelijke statistische foutenmarge. De vermelde percentages moeten gezien worden als schattingen van de overeenkomstige

populatieparameters binnen een bepaald betrouwbaarheidsinterval. Dit betrouwbaarheidsinterval is groter naarmate de steekproef waarop de percentages berekend worden, kleiner is. Om een vlotte leesbaarheid van de tekst te garanderen, worden deze intervallen hier niet vermeld.

De resultaten van de survey **Samenleven in Diversiteit (SID-survey)** met betrekking tot interculturele contacten worden hier niet besproken. Daarvoor wordt verwezen naar de samen met deze monitor uitgegeven [aparte publicatie over de SID-survey](#). Deze grootschalige bevraging van bijna 4.500 personen van Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst werd in 2017 georganiseerd door het Agentschap Binnenlands Bestuur en Statistiek Vlaanderen. In deze survey werd aandacht besteed aan aspecten van de diverse samenleving die in administratieve data en algemene bevolkingssurveys veelal onderbelicht blijven en werden specifieke technieken gehanteerd om de relatief hoge non-respons bij de groep personen van buitenlandse herkomst te verlagen.

In de SID-survey werden volgende aspecten over de diversiteit van de sociale contacten bevroegd:

- Diversiteit van de buurt;
- Diversiteit van de contacten in de buurt;
- Diversiteit van vrienden en kennissen;
- Intensiteit en diversiteit van de sociale contacten;
- Gewenste diversiteit van de sociale contacten.

Vaststellingen

5.1.1. Persoonlijk contact met personen van andere herkomst

Uit de resultaten van de SCV-survey van 2017 blijkt dat ongeveer drie kwart van de Vlamingen van 18 tot 85 jaar een persoon van een andere herkomst of uit een andere cultuur persoonlijk kent. Persoonlijk kennen wordt hier zeer ruim opgevat: het gaat om een persoon met wie men het afgelopen jaar minstens 1 keer in contact is gekomen. Dat aandeel is tegenover 2014 (het jaar waarin deze vraag voor het eerst werd

opgenomen in de SCV-survey) toegenomen met 10 procentpunten.

De personen die aangeven iemand van een andere herkomst of uit een andere cultuur te kennen, omschrijven die persoon in ongeveer 6 op 10 gevallen als een vriend en in 7 op 10 gevallen als een kennis. In bijna de helft van de gevallen gaat het om een collega of buur. Slechts in 2 op de 10 gevallen gaat het om een lid van een vereniging waar de respondent ook lid van is.

Figuur 5.1.1.a: Persoonlijk kennen van personen van andere herkomst

Aandeel personen dat aangeeft een persoon van een andere herkomst of cultuur persoonlijk te kennen (contact afgelopen 12 maanden) en aard van die relatie, 18-85 jaar, Vlaamse Gemeenschap, 2014 en 2017, in %

	2014	2017
Persoonlijk kennen van persoon van andere herkomst of uit andere cultuur, in % van alle respondenten	64	74
Relatie met deze persoon van andere herkomst, in % van personen die iemand uit andere herkomst of cultuur persoonlijk kennen		
- vriend	57	57
- kennis	66	67
- buur	42	46
- collega	45	46
- professioneel contact (excl. collega)	28	31
- medeleerling of –student	15	19
- medelid vereniging	19	21

Bron: SCV-survey, Statistiek Vlaanderen.

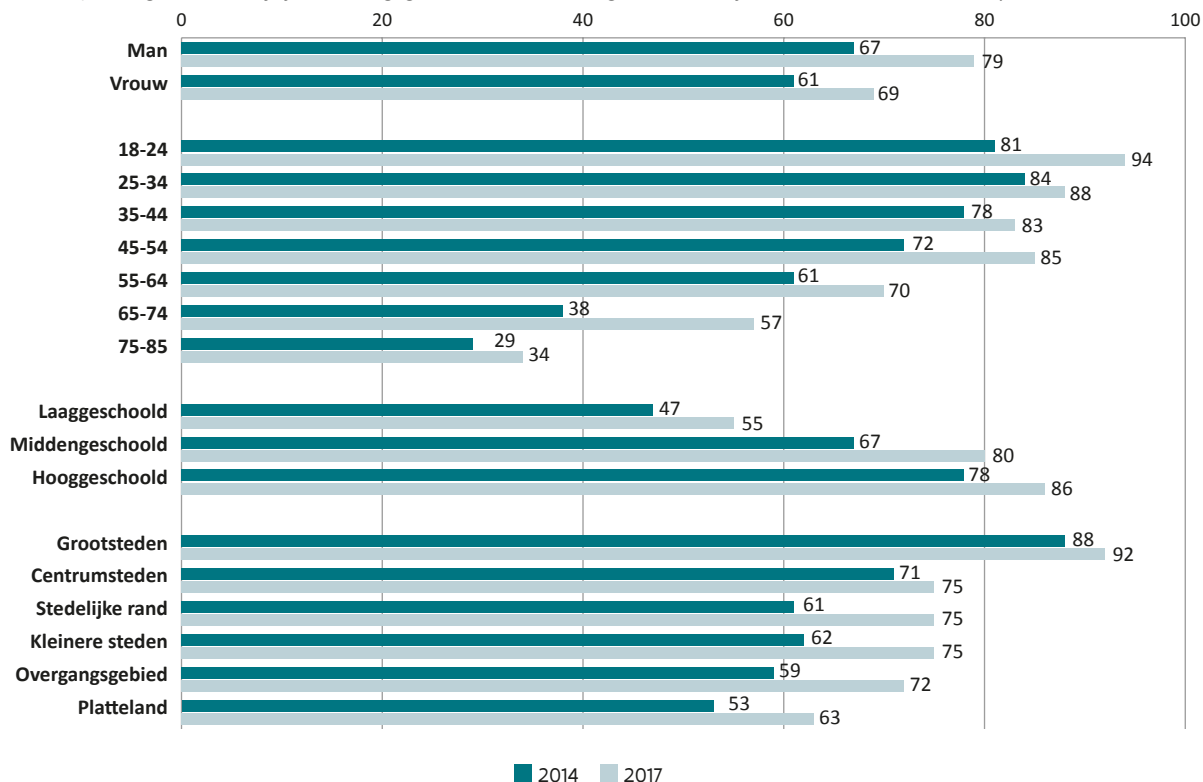
Mannen geven vaker dan vrouwen aan een persoon van een andere herkomst of cultuur te kennen. Het contact neemt sterk af met de leeftijd: bij de jongste leeftijdsgroepen liggen de aandelen boven de 80%, bij de oudste groepen onder de 40%. Ook de opleidingsgraad hangt sterk samen met het interculturele contact: bij laaggeschoolden ligt het aandeel duidelijk lager dan bij hooggeschoolden. Daarnaast blijkt het contact ook samen te hangen met de urbanisatiegraad: hoe stedelijker de woonomgeving,

hoe vaker men aangeeft persoonlijk contact te hebben met iemand van een andere herkomst of cultuur.

De algemene toename tussen 2014 en 2017 van het aandeel personen dat iemand kent van een andere herkomst of cultuur, doet zich voor bij zowel mannen als vrouwen, bij alle leeftijds- en opleidingsgroepen en bij alle geografische opdelingen.

Figuur 5.1.1.b: Persoonlijk kennen van personen van andere herkomst naar achtergrondkenmerken

Aandeel personen dat aangeeft een persoon van een andere herkomst of cultuur persoonlijk te kennen (contact afgelopen 12 maanden) naar geslacht, leeftijd, scholingsgraad en urbanisatiegraad, 18-85 jaar, Vlaamse Gemeenschap, 2014 en 2017, in %

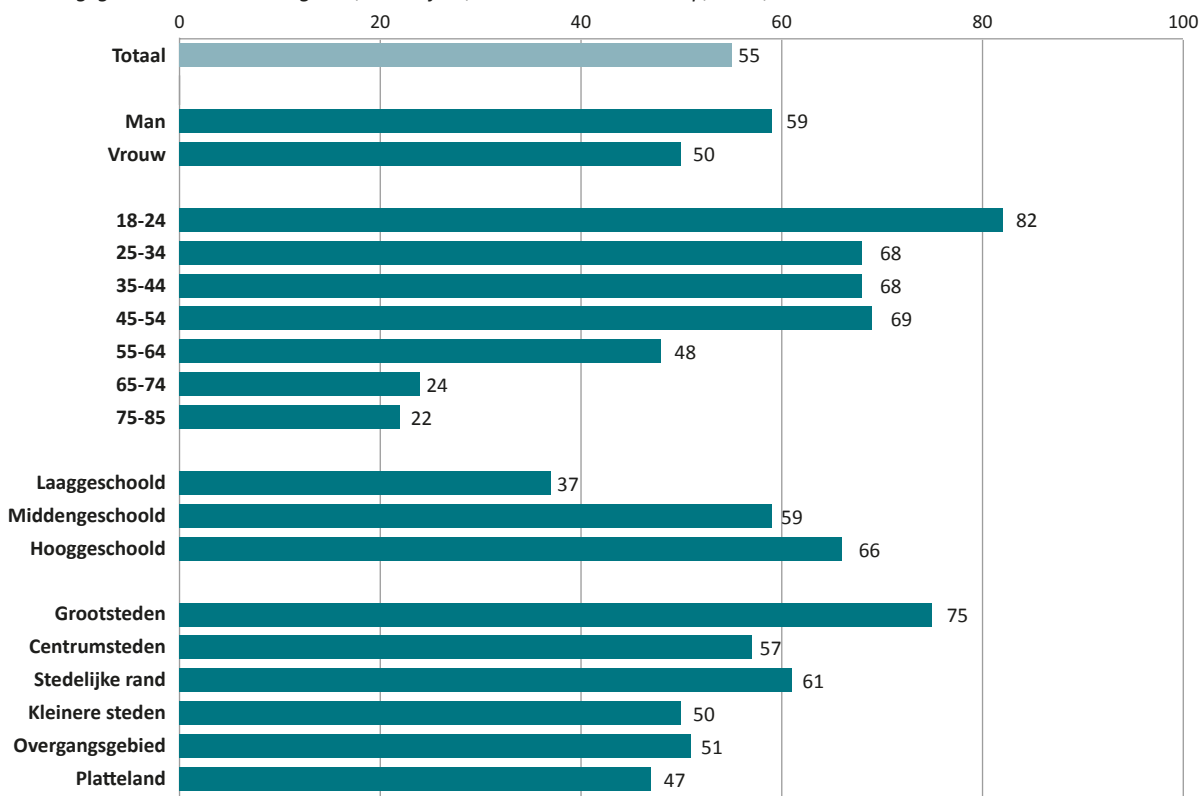
Bron: SCV-survey, Statistiek Vlaanderen.

In de SCV-survey werd ook gevraagd naar de frequentie van contact met de personen van een andere herkomst of cultuur die men persoonlijk kent. Daaruit blijkt dat 55% van alle respondenten tussen 18 en 85 jaar aangeeft minstens wekelijks contact te hebben met deze personen. Ook hier blijken dezelfde groepen

vaker frequent contact te hebben dan andere groepen: mannen hebben vaker minstens wekelijks contact dan vrouwen, jongeren vaker dan ouderen, hoogopgeleiden vaker dan laagopgeleiden en personen die wonen in de grootsteden vaker dan personen in minder verstedelijkt gebied.

Figuur 5.1.1.c: Frequentie van contact met personen van andere herkomst

Aandeel personen met minstens wekelijks contact met een persoon van een andere herkomst of cultuur, naar geslacht, leeftijd, scholingsgraad en urbanisatiegraad, 18-85 jaar, Vlaamse Gemeenschap, 2017, in %

Bron: SCV-survey, Statistiek Vlaanderen.

5.1.2. Samenstelling van de buurt

Gevraagd naar de bevolkingssamenstelling van de buurt waarin men woont, geeft in 2017 de helft van de respondenten aan te wonen in een buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst. Een derde geeft aan te wonen in een buurt met meer personen van Belgische herkomst dan van buitenlandse herkomst en ruim 1 op de 10 in een buurt met ongeveer evenveel personen van buitenlandse als van Belgische herkomst. De overige 6% woont in een buurt met meer personen van buitenlandse dan van Belgische herkomst. Tegenover 2011 is het aandeel personen dat aangeeft te wonen in een buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst duidelijk gedaald.

Als gevraagd wordt naar de ideale buurt scoren de buurten met bijna alleen personen van Belgische herkomst duidelijk lager dan bij de huidige buurtsamenstelling. Dat is ook het geval bij de buurten met meer personen van buitenlandse dan van Belgische herkomst. Het aandeel van de buurten met meer of evenveel personen van Belgische herkomst dan/als personen van buitenlandse herkomst scoren hoger. Het aandeel van de buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst als ideale buurt is tussen 2011 en 2017 duidelijk afgenomen.

Figuur 5.1.2.a: Samenstelling van de buurt

Bevolkingsamenstelling van de huidige en ideale buurt, 18-85 jaar, Vlaamse Gemeenschap, 2011 en 2017, in %

	Huidige buurt		Ideale buurt	
	2011	2017	2011	2017
Bijna alleen personen van Belgische herkomst	58	50	51	35
Personen van Belgische herkomst > personen van buitenlandse herkomst	30	35	35	41
Personen van Belgische herkomst ≈ personen van buitenlandse herkomst	8	8	13	21
Personen van buitenlandse herkomst > personen van Belgische herkomst	4	6	1	2

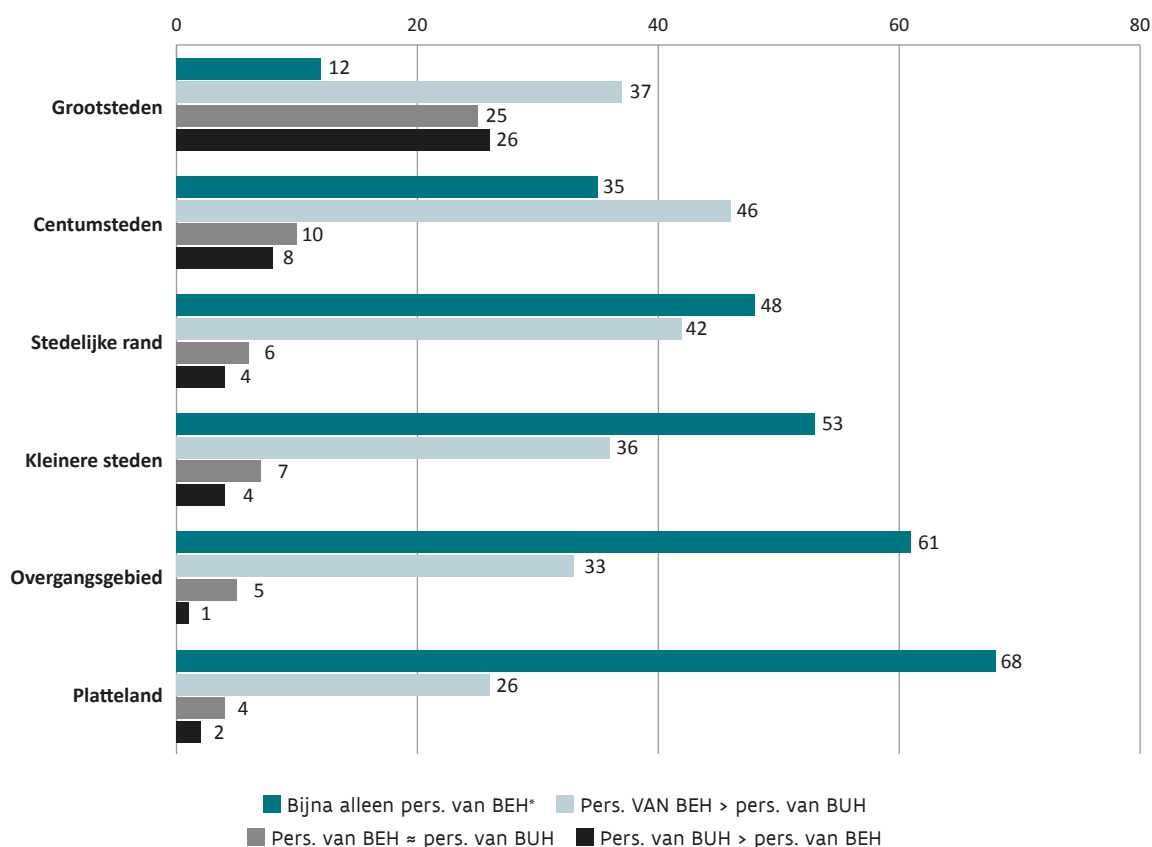
Bron: SCV-survey, Statistiek Vlaanderen.

De samenstelling van de buurt verschilt sterk naar verstedelijkingsgraad. In de grootsteden woont ongeveer 1 op de 10 inwoners in een buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst. In de centrumsteden gaat het om een derde van de inwoners. Op het platteland loopt

dat op tot 7 op de 10 inwoners. De helft van de inwoners in de grootsteden woont in een buurt met minstens evenveel personen van Belgische herkomst als van buitenlandse herkomst. Op het platteland gaat het slechts om 6% van de bevolking.

Figuur 5.1.2.b: Samenstelling van de buurt naar verstedelijking

Bevolkingsamenstelling van de huidige buurt naar urbanisatiegraad, 18-85 jaar, Vlaamse Gemeenschap, 2017, in %

* BEH = personen van Belgische herkomst, BUH = personen van buitenlandse herkomst.

Bron: SCV-survey, Statistiek Vlaanderen.

5.2. HOUDING TEGENOVER VREEMDELINGEN EN MIGRATIE

Bronnen

De **Survey Sociaal-Culturele Verschuivingen in Vlaanderen (SCV-survey)** van **Statistiek Vlaanderen** (voorheen Studiedienst Vlaamse Regering) peilt jaarlijks via een face to face-enquête bij een representatief staal van de meerderjarige Nederlandstalige bevolking van het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest naar waarden, houdingen en gedragingen met betrekking tot maatschappelijke en beleidsrelevante thema's (circa 1.500 respondenten). Daarbij wordt ook periodiek gevraagd naar de houding tegenover vreemdelingen en migratie. Aangezien attitudes aan de basis liggen van discriminerend gedrag is het belangrijk om de aanwezigheid van vooroordelen en negatieve gevoelens ten aanzien van kansengroepen na te gaan en te zien of deze gevoelens toe- of afnemen. Over de jaren heen is de leeftijdsafbakening van de door de SCV-survey bevroegde populatie gewijzigd. In 2009 werd de bovengrens van 85 jaar geschrapt. Om de vergelijkbaarheid over de jaren heen te garanderen wordt in dit deel enkel gekeken naar de leeftijdsgroep van 18 tot 85 jaar.

De **European Social Survey (ESS)** maakt het mogelijk om de houding tegenover vreemdelingen en migratie Europees te vergelijken. De ESS is een tweejaarlijkse survey bij ongeveer 50.000 respondenten in bijna 30 Europese landen. In België gaat het om een face to face-enquête bij circa 1.800 respondenten, waarvan ongeveer 1.100 in het Vlaamse Gewest, 500 in het Waalse Gewest en 200 in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Voor zowel de SCV-survey als de European Social Survey geldt dat er geen specifieke inspanningen werden gedaan om de relatief hogere non-respons-graad bij de groep personen van buitenlandse herkomst tegen te gaan.

Daarnaast werd telkens gebruik gemaakt van een Nederlandstalige vragenlijst waardoor personen van buitenlandse herkomst die onvoldoende Nederlands kennen, automatisch afvallen als mogelijke respondenten. Met deze elementen dient men bij de interpretatie van de resultaten zeker rekening te houden.

Er dient ook benadrukt te worden dat de hier gepresenteerde surveyresultaten onderhevig zijn aan de gebruikelijke statistische foutenmarge. De vermelde percentages moeten gezien worden als schattingen van de overeenkomstige populatieparameters binnen een bepaald betrouwbaarheidsinterval. Dit betrouwbaarheidsinterval is groter naarmate de steekproef waarop de percentages berekend worden, kleiner is. Om een vlotte leesbaarheid van de tekst te garanderen, worden deze intervallen hier niet vermeld.

De resultaten van de survey **Samenleven in Diversiteit (SID-survey)** met betrekking tot de houding tegenover migratie en samenleven in diversiteit worden hier niet besproken. Daarvoor wordt verwezen naar de samen met deze monitor uitgegeven [aparte publicatie over de SID-survey](#). Deze grootschalige bevestiging van bijna 4.500 personen van Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst werd in 2017 georganiseerd door het Agentschap Binnenlands Bestuur en Statistiek Vlaanderen. In deze survey werd aandacht besteed aan aspecten van de diverse samenleving die in administratieve data en algemene bevolkingssurveys veelal onderbelicht blijven en werden specifieke technieken gehanteerd om de relatief hoge non-respons bij de groep personen van buitenlandse herkomst te verlagen. In de SID-survey werden volgende aspecten over de houding tegenover migratie

en samenleven in diversiteit bevraagd:

- Houding tegenover diversiteit;
 - Houding tegenover het kunnen behouden van de eigen cultuur;
 - Houding tegenover de eigen gemeenschap;
- Houding tegenover personen van bepaalde herkomstgroepen als nieuwe bureu;
 - Houding tegenover personen met bepaalde godsdienst als nieuwe bureu.

Vaststellingen

5.2.1. Houding tegenover vreemdelingen en migratie

In de SCV-survey wordt aan de respondenten gevraagd in welke mate ze het helemaal eens, eens, noch eens/noch oneens, oneens of helemaal oneens zijn met een aantal stellingen over vreemdelingen en migratie. Vier van deze stellingen werden al verschillende keren opgenomen in vorige edities van de SCV-survey. In 2017 werden vijf nieuwe stellingen toegevoegd over de houding tegenover personen van buitenlandse herkomst.

Uit de resultaten van 2017 blijkt dat ruim de helft van de bevolking de aanwezigheid van andere culturen een verrijking vindt voor onze samenleving. Daar staat tegenover dat 14% van de bevolking migranten niet vertrouwt en dat 3 op de 10 van oordeel zijn dat migranten

profiteren van de sociale zekerheid. Ruim 3 op de 10 Vlamingen vinden dat migranten een bedreiging zijn voor onze cultuur en gebruiken.

Uit de cijfers blijkt daarnaast dat 4 op de 10 personen vinden dat er in België te veel personen van buitenlandse herkomst wonen. Tegelijk vinden 6 op de 10 het geen probleem als er in het huis naast hen een gezin uit een andere cultuur zou komen wonen. Een vijfde vindt dat personen van buitenlandse herkomst in ons land te weinig kansen krijgen. En tot slot: terwijl 6 op de 10 Vlamingen vinden dat personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen thuis hun eigen cultuur en manier van leven moeten kunnen behouden, gaat iets minder dan 1 op de 10 akkoord met het behoud van de eigen cultuur en manier van leven op school of op het werk.

Figuur 5.2.1.a: Houding tegenover migranten en personen van buitenlandse herkomst

Aandeel personen dat het (helemaal) eens, noch eens noch oneens en (helemaal) oneens is met de stellingen, 18-85 jaar, Vlaamse Gemeenschap, 2017, in %

	(Helemaal) eens	Noch eens, noch oneens	(Helemaal) oneens	Weet niet/geen antwoord
De aanwezigheid van verschillende culturen is een verrijking voor onze samenleving.	55	26	19	1
Migranten zijn over het algemeen niet te vertrouwen.	14	30	56	1
Migranten komen hier profiteren van onze sociale zekerheid.	30	33	37	0
Migranten zijn een bedreiging voor onze cultuur en gebruiken.	33	29	38	1
Er wonen in België te veel personen van buitenlandse herkomst.	40	28	31	0
Ik zou het oké vinden als er in het huis naast mij een gezin uit een andere cultuur komt wonen.	61	20	19	0
In België krijgen personen van buitenlandse herkomst te weinig kansen.	22	26	51	1
Personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen, moeten thuis hun eigen cultuur en hun manier van leven kunnen behouden.	60	18	21	0
Personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen, moeten op school of op het werk hun eigen cultuur en hun manier van leven kunnen behouden.	8	21	71	0

Bron: SCV-survey, Statistiek Vlaanderen.

Het aandeel personen dat de aanwezigheid van verschillende culturen beschouwt als een verrijking voor onze samenleving is de voorbije 20 jaar duidelijk toegenomen. Tegelijk is ook het aandeel personen dat vindt dat migranten niet te vertrouwen zijn en dat zij hier komen

profiteren van de sociale zekerheid afgenomen. Het aandeel personen dat akkoord gaat met de stelling dat migranten een bedreiging vormen voor onze cultuur en gebruiken, is na een stijging tot 2008 in de jaren daarna weer gedaald.

Figuur 5.2.1.b: Evolutie van de houding tegenover migranten

Aandeel personen dat het (helemaal) eens is met de stellingen, 18-85 jaar, Vlaamse Gemeenschap, 1998-2017, in %

	1998	2002	2004	2008	2011	2013	2015	2016	2017
De aanwezigheid van verschillende culturen is een verrijking voor onze samenleving.	42	47	52	51	47	49	54	52	55
Migranten zijn over het algemeen niet te vertrouwen.	22	26	26	25	25	23	13	13	14
Migranten komen hier profiteren van onze sociale zekerheid.	49	46	46	49	46	44	33	32	30
Migranten* zijn een bedreiging voor onze cultuur en gebruiken.	29	34	41	42	39	38	31	37	33

* Tot en met 2008 werd bij deze stelling de term 'moslims' gebruikt in plaats van 'migranten'.

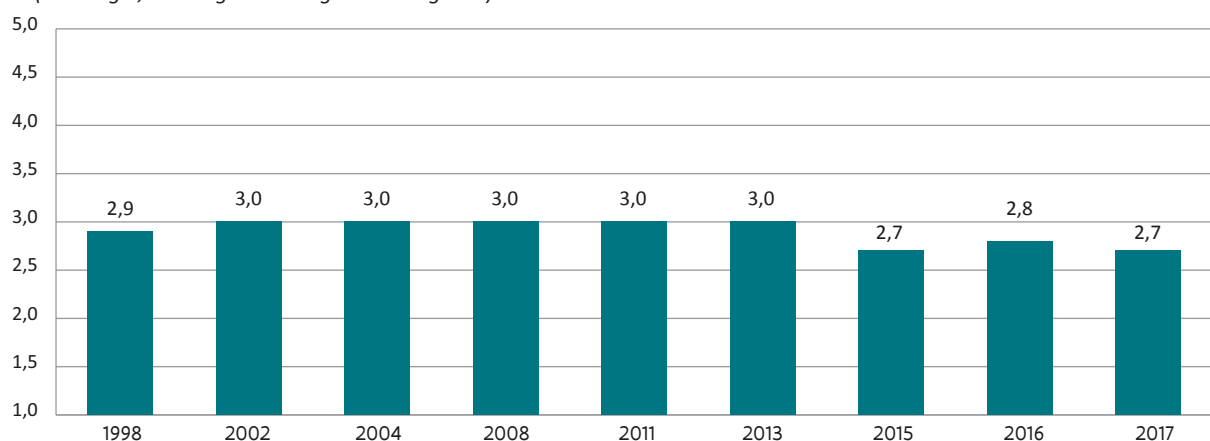
Bron: SCV-survey, Statistiek Vlaanderen.

Op basis van de scores op de 4 stellingen kan een algemene 'intolerantie-index' berekend worden. Voor de constructie van deze samengestelde variabele wordt per respondent de gemiddelde score op de 4 stellingen berekend. Dat resulteert in een index met een schaal van 1 tot 5. Hoe hoger de score, hoe negatiever de houding

tegenover vreemdelingen en migratie. Globaal genomen is de houding van de Vlamingen tegenover vreemdelingen tussen 1998 en 2013 nagenoeg stabiel gebleven. In 2015 is de houding significant positiever geworden. Dat wordt bevestigd in de resultaten van de metingen in 2016 en 2017.

Figuur 5.2.1.c: Evolutie van de houding tegenover migranten: intolerantie-index

Samengestelde index op basis van de 4 stellingen uit figuur 5.2.1.b, 18-85 jaar, Vlaamse Gemeenschap, 1998-2017, schaal van 1 tot 5 (hoe hoger, hoe negatiever tegenover migratie)

Bron: SCV-survey, Statistiek Vlaanderen.

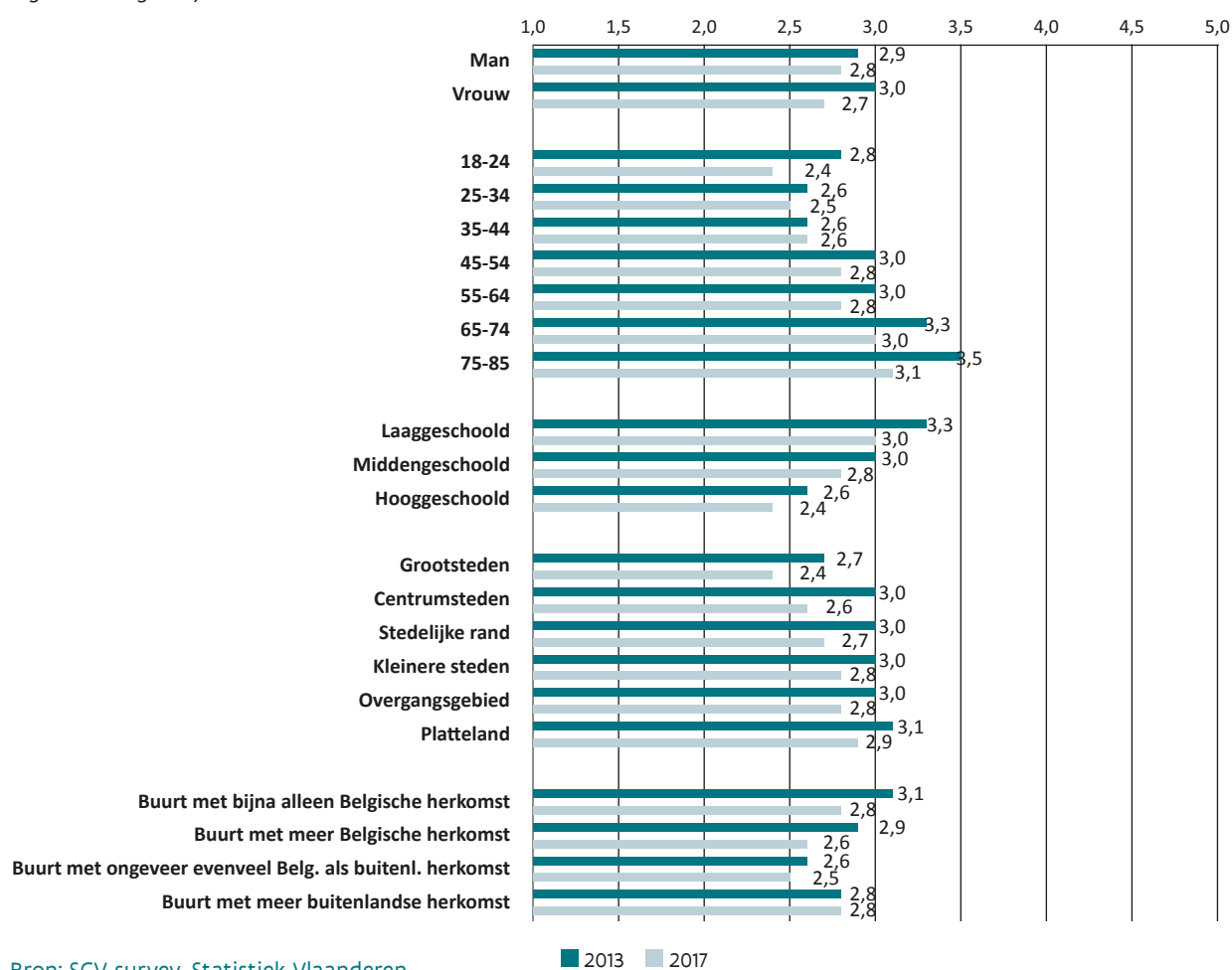
De intolerantie neemt toe met de leeftijd en neemt af naarmate men hoger opgeleid is. Inwoners van de grootsteden zijn het meest tolerant. Ook hangt de samenstelling van de buurt samen met de houding tegenover migratie: personen die wonen in een gemengde buurt zijn toleranter dan personen die wonen in een buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst of met meer personen van

buitenlandse dan van Belgische herkomst. Het gaat telkens om significante verschillen. Enkel het verschil naar geslacht is niet significant.

De positieve evolutie in de houding tegenover migratie en vreemdelingen vanaf 2015 komt terug bij nagenoeg alle gepresenteerde opdelingen naar geslacht, leeftijd, opleiding, verstedelijingsgraad en samenstelling van de buurt.

Figuur 5.2.1.d: Houding tegenover migranten naar achtergrondkenmerken

Samengestelde index op basis van de 4 stellingen uit figuur 5.2.1.b naar geslacht, leeftijd, scholingsgraad, urbanisatiegraad, samenstelling van de buurt, 18-85 jaar, Vlaamse Gemeenschap, 2013 en 2017, schaal van 1 tot 5 (hoe hoger, hoe negatiever tegenover migratie)

Bron: SCV-survey, Statistiek Vlaanderen.

In de SCV-survey van 2017 werden voor het eerst ook een aantal stellingen opgenomen over vluchtelingen en asielzoekers. 7 op de 10 Vlamingen vinden dat mensen die vluchten voor oorlog en geweld toelating moeten krijgen om in België te verblijven. Tegelijk is een derde het eens met de stelling dat asielzoekers die

naar ons land komen om het economisch beter te hebben, geen toestemming moeten krijgen om zich hier te vestigen. 6 op de 10 zijn het oneens met de stelling dat wij niet genoeg zouden doen om asielzoekers zich hier thuis te laten voelen. Een ongeveer even grote groep vindt dat asielzoekers voldoende menselijk behandeld

worden door de autoriteiten van ons land. Bijna 7 op de 10 vinden niet dat België meer vluchtelingen zou moeten opnemen. Tegelijk zijn 6 op de 10 het oneens met de stelling dat België de grenzen zou moeten sluiten voor vluchtelingen.

Ook hier is de houding algemeen genomen positiever bij de jongere leeftijdsgroepen, bij hoogopgeleiden en bij inwoners van de grootsteden en andere steden. Naar geslacht blijkt er geen verschil.

Figuur 5.2.1.e: Houding tegenover vluchtelingen en asielzoekers

Aandeel personen dat het (helemaal) eens, noch eens noch oneens en (helemaal) oneens is met de stellingen, 18-85 jaar, Vlaamse Gemeenschap, 2017, in %

	(Helemaal) eens	Noch eens, noch oneens	(Helemaal) oneens	Weet niet/geen antwoord
Mensen die vluchten voor oorlog en geweld in hun land moeten toelating krijgen om in België te verblijven.	69	21	10	0
Asielzoekers die naar ons land komen om het economisch beter te hebben, mogen geen toestemming krijgen om zich hier te vestigen.	33	35	32	0
Wij doen niet genoeg om asielzoekers zich hier thuis te laten voelen.	15	24	60	1
Asielzoekers worden voldoende menselijk behandeld door de autoriteiten van ons land.	58	29	11	2
België moet meer vluchtelingen opnemen dan het nu doet.	9	23	67	1
België zou de grenzen moeten sluiten voor vluchtelingen.	20	22	57	1

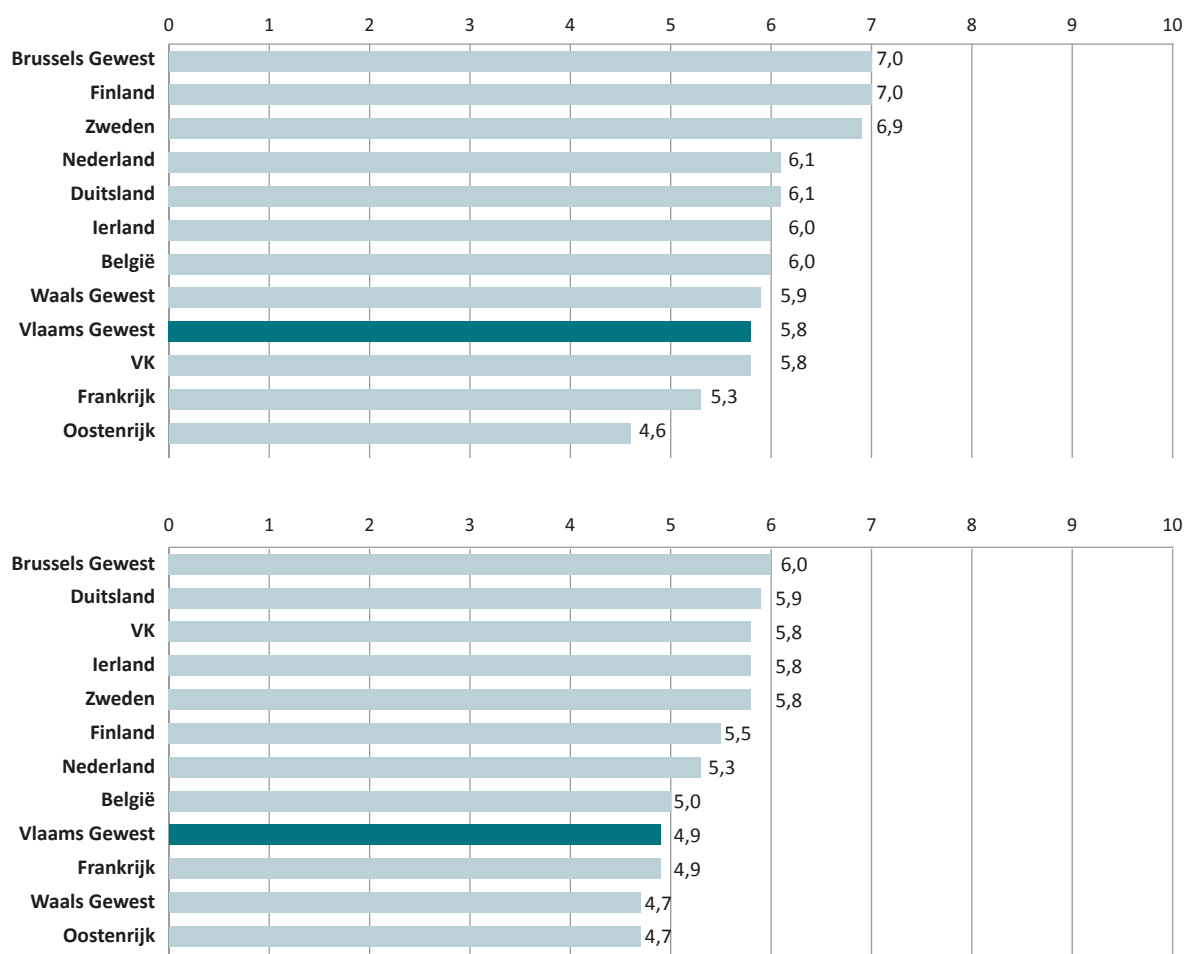
Bron: SCV-survey, Statistiek Vlaanderen.

De resultaten van de European Social Survey (ESS) maken het mogelijk om internationaal te vergelijken. Aan de ESS-respondenten werden in 2016 een aantal stellingen voorgelegd over migranten. Er werd hen gevraagd aan te geven via een schaal van 0 tot 10 hoe ze tegenover die stellingen staan. Op basis daarvan kan een gemiddelde score per land of gewest weergegeven worden. Op de stelling dat migranten een ondermijning of een verrijking vormen voor het culturele leven, haalt het Vlaamse Gewest een score in de lagere middenmoot

van de EU15-landen waar data voor beschikbaar zijn en Belgische gewesten. Het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, Finland en Zweden voeren op die stelling de rangschikking aan. Ook op de stelling dat migranten slecht of goed zijn voor de economie, haalt het Vlaamse Gewest een plaats in de lagere middenmoot. Opvallend is dat Duitsland hier samen met het Brusselse Gewest de rangschikking aanvoert, terwijl het op de voorgaande stelling pas een 5de plaats haalt in de rangschikking van landen met de meest positieve houding.

Figuur 5.2.1.f: Houding tegenover migratie Europees vergeleken

Houding tegenover de stelling 'het culturele leven in het land is over het algemeen ondermijnd of verrijkt door mensen uit andere landen die in het land zijn komen wonen' (boven) en tegenover de stelling 'het is over het algemeen goed of slecht voor de economie van het land dat mensen uit andere landen in het land komen wonen' (onder), EU15-landen waar data voor beschikbaar zijn en Belgische gewesten, 2016, gemiddelde score op schaal van 0 (negatieve houding) tot 10 (positieve houding)

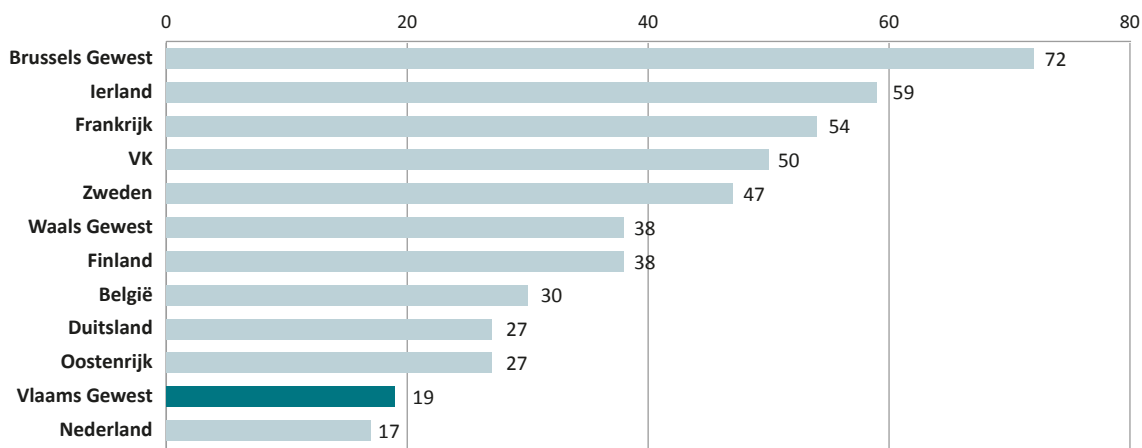
Bron: ESS, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Ook de houding tegenover vluchtelingen en asielzoekers werd bevestigd in de European Social Survey van 2016. Daaruit blijkt een groter verschil tussen de landen dan bij de stellingen over migratie in het algemeen. In Ierland vinden 6 op de 10 personen dat de overheid soepel zou moeten zijn bij de beoordeling van asielaanvragen. In Nederland gaat het om 2 op de 10.

Het Vlaamse Gewest scoort beperkt hoger dan Nederland en bekleedt daarmee een plaats bij de EU15-landen met de laagste steun voor een soepel asielbeleid. Daartegenover staat dat het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest nog hoger scoort dan Ierland, het EU15-land met de grootste steun voor een soepel asielbeleid.

Figuur 5.2.1.g: Houding tegenover vluchtelingen en asielzoekers Europees vergeleken

Houding tegenover de stelling 'de overheid zou soepel moeten zijn bij het beoordelen van asielaanvragen', EU15-landen waar data voor beschikbaar zijn en Belgische gewesten, 2016, % personen dat het (helemaal) eens is

Bron: ESS, bewerking Statistiek Vlaanderen.

5.3. DISCRIMINATIE

Bronnen

Om de bestaande discriminatie tegenover vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen in beeld te brengen, wordt hier enkel gefocust op de discriminatiemeldingen bij Unia (Interfederaal Gelijkekansencentrum). Men moet bij de interpretatie van deze cijfers enerzijds rekening houden met het feit dat vele discriminatiepraktijken niet gemeld worden aan Unia en dat anderzijds niet elke melding betrekking heeft op een effectieve discriminatiepraktijk.

Unia rapporteert jaarlijks over het aantal meldingen over discriminatie op basis van (onder meer) raciale discriminatiegronden of geloof/levensbeschouwing. Het gaat om alle contactnames met Unia of met één van de 13 Vlaamse Meldpunten Discriminatie die sinds begin 2014 tot het Interfederaal Gelijkekansencentrum behoren. Meldingen hebben betrekking op (vermoedelijke) discriminatie, haatboodschappen of haatmisdrijven, alle vragen over de toepassing van de antidiscriminatiewetgeving, opmerkingen over actuele gebeurtenissen,... Een melding kan betrekking hebben op zowel raciale discriminatiegronden als op geloof/levensbeschouwing. In dat geval worden ze maar één keer geteld in de hier gepresenteerde cijfers. De melder is niet noodzakelijk slachtoffer van de vermeende discriminatie.

In de survey **Samenleven in Diversiteit (SID-survey)** werd discriminatie niet bevestigd, wel mogelijk opgelopen negatieve ervaringen op school of tijdens een opleiding, op of door het werk, in de openbare ruimte (op straat of in het verkeer) of bij het zoeken naar werk of een huurhuis. De resultaten van deze bevestiging worden hier niet besproken. Daarvoor wordt verwezen naar de samen met deze monitor uitgegeven [aparte publicatie over de SID-survey](#). Deze grootschalige bevestiging van bijna 4.500 personen van Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst werd in 2017 georganiseerd door het Agentschap Binnenlands Bestuur en Statistiek Vlaanderen. In deze survey werd aandacht besteed aan aspecten van de diverse samenleving die in administratieve data en algemene bevestigingssurveys veelal onderbelicht blijven en werden specifieke technieken gehanteerd om de relatief hoge non-respons bij de groep personen van buitenlandse herkomst te verlagen.

Vaststellingen

5.3.1 Meldingen over discriminatie

In 2016 kwamen bij Unia (met inbegrip van de Vlaamse Meldpunten) in totaal 1.361 Nederlandstalige meldingen binnen over discriminatie op basis van raciale discriminatiegronden of geloof/levensbeschouwing. Dit is een lichte stijging tegenover de 1.209 meldingen in 2015. In de periode 2010-2016 kwamen het meeste meldingen binnen in 2011. De meldingen die binnenkomen hebben vooral betrekking op media en internet, goederen en diensten

(huisvesting, horeca, socio-culturele activiteiten, ...) en werk.

Bij Unia komen niet alleen Nederlandstalige meldingen binnen maar ook meldingen in het Frans, het Engels en in andere talen. In 2016 gebeurde 56% van alle meldingen in het Nederlands, 41% in het Frans en 2% in het Engels. Merk op dat de taal van de melding geen uitsluitel geeft over de plaats van de feiten waarop de melding betrekking heeft.

Figuur 5.3.1.a: Aantal Nederlandstalige meldingen over discriminatie

Aantal Nederlandstalige meldingen over discriminatie op basis van raciale gronden of geloof/levensbeschouwing per domein bij Unia, 2010-2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Media/internet	464	820	434	443	613	400	439
Goederen en Diensten	270	278	309	248	229	235	272
Werk	272	262	279	232	242	232	262
Samenleving	151	167	178	104	121	124	143
Onderwijs	93	114	106	77	55	80	76
Diverse activiteiten	36	72	81	61	63	35	67
Politie en Justitie	74	74	69	66	56	58	53
Andere	52	90	67	26	22	33	33
Sociale Bescherming	13	28	29	19	20	12	16
Totaal	1.425	1.905	1.552	1.276	1.421	1.209	1.361

Bron: Unia.

Hoofdstuk 6. MAATSCHAPPELIJKE POSITIE VAN DE BEVOLKING VAN BUITENLANDSE HERKOMST

6.1. TEWERKSTELLING EN ARBEID

- **Bevolking op arbeidsleeftijd**
 - **Werkzaamheidsgraad**
 - **Statuut en tewerkstellingspositie**
 - **Tewerkstelling bij de overheid**
 - **Werkloosheid**
 - **Niet-beroepsactieven**
 - **Werkintensiteit van het huishouden**
-

Bronnen

De tewerkstellingspositie wordt op basis van verschillende bronnen in kaart gebracht: op basis van de gegevens van de **Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK-survey)** van het Belgische statistiekbureau **Statbel** en op basis van de administratieve gegevens van het **Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB)** van de **Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ)**. De EAK-surveygegevens maken het mogelijk internationaal te vergelijken. De administratieve KSZ-gegevens zijn gebaseerd op informatie over nagenoeg de gehele bevolking waardoor gedetailleerde informatie over subgroepen beschikbaar is. Bij de werkloosheidscijfers wordt daarnaast ook gebruik gemaakt van de gegevens over de niet-werkende werkzoekenden van de **Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB)**. Bij de werkdensiteit van het huishouden worden niet alleen gegevens gebruikt van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de KSZ, maar voor de Europese vergelijking ook gegevens van de **European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC-survey)** van het Belgische statistiekbureau **Statbel**. Ten slotte worden gegevens gepresenteerd van de **dienst Diversiteitsbeleid** van de Vlaamse overheid en van het **Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de KSZ** over de herkomst van het personeel van respectievelijk de Vlaamse overheidsdiensten en van de 308 Vlaamse gemeenten.

De **EAK- en EU-SILC-gegevens** kunnen opgedeeld worden naar huidige nationaliteit (Belg, EU zonder België, niet-EU) en geboorteland (België, EU zonder België, buiten de EU).

Voor zowel de EAK- als de EU-SILC-survey geldt dat er geen specifieke inspanningen werden

gedaan om de relatief hogere non-responsgraad bij de groep personen van buitenlandse herkomst tegen te gaan. Ook kan het interview bij beide surveys enkel afgelegd worden in het Nederlands, Frans, Duits of Engels waardoor personen van buitenlandse herkomst die geen enkele van deze talen beheersen, automatisch afvallen als mogelijke respondenten. Met deze elementen dient men bij de interpretatie van de resultaten rekening te houden.

De hier gepresenteerde EAK- en EU-SILC-surveyresultaten zijn daarnaast onderhevig aan de gebruikelijke statistische foutenmarge. De vermelde percentages moeten gezien worden als schattingen van de overeenkomstige populatieparameters binnen een bepaald betrouwbaarheidsinterval. Dit betrouwbaarheidsinterval is groter naarmate de steekproef waarop de percentages berekend worden, kleiner is. Om een vlotte leesbaarheid van de tekst en figuren te garanderen, worden deze intervallen hier niet vermeld.

In de EAK-survey van 2016 werden in het Vlaamse Gewest in totaal 28.100 personen tussen 20 en 64 jaar bevraagd. Daarvan zijn er circa 1.290 personen met een EU-nationaliteit (zonder België) en 860 personen met een niet-EU-nationaliteit. Naar geboorteland gaat het om 1.370 personen geboren in de EU buiten België en 2.250 personen geboren buiten de EU.

In de EU-SILC-steekproef van 2016 zijn er bij de ruim 5.800 bevraagde personen van 18 jaar en ouder in het Vlaamse Gewest circa 210 personen met een EU-nationaliteit (zonder België) en 130 personen met een niet-EU-nationaliteit opgenomen. Naar geboorteland gaat het om ongeveer 260 personen geboren in de EU buiten België en circa 320 personen geboren buiten de EU. Bij de

groep personen met een niet-EU-nationaliteit is het aantal respondenten in de EU-SILC-survey relatief klein zodat enige voorzichtigheid geboden is bij de interpretatie van de gegevens.

De administratieve gegevens van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB) van de **KSZ** kunnen opgedeeld worden naar herkomst. Dat is mogelijk door een koppeling van de gegevens van het Rijksregister over de nationaliteitshistoriek van een persoon en diens ouders aan de gegevens van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming. Om de herkomst van een persoon te bepalen worden vier criteria in rekening gebracht: de huidige nationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de vader en de geboortenationaliteit van de moeder. Strikt genomen gaat het niet om de geboortenationaliteit, maar om de eerste in het Rijksregister gekende nationaliteit. Is één van deze vier criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst. Deze operationalisering is gebaseerd op de doelgroep zoals omschreven in artikel 3 van het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse Integratie- en Inburgeringsbeleid en volgt zo de uniforme herkomstdefinitie zoals afgesproken binnen de Vlaamse overheid.

Aangezien niet voor alle personen over alle gebruikte criteria (huidige of geboortenationaliteit van de persoon zelf en geboortenationaliteit van de ouders) gegevens zijn opgenomen in het Rijksregister, is het zo dat voor een deel van de bevolking geen buitenlandse herkomst wordt gevonden maar dat de nationaliteitshistoriek van deze groep onvolledig is. In de praktijk gaat het vooral om oudere personen met een Belgische huidige nationaliteit en Belgische geboortenationaliteit waarvoor geen informatie bekend is over de geboortenationaliteit van de ouders. Aangezien de grote meerderheid van deze groep geboren is vóór 1970 en de mogelijkheden voor vreemdelingen en hun nakomelingen om de Belgische nationaliteit te verwerven

tot de jaren 1990 beperkt waren, kan er vanuit gegaan worden dat de grote meerderheid van deze groep personen van Belgische herkomst zijn. Daarom worden de personen behorend tot deze groep hier beschouwd als personen van Belgische herkomst. Begin 2016 ging het in het Vlaamse Gewest om 7,6% van de bevolking van 18 tot en met 64 jaar. Het aandeel van deze groep in de totale bevolking neemt elk jaar af. Begin 2009 ging het nog om 14,9% van de bevolking van 18 tot 64 jaar.

Om de personen van buitenlandse herkomst op te delen naar herkomstgroep wordt gewerkt met een cascadesysteem. Er wordt eerst gekeken naar de geboortenationaliteit van de vader. Is dat een vreemde nationaliteit, dan wordt de persoon ingedeeld in de herkomstgroep die met die vreemde nationaliteit overeenkomt. Is de geboortenationaliteit van de vader onbekend of Belgisch dan wordt gekeken naar de geboortenationaliteit van de moeder. Is die onbekend of Belgisch dan wordt gekeken naar de geboortenationaliteit van de persoon zelf. Is die onbekend of Belgisch wordt gekeken naar de huidige nationaliteit van de persoon.

Volgende herkomstgroepen worden gehanteerd:

- **België** (inclusief de groep personen zonder buitenlandse herkomst maar met onvolledige nationaliteitshistoriek)
- **EU:**
 - **Buurlanden:** Nederland, Frankrijk, Duitsland en Luxemburg;
 - **West- en Noord-EU15-landen (W- en N-EU15):** Ierland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Denemarken, Zweden en Finland;
 - **Zuid-EU15-landen:** Italië, Spanje, Portugal en Griekenland;
 - **EU12/EU13-landen:** Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië, Bulgarije, Roemenië, Malta, Cyprus en Kroatië (vanaf 2014).
(Vanaf 2014 gaat het om de EU13-landen, zijnde de EU12-landen plus Kroatië).

- **Niet-EU:**
 - **Europa niet-EU:** Zwitserland, Noorwegen, Albanië, Wit-Rusland, Kosovo, Moldavië, Rusland, Bosnië, Oekraïne, Liechtenstein, Andorra, Monaco, San Marino, Macedonië, Kroatië (tot en met 2013), IJsland, Servië en Montenegro;
 - **Turkije:**
 - **Maghreb-landen:** Marokko, Algerije, Tunesië, Libië en Mauritanië;
 - **DR Congo, Burundi en Rwanda (DR C, B, R);**
 - **Overig Azië:** Aziatische landen zonder Turkije;
 - **Overig Afrika:** Afrikaanse landen zonder Maghreb-landen;
 - **Noord-Amerika en Oceanië (N-Amerika en Oc.):** Canada, Verenigde Staten van Amerika, Mexico en alle landen van Oceanië;
 - **Zuid- en Midden-Amerika (Z- en M-Amerika):** alle Amerikaanse landen zonder Canada, Verenigde Staten van Amerika en Mexico;
 - **Ander en onbekend (Ander en onb.):** personen met een Rijksregistercode die niet eenduidig aan een bepaald land kan worden toegewezen zoals 'staatloos', personen waarvan de nationaliteit 'nog niet definitief is bewezen' en personen met een onbekende buitenlandse nationaliteit.

De administratieve KSZ-gegevens betreffen niet enkel de personen ingeschreven in het bevolkingsregister en het vreemdelingenregister, maar ook de personen ingeschreven in het wachtregister. Met personen die onwettig in het land verblijven, wordt hier geen rekening gehouden.

Ook de niet-werkende werkzoekenden van de **VDAB** kunnen worden ingedeeld naar herkomst-regio. Bij de bepaling van de origine van de niet-werkende werkzoekenden wordt door de VDAB wel enkel gekeken naar de huidige nationaliteit en de vorige nationaliteit(en) van de

persoon zelf (men gaat maximaal 3 nationaliteiten terug). Met de geboortenationaliteit van de ouders wordt in tegenstelling tot bij de KSZ dus geen rekening gehouden.

Aangezien de methode van dataverzameling, de gebruikte definities, de afbakening van de bevolking op arbeidsleeftijd en de operationalisering van herkomst verschillen, kunnen de cijfers op basis van de EAK-, KSZ-, VDAB- en EU-SILC-gegevens niet onderling met elkaar vergeleken worden.

De gegevens over de herkomst van het Vlaamse overheidspersoneel zijn gebaseerd op een geanonimiseerde en geautomatiseerde telling van de **dienst Diversiteitsbeleid**. De dienst Diversiteitsbeleid bezorgt daartoe de rijksregisternummers van de personeelsleden aan het Rijksregister. Het Rijksregister bepaalt op basis van de huidige en geboortenationaliteit van het personeelslid en de geboortenationaliteit van de ouders de herkomst van het personeelslid en bezorgt die gegevens op een geaggregeerde en geanonimiseerde manier terug aan de dienst Diversiteitsbeleid. Sinds eind 2016 wordt hierbij de uniforme herkomstdefinitie gehanteerd zoals afgesproken binnen de Vlaamse overheid. Is de huidige nationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de persoon en/of de geboortenationaliteit van minstens 1 van de ouders een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst.

Ook over de herkomst van de personeelsleden van de lokale overheden zijn gegevens beschikbaar, verzameld door **Statistiek Vlaanderen**. De gebruikte herkomstdefinitie is dezelfde als diegene gebruikt door de dienst Diversiteitsbeleid (uniforme herkomstdefinitie zoals afgesproken binnen de Vlaamse overheid) maar de methode van dataverzameling verschilt. Er worden geen rijksregistergegevens doorgegeven aan het Rijksregister. In plaats daarvan worden voor elke gemeente 3 ondernemingsnummers aan de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid

bezorgd: 1 nummer voor de gemeentediensten in strikte zin, 1 nummer voor het OCMW en 1 nummer voor de politiezone waartoe de gemeente behoort. Aan de hand van deze nummers heeft de KSZ zicht op de personeelsleden van de 308 gemeenten en kan met behulp van de huidige en geboortenationaliteit van het personeelslid en de geboortenationaliteit van de ouders de herkomst van de personeelsleden bepaald worden. Die gegevens worden door de KSZ op een geaggregeerde en geanonimiseerde manier aan Statistiek Vlaanderen bezorgd.

De resultaten van de survey **Samenleven in Diversiteit (SID-survey)** met betrekking tot tewerkstelling worden hier niet besproken. Daarvoor wordt verwezen naar de samen met deze monitor uitgegeven [aparte publicatie over de SID-survey](#). Deze grootschalige bevraging van bijna 4.500 personen van Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst werd in 2017 georganiseerd door het Agentschap Binnenlands Bestuur en Statistiek Vlaanderen. In deze survey werd aandacht besteed aan aspecten van de diverse samenleving die in administratieve data en algemene bevolkingssurveys veelal onderbelicht blijven en werden specifieke technieken

gehanteerd om de relatief hoge non-respons bij de groep personen van buitenlandse herkomst te verlagen.

In de SID-survey werden volgende tewerkstellingsaspecten bevraagd:

- Activiteitenstatus;
- Werkintensiteit van het gezin;
- Loontrekkenden en zelfstandigen;
- Gemiddeld aantal gewerkte uren per week;
- Type arbeidscontract;
- Al dan niet werk zoeken;
- Aantal jaren werkend in België;
- Tevredenheid over het huidige werk;
- Overeenkomst werk en opleidingsniveau;
- Redenen om niet voltijds te werken;
- Waardering krijgen op het werk;
- Diversiteit van de contacten op of door het werk;
- Negatieve ervaringen op of door het werk;
- Zoektocht naar werk;
- Opleiding volgens tijdens het zoeken naar (ander) werk;
- Negatieve ervaringen bij de zoektocht naar werk (frequentie en redenen).

Vaststellingen

6.1.1. Bevolking op arbeidsleeftijd

Volgens de EAK-survey waren er in 2016 circa 3,8 miljoen inwoners op arbeidsleeftijd (tussen 20 en 64 jaar) in het Vlaamse Gewest. Dat zijn er 153.000 meer dan in 2006 (+4,2%). Deze toename is niet bij alle bevolkingsgroepen even groot. Bij de personen met een vreemde nationaliteit ligt die toename vele malen hoger dan bij de personen met Belgische nationaliteit

(respectievelijk +57% en +1%). Bij de niet-EU-burgers (+84%) is de stijging nog groter dan bij de EU-burgers (+42%). Die stijgingen zijn bij de vrouwen telkens groter dan bij de mannen. Alles samen zijn er in 2016 binnen de bevolking op arbeidsleeftijd 179.000 personen met een EU-nationaliteit en 128.000 personen met een nationaliteit van buiten de EU.

Figuur 6.1.1.a: Bevolking op arbeidsleeftijd naar nationaliteit op basis van EAK-survey

Evolutie van de bevolking op arbeidsleeftijd naar huidige nationaliteit*, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2006-2016, jaargemiddelde, in aantal x 1.000

		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006-2016 in %
Totaal	België	3.464	3.471	3.511	3.519	3.527	3.518	3.536	3.529	3.520	3.509	3.506	+1,2
	EU	126	134	129	131	143	152	143	163	168	176	179	+42,3
	Niet-EU	69	81	72	81	84	104	107	104	112	122	128	+83,9
Mannen	België	1.748	1.751	1.770	1.778	1.779	1.778	1.785	1.776	1.776	1.773	1.767	+1,1
	EU	67	74	69	68	75	77	73	86	87	89	94	+40,8
	Niet-EU	34	37	36	39	42	50	53	52	53	57	60	+75,8
Vrouwen	België	1.716	1.720	1.740	1.741	1.748	1.741	1.751	1.752	1.744	1.736	1.739	+1,3
	EU	59	60	60	63	68	75	71	77	81	87	85	+44,1
	Niet-EU	35	44	36	42	43	54	54	51	59	65	68	+91,7

* In 2006 slaat EU op EU25, van 2007 tot 2012 op EU27, vanaf 2013 op EU28.

Bron: Statbel, EAK-survey, bewerking Steunpunt Werk/Departement WSE.

Het aantal personen geboren in het buitenland binnen de bevolking op arbeidsleeftijd ligt hoger dan het aantal personen met een huidige vreemde nationaliteit. In 2016 gaat het om 186.000 personen geboren binnen de EU (buiten België) en 327.000 personen geboren buiten de EU. Ook deze groepen zijn tegenover 2006 sterk in omvang toegenomen. Terwijl het aantal

personen op arbeidsleeftijd geboren in België lichtjes afnam, is het aantal personen geboren buiten de EU met 84% toegenomen. Bij de personen geboren binnen de EU gaat het over een toename van 29%. Ook hier ligt die toename telkens iets hoger bij de vrouwen dan bij de mannen.

Figuur 6.1.1.b: Bevolking op arbeidsleeftijd naar geboorteland op basis van EAK-survey

Evolutie van de bevolking op arbeidsleeftijd naar geboorteland*, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2006-2016, jaargemiddelde, in aantal x 1.000

		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2006-2016 in %
Totaal	België	3.337	3.411	3.381	3.363	3.370	3.358	3.348	3.342	3.339	3.317	3.299	-1,1
	EU	144	119	149	149	161	159	164	174	178	191	186	+28,9
	Niet-EU	178	155	180	220	223	258	275	279	283	299	327	+83,6
Mannen	België	1.693	1.731	1.712	1.702	1.710	1.705	1.699	1.694	1.696	1.687	1.675	-1,1
	EU	71	60	74	73	79	74	77	86	85	89	90	+27,1
	Niet-EU	86	72	89	109	107	127	134	134	135	143	156	+82,0
Vrouwen	België	1.644	1.680	1.670	1.661	1.660	1.653	1.648	1.648	1.644	1.629	1.624	-1,2
	EU	73	60	75	75	82	85	86	88	93	103	96	+30,8
	Niet-EU	93	83	91	110	116	131	141	145	148	156	171	+85,0

* In 2006 slaat EU op EU25, van 2007 tot 2012 op EU27, vanaf 2013 op EU28.

Bron: Statbel, EAK-survey, bewerking Steunpunt Werk/Departement WSE.

Ook de administratieve KSZ-gegevens wijzen op een bevolking op arbeidsleeftijd van 3,8 miljoen begin 2016. Tussen 2009 en 2016 is de totale bevolking op arbeidsleeftijd volgens de KSZ-gegevens toegenomen met ongeveer 97.000 personen (+2,6%). Deze groei is echter het resultaat van een negatieve groei bij de bevolking van Belgische herkomst (-4,2%) en een positieve groei bij de buitenlandse herkomstgroepen. Bij de personen met EU-herkomst gaat het om een stijging van 30%, bij de personen met een niet-EU-herkomst om een stijging van 54%.

Uitschieter is de groep personen met een herkomst van één van de EU13-landen. Hun aantal binnen de bevolking op arbeidsleeftijd is tussen 2009 en 2016 met 126% gestegen. Naar geslacht blijkt bij de meeste buitenlandse herkomstgroepen de stijging bij de vrouwen iets groter dan bij de mannen. Enkel bij de personen met een EU13-herkomst, met een herkomst van 'overig Azië' en met een herkomst van Zuid- en Midden-Amerika is de stijging relatief gezien groter bij de mannen dan bij de vrouwen.

Figuur 6.1.1.c: Bevolking op arbeidsleeftijd naar herkomst op basis van administratieve KSZ-data

Evolutie van de bevolking op arbeidsleeftijd naar herkomst, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2009-2016, op 1 januari van het jaar, in aantal x 1.000

	Totaal			Mannen			Vrouwen		
	2009	2016	2009-2016 in %	2009	2016	2009-2016 in %	2009	2016	2009-2016 in %
België	3.166	3.032	-4,2	1.601	1.532	-4,3	1.566	1.500	-4,2
Buurlanden	164	181	+10,7	84	91	+8,7	80	90	+12,7
West- en Noord-EU15	19	20	+3,0	10	10	+2,1	9	9	+3,9
Zuid-EU15	65	83	+28,0	35	44	+26,8	30	39	+29,4
EU12/EU13	39	89	+126,4	19	43	+128,9	20	45	+124,1
Europa niet-EU	35	58	+66,4	16	26	+65,2	19	32	+67,5
Turkije	61	78	+27,2	32	40	+27,2	29	38	+27,3
Maghreb	78	109	+39,0	41	56	+36,1	37	53	+42,1
DR Congo, Burundi, Rwanda	11	19	+69,4	5	8	+67,9	6	11	+70,5
Overig Azië	46	86	+86,3	21	43	+106,3	25	42	+69,5
Overig Afrika	19	37	+91,6	10	19	+88,3	9	17	+95,4
Noord-Amerika en Oceanië	5	6	+18,4	3	3	+17,0	3	3	+19,9
Zuid- en Midden-Amerika	11	18	+65,0	4	7	+73,9	7	11	+59,7
Ander en onbekend	4	6	+48,0	2	3	+58,9	2	3	+36,7
Totaal EU (excl. België)	286	372	+29,9	147	188	+28,0	139	184	+31,8
Totaal niet-EU	271	416	+53,6	134	207	+54,8	137	209	+52,4

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

6.1.2. Werkzaamheidsgraad

Volgens de EAK-survey lag de werkzaamheidsgraad van personen tussen 20 en 64 jaar met een niet-EU-nationaliteit in 2016 in het Vlaamse Gewest op 46%. De werkzaamheidsgraad is het aandeel werkenden in de totale bevolking op arbeidsleeftijd. Werkenden zijn in de EAK-survey personen die in de referentieweek van de bevraging minstens 1 uur arbeid hebben verricht. De werkzaamheidsgraad ligt bij niet-EU-burgers 27 procentpunten lager dan bij Belgen en 24 procentpunten lager dan bij personen met een nationaliteit van binnen de Europese Unie (exclusief Belgen). De kloof tussen niet-EU-burgers en Belgen schommelt sinds 2006 tussen 24 en 30 procentpunten.

Door te kijken naar geboorteland in plaats van huidige nationaliteit kan een deel van de

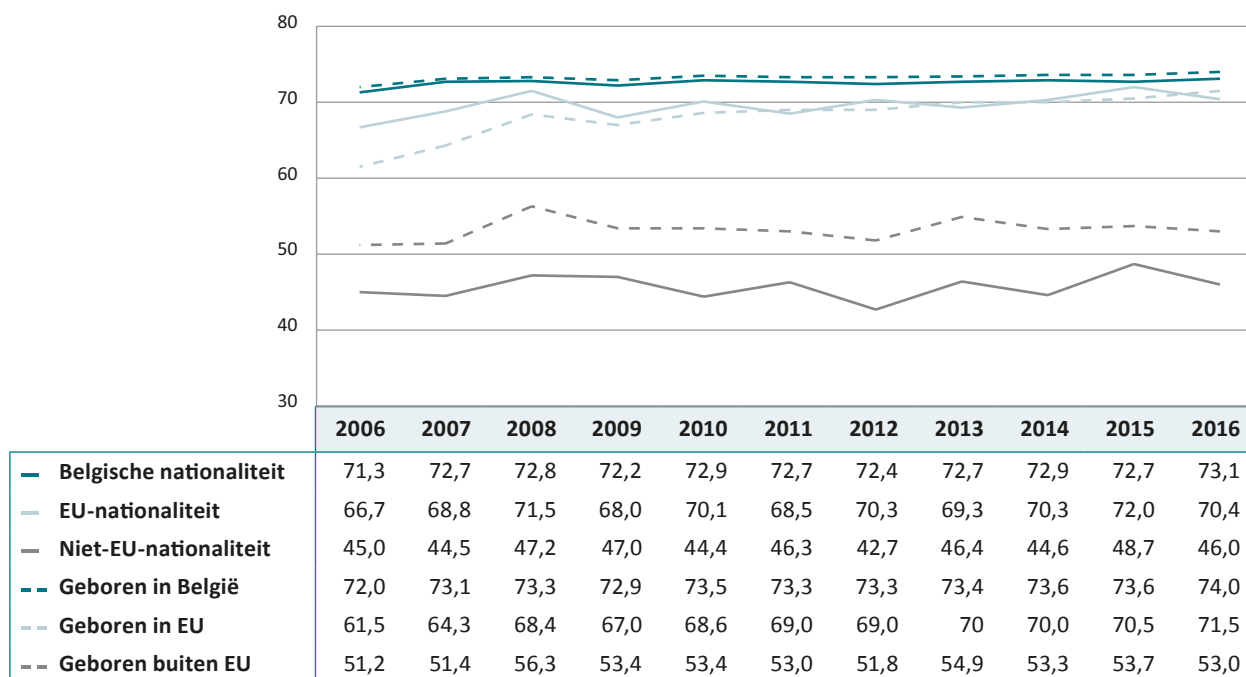
groep personen die in de loop der jaren Belg is geworden, mee in rekening worden gebracht. De werkzaamheidsgraad van personen geboren buiten de Europese Unie (53%) ligt 7 procentpunten hoger dan de werkzaamheidsgraad van personen met een nationaliteit van buiten de EU. Maar ook bij deze groep blijft er nog steeds een kloof van respectievelijk 21 en 19 procentpunten bestaan met de werkzaamheidsgraad van personen geboren in België en personen geboren in de Europese Unie (buiten België). De kloof tussen personen geboren buiten de EU en personen geboren in België schommelt de voorbije jaren steeds rond de 20 procentpunten.

Tussen 2006 en 2016 is de werkzaamheidsgraad van personen met een niet-EU-nationaliteit slechts beperkt toegenomen. Bij personen met een EU-nationaliteit is die toename groter. Een

gelijkaardig verschil is te zien als gekeken wordt van personen geboren in en buiten de EU. naar de evolutie van de werkzaamheidsgraad

Figuur 6.1.2.a: Werkzaamheidsgraad op basis van EAK-survey

Werkzaamheidsgraad naar huidige nationaliteit en geboorteland*, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2006-2016, jaargemiddelde, in %

* In 2006 slaat EU op EU25, van 2007 tot 2012 op EU27, vanaf 2013 op EU28.

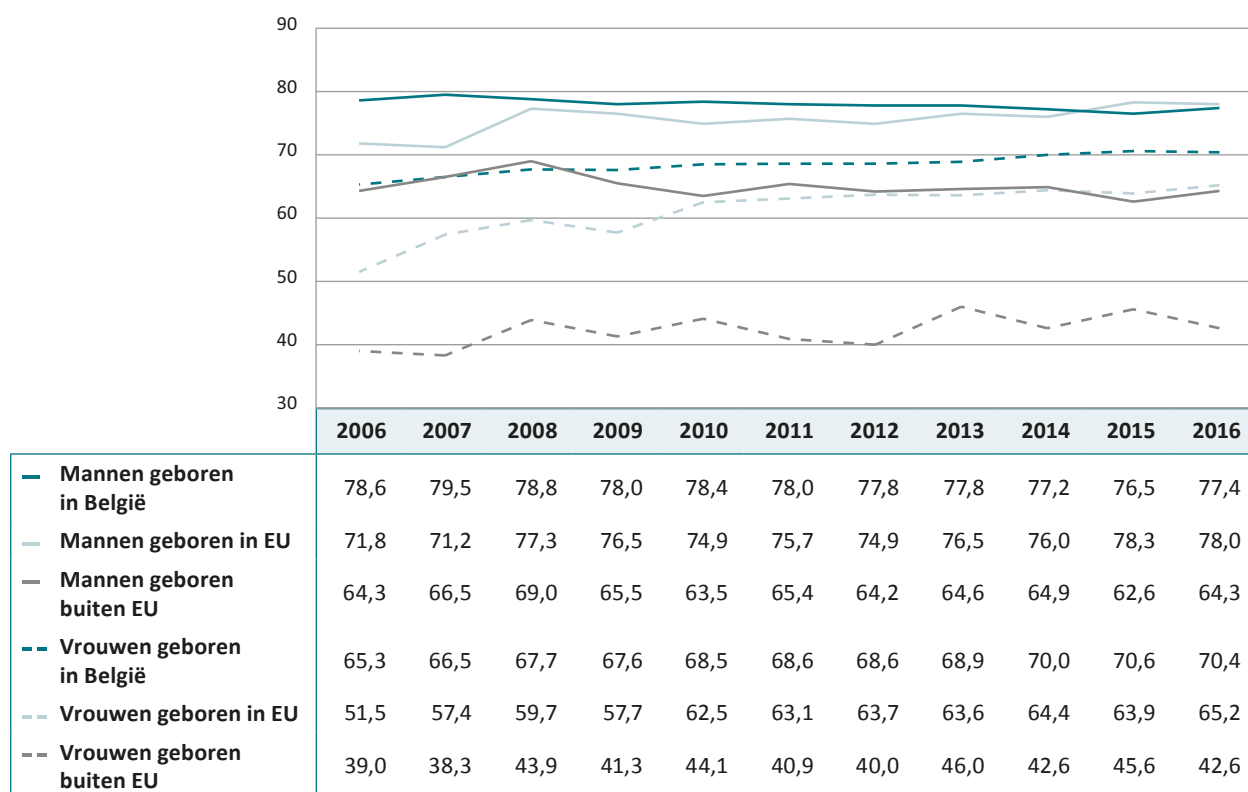
Bron: Statbel, EAK-survey, bewerking Steunpunt Werk/Departement WSE.

Vooraf bij de niet-Europese vrouwen ligt de werkzaamheidsgraad laag. Van de vrouwen geboren buiten de EU is circa 43% aan het werk. Bij de mannen gaat het om 64%. Dat ligt respectievelijk 28 en 13 procentpunten lager dan de vrouwen en mannen geboren in België. De werkzaamheidsgraad van de vrouwen geboren buiten de EU is sinds 2006 wel beperkt gestegen. Bij de mannen geboren buiten de EU is er

na een stijging tot 2008 eerder sprake van een stagnatie van de werkzaamheidsgraad rond 64%. De werkzaamheidsgraad ligt in 2016 bij mannen geboren in de EU ongeveer even hoog als bij mannen geboren in België, terwijl er wel nog een beperkte kloof blijft bestaan tussen vrouwen geboren in de EU en vrouwen geboren in België.

Figuur 6.1.2.b: Werkzaamheidsgraad naar geslacht op basis van EAK-survey

Werkzaamheidsgraad van mannen en vrouwen naar geboorteland*, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2006-2016, jaargemiddelde, in %

* In 2006 slaat EU op EU25, van 2007 tot 2012 op EU27, vanaf 2013 op EU28.

Bron: Statbel, EAK-survey, bewerking Steunpunt Werk/Departement WSE.

Internationale vergelijking maakt duidelijk dat in de meeste EU15-landen de werkzaamheidsgraad van personen geboren buiten de EU hoger ligt dan in Vlaanderen. Enkel in België en de andere Belgische gewesten ligt de werkzaamheidsgraad van personen geboren buiten de EU lager. Ook als gekeken wordt naar het verschil tussen

de werkzaamheidsgraad van personen geboren in het land en de werkzaamheidsgraad van personen geboren buiten de EU, scoort Vlaanderen niet goed. Enkel in België in zijn geheel is dat verschil (uitgedrukt in procentpunten) nog groter dan in Vlaanderen.

Figuur 6.1.2.c: Werkzaamheidsgraad Europees vergeleken

Werkzaamheidsgraad van personen geboren in het land en personen geboren buiten de EU28 en verschil tussen beide werkzaamheidsgraden, 20-64 jaar, EU15-landen* en Belgische gewesten, 2016, jaargemiddelde, in %

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Vershil in ppt. tussen (2) en (1)
Portugal	70,3	71,2	0,9
Italië	61,5	61,3	-0,2
Griekenland	56,3	54,8	-1,5
Spanje	64,4	59,6	-4,8
VK	78,3	69,6	-8,7
Ierland	70,9	61,9	-9,0
Luxemburg	69,7	59,9	-9,8
Denemarken	79,1	63,4	-15,7
Oostenrijk	77,2	60,1	-17,1
Frankrijk	72,0	54,5	-17,5
Brussels Gewest	63,7	45,5	-18,2
Waals Gewest	65,5	46,9	-18,6
Zweden	84,8	64,9	-19,9
Nederland	79,5	58,9	-20,6
Finland	74,3	53,4	-20,9
Vlaams Gewest	74,0	53,0	-21,0
België	70,2	49,1	-21,1
EU15	72,5	61,1	-11,4

* Geen cijfers beschikbaar voor Duitsland.

Bron: Eurostat, EAK/LFS-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Bij de administratieve KSZ-data zijn werkenden personen die werken in loondienst (zowel in de privésector als in de overheidssector), personen die tewerkgesteld zijn als zelfstandige, personen die tewerkgesteld zijn als helper bij een zelfstandige en personen die tegelijk werken in loondienst én als zelfstandige of helper bij een zelfstandige.

Uit de absolute cijfers over het aantal werkenden blijkt dat het aantal werkenden van Belgische herkomst op arbeidsleeftijd (20 en 64

jaar) tussen 2009 en 2016 is gedaald met bijna 3%. Bij alle buitenlandse herkomstgroepen is in dezelfde periode het aantal werkenden in absolute cijfers duidelijk gestegen. Relatief gezien loopt die stijging uiteen van bijna 8% bij de personen van West- en Noord-EU-herkomst tot 161% bij de personen van EU12/EU13-herkomst. Algemeen genomen gaat het bij de personen van EU-herkomst om een toename van 41%, bij de personen van niet-EU-herkomst om een stijging van 56%.

Figuur 6.1.2.d: Werkende bevolking naar herkomst op basis van administratieve KSZ-data

Evolutie van de werkenden naar herkomst, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2009-2016, op 1 januari van het jaar, in aantal x 1.000

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2009-2016 in %
België	2.327,1	2.309,8	2.313,9	2.304,8	2.293,0	2.276,3	2.270,5	2.268,1	-2,5
Buurlanden	86,4	87,4	90,4	93,1	95,3	97,1	100,0	103,3	+19,5
West- en Noord-EU15	10,1	10,1	10,2	10,4	10,4	10,5	10,7	10,9	+7,5
Zuid-EU15	40,1	40,9	43,0	45,0	46,9	48,6	50,9	52,8	+31,4
EU12/EU13	21,9	25,6	30,8	36,5	42,1	45,8	51,3	57,1	+161,0
Europa niet-EU	17,7	18,9	22,0	24,4	25,5	26,4	28,0	29,8	+68,4
Turkije	29,7	30,4	33,3	35,4	36,1	36,6	38,4	40,3	+35,7
Maghreb	38,4	39,7	43,4	46,3	48,1	50,0	52,9	55,9	+45,7
DR Congo, Burundi, Rwanda	6,0	6,5	7,4	8,0	8,4	8,8	9,3	10,0	+67,0
Overig Azië	23,4	25,0	27,6	30,5	33,1	35,2	37,6	40,4	+72,7
Overig Afrika	9,7	10,7	12,4	13,8	14,6	15,5	16,8	18,4	+88,4
Noord-Amerika en Oceanië	2,1	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,5	2,6	+23,7
Zuid- en Midden-Amerika	5,6	6,0	6,7	7,4	7,9	8,4	9,0	9,9	+77,0
Ander en onbekend	2,5	2,5	2,7	2,8	2,9	3,1	3,2	3,3	+31,5
Totaal EU (excl. België)	158,5	164,1	174,4	185,0	194,7	202,0	212,9	224,0	+41,3
Totaal niet-EU	135,1	141,9	157,7	171,0	179,0	186,4	197,7	210,6	+55,8

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Wat de werkzaamheidsgraad betreft bevestigen de administratieve gegevens van de KSZ in grote lijnen de bevindingen van de EAK-survey. Er bestaat een duidelijk verschil tussen de werkzaamheidsgraad van personen van Belgische herkomst en de werkzaamheidsgraad van personen van buitenlandse herkomst, vooral dan personen afkomstig van buiten de EU. In 2016 lag de werkzaamheidsgraad bij de personen van Belgische herkomst op 75%. Dat is 15 procentpunten hoger dan bij personen met een EU-herkomst en 24 procentpunten hoger dan bij personen met een niet-EU-herkomst. Bij de relatief lage werkzaamheidsgraad van de personen met een EU-herkomst dient opgemerkt te worden dat een deel van deze groep tewerkgesteld is als uitgaande grensarbeider, als werknemer van een organisatie of onderneming die geen bijdragen verschuldigd is aan de Belgische sociale zekerheid of als Europees ambtenaar en daardoor door de KSZ niet beschouwd wordt als werkend. Mogelijk is dit ook een verklaring voor het feit dat de werkzaamheid duidelijk lager ligt bij personen afkomstig van de buurlanden en

de West- en Noord-EU-landen dan bij de personen afkomstig van de Zuid-EU15-landen en de EU12-landen en voor de relatief lage werkzaamheidsgraad van personen met een herkomst van Noord-Amerika en Oceanië. Bij alle niet-EU-groepen ligt de werkzaamheidsgraad net boven of onder 50%.

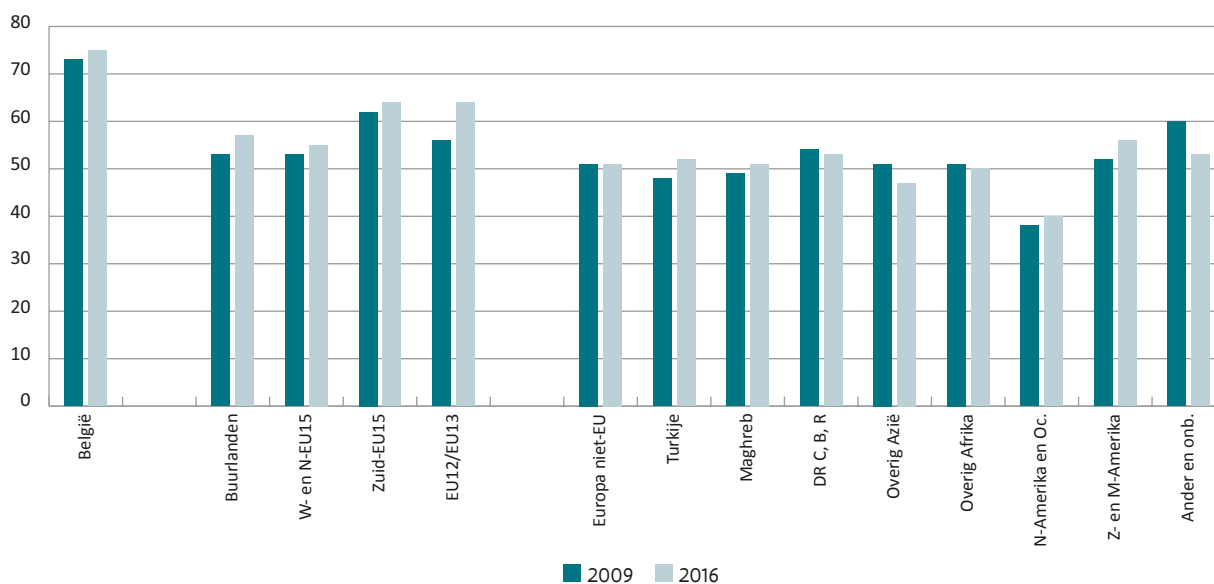
Bij de personen van Belgische herkomst is de werkzaamheidsgraad op een kleine daling na tussen 2009 en 2010 en een stagnatie in de periode 2012-2014 in de overige jaren telkens gestegen. Dat patroon komt ook terug bij de personen van niet-EU-herkomst, al was bij deze groep de daling na 2009 wel duidelijk groter en hield deze ook langer aan. Bij de personen van EU-herkomst is de werkzaamheidsgraad in nagenoeg de hele periode duidelijk gestegen. Algemeen genomen is de werkzaamheidsgraad bij de personen van Belgische herkomst met 1,3 procentpunten gestegen, bij de EU-groepen met 4,9 procentpunten en de niet-EU-groepen met 0,7 procentpunten.

Meer specifiek valt op dat bij een aantal herkomstgroepen de werkzaamheidsgraad duidelijk meer gestegen is dan bij andere groepen. De stijging is veruit het grootst bij de personen met een EU12/EU13-herkomst (+9 ppt.). Daarna volgen de personen met een herkomst uit de buurlanden en uit Zuid- en Midden-Amerika

(telkens +4 ppt.), uit Turkije (+3 ppt.), uit de Maghreb en uit de West- en Noord-EU15-landen (telkens +2 ppt.). Bij de personen met herkomst uit overig Azië (-4 ppt.), overig Afrika en DR Congo, Burundi en Rwanda (telkens -1 ppt.) is de werkzaamheidsgraad (beperkt) gedaald.

Figuur 6.1.2.e: Werkzaamheidsgraad op basis van administratieve KSZ-data

Werkzaamheidsgraad per herkomstgroep, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2009-2016, op 1 januari van het jaar, in %

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2009-2016 in ppt.
België	73,5	73,3	73,7	73,9	73,9	73,9	74,3	74,8	+1,3
Buurlanden	52,8	52,6	53,5	54,3	54,9	55,2	56,2	57,0	+4,2
West- en Noord-EU15	53,0	52,7	52,6	52,5	53,0	53,6	54,4	55,4	+2,3
Zuid-EU15	62,2	61,3	62,3	62,9	62,9	63,0	63,5	63,8	+1,7
EU12/EU13	55,9	57,0	59,1	60,7	62,3	62,0	63,0	64,5	+8,5
Europa niet-EU	50,7	47,5	43,1	44,7	46,0	47,5	49,5	51,3	+0,6
Turkije	48,5	47,6	49,5	50,6	49,9	49,3	50,4	51,7	+3,2
Maghreb	49,0	47,7	49,1	49,7	49,3	49,4	50,5	51,3	+2,4
DR Congo, Burundi, Rwanda	53,8	53,2	51,6	52,3	51,4	51,1	52,4	53,1	-0,8
Overig Azië	50,9	50,2	47,5	48,1	48,2	48,7	49,6	47,2	-3,7
Overig Afrika	51,1	49,9	47,8	48,4	47,5	47,5	49,4	50,2	-0,8
Noord-Amerika en Oceanië	38,3	37,4	38,2	39,0	39,1	39,6	39,9	40,0	+1,7
Zuid- en Midden-Amerika	52,1	51,1	52,7	53,8	53,7	53,7	54,2	55,9	+3,8
Ander en onbekend	60,1	58,0	55,8	55,9	56,1	56,3	55,1	53,5	-6,7
Totaal EU (excl. België)	55,3	55,3	56,3	57,3	58,1	58,3	59,3	60,2	+4,9
Totaal niet-EU	49,8	48,5	48,0	48,9	48,8	49,0	50,2	50,6	+0,7

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

De werkzaamheidsgraad ligt bij alle herkomstgroepen lager bij vrouwen dan bij mannen. Het grootste verschil is te vinden bij de herkomstgroepen van buiten de EU. Daar ligt de werkzaamheidsgraad van vrouwen op 44% in 2016. Dat is 14 procentpunten lager dan bij mannen. De vrouwen met een herkomst van Noord-Amerika en Oceanië, de vrouwen van Turkse herkomst en de vrouwen van Maghrebijnse herkomst scoren het laagst. Bij de personen van Turkse en Maghrebijnse herkomst is de kloof tussen de werkzaamheidsgraad van mannen en vrouwen het grootst (respectievelijk 25% en 23%). Bij alle andere herkomstgroepen is die kloof kleiner dan 10 procentpunten.

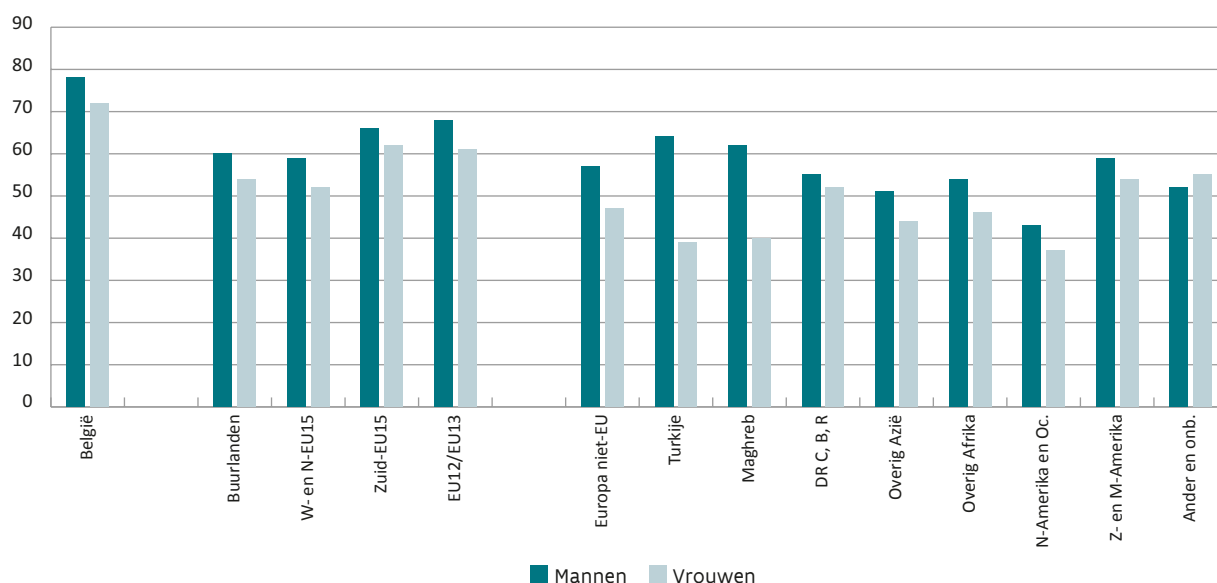
De werkzaamheidsgraad van vrouwen is in de periode 2009-2016 bij alle herkomstgroepen

sterker gestegen dan bij de mannen, waardoor de genderkloof in alle groepen is afgenomen. Bij de vrouwen van EU-herkomst gaat het om een stijging van 7 procentpunten, bij de vrouwen van Belgische herkomst om 4 procentpunten, bij de vrouwen van niet-EU-herkomst om 3 procentpunten. Grootste stijgers zijn de vrouwen met een EU13-herkomst (+11 ppt.). Daarna volgen de vrouwen van Turkse herkomst (+7 ppt.), met herkomst van de buurlanden en met herkomst van Zuid- en Midden-Amerika (telkens +6 ppt.).

Bij de mannen zijn er heel wat herkomstgroepen waar de werkzaamheidsgraad de voorbije jaren is gedaald. Bij de mannen van Belgische herkomst gaat het om een daling van goed 1 procentpunt, bij de mannen van niet-EU-herkomst om een daling van ruim 2 procentpunten.

Figuur 6.1.2.f: Werkzaamheidsgraad naar geslacht op basis van administratieve KSZ-data

Werkzaamheidsgraad van mannen en vrouwen per herkomstgroep, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2016 (grafiek) en evolutie (tabel), op 1 januari van het jaar, in %

	Mannen			Vrouwen		
	2009	2016	2009-2016 in ppt.	2009	2016	2009-2016 in ppt.
België	78,9	77,7	-1,2	68,0	71,9	+3,9
Buurlanden	57,1	59,7	+2,6	48,3	54,3	+6,0
West- en Noord-EU15	58,7	58,6	=	46,9	51,8	+5,0
Zuid-EU15	66,0	65,5	-0,5	57,8	61,9	+4,2
EU12/EU13	62,3	67,7	+5,4	49,9	61,3	+11,4
Europa niet-EU	58,7	56,7	-2,1	43,8	46,7	+2,9
Turkije	63,7	63,6	-0,1	32,1	39,0	+6,9
Maghreb	60,5	62,3	+1,8	36,3	39,8	+3,5
DR Congo, Burundi, Rwanda	56,7	55,0	-1,7	51,6	51,6	=
Overig Azië	58,7	50,8	-7,9	44,4	43,5	-0,9
Overig Afrika	56,4	54,0	-2,5	44,8	46,0	+1,2
Noord-Amerika en Oceanië	43,7	43,3	-0,4	32,8	36,7	+3,9
Zuid- en Midden-Amerika	58,4	58,9	+0,5	48,5	54,1	+5,6
Ander en onbekend	62,2	52,3	-9,9	58,0	54,8	-3,2
Totaal EU (excl. België)	60,0	62,8	+2,9	50,5	57,5	+7,1
Totaal niet-EU	59,9	57,8	-2,2	40,0	43,5	+3,4

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

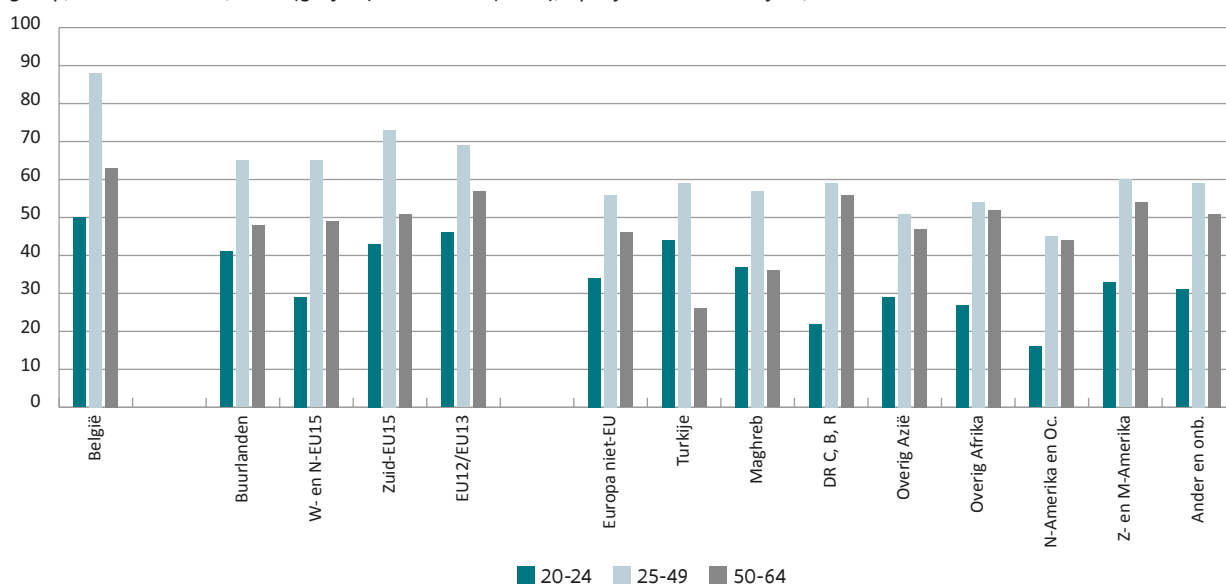
De werkzaamheidsgraad van jongeren (20-24 jaar) ligt over het algemeen duidelijk lager dan bij de andere leeftijdsgroepen omdat een groot aandeel van de 20-24-jarigen nog studeert en dus beschouwd wordt als zijnde niet-beroeps-actief. Maar een lage werkzaamheidsgraad in deze leeftijdsgroep kan ook een gevolg zijn van een relatief hoog aantal werkloze jongeren of jongeren die om een niet-studiegerelateerde reden niet-actief zijn op de arbeidsmarkt. De kloof tussen de werkzaamheidsgraad van jongeren van Belgische herkomst en jongeren van EU-herkomst bedraagt 8 procentpunten. De kloof tussen de jongeren van Belgische herkomst en jongeren van niet-EU-herkomst loopt op tot 16 procentpunten. De werkzaamheidsgraad ligt het laagst bij de jongeren met een herkomst van Noord-Amerika en Oceanië, van

DR Congo, Burundi en Rwanda, van overig Azië en van overig Afrika. Opvallend is wel dat de werkzaamheidsgraad van jongeren tussen 2009 en 2016 bij nagenoeg alle herkomstgroepen gedaald is. Enige uitzondering hierop zijn de jongeren met een EU13-herkomst.

Bij de personen van Belgische herkomst van 50 tot en met 64 jaar ligt de werkzaamheidsgraad in 2016 op 63%. Dat is duidelijk veel hoger dan bij de personen met een Turkse herkomst en de personen met een Maghrebijnse herkomst. De werkzaamheidsgraad van deze leeftijdsgroep is bij alle herkomstgroepen tussen 2009 en 2016 sterk gestegen. Enkel bij de personen met een herkomst van overig Azië blijft die stijging relatief beperkt.

Figuur 6.1.2.g: Werkzaamheidsgraad naar leeftijd op basis van administratieve KSZ-data

Werkzaamheidsgraad van personen van 20 tot en met 24 jaar, van 25 tot en met 49 jaar en van 50 tot en met 64 jaar per herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2016 (grafiek) en evolutie (tabel), op 1 januari van het jaar, in %

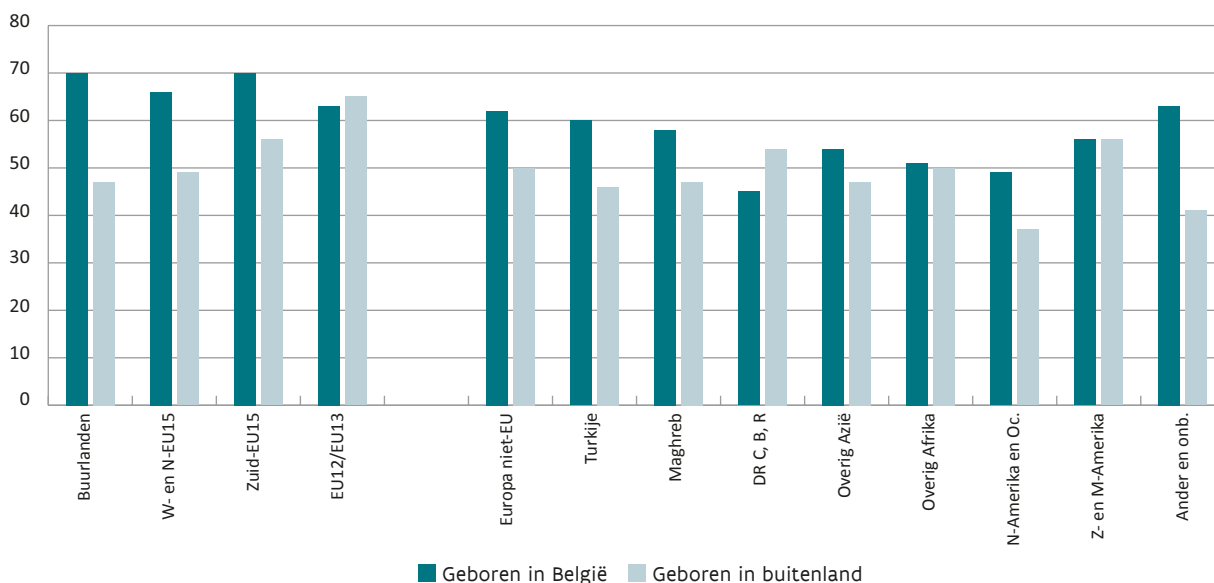

	20-24			25-49			50-64		
	2009	2016	2009-2016 in ppt.	2009	2016	2009-2016 in ppt.	2009	2016	2009-2016 in ppt.
België	57,4	49,6	-7,8	87,9	88,4	+0,5	54,3	62,9	+8,6
Buurlanden	44,8	40,9	-3,9	60,6	64,9	+4,3	38,7	47,7	+9,1
West- en Noord-EU15	32,0	28,9	-3,0	61,3	65,5	+4,1	45,3	49,2	+3,9
Zuid-EU15	48,4	43,0	-5,4	72,4	73,4	+1,0	42,4	50,8	+8,4
EU12/EU13	38,7	46,0	+7,3	61,7	68,6	+6,9	44,3	56,7	+12,4
Europa niet-EU	35,9	34,0	-1,9	56,1	56,3	+0,2	39,9	45,6	+5,7
Turkije	45,5	44,1	-1,4	55,1	59,3	+4,2	15,1	25,9	+10,8
Maghreb	40,6	36,6	-4,0	55,3	57,3	+2,0	24,9	35,7	+10,8
DR Congo, Burundi, Rwanda	28,9	22,3	-6,6	61,5	59,1	-2,4	43,7	55,7	+12,0
Overig Azië	34,0	28,9	-5,0	54,7	51,1	-3,6	46,4	47,3	+0,9
Overig Afrika	38,7	27,0	-11,7	54,2	54,2	=	44,4	52,5	+8,1
Noord-Amerika en Oceanië	16,9	16,4	-0,5	43,8	45,2	+1,3	37,2	43,6	+6,4
Zuid- en Midden-Amerika	39,2	32,5	-6,6	56,3	60,3	+4,0	43,7	54,0	+10,3
Ander en onbekend	46,2	31,2	-15,0	67,4	59,2	-8,2	49,9	51,3	+1,4
Totaal EU (excl. België)	44,0	41,7	-2,2	63,5	67,9	+4,3	40,5	49,8	+9,3
Totaal niet-EU	39,1	33,7	-5,4	55,4	56,1	+0,6	31,7	40,8	+9,1

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Figuur 6.1.2.h: Werkzaamheidsgraad naar geboorteland op basis van administratieve KSZ-data

Werkzaamheidsgraad van personen van buitenlandse herkomst geboren in België en geboren in het buitenland per herkomstgroep, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2016 (grafiek) en evolutie (tabel), op 1 januari van het jaar, in %

	Geboren in België			Geboren in het buitenland		
	2009	2016	2009-2016 in ppt.	2009	2016	2009-2016 in ppt.
Buurlanden	71,6	70,4	-1,1	41,2	47,5	+6,3
West- en Noord-EU15	65,9	65,8	-0,1	47,0	49,1	+2,1
Zuid-EU15	71,7	69,9	-1,8	50,2	56,1	+5,9
EU12/EU13	66,2	63,1	-3,1	53,4	64,6	+11,2
Europa niet-EU	67,0	62,4	-4,6	48,8	50,3	+1,5
Turkije	59,8	60,1	+0,3	43,1	46,0	+2,9
Maghreb	58,6	58,1	-0,5	43,9	46,8	+2,9
DR Congo, Burundi, Rwanda	58,9	45,4	-13,5	53,4	54,2	+0,8
Overig Azië	53,5	53,6	+0,1	50,7	46,6	-4,1
Overig Afrika	55,8	51,4	-4,4	50,9	50,2	-0,7
Noord-Amerika en Oceanië	52,2	49,3	-2,9	34,7	36,8	+2,1
Zuid- en Midden-Amerika	59,9	56,0	-3,9	51,5	55,9	+4,4
Ander en onbekend	63,2	62,7	-0,6	51,9	40,7	-11,2
Totaal EU (excl. België)	70,9	69,6	-1,4	45,3	54,7	+9,5
Totaal niet-EU	59,3	58,2	-1,1	47,1	48,2	+1,1

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Opgesplitst naar geboorteland blijkt de werkzaamheidsgraad bij nagenoeg alle herkomstgroepen duidelijk hoger te liggen bij personen die geboren zijn in België dan bij personen geboren in het buitenland. Enkel bij de personen met een herkomst van DR Congo, Rwanda en Burundi en bij de personen met een EU13-herkomst is dat niet het geval. Algemeen genomen ligt de

werkzaamheidsgraad van personen met een EU-herkomst geboren in België 15 procentpunten hoger dan personen met een EU-herkomst geboren buiten België. Bij de personen met een niet-EU-herkomst ligt de werkzaamheidsgraad van wie geboren is in België 10 procentpunten hoger dan de werkzaamheidsgraad van wie geboren is in het buitenland.

6.1.3. Statuut en tewerkstellingspositie

Op basis van de administratieve KSZ-gegevens kan ook gekeken worden naar de verschillen tussen de herkomstgroepen inzake aandeel loontrekkenden en zelfstandigen, aandeel loontrekkenden per sector, aandeel loontrekkenden per arbeidsregime en aandeel loontrekkenden per dagloonklasse.

Zelfstandigen zijn volgens de KSZ personen die tewerkgesteld zijn als zelfstandige, personen die tewerkgesteld zijn als helper bij een werkgever die het statuut van zelfstandige heeft en personen die tegelijk werken in loondienst en als zelfstandige/helper van een zelfstandige waarbij de voornaamste job wordt uitgeoefend als zelfstandige/helper. Loontrekkenden zijn personen die werken in loondienst (zowel in de privésector als in de overheidssector)

en personen die tegelijk werken in loondienst en als zelfstandige/helper bij een zelfstandige waarbij de voornaamste job wordt uitgeoefend in loondienst.

Het aandeel zelfstandigen in de werkende bevolking ligt bij een aantal buitenlandse herkomstgroepen hoger dan bij de personen van Belgische herkomst: bij de personen afkomstig uit de West- en Noord-EU15-landen, de buurlanden, de EU13-landen, Turkije, overig Azië en Noord-Amerika en Oceanië. Bij de andere herkomstgroepen ligt het aandeel zelfstandigen lager dan bij de personen van Belgische herkomst. De personen uit overig Afrika, uit DR Congo, Rwanda en Burundi en de Maghreb-landen scoren het laagst. Het aandeel zelfstandigen is bij de personen afkomstig uit de EU-landen tussen 2009 en 2016 afgenomen, bij de personen afkomstig uit de niet-EU-landen beperkt toegenomen.

Figuur 6.1.3.a: Loontrekkenden en zelfstandigen naar herkomstgroep

Aandeel loontrekkenden en zelfstandigen per herkomstgroep, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2009 en 2016, op 1 januari van het jaar, in %

	Loontrekkenden			Zelfstandigen		
	2009	2016	2009-2016 in ppt.	2009	2016	2009-2016 in ppt.
België	84,0	83,5	-0,5	16,0	16,5	+0,5
Buurlanden						
West- en Noord-EU15	77,9	80,1	+2,3	22,1	19,9	-2,3
Zuid-EU15	77,5	78,6	+1,2	22,5	21,4	-1,2
EU12/EU13	85,8	85,6	-0,2	14,2	14,4	+0,2
Europa niet-EU	75,9	81,2	+5,2	24,1	18,8	-5,2
Turkije	90,7	88,1	-2,5	9,3	11,9	+2,5
Maghreb	83,7	81,8	-1,9	16,3	18,2	+1,9
DR Congo, Burundi, Rwanda	92,6	91,3	-1,3	7,4	8,7	+1,3
Overig Azië	92,9	93,2	+0,3	7,1	6,8	-0,3
Overig Afrika	76,0	77,4	+1,4	24,0	22,6	-1,4
Noord-Amerika en Oceanië	92,6	93,6	+1,0	7,4	6,4	-1,0
Zuid- en Midden-Amerika	77,0	78,4	+1,4	23,0	21,6	-1,4
Ander en onbekend	90,3	89,0	-1,2	9,7	11,0	+1,2
Totaal EU (excl. België)	84,3	84,6	+0,3	15,7	15,4	-0,3
Totaal niet-EU	79,6	81,6	+2,0	20,4	18,4	-2,0
	87,0	86,3	-0,7	13,0	13,7	+0,7

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

De loontrekkende tewerkstelling kan worden opgedeeld in 4 grote economische sectoren. Deze opdeling is gebaseerd op de door het Steunpunt Werk gebruikte indeling van de NACE-sectoren. De primaire sector omvat de landbouw, bosbouw, visserij en de ontginning van delfstoffen. De secundaire sector bestaat uit de industrie, energie, afvalverwerking en bouw. De tertiaire sector omvat de handel en diensten inclusief transport en logistiek, horeca en toerisme en de uitzendsector. De quartaire sector ten slotte bestaat uit de non-profitsector met de overheidsdiensten, gezondheidszorg, onderwijs en maatschappelijke dienstverlening.

De verdeling van de verschillende herkomstgroepen over de 4 economische sectoren verschilt. Bij nagenoeg alle groepen ligt het aandeel loontrekkenden in de primaire sector lager dan of beperkt hoger dan 1%. Enkel bij de personen afkomstig uit de EU13-landen ligt dat duidelijk hoger (3%).

Het aandeel in de secundaire sector ligt vooral bij de personen van Turkse herkomst opvallend

hoger dan bij de andere herkomstgroepen. Bij de personen met herkomst van DR Congo, Burundi en Rwanda ligt dit aandeel veruit het laagst. Het aandeel loontrekkenden in deze sector is bij alle herkomstgroepen tussen 2009 en 2016 duidelijk gedaald.

Terwijl het aandeel loontrekkenden in de tertiaire sector bij de personen van Belgische herkomst lager ligt dan bij de andere herkomstgroepen, is dat in de quartaire sector net omgekeerd. Bij nagenoeg alle buitenlandse herkomstgroepen ligt het aandeel loontrekkenden in de tertiaire sector tussen 50% en 60%. In de quartaire sector scoren de personen van EU13-herkomst en van Turkse herkomst het laagst. Het aandeel loontrekkenden in de tertiaire sector is bij nagenoeg alle herkomstgroepen gestegen tussen 2009 en 2016. Ook in de quartaire sector is dat bij de meeste groepen het geval, behalve bij de personen met herkomst uit de EU13-landen, uit Europa niet-EU, uit DR Congo, Burundi en Rwanda en uit Zuid- en Midden-Amerika.

Figuur 6.1.3.b: Loontrekkenden per sector naar herkomstgroep

Aandeel loontrekkenden in de 4 grote sectoren per herkomstgroep, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2009 en 2016, op 1 januari van het jaar, in %

	Primaire sector			Secundaire sector		
	2009	2016	2009-2016 in ppt.	2009	2016	2009-2016 in ppt.
België	0,3	0,3	=	23,5	20,8	-2,7
Buurlanden	0,4	0,4	-0,1	23,5	19,3	-4,3
West- en Noord-EU15	0,3	0,4	+0,1	17,3	15,9	-1,5
Zuid-EU15	1,0	0,7	-0,3	27,6	20,2	-7,4
EU12/EU13	3,3	3,3	=	27,4	23,3	-4,1
Europa niet-EU	0,6	0,5	-0,2	22,2	17,8	-4,4
Turkije	2,3	0,8	-1,5	41,0	30,7	-10,3
Maghreb	1,4	0,7	-0,8	26,1	19,4	-6,6
DR Congo, Burundi, Rwanda	0,4	0,2	-0,2	8,5	6,1	-2,4
Overig Azië	2,6	1,3	-1,2	14,4	12,2	-2,2
Overig Afrika	2,4	1,2	-1,2	20,2	14,6	-5,7
Noord-Amerika en Oceanië	0,3	0,1	-0,2	14,8	13,5	-1,3
Zuid- en Midden-Amerika	0,5	0,4	-0,1	14,2	12,4	-1,8
Ander en onbekend	0,2	0,6	+0,4	23,0	16,0	-7,0
Totaal EU (excl. België)	0,9	1,2	+0,2	24,8	20,4	-4,4
Totaal niet-EU	1,6	0,8	-0,8	24,9	18,4	-6,5

	Tertiaire sector			Quartaire sector		
	2009	2016	2009-2016 in ppt.	2009	2016	2009-2016 in ppt.
België	38,8	40,2	+1,4	37,4	38,6	+1,3
Buurlanden	48,3	51,0	+2,7	27,7	29,3	+1,6
West- en Noord-EU15	55,5	54,1	-1,4	26,9	29,6	+2,8
Zuid-EU15	49,7	55,1	+5,4	21,7	24,0	+2,3
EU12/EU13	45,7	59,6	+13,9	23,6	13,8	-9,8
Europa niet-EU	49,4	56,4	+7,0	27,8	25,4	-2,4
Turkije	40,9	49,8	+8,8	15,8	18,7	+3,0
Maghreb	49,9	55,5	+5,5	22,6	24,5	+1,9
DR Congo, Burundi, Rwanda	45,8	50,4	+4,6	45,4	43,3	-2,1
Overig Azië	57,3	59,6	+2,3	25,8	26,9	+1,1
Overig Afrika	50,1	56,9	+6,8	27,3	27,3	=
Noord-Amerika en Oceanië	52,2	51,8	-0,4	32,7	34,5	+1,9
Zuid- en Midden-Amerika	53,7	59,0	+5,3	31,5	28,1	-3,4
Ander en onbekend	47,0	51,9	+4,9	29,7	31,5	+1,8
Totaal EU (excl. België)	48,8	54,3	+5,6	25,5	24,1	-1,4
Totaal niet-EU	49,0	55,2	+6,2	24,4	25,6	+1,2

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Inzake arbeidsregime kan het totaal van de loontrekkenden op basis van de KSZ-gegevens opgedeeld worden in werkenden met een voltijdse arbeidsregeling, werkenden met een deeltijdse regeling en werkenden met een speciaal regime. Het speciale regime heeft betrekking op het werk in korte/onregelmatige contracten (uitzendarbeid, seizoenarbeid, gelegenheidsarbeid in land- en tuinbouw of in de horeca). Vooral

bij de loontrekkenden in een speciaal regime zijn de verschillen opvallend. Het aandeel personen met een niet-EU-herkomst in dit regime ligt 4 keer hoger dan het aandeel personen van Belgische herkomst. Bij de EU-groepen ligt dit aandeel 3 keer hoger dan bij de personen van Belgische herkomst. Bij de EU-groepen ligt het aandeel bij de personen van EU13-herkomst nog duidelijk hoger dan bij de andere groepen.

Figuur 6.1.3.c: Arbeidsregime naar herkomstgroep

Aandeel loontrekkenden met een deeltijds en speciaal arbeidsregime per herkomstgroep, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2009 en 2016, op 1 januari van het jaar, in %

	Deeltijds arbeidsregime			Speciaal arbeidsregime		
	2009	2016	2009-2016 in ppt.	2009	2016	2009-2016 in ppt.
België	30,1	34,3	+4,2	1,7	2,3	+0,6
Buurlanden	29,5	33,2	+3,7	3,9	5,4	+1,4
West- en Noord-EU15	25,9	28,8	+2,9	3,0	4,0	+0,9
Zuid-EU15	27,8	32,0	+4,2	3,7	5,3	+1,7
EU12/EU13	28,2	37,8	+9,6	6,0	8,5	+2,5
Europa niet-EU	29,7	35,9	+6,2	5,7	7,3	+1,6
Turkije	23,2	30,7	+7,5	7,9	9,3	+1,4
Maghreb	24,4	30,4	+6,0	8,2	9,2	+1,0
DR Congo, Burundi, Rwanda	32,0	35,7	+3,7	8,2	9,1	+1,0
Overig Azië	31,9	34,5	+2,6	6,2	7,0	+0,8
Overig Afrika	27,4	33,1	+5,6	12,3	14,5	+2,2
Noord-Amerika en Oceanië	22,7	27,8	+5,1	2,8	3,9	+1,1
Zuid- en Midden-Amerika	36,7	40,3	+3,6	6,2	7,9	+1,8
Ander en onbekend	31,9	31,7	-0,2	3,8	6,8	+3,0
Totaal EU (excl. België)	28,6	33,9	+5,2	4,1	6,1	+2,0
Totaal niet-EU	27,2	32,9	+5,7	7,6	8,9	+1,3

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Ten slotte kunnen de loontrekkenden op basis van de KSZ-gegevens ook opgedeeld worden naar dagloonklasse. Hierbij wordt niet gewerkt met het werkelijke loon, maar met het brutoloon dat de werknemer zou ontvangen wanneer hij of zij de job in kwestie 1 dag voltijds zou uitvoeren.

Er blijkt inzake dagloonklasse een tweedeling tussen de groepen met een Belgische herkomst of een herkomst van de buurlanden of van de andere West- en Noord-EU15-landen enerzijds en de groepen met een EU13-herkomst of een

niet-EU-herkomst anderzijds. Het aandeel van de laagste dagloonklasse ligt bij de EU13- en niet-EU-groepen beduidend hoger. Bij de personen met Belgische herkomst en de personen afkomstig uit de buurlanden of de andere West- en Noord-EU15-landen ligt het aandeel van de hoogste dagloonklasse duidelijk hoger. Uitzondering hierop vormen de personen met een herkomst van Noord-Amerika en Oceanië die als niet-EU-groep een gelijkaardig profiel kennen inzake loon als de personen van Belgisch herkomst, van de buurlanden of van de andere West- en Noord-EU15-landen.

Dat het aandeel in de laagste dagloonklasse tussen 2009 en 2016 is afgenomen en het aandeel in de hoogste dagloonklasse is toegenomen, hangt samen met de algemene stijging van de lonen in deze periode. De loongegevens waarop de verdeling per dagloonklasse in de figuur gebaseerd

is, werden niet gecorrigeerd voor inflatie. Toch valt op dat het aandeel personen in de hoogste dagloonklasse bij de personen van Belgische herkomst veel sterker is gestegen dan bij de andere herkomstgroepen. Bij de personen met een EU13-herkomst is dat aandeel zelfs afgenomen.

Figuur 6.1.3.d: Dagloonklasse naar herkomstgroep

Aandeel loontrekkenden met een bruto dagloon* lager dan 100 euro, tussen 100 en 150 euro en hoger dan 150 euro per herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2009 en 2016, op 1 januari van het jaar, in %

	< 100 euro			100-150 euro			> 150 euro		
	2009	2016	2009-2016 in ppt.	2009	2016	2009-2016 in ppt.	2009	2016	2009-2016 in ppt.
België	34,3	22,7	-11,6	42,4	43,2	+0,8	23,3	34,1	+10,8
Buurlanden	45,4	33,5	-11,9	36,0	42,1	+6,1	18,5	24,4	+5,8
West- en Noord-EU15	38,3	27,6	-10,7	31,7	37,6	+5,9	29,9	34,8	+4,9
Zuid-EU15	51,0	38,9	-12,2	38,2	43,3	+5,1	10,7	17,8	+7,0
EU12/EU13	60,7	58,9	-1,7	30,8	33,5	+2,6	8,5	7,6	-0,9
Europa niet-EU	68,7	55,9	-12,8	25,0	35,0	+10,1	6,4	9,1	+2,7
Turkije	59,2	46,6	-12,6	37,1	45,1	+8,0	3,7	8,3	+4,6
Maghreb	62,2	45,8	-16,4	32,6	43,4	+10,9	5,2	10,8	+5,5
DR Congo, Burundi, Rwanda	68,8	48,8	-20,0	25,9	40,9	+15,0	5,3	10,3	+5,0
Overig Azië	72,0	59,4	-12,6	20,9	30,1	+9,3	7,1	10,4	+3,4
Overig Afrika	76,8	60,0	-16,8	19,6	34,4	+14,8	3,6	5,6	+2,0
Noord-Amerika en Oceanië	35,0	27,0	-8,1	30,9	35,8	+4,9	34,1	37,2	+3,1
Zuid- en Midden-Amerika	68,8	56,3	-12,5	23,8	33,3	+9,6	7,4	10,3	+2,9
Ander en onbekend	52,2	42,0	-10,2	35,3	39,9	+4,6	12,5	18,0	+5,6
Totaal EU (excl. België)	48,5	41,0	-7,5	35,7	40,0	+4,3	15,8	19,0	+3,2
Totaal niet-EU	65,1	51,5	-13,6	29,1	38,6	+9,6	5,8	9,9	+4,0

* Dagloon niet gecorrigeerd voor inflatie.

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

6.1.4. Tewerkstelling bij de overheid

De dienst Diversiteitsbeleid van de Vlaamse overheid verzamelt sinds een aantal jaar op een geanonimiseerde en geautomatiseerde manier (via het Rijksregister) gegevens over de herkomst van het personeel van de Vlaamse overheidsdiensten. Het gaat om het personeel van de departementen, de intern verzelfstandigde agentschappen met en zonder rechtspersoonlijkheid, de extern verzelfstandigde agentschappen en de strategische adviesraden. Sinds eind 2016 wordt hierbij de uniforme herkomstdefinitie gehanteerd zoals afgesproken binnen de

Vlaamse overheid. Dat wil zeggen dat om de herkomst van een persoon te bepalen vier criteria in rekening worden gebracht: de huidige nationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de vader en de geboortenationaliteit van de moeder. Is één van deze vier criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt het personeelslid beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst.

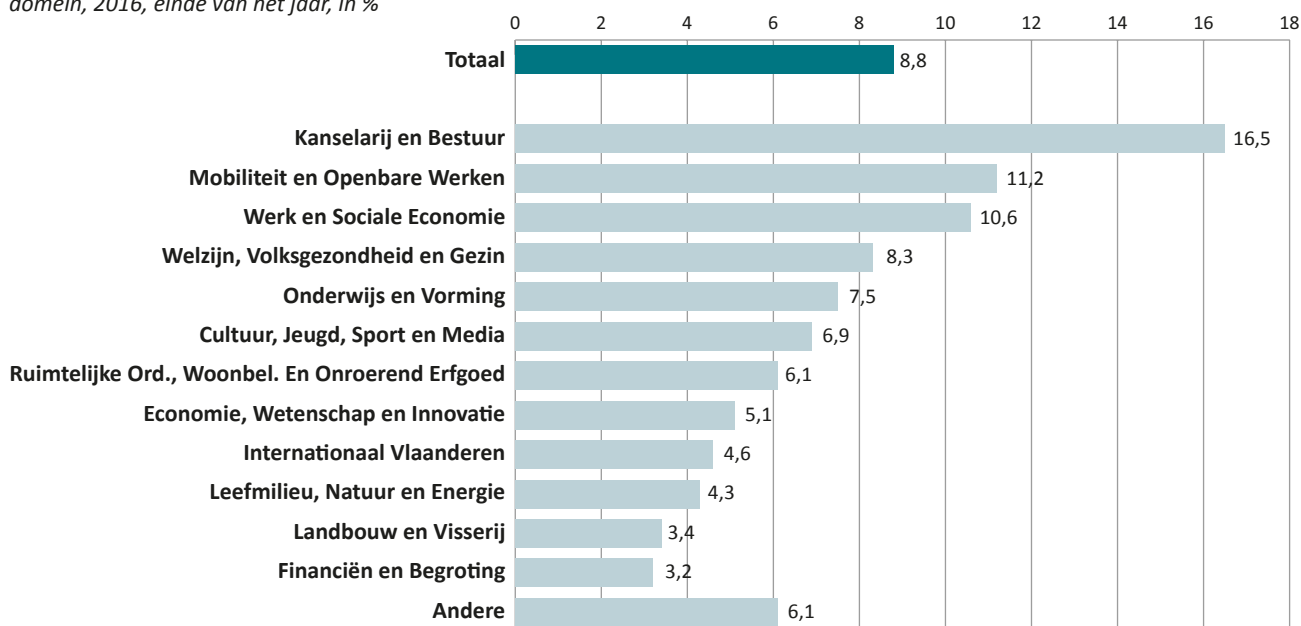
Eind 2016 zijn 9% van de personeelsleden van de Vlaamse overheid van buitenlandse herkomst.

Aangezien in de jaren vóór 2016 een andere definitie werd gebruikt, kan er niet vergeleken worden met voorgaande jaren. Als doelstelling werd door de Vlaamse regering gesteld om tegen 2020 te komen tot minstens 10% personeelsleden van buitenlandse herkomst.

Er bestaan opvallende verschillen tussen de beleidsdomeinen. Het beleidsdomein Kanselarij en Bestuur scoort eind 2016 het hoogst met bijna 17% personen van buitenlandse herkomst. Bij het beleidsdomein Financiën en Begroting gaat het om 3% van het personeel.

Figuur 6.1.4.a: Personen van buitenlandse herkomst in personeel van de Vlaamse overheid

Aandeel personen van buitenlandse herkomst in het personeel van de Vlaamse overheidsdiensten, totaal en opdeling naar beleidsdomein, 2016, einde van het jaar, in %

Bron: Dienst Diversiteitsbeleid.

Ook over de herkomst van de personeelsleden van de lokale overheden zijn gegevens beschikbaar, verzameld door Statistiek Vlaanderen op basis van gegevens van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid. Daarbij werd eveneens gewerkt met de uniforme herkomstdefinitie zoals afgesproken binnen de Vlaamse overheid.

Uit de cijfers blijkt dat begin 2016 11% van het personeel van de 308 Vlaamse gemeenten personen zijn van buitenlandse herkomst. Het gaat om de som van het personeel van de gemeentediensten in strikte zin, van de OCMW's (inclusief personen tewerkgesteld onder art. 60 van de OCMW-wet) en van de politiezones (administratief en operationeel personeel). Het

aandeel personen van buitenlandse herkomst ligt het hoogst bij de OCMW's (16%). Dat is bijna dubbel zo hoog als bij de gemeentediensten in strikte zin (9%) en drie keer hoger dan bij het personeel van de politiezones (5%). Het aandeel personen van buitenlandse herkomst in het gemeentepersoneel ligt duidelijk lager dan in de totale bevolking van 18 tot 65 jaar (21%).

Tussen 2009 en 2016 is het aandeel personeelsleden van buitenlandse herkomst in het gemeentepersoneel duidelijk toegenomen en dit in elk van de drie onderdelen. Maar ook het aandeel personen van buitenlandse herkomst in de totale bevolking van 18 tot 65 jaar is in deze periode beduidend toegenomen.

Figuur 6.1.4.b: Personen van buitenlandse herkomst in personeel Vlaamse gemeenten

Aandeel personen van buitenlandse herkomst in het totale gemeentepersoneel, in het personeel van de gemeentediensten in strikte zin, in het personeel van de OCMW's, in het personeel van de politiezones en in de bevolking van 18 tot 65 jaar, 308 gemeenten van het Vlaams Gewest, 2009 en 2016, op 1 januari van het jaar, in %

	2009	2016	2009-2016 in ppt.
Gemeentepersoneel totaal	7,7	11,0	+3,3
- Gemeentediensten in strikte zin	6,0	8,6	+2,6
- OCMW's	11,0	15,9	+4,9
- Politiezones	3,5	4,8	+1,4
Bevolking 18-65	15,1	20,9	+5,7

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

6.1.5. Werkloosheid

De werkloosheid kan op basis van verschillende bronnen in kaart gebracht worden. Eerst wordt stil gestaan bij de gegevens van de EAK-survey die internationale vergelijkingen mogelijk maakt. Daarna worden de administratieve KSZ-data besproken die het mogelijk maken om in te zoomen op de situatie van specifieke herkomstgroepen.

Er moet in wat volgt rekening gehouden worden met een belangrijk verschil in definitie van werkloosheid tussen de EAK-survey en de administratieve gegevens van de KSZ. Werklozen zijn in de EAK-survey personen zonder betrekking die werk zoeken, daarvoor concrete stappen hebben gezet gedurende de laatste 4 weken en bovendien binnen de 2 weken kunnen beginnen met werken, evenals de personen zonder betrekking die een job hebben die binnen de 3 maanden begint. Bij de KSZ-data gaat het om werkzoekenden na voltijdse tewerkstelling met werkloosheidsuitkering, werkzoekenden na een vrijwillig deeltijdse job met werkloosheidsuitkering en werkzoekenden na studies, met wachtuitkering (tot 2012)/inschakelingsuitkering (vanaf 2012) of overbruggingsuitkering (exclusief jongeren in wachttijd/beroepsinschakelingstijd). Het gaat dus in tegenstelling tot bij de EAK-survey enkel om uitkeringsgerechtigde werklozen. Op basis

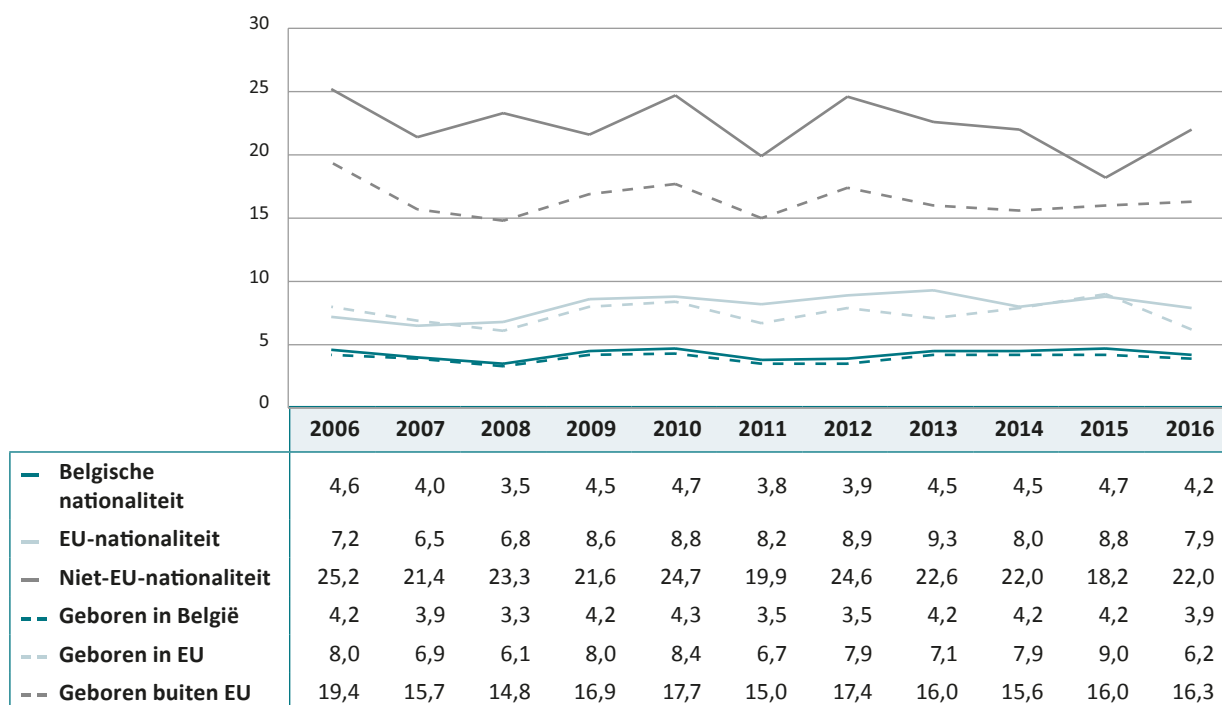
van de EAK- en KSZ-gegevens kan een werkloosheidsgraad berekend worden: het aandeel werkzoekenden in de beroepsbevolking. De beroepsbevolking zijn de personen op arbeidsleeftijd die actief zijn op de arbeidsmarkt, hetzij als werkende, hetzij als werkzoekende.

De werkloosheidsgraad zoals gedefinieerd door de International Labour Organization (ILO) lag volgens de EAK-survey van 2016 bij personen met een niet-EU-nationaliteit 5 keer hoger dan bij Belgen en 3 keer hoger dan bij personen met een EU-nationaliteit (exclusief Belgen). Ook naar geboorteland is er een opmerkelijk maar iets kleiner verschil. De werkloosheidsgraad van personen geboren buiten de EU ligt zeker 4 keer hoger dan bij de personen geboren in België en bijna 3 maal zo hoog als bij personen geboren binnen de EU (buiten België).

Naar geslacht blijkt dat in 2016 de werkloosheidsgraad bij vrouwen geboren buiten de EU iets hoger ligt dan de werkloosheidsgraad bij mannen geboren buiten de EU. In 2015 was dat net omgekeerd. Over de werkloosheidssituatie en -evolutie van mannen en vrouwen geboren binnen de EU kan weinig gezegd worden wegens de te kleine aantallen van deze groepen in de steekproef van de EAK-survey.

Figuur 6.1.5.a: Werkloosheidsgraad op basis van EAK-survey

Werkloosheidsgraad naar huidige nationaliteit en geboorteland*, 15-64 jaar, Vlaams Gewest, 2006-2016, jaargemiddelde, in %

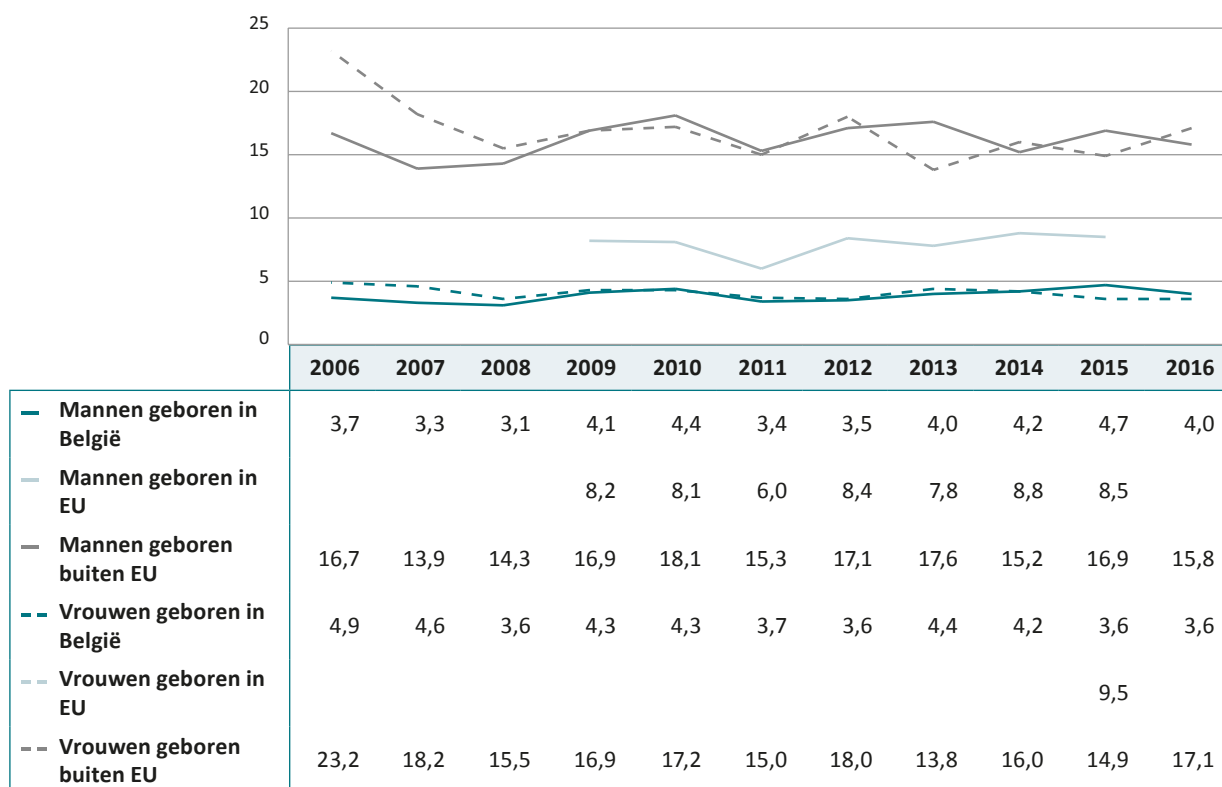

* In 2006 slaat EU op EU25, van 2007 tot 2012 op EU27, vanaf 2013 op EU28.

Bron: Statbel, EAK-survey, bewerking Steunpunt Werk/Departement WSE.

Figuur 6.1.5.b: Werkloosheidsgraad naar geslacht op basis van EAK-survey

Werkloosheidsgraad van mannen en vrouwen naar geboorteland*, 15-64 jaar, Vlaams Gewest, 2006-2016**, jaargemiddelde, in %

* In 2006 slaat EU op EU25, van 2007 tot 2012 op EU27, vanaf 2013 op EU28.

** Geen cijfers beschikbaar in sommige jaren wegens te kleine aantallen in de EAK-steekproef.

Bron: Statbel, EAK-survey, bewerking Steunpunt Werk/Departement WSE.

Internationale vergelijking maakt duidelijk dat Vlaanderen op vlak van de werkloosheidsgraad van personen geboren buiten de EU in 2016 een plaats haalt in de middenmoot van de EU15-landen en Belgische gewesten. Vlaanderen

scoort weinig beter dan het EU15-gemiddelde. De kloof tussen de werkloosheidsgraad van personen geboren in het land en de werkloosheidsgraad van personen geboren buiten de EU ligt in Vlaanderen wel hoger dan het EU15-gemiddelde.

Figuur 6.1.5.c: Werkloosheidsgraad Europees vergeleken

Werkloosheidsgraad van personen geboren in het land en personen geboren buiten de EU en verschil tussen beide werkloosheidsgraden, 15-64 jaar, EU15-landen en Belgische gewesten, 2016, jaargemiddelde, in %*

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Vershil in ppt. tussen (2) en (1)
VK	4,8	6,6	1,8
Ierland	7,7	10,4	2,7
Portugal	11,3	15,0	3,7
Italië	11,4	15,2	3,8
Nederland	5,4	12,1	6,7
Denemarken	5,5	12,8	7,3
Griekenland	23,0	31,6	8,6
Spanje	18,5	27,7	9,2
Oostenrijk	4,7	14,4	9,7
Frankrijk	9,2	19,0	9,8
Luxemburg	3,9	15,7	11,8
Vlaams Gewest	3,9	16,3	12,4
Waals Gewest	9,6	22,7	13,1
Brussels Gewest	14,0	27,3	13,3
Finland	8,5	22,6	14,1
Zweden	4,9	19,1	14,2
België	6,3	21,4	15,1
EU15	8,5	16,8	8,3

* Geen cijfers beschikbaar voor Duitsland.

Bron: Eurostat, EAK/LFS-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

De administratieve KSZ-data maken het mogelijk om te focussen op de werkloosheids-situatie van specifieke herkomstgroepen. Het gaat om personen die als werkzoekend worden beschouwd door de nomenclatuur van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de KSZ. Dat zijn werkzoekenden na voltijdse tewerkstelling met werkloosheidsuitkering, werkzoekenden na een vrijwillig deeltijdse job met werkloosheidsuitkering en werkzoekenden na studies, met wachtuitkering (tot 2012)/inschakelingsuitkering (vanaf 2012) of overbruggingsuitkering (exclusief jongeren in wachttijd/beroepsinschakelingstijd). Het gaat dus in tegenstelling tot bij de EAK-survey enkel om uitkeringsgerechtigde werklozen.

De werkloosheidsgraad van personen van buitenlandse herkomst ligt duidelijk hoger dan bij de personen van Belgische herkomst, zeker bij de personen afkomstig van buiten de EU. Bij de personen van Belgische herkomst ligt de werkloosheidsgraad het laagst (4% in 2016). Bij de personen van niet-EU-herkomst ligt de werkloosheidsgraad ruim 3 keer hoger (14%).

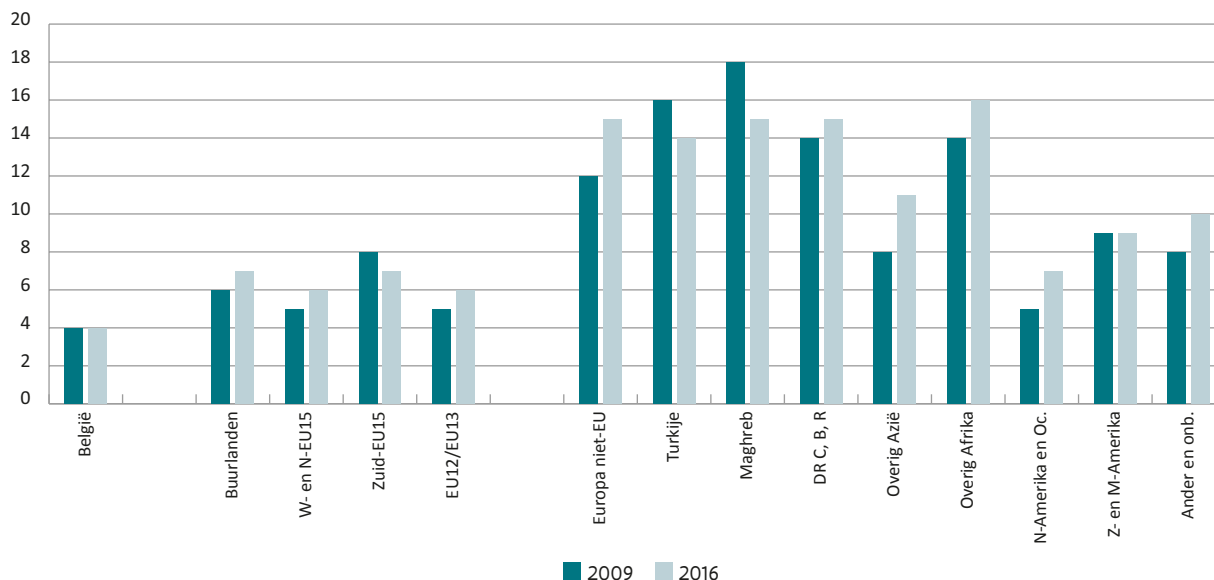
Opgesplitst naar herkomstgroep ligt de werkloosheidsgraad het hoogst bij de personen met een herkomst van overig Afrika (16%), Europa niet-EU (15%), de Maghreb-landen (15%) en DR Congo, Burundi en Rwanda (15%).

De werkloosheidsgraad is bij de meeste buitenlandse herkomstgroepen tegenover 2009 licht gestegen, met telkens een piek in 2010. Die stijging is het grootst bij de personen afkomstig van de Europese niet-EU-landen.

Uitzonderingen hierop vormen de personen van Turkse, Maghrebijnse herkomst en Zuid-EU15-herkomst. Bij deze herkomstgroepen is de werkloosheidsgraad tussen 2009 en 2016 gedaald.

Figuur 6.1.5.d: Werkloosheidsgraad op basis van administratieve KSZ-data

Werkloosheidsgraad per herkomstgroep, 15-64 jaar, Vlaams Gewest, 2009-2016, op 1 januari van het jaar, in %

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2009-2016 in ppt.
België	3,9	4,4	4,1	3,8	3,8	4,2	4,0	3,7	-0,2
Buurlanden	6,2	7,6	7,3	7,0	7,3	8,1	7,8	7,3	+1,1
West- en Noord-EU15	4,7	6,1	5,7	5,7	5,7	6,5	6,3	5,7	+1,0
Zuid-EU15	8,2	9,7	8,5	8,2	8,2	8,9	8,2	7,5	-0,8
EU12/EU13	5,3	6,0	5,5	5,2	5,2	6,2	6,3	6,0	+0,7
Europa niet-EU	12,0	14,7	13,7	13,4	14,6	16,1	15,6	15,0	+3,1
Turkije	16,4	19,3	16,7	15,6	16,9	17,6	16,0	14,1	-2,3
Maghreb	18,0	20,5	18,5	17,7	18,0	18,3	16,7	15,2	-2,8
DR Congo, Burundi, Rwanda	13,7	16,3	15,3	15,0	16,2	16,5	16,0	15,5	+1,8
Overig Azië	8,1	9,5	9,5	8,9	9,2	10,3	10,8	10,7	+2,6
Overig Afrika	14,4	16,6	15,0	15,6	16,5	17,8	16,8	15,7	+1,3
Noord-Amerika en Oceanië	4,9	6,6	5,6	5,1	5,6	6,4	6,2	6,7	+1,9
Zuid- en Midden-Amerika	9,1	10,9	9,7	8,9	9,7	10,5	10,5	9,3	+0,2
Ander en onbekend	7,8	9,8	9,3	9,0	10,2	10,6	10,1	10,1	+2,4
Totaal EU (excl. België)	6,5	7,8	7,2	6,9	7,0	7,8	7,5	6,9	+0,4
Totaal niet-EU	14,1	16,5	14,9	14,3	14,9	15,7	14,8	13,8	-0,4

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Als enkel gekeken wordt naar de grote herkomstgroepen (Belgische herkomst, EU-herkomst en niet-EU-herkomst) blijkt er op basis van de KSZ-gegevens inzake werkloosheid weinig verschil

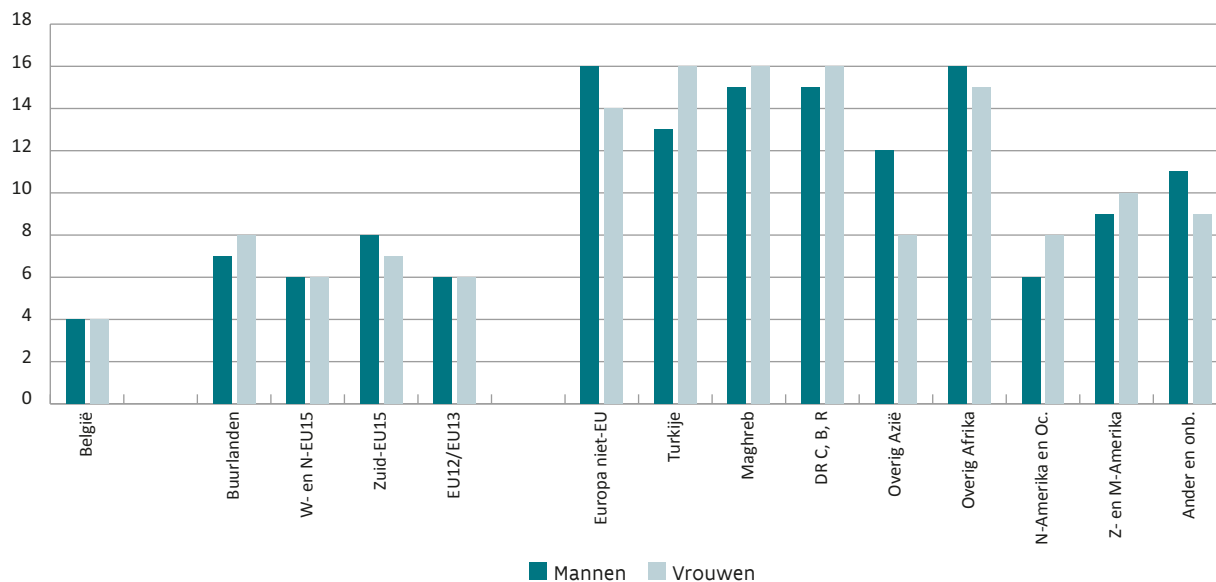
naar geslacht. Dat is er bij een aantal meer gedetailleerde herkomstgroepen wel. Zo ligt de werkloosheidsgraad bij vrouwen van Turkse herkomst duidelijk hoger dan bij mannen van

Turkse herkomst. Bij personen met een herkomst van overig Azië is het omgekeerd: daar

is de werkloosheidsgraad bij mannen duidelijk hoger dan bij vrouwen.

Figuur 6.1.5.e: Werkloosheidsgraad naar geslacht op basis van administratieve KSZ-data

Werkloosheidsgraad van mannen en vrouwen per herkomstgroep, 15-64 jaar, Vlaams Gewest, 2016 (grafiek) en evolutie (tabel), op 1 januari van het jaar, in %

	Mannen			Vrouwen		
	2009	2016	2009-2016 in ppt.	2009	2016	2009-2016 in ppt.
België	3,1	3,5	+0,4	4,7	3,8	-0,9
Buurlanden	5,0	6,8	+1,8	7,6	7,9	+0,3
West- en Noord-EU15	4,2	5,8	+1,6	5,4	5,6	+0,2
Zuid-EU15	7,4	7,9	+0,5	9,3	7,0	-2,4
EU12/EU13	3,9	5,8	+1,8	6,9	6,3	-0,7
Europa niet-EU	12,7	15,7	+3,0	11,1	14,4	+3,2
Turkije	13,1	12,8	-0,3	22,7	16,4	-6,3
Maghreb	17,8	15,0	-2,8	18,5	15,6	-2,9
DR Congo, Burundi, Rwanda	13,3	14,9	+1,6	14,0	15,9	+2,0
Overig Azië	9,1	12,5	+3,4	6,8	8,3	+1,5
Overig Afrika	15,2	16,0	+0,8	13,3	15,4	+2,1
Noord-Amerika en Oceanië	4,2	6,1	+1,9	5,8	7,5	+1,7
Zuid- en Midden-Amerika	9,0	8,9	-0,1	9,2	9,6	+0,4
Ander en onbekend	7,1	11,3	+4,2	8,5	8,8	+0,3
Totaal EU (excl. België)	5,4	6,8	+1,3	7,8	7,1	-0,6
Totaal niet-EU	13,8	13,9	+0,1	14,6	13,6	-1,0

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Bij de werkloosheidsgraad van jongeren (15-24 jaar) (exclusief jongeren in beroepsinschakelingstijd) zijn gelijkaardige verschillen te zien als bij de totale bevolking. De werkloosheidsgraad ligt bij jongeren van Maghrebijnse herkomst

en van Europese niet-EU-herkomst in 2016 3 keer hoger dan bij jongeren van Belgische herkomst (15% tegenover 5%). Bij nagenoeg alle niet-EU-groepen ligt de jongerenwerkloosheid minstens dubbel zo hoog als bij de jongeren

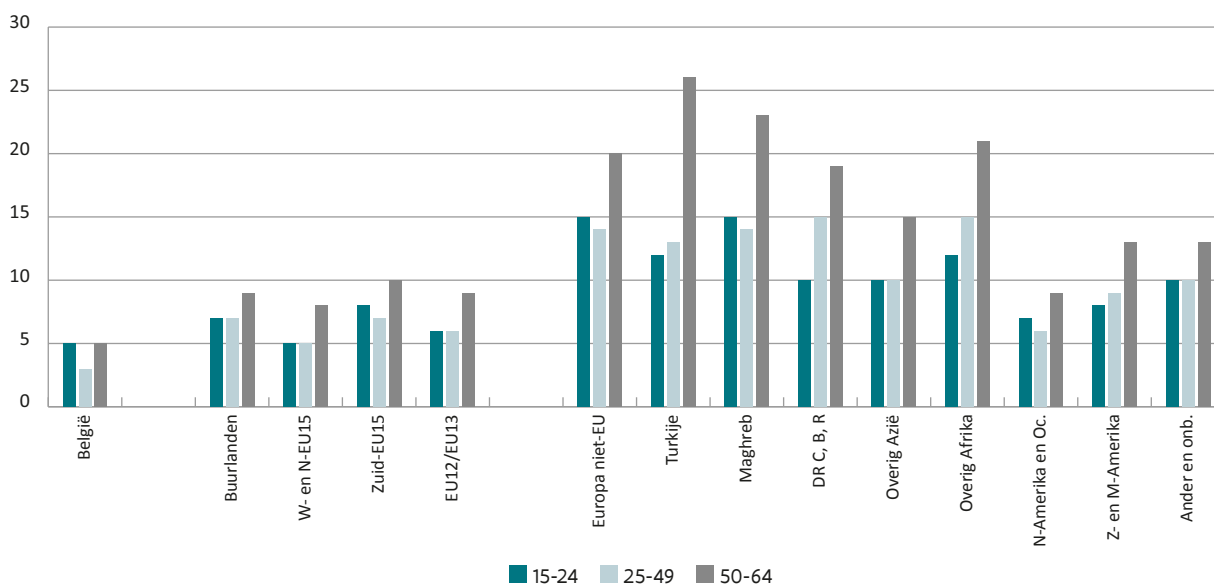
van Belgische herkomst. Enkel bij de jongeren van Noord-Amerika en Oceanië en van Zuid- en Midden-Amerika is dat niet het geval.

Bij de oudste leeftijdsgroep zijn de verschillen tussen de groep personen van Belgische herkomst en de buitenlandse herkomstgroepen nog groter. Bij de personen van Belgische

herkomst van 50 tot en met 64 jaar ligt de werkloosheidsgraad in 2016 op 5%. Bij de groep ouderen van Turkse herkomst en Maghrebijnse herkomst ligt dat respectievelijk 5 en 4 keer hoger. Ook de andere herkomstgroepen die bij de jongeren minder goed scoren, doen dat ook bij de ouderen.

Figuur 6.1.5.f: Werkloosheidsgraad naar leeftijd op basis van administratieve KSZ-data

Werkloosheidsgraad van personen van 15 tot en met 24 jaar, van 25 tot en met 49 jaar en van 50 tot en met 64 jaar per herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2016 (grafiek) en evolutie (tabel), op 1 januari van het jaar, in %

	15-24			25-49			50-64		
	2009	2016	2009-2016 in ppt.	2009	2016	2009-2016 in ppt.	2009	2016	2009-2016 in ppt.
België	5,0	5,0	=	2,9	2,9	=	6,0	4,9	-1,2
Buurlanden	7,2	7,2	-0,1	5,4	6,8	+1,4	8,3	8,9	+0,5
West- en Noord-EU15	7,1	5,0	-2,0	3,8	4,7	+0,9	6,1	8,1	+2,0
Zuid-EU15	9,2	8,0	-1,2	6,9	6,5	-0,4	12,9	10,3	-2,6
EU12/EU13	6,1	6,4	+0,3	4,3	5,5	+1,2	10,5	8,5	-2,0
Europa niet-EU	13,5	14,5	+1,0	11,4	13,9	+2,4	13,8	19,8	+6,1
Turkije	16,8	12,5	-4,4	15,2	12,9	-2,3	33,9	26,4	-7,5
Maghreb	19,6	14,7	-4,9	16,7	14,0	-2,7	28,2	23,4	-4,8
DR Congo, Burundi, Rwanda	12,8	10,2	-2,6	13,1	15,0	+2,0	19,0	19,0	=
Overig Azië	7,8	10,2	+2,4	7,6	9,8	+2,2	11,5	15,1	+3,6
Overig Afrika	12,7	11,9	-0,8	14,0	15,3	+1,3	21,9	20,9	-0,9
Noord-Amerika en Oceanië	7,0	6,9	-0,1	3,7	6,1	+2,4	7,9	8,5	+0,6
Zuid- en Midden-Amerika	8,7	8,3	-0,3	8,4	8,8	+0,4	14,9	12,7	-2,2
Ander en onbekend	8,1	10,1	+1,9	7,8	9,5	+1,7	7,3	12,7	+5,4
Totaal EU (excl. België)	7,7	7,1	-0,5	5,5	6,3	+0,7	9,4	9,1	-0,3
Totaal niet-EU	15,4	12,6	-2,8	13,2	12,8	-0,5	19,9	20,0	+0,1

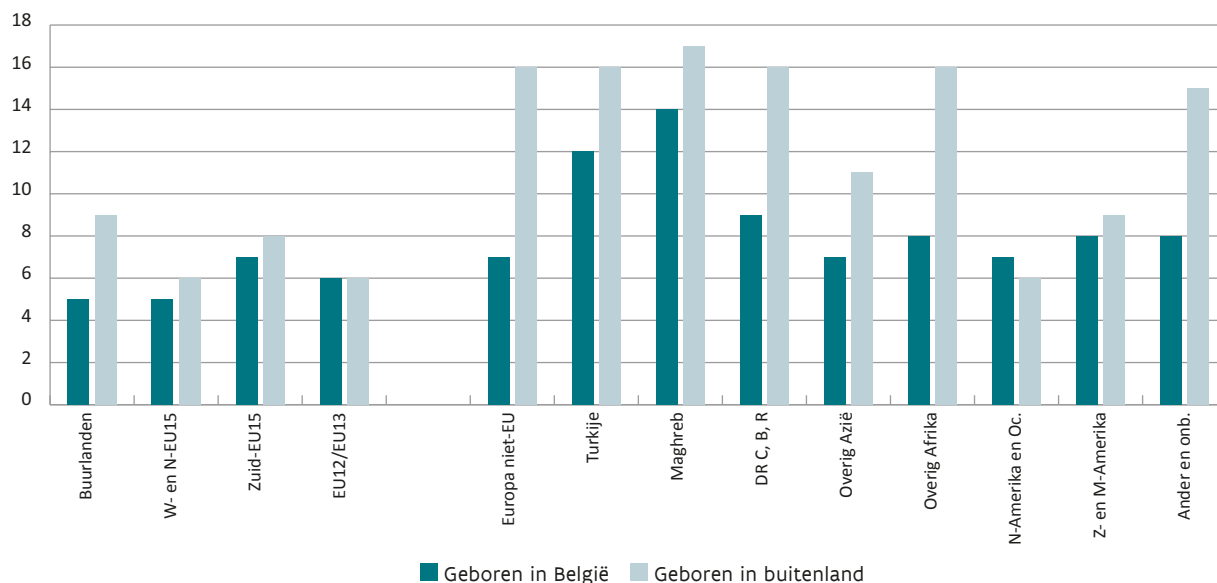
Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Bij alle buitenlandse herkomstgroepen ligt de werkloosheidsgraad lager bij personen geboren in België dan personen geboren in het buitenland. Dat verschil is het grootst bij de niet-EU-groepen. Bij de personen met een herkomst

van Europa niet-EU, van DR Congo, Burundi en Rwanda en van overig Afrika ligt de werkloosheidsgraad bij personen geboren in het buitenland ongeveer dubbel zo hoog als bij personen geboren in België.

Figuur 6.1.5.g: Werkloosheidsgraad naar geboorteland op basis van administratieve KSZ-data

Werkloosheidsgraad van personen van buitenlandse herkomst geboren in België en geboren in het buitenland per herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2016 (grafiek) en evolutie (tabel), op 1 januari van het jaar, in %

	Geboren in België			Geboren in buitenland		
	2009	2016	2009-2016 in ppt.	2009	2016	2009-2016 in ppt.
Buurlanden	5,3	5,3	=	7,1	9,4	+2,3
West- en Noord-EU15	5,0	5,2	+0,2	4,5	6,1	+1,6
Zuid-EU15	7,6	6,9	-0,8	9,2	8,4	-0,9
EU12/EU13	6,7	6,5	-0,2	4,9	6,0	+1,1
Europa niet-EU	7,3	7,3	=	12,7	15,9	+3,2
Turkije	15,7	11,9	-3,8	17,0	16,1	-0,9
Maghreb	16,9	13,5	-3,4	18,8	16,6	-2,3
DR Congo, Burundi, Rwanda	9,1	9,2	=	14,1	16,2	+2,1
Overig Azië	8,0	6,6	-1,4	8,1	11,0	+3,0
Overig Afrika	11,5	8,0	-3,5	14,6	16,2	+1,6
Noord-Amerika en Oceanië	7,2	7,5	+0,3	3,9	6,4	+2,5
Zuid- en Midden-Amerika	8,0	8,2	+0,2	9,2	9,4	+0,2
Ander en onbekend	7,6	7,7	=	8,2	15,0	+6,8
Totaal EU (excl. België)	6,2	5,9	-0,3	6,8	7,7	+0,9
Totaal niet-EU	14,7	11,7	-3,0	13,9	14,5	+0,6

Bron: DWAM AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Ongeveer 6 op de 10 werklozen van Belgische herkomst waren in 2016 langdurig werkloos (langer dan 1 jaar) en ruim 4 op de 10 zijn zeer langdurig werkloos (langer dan 2 jaar). Bij de EU-herkomstgroepen liggen die percentages telkens duidelijk lager. Bij de niet-EU-groepen is het beeld meer gevarieerd: bij een aantal groepen ligt dit aandeel iets lager, bij een aantal groepen iets hoger.

Het aandeel langdurige en zeer langdurige

werklozen is bij de personen van Belgische herkomst tussen 2009 en 2016 beperkt gedaald terwijl het bij nagenoeg alle andere herkomstgroepen is gestegen. Uitzondering hierop zijn de personen van EU13-herkomst. Daar is het aandeel langdurige en zeer langdurige werklozen tussen 2009 en 2016 gedaald. Ook bij de personen met herkomst van Noord-Amerika en Oceanië is het aandeel langdurig werklozen in dezelfde periode iets gedaald.

Figuur 6.1.5.h: Langdurig en zeer langdurig werklozen naar herkomstgroep

Aandeel langdurig werklozen (langer dan 1 jaar)* en zeer langdurig werklozen (langer dan 2 jaar) in het totaal aantal werklozen per herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2009 en 2016, op 1 januari van het jaar, in %

	% langdurig werklozen			% zeer langdurig werklozen		
	2009	2016	2009-2016 in ppt.	2009	2016	2009-2016 in ppt.
België	60,6	60,2	-0,4	47,1	43,8	-3,3
Buurlanden	51,2	56,4	+5,2	35,4	36,5	+1,1
West- en Noord-EU15	52,6	59,8	+7,2	37,9	41,9	+4,0
Zuid-EU15	51,3	55,2	+3,9	34,9	35,0	+0,1
EU12/EU13	52,4	48,7	-3,7	36,2	26,7	-9,5
Europa niet-EU	47,9	62,6	+14,7	24,8	40,4	+15,7
Turkije	51,5	57,0	+5,5	32,7	35,8	+3,2
Maghreb	53,6	59,9	+6,3	34,8	39,1	+4,3
DR Congo, Burundi, Rwanda	58,1	65,2	+7,0	37,1	44,6	+7,5
Overig Azië	48,7	55,5	+6,8	30,3	34,3	+4,0
Overig Afrika	47,8	61,4	+13,6	27,4	39,6	+12,3
Noord-Amerika en Oceanië	64,2	61,9	-2,3	45,0	46,6	+1,6
Zuid- en Midden-Amerika	50,0	55,7	+5,7	29,6	33,7	+4,1
Ander en onbekend	55,7	54,4	-1,4	40,2	32,2	-8,0
Totaal EU (excl. België)	51,4	54,5	+3,1	35,5	34,2	-1,3
Totaal niet-EU	51,7	59,4	+7,7	32,2	38,1	+5,9

* Bij de cijfers over langdurig werklozen werden ook de zeer langdurig werklozen meegeteld.

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Zoals reeds gesteld, hebben de KSZ-gegevens over werkloosheid enkel betrekking op de uitkeringsgerechtigde werklozen. Verschillende groepen die traditioneel als werkzoekend worden beschouwd, zijn daardoor niet opgenomen in de KSZ-cijfers. Dat is wel het geval in de cijfers van de VDAB over de niet-werkende werkzoekenden. Het gaat daarbij niet alleen om uitkeringsgerechtigde werkzoekenden, maar ook om bijkomende categorieën zoals de jongeren in wachttijd/beroepsinschakelingsstijd, de vrij

ingeschreven werkzoekenden (werkzoekenden die geen recht op uitkeringen hebben maar die zich als werkzoekende laten inschrijven) en andere verplicht ingeschreven niet-werkende werkzoekenden (werkzoekenden ten laste van het OCMW, werkzoekenden die door de FOD Sociale Zekerheid erkend zijn als persoon met een handicap, werkzoekenden in deeltijds onderwijs en werkzoekenden uitgesloten van het recht op uitkering).

Het verschil tussen de KSZ- en VDAB-benadering van werkloosheid wordt duidelijk als het aantal werklozen volgens beide bronnen wordt vergeleken. Begin 2016 zijn er volgens de KSZ 138.087 uitkeringsgerechtigde werklozen in het Vlaamse Gewest. De VDAB telt op hetzelfde moment 228.987 niet-werkende werkzoekenden. Het aantal niet-werkende werkzoekenden volgens de VDAB ligt daarmee 66% hoger dan het aantal uitkeringsgerechtigde werklozen volgens de KSZ. De gegevens over het aantal niet-werkende werkzoekenden ingeschreven bij de VDAB kunnen opgesplitst worden naar origine. Dat gebeurt op basis van de huidige nationaliteit en de vorige nationaliteit(en) van de persoon zelf (men gaat maximaal 3 nationaliteiten terug). Met de geboortenationaliteit van de ouders wordt door de VDAB in tegenstelling tot bij de KSZ-herkomstgegevens geen rekening

gehouden. Uit deze opdeling naar origine blijkt dat het aantal niet-werkende werkzoekenden bij alle herkomstgroepen tussen 2008 en 2017 is toegenomen. De mate waarin dat is gebeurd, verschilt echter van groep tot groep. Algemeen genomen is het aantal niet-werkende werkzoekenden tussen 2008 en 2017 toegenomen met 26%. Bij de niet-werkende werkzoekenden van Belgische origine gaat het om een toename met 6%, bij de niet-werkende werkzoekenden van EU-origine en niet-EU-origine om een stijging van respectievelijk 100% en 74%. Bij verschillende groepen is het aantal niet-werkende werkzoekenden de afgelopen jaren meer dan verdubbeld. Dat is het geval bij personen uit de EU12/EU13-landen (+373%), personen uit overig Azië (+210%) en personen uit overig Afrika (+157%).

Figuur 6.1.5.i: Niet-werkende werkzoekenden op basis van administratieve VDAB-data

Aantal niet-werkende werkzoekenden naar origine* x 1.000, Vlaams Gewest, 2008-2017, op 1 januari van het jaar

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2008-2017 in %
België	124,9	126,8	153,4	136,3	127,2	135,9	148,8	147,3	144,0	131,7	+5,5
Buurlanden	5,9	6,4	8,5	8,0	7,9	8,9	10,1	10,2	10,5	9,9	+66,7
West- en Noord-EU15	0,6	0,6	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	0,8	0,8	+29,5
Zuid-EU15	3,8	4,3	5,3	4,6	4,6	5,1	5,6	5,6	5,8	5,3	+38,8
EU12/EU13	1,7	2,1	3,2	3,4	3,8	4,8	6,0	7,4	8,1	8,2	+373,1
Europa niet-EU	5,0	5,4	7,1	7,6	7,6	8,4	7,4	7,5	8,0	7,7	+54,7
Turkije	7,5	8,2	10,8	9,2	8,8	10,3	10,5	10,0	9,7	8,7	+16,1
Maghreb	11,1	12,6	16,0	14,1	14,4	15,9	16,7	16,3	16,4	15,4	+38,8
DR Congo, Burundi, Rwanda	1,8	1,9	2,4	2,4	2,5	3,0	3,1	3,3	3,4	3,4	+83,5
Overig Azië	4,4	4,5	5,8	6,4	7,0	8,1	10,5	11,0	11,6	13,6	+210,4
Overig Afrika	2,9	3,5	4,7	4,7	5,2	6,2	6,9	7,0	7,3	7,5	+156,7
Noord-Amerika en Oceanië	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,3	+56,5
Zuid- en Midden-Amerika	1,0	1,1	1,5	1,4	1,4	1,7	2,0	2,1	2,1	2,0	+96,8
Ander en onbekend	0,4	0,4	0,5	0,6	0,6	0,7	0,7	0,8	0,9	1,0	+177,6
Totaal EU (excl. België)	12,1	13,4	17,8	16,8	17,0	19,6	22,6	24,1	25,2	24,2	+100,0
Totaal niet-EU	34,3	37,8	49,2	46,7	47,8	54,6	58,3	58,3	59,8	59,7	+73,8

* Op basis van de huidige nationaliteit en vorige nationaliteit(en) van de persoon (men gaat maximaal 3 nationaliteiten terug). Met de geboortenationaliteit van de ouders wordt geen rekening gehouden.

Bron: VDAB, bewerking Statistiek Vlaanderen.

6.1.6. Niet-beroepsactieven

Naast werkend of werkzoekend kunnen mensen op arbeidsleeftijd ook om uiteenlopende redenen niet actief zijn op de arbeidsmarkt. Het gaat onder meer om studenten, huismannen en -vrouwen, arbeidsongeschikten en (vervroegd) gepensioneerden. Het aandeel niet-beroepsactieven ligt bij bepaalde nationaliteits- en herkomstgroepen systematisch hoger dan bij andere groepen.

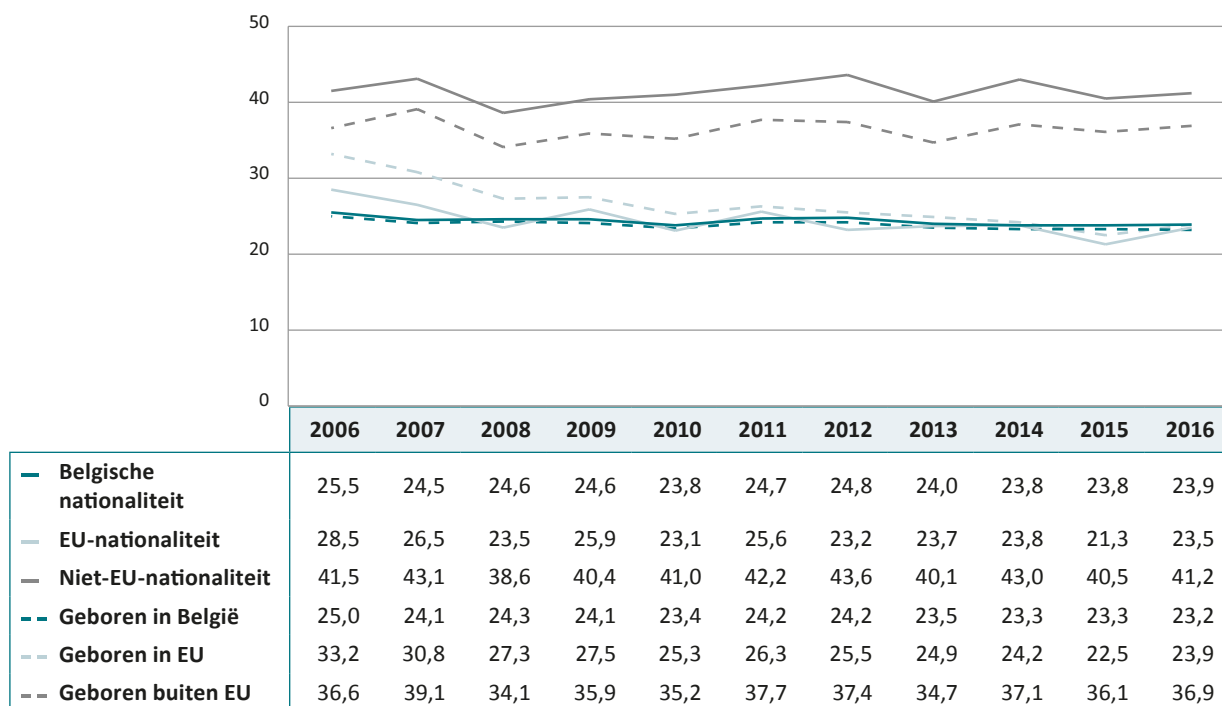
Volgens de EAK-survey lag het aandeel niet-beroepsactieven in het totaal aantal personen op arbeidsleeftijd bij personen met een niet-EU-nationaliteit in 2016 in het Vlaamse Gewest op 41%. Dat is respectievelijk 17 en 18 procentpunten hoger dan bij Belgen en bij personen met een nationaliteit van binnen de Europese

Unie (exclusief Belgen). De kloof tussen niet-EU-burgers en Belgen schommelt sinds 2006 tussen 14 en 19 procentpunten.

Door te kijken naar geboorteland in plaats van huidige nationaliteit kan een deel van de groep personen die in de loop der jaren Belg is geworden, mee in rekening worden gebracht. Het aandeel niet-beroepsactieven bij personen geboren buiten de Europese Unie (37%) ligt duidelijk lager dan het aandeel niet-beroepsactieven bij personen met een nationaliteit van buiten de EU. Maar ook bij deze groep blijft er nog steeds een kloof van respectievelijk 14 en 13 procentpunten bestaan met het aandeel niet-beroepsactieven bij personen geboren in België en personen geboren in de Europese Unie (buiten België).

Figuur 6.1.6.a: Niet-beroepsactieven op basis van EAK-survey

Aandeel niet-beroepsactieven in de bevolking op arbeidsleeftijd naar huidige nationaliteit en geboorteland*, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2006-2016, jaargemiddelde, in %

* In 2006 slaat EU op EU25, van 2007 tot 2012 op EU27, vanaf 2013 op EU28.

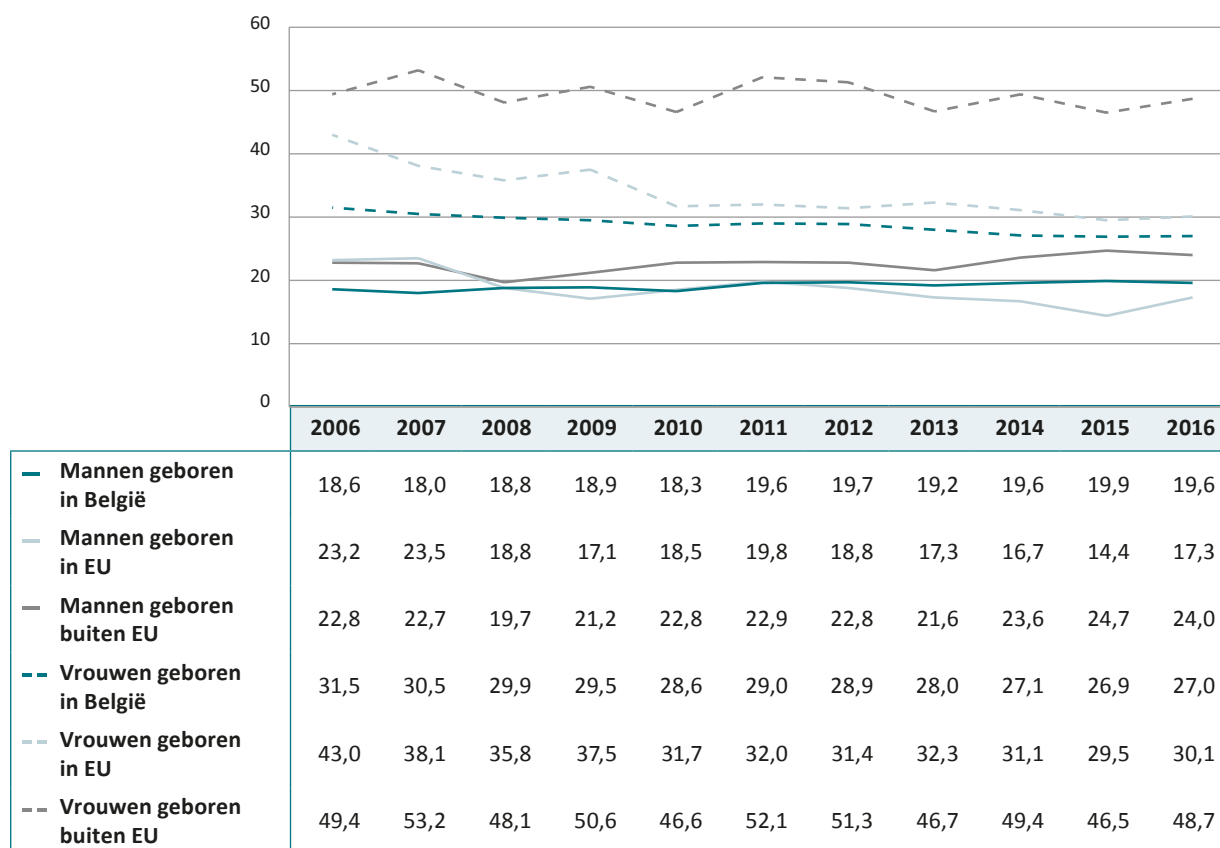
Bron: Statbel, EAK-survey, bewerking Steunpunt Werk/Departement WSE.

Vooraf bij de niet-Europese vrouwen ligt het aandeel niet-beroepsactieven hoog. Van de vrouwen geboren buiten de EU gaat het om bijna de helft (49%), bij de mannen om een kwart (24%). Dat ligt respectievelijk 22 en 4 procentpunten

hoger dan bij de vrouwen en mannen geboren in België. Het aandeel niet-beroepsactieven bij de vrouwen geboren buiten de EU schommelt sinds 2006 rond 50%.

Figuur 6.1.6.b: Niet-beroepsactieven naar geslacht op basis van EAK-survey

Aandeel niet-beroepsactieven in de bevolking op arbeidsleeftijd bij mannen en vrouwen naar geboorteland*, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2006-2016, jaargemiddelde, in %

* In 2006 slaat EU op EU25, van 2007 tot 2012 op EU27, vanaf 2013 op EU28.

Bron: Statbel, EAK-survey, bewerking Steunpunt Werk/Departement WSE.

Internationale vergelijking maakt duidelijk dat in de meeste EU15-landen het aandeel niet-beroepsactieven bij personen geboren buiten de EU lager ligt dan in Vlaanderen. Enkel in België in zijn geheel en de andere Belgische gewesten ligt het aandeel niet-beroepsactieven bij personen

geboren buiten de EU nog hoger. Als gekeken wordt naar het verschil met het aandeel niet-beroepsactieven bij de personen geboren in het land zelf, blijkt dit enkel in Nederland nog iets hoger te liggen dan in Vlaanderen.

Figuur 6.1.6.c: Niet-beroepsactieven Europees vergeleken

Aandeel niet-beroepsactieven in de bevolking op arbeidsleeftijd bij personen geboren in het land en personen geboren buiten de EU en verschil tussen beide aandelen, 20-64 jaar, EU15-landen* en Belgische gewesten, 2016, jaargemiddelde, in %

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Vershil in ppt. tussen (2) en (1)
Griekenland	27,1	20,0	-7,1
Portugal	21,0	16,4	-4,6
Spanje	21,4	18,1	-3,3
Italië	30,9	27,9	-3,0
Luxemburg	27,9	29,0	1,1
VK	18,4	25,7	7,3
Ierland	23,5	31,2	7,7
Zweden	11,7	20,7	9,0
Waals Gewest	28,9	39,4	10,6
Oostenrijk	19,2	30,1	10,9
Denemarken	16,9	27,8	10,9
Brussels Gewest	26,1	37,5	11,5
Finland	19,6	31,4	11,8
Frankrijk	21,1	32,9	11,8
België	25,3	37,8	12,5
Vlaams Gewest	23,2	36,9	13,7
Nederland	16,5	33,2	16,7
EU15	21,1	26,8	5,7

* Geen cijfers beschikbaar voor Duitsland.

Bron: Eurostat, EAK/LFS-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Volgende groepen op arbeidsleeftijd worden in de administratieve data van de KSZ beschouwd als niet-beroepsactieven: vrijgestelde werklozen, personen rechtgevend op kinderbijslag (studenten), personen met een (equivalent) leefloon, personen op (vervroegd) pensioen, personen met een uitkering wegens arbeidsongeschiktheid en personen met een tegemoetkoming wegens handicap.

De administratieve gegevens van de KSZ bevestigen in grote lijnen de bevindingen van de EAK-survey. Er bestaat een duidelijk verschil tussen het aandeel niet-beroepsactieven bij personen van Belgische herkomst en personen van buitenlandse herkomst. In 2016 lag het aandeel niet-beroepsactieven bij de personen van Belgische herkomst op 22%. Dat is 13 procentpunten lager dan bij personen met een EU-herkomst en 19 procentpunten lager dan bij personen met een niet-EU-herkomst. Bij het relatief hoge aandeel niet-beroepsactieven bij

de personen met een EU-herkomst dient opgemerkt te worden dat een deel van deze groep tewerkgesteld is als uitgaande grensarbeider, als werknemer van een organisatie of onderneming die geen bijdragen verschuldigd is aan de Belgische sociale zekerheid of als Europees ambtenaar of diplomaat en daardoor door de KSZ niet beschouwd wordt als beroepsactief. Mogelijk is dit ook een verklaring voor het feit dat het aandeel niet-beroepsactieven hoger ligt bij personen afkomstig van de buurlanden en de West- en Noord-EU-landen dan bij de personen afkomstig van de Zuid-EU-landen en de EU13-landen. Bij alle niet-EU-groepen ligt het aandeel niet-beroepsactieven iets onder of boven 40%.

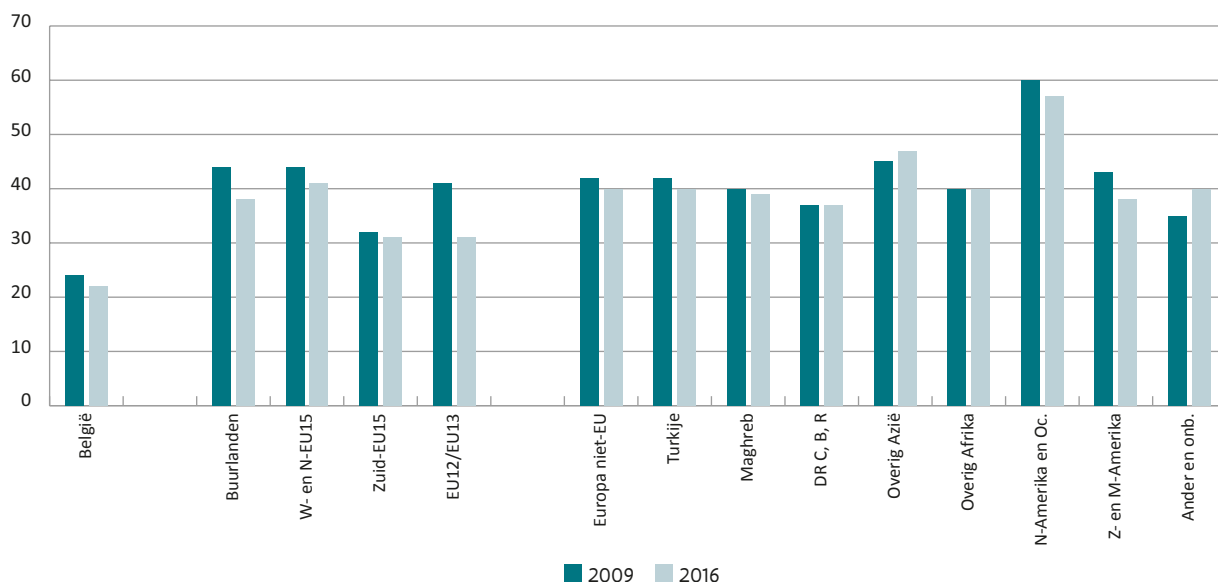
Bij nagenoeg alle herkomstgroepen is het aandeel niet-beroepsactieven tussen 2009 en 2016 gedaald. Enkel bij de personen met herkomst van overig Azië en overig Afrika is dat niet het geval. De grootte van de daling varieert wel sterk. Grootste daler zijn de personen met

een EU12/EU13-herkomst (-10 procentpunten tussen 2009 en 2016). De kloof tussen de EU-herkomstgroepen en de personen van Belgische herkomst is tussen 2009 en 2016 gedaald van 17

naar 13 procentpunten. Bij de niet-EU-groepen is de kloof met de personen van Belgische herkomst echter beperkt gestegen van 18 naar 19 procentpunten.

Figuur 6.1.6.d: Niet-beroepsactieven op basis van administratieve KSZ-data

Aandeel niet-beroepsactieven in de bevolking op arbeidsleeftijd per herkomstgroep, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2009-2016, op 1 januari van het jaar, in %

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2009-2016 in ppt.
België	23,5	23,4	23,2	23,2	23,1	22,9	22,6	22,3	-1,2
Buurlanden	43,7	43,0	42,3	41,5	40,7	39,9	39,1	38,4	-5,3
West- en Noord-EU15	44,4	43,9	44,2	44,3	43,8	42,7	41,9	41,3	-3,1
Zuid-EU15	32,2	32,1	31,9	31,4	31,5	30,9	30,8	31,0	-1,2
EU12/EU13	40,9	39,3	37,5	35,9	34,2	33,9	32,7	31,4	-9,5
Europa niet-EU	42,3	44,2	50,0	48,3	46,1	43,3	41,2	39,6	-2,8
Turkije	41,8	40,9	40,5	40,0	39,8	40,1	39,8	39,6	-2,2
Maghreb	40,1	39,9	39,7	39,5	39,7	39,4	39,2	39,4	-0,7
DR Congo, Burundi, Rwanda	37,5	36,4	39,0	38,3	38,5	38,7	37,5	37,1	-0,4
Overig Azië	44,6	44,5	47,4	47,1	46,9	45,6	44,3	47,1	+2,6
Overig Afrika	40,2	40,1	43,6	42,6	43,0	42,2	40,5	40,3	+0,1
Noord-Amerika en Oceanië	59,7	60,0	59,5	58,9	58,6	57,7	57,5	57,1	-2,6
Zuid- en Midden-Amerika	42,6	42,5	41,5	40,9	40,5	39,9	39,4	38,3	-4,3
Ander en onbekend	34,7	35,5	38,4	38,6	37,6	36,9	38,7	40,5	+5,7
Totaal EU (excl. België)	40,8	40,1	39,3	38,4	37,5	36,8	35,9	35,3	-5,5
Totaal niet-EU	41,8	41,8	43,5	42,9	42,6	41,8	40,9	41,3	-0,6

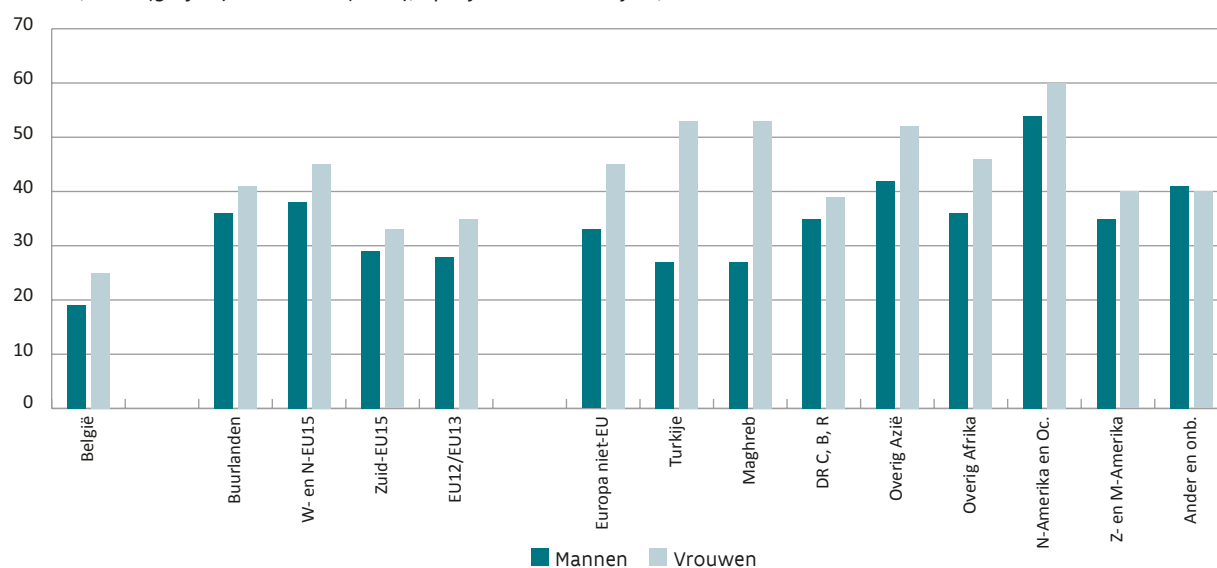
Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Het aandeel niet-beroepsactieven ligt bij alle herkomstgroepen beduidend hoger bij vrouwen dan bij mannen. Het grootste verschil is te vinden bij de herkomstgroepen van buiten de EU. Daar ligt het aandeel niet-beroepsactieve vrouwen algemeen genomen net onder de 50%. Bij de Turkse en Maghrebijnse herkomstgroepen is de kloof tussen het aandeel niet-beroepsactieven bij mannen en vrouwen het grootst (telkens 26 ppt.).

Het aandeel niet-beroepsactieven bij vrouwen is in de periode 2009-2016 bij nagenoeg alle herkomstgroepen sterker gedaald dan bij de mannen, waardoor de genderkloof is afgenomen. Grootste dalers zijn de vrouwen met een EU12/EU13-herkomst (-12 ppt.).

Figuur 6.1.6.e: Niet-beroepsactieven naar geslacht op basis van administratieve KSZ-data

Aandeel niet-beroepsactieven in de bevolking op arbeidsleeftijd bij mannen en vrouwen per herkomstgroep, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2016 (grafiek) en evolutie (tabel), op 1 januari van het jaar, in %

	Mannen			Vrouwen		
	2009	2016	2009-2016 in ppt.	2009	2016	2009-2016 in ppt.
België	18,6	19,5	+0,9	28,6	25,2	-3,4
Buurlanden	39,9	35,9	-4,0	47,7	41,0	-6,7
West- en Noord-EU15	38,8	37,7	-1,0	50,5	45,1	-5,4
Zuid-EU15	28,8	28,9	+0,1	36,2	33,4	-2,8
EU12/EU13	35,2	28,1	-7,1	46,3	34,5	-11,8
Europa niet-EU	32,6	32,7	+0,1	50,6	45,3	-5,2
Turkije	26,6	27,0	+0,4	58,2	53,2	-5,0
Maghreb	26,3	26,6	+0,4	55,2	52,7	-2,5
DR Congo, Burundi, Rwanda	34,5	35,2	+0,8	39,8	38,5	-1,3
Overig Azië	35,4	41,9	+6,5	52,3	52,5	+0,2
Overig Afrika	33,4	35,7	+2,3	48,2	45,5	-2,6
Noord-Amerika en Oceanië	54,3	53,9	-0,5	65,2	60,3	-4,9
Zuid- en Midden-Amerika	35,7	35,3	-0,4	46,6	40,1	-6,4
Ander en onbekend	32,9	40,9	+8,0	36,6	39,9	+3,3
Totaal EU (excl. België)	36,6	32,6	-4,0	45,2	38,0	-7,2
Totaal niet-EU	30,3	32,8	+2,5	53,0	49,6	-3,4

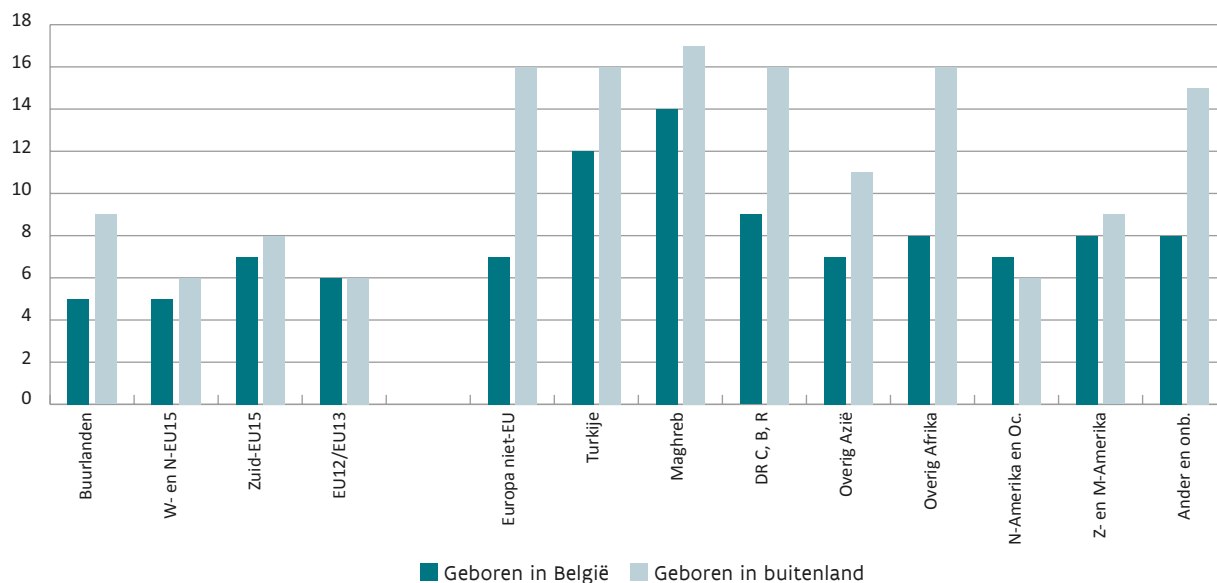
Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Bij de meeste buitenlandse herkomstgroepen ligt het aandeel niet-beroepsactieven lager bij personen geboren in België dan personen geboren in het buitenland. Enkel bij de personen met een herkomst van DR Congo, Burundi en

Rwanda, van overig Afrika en van Zuid- en Midden-Amerika is dat niet het geval. Daar ligt het aandeel niet-beroepsactieven hoger bij de personen geboren in België dan bij de personen geboren in het buitenland.

Figuur 6.1.6.f: Niet-beroepsactieven naar geboorteland op basis van administratieve KSZ-data

Aandeel niet-beroepsactieven bij de personen van buitenlandse herkomst geboren in België en geboren in het buitenland per herkomstgroep, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2016 (grafiek) en evolutie (tabel), op 1 januari van het jaar, in %

	Geboren in België			Geboren in buitenland		
	2009	2016	2009-2016 in ppt.	2009	2016	2009-2016 in ppt.
Buurlanden	24,4	25,6	+1,2	55,7	47,6	-8,1
West- en Noord-EU15	30,6	30,5	-0,1	50,8	47,7	-3,0
Zuid-EU15	22,3	24,9	+2,6	44,7	38,7	-5,9
EU12/EU13	29,1	32,5	+3,4	43,9	31,3	-12,6
Europa niet-EU	27,6	32,5	+4,9	44,0	40,2	-3,8
Turkije	28,7	31,5	+2,8	48,0	45,2	-2,9
Maghreb	29,0	32,6	+3,5	45,8	43,9	-1,9
DR Congo, Burundi, Rwanda	34,8	49,8	+15,0	37,7	35,3	-2,4
Overig Azië	41,7	42,5	+0,8	44,8	47,5	+2,7
Overig Afrika	36,8	44,0	+7,1	40,4	40,1	-0,3
Noord-Amerika en Oceanië	43,7	46,6	+2,9	63,9	60,6	-3,2
Zuid- en Midden-Amerika	34,8	39,0	+4,2	43,2	38,2	-5,0
Ander en onbekend	31,5	32,1	+0,6	43,4	52,0	8,7
Totaal EU (excl. België)	24,4	26,0	+1,7	51,4	40,7	-10,7
Totaal niet-EU	30,2	33,9	+3,7	45,1	43,5	-1,6

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

6.1.7. Werkintensiteit van het huishouden

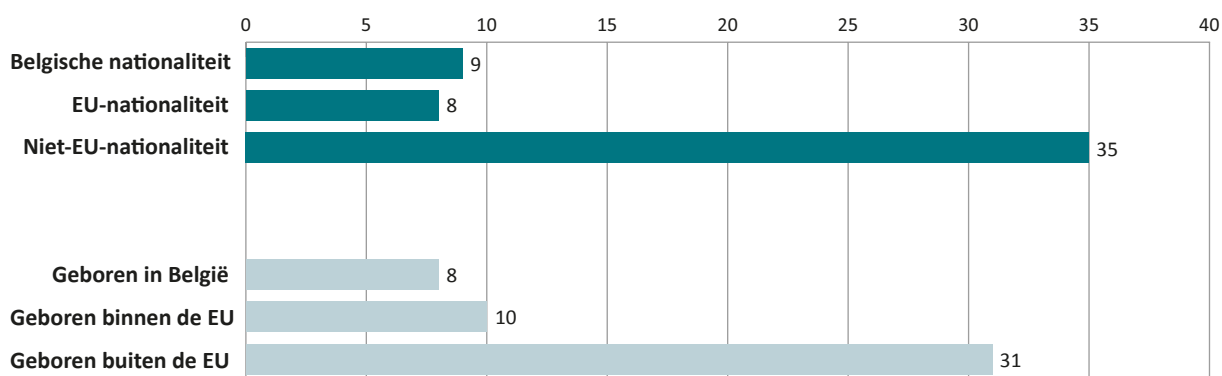
In de hierboven besproken indicatoren werd telkens gekeken naar de arbeidssituatie van het individu. In wat volgt wordt de arbeidssituatie bekeken op huishoudniveau. Dat kan door te kijken naar het aantal volwassenen in het huishouden dat aan het werk is (exclusief studenten tot 25 jaar) en in welk arbeidsregime zij tewerkgesteld zijn. Op basis daarvan wordt de werkintensiteit van het huishouden berekend. Deze werkintensiteit varieert tussen 0 (geen enkel volwassen lid van het gezin werkt) en 1 (alle volwassen leden van het gezin werken voltijds). De gezinnen met een werkintensiteit lager dan 0,2 worden beschouwd als gezinnen met een zeer lage werkintensiteit.

De werkintensiteit van de huishoudens kan in beeld gebracht worden op basis van de EU-SILC-survey en op basis van de administratieve gegevens van het Datawarehouse Arbeidsmarkt & Sociale Bescherming van de KSZ. De EU-SILC-survey maakt het mogelijk om internationaal te vergelijken. De KSZ-gegevens geven meer inzicht in de specifieke situatie van de verschillende gedetailleerde herkomstgroepen.

Op basis van de gegevens van de EU-SILC-survey blijkt dat het aandeel personen dat leeft in een huishouden waar niet of nauwelijks wordt gewerkt, sterk verschilt naar nationaliteit en geboorteland. Bij de personen met een niet-EU-nationaliteit ligt dat aandeel bijna 4 keer hoger dan bij personen met een Belgische nationaliteit. Een gelijkaardig verschil is er te zien naar geboorteland.

Figuur 6.1.7.a: Zeer lage werkintensiteit op basis van EU-SILC-survey

Aandeel personen in een gezin met zeer lage werkintensiteit ($WI < 0,2$) naar huidige nationaliteit en geboorteland, 18-59 jaar, Vlaams Gewest, 2016, in %

Bron: Statbel, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Internationale vergelijking op basis van de EU-SILC-survey maakt duidelijk dat Vlaanderen op vlak van zeer lage werkintensiteit van het huishouden bij de personen geboren buiten de EU niet goed scoort. Enkel in het Waalse Gewest, in België in zijn geheel en in Finland ligt de lage

werkintensiteit bij personen geboren buiten de EU nog hoger dan in Vlaanderen. De kloof op dit vlak tussen personen geboren buiten de EU en personen geboren in het land zelf ligt in geen enkel EU15-land hoger dan in Vlaanderen.

Figuur 6.1.7.b: Zeer lage werkintensiteit Europees vergeleken

Aandeel personen geboren in het land en personen geboren buiten de EU die wonen in gezin met zeer lage werkintensiteit (WI < 0,2) en verschil tussen beide aandelen, 18-59 jaar, EU15-landen* en Belgische gewesten**, 2016, in %

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Vershil in ppt. tussen (2) en (1)
Tsjechië	6	2	-4
Italië	14	12	-2
Luxemburg	9	6	-2
Portugal	10	8	-2
Griekenland	19	19	-1
Spanje	16	16	-1
VK	11	11	-1
Ierland	17	21	4
Denemarken	12	17	6
Duitsland	10	17	7
Frankrijk	8	17	9
Oostenrijk	7	19	12
Zweden	6	20	13
Nederland	8	26	18
Finland	12	32	20
Waals Gewest	19	41	22
België	12	35	23
Vlaams Gewest	8	31	23

* Geen cijfers beschikbaar voor het totaal van de EU15-landen.

** Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor het Brusselse Gewest wegens te kleine steekproefomvang.

Bron: Eurostat, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

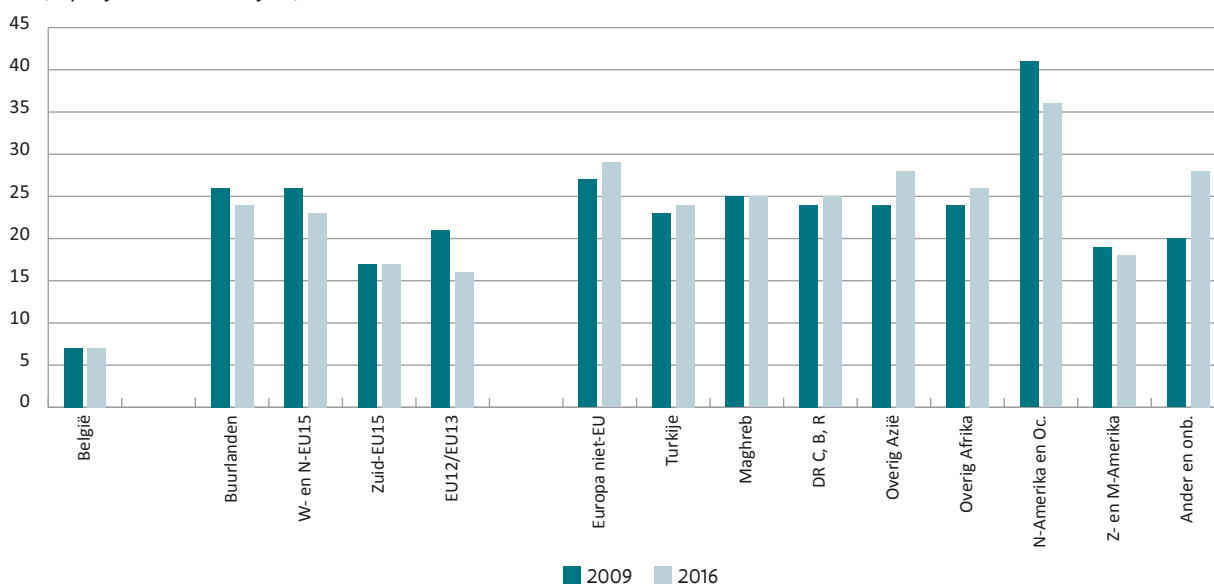
De resultaten van de EU-SILC-survey worden bevestigd door de administratieve KSZ-data. Er bestaat tussen de verschillende herkomstgroepen een duidelijk verschil inzake het aandeel personen in een gezin met zeer lage werkintensiteit (op basis van de zogenaamde definitie "DWH LWI II"). Bij de personen van Belgische herkomst ging het in 2016 om 7%. Bij de personen met een EU-herkomst gaat het om 20%, bij de personen met een niet-EU-herkomst om 26%. Hierbij dient opgemerkt te worden dat een aantal groepen die klassiek als werkend worden beschouwd, bij de KSZ niet als zodanig geregistreerd staan omdat zij geen band hebben met de Belgische sociale zekerheid. Het gaat om uitgaande grensarbeiders, personen die in België

werken voor een organisatie/onderneming die geen bijdragen verschuldigd is aan de Belgische sociale zekerheid en internationale ambtenaren en diplomaten. Mogelijk is dit een verklaring voor het relatief hoge aandeel personen in een gezin met zeer lage werkintensiteit bij de personen met een EU-herkomst.

Algemeen genomen is het aandeel personen in een gezin met zeer lage werkintensiteit bij de niet-EU-groepen tussen 2009 en 2016 toegenomen. Bij de personen afkomstig uit de EU-landen is er in deze periode sprake van een afname. Bij de personen van Belgische herkomst bleef het aandeel min of meer gelijk.

Figuur 6.1.7.c: Zeer lage werkintensiteit op basis van administratieve KSZ-data

Aandeel personen van 0 tot 59 jaar in gezin met zeer lage werkintensiteit ($WI < 0,2$) per herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2009-2016, op 1 januari van het jaar, in %

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2009-2016 in ppt.
België	7,3	7,7	7,5	7,4	7,4	7,5	7,5	7,4	+0,1
Buurlanden	26,5	26,9	26,2	25,3	24,8	24,7	24,1	23,5	-2,9
West- en Noord-EU15	25,6	25,7	25,7	25,4	25,0	24,4	23,9	23,1	-2,5
Zuid-EU15	16,7	18,1	18,1	17,3	17,3	17,3	17,3	17,0	+0,3
EU12/EU13	21,3	23,1	22,2	20,1	18,0	17,6	17,2	16,2	-5,1
Europa niet-EU	27,4	32,7	37,8	35,1	33,0	31,6	30,1	28,7	+1,3
Turkije	23,3	27,1	25,5	23,1	23,5	24,2	24,3	23,9	+0,5
Maghreb	25,3	29,2	27,8	26,3	26,0	26,5	26,0	25,2	-0,1
DR Congo, Burundi, Rwanda	24,2	24,3	26,3	25,4	25,0	25,2	25,4	24,7	+0,5
Overig Azië	23,5	25,4	28,0	27,5	27,1	27,0	26,7	27,6	+4,1
Overig Afrika	24,5	27,4	28,4	27,5	26,8	27,2	26,7	25,8	+1,3
Noord-Amerika en Oceanië	40,5	40,6	39,7	39,3	38,6	37,3	37,3	36,2	-4,4
Zuid- en Midden-Amerika	19,4	20,7	20,2	18,6	18,3	19,1	19,4	18,3	-1,2
Ander en onbekend	19,8	23,3	24,0	25,3	24,3	25,4	27,0	28,3	+8,5
Totaal EU (excl. België)	23,5	24,2	23,7	22,6	21,8	21,6	21,1	20,4	-3,1
Totaal niet-EU	24,7	28,0	28,7	27,2	26,6	26,7	26,3	25,8	+1,1

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

6.2. ONDERWIJS EN VORMING

- **Onderwijsdeelname**
 - **Onderwijsprestaties**
 - **Levenslang leren**
 - **Algemene opleidingsgraad**
-

Bronnen

De gegevens over onderwijsdeelname, schoolse achterstand, schoolverlaters en doorstroom naar het hoger onderwijs zijn gebaseerd op de administratieve gegevens van het **departement Onderwijs en Vorming (O&V)**. De gegevens over huidige nationaliteit van de leerlingen (cursisten bij het volwassenenonderwijs) en de thuis taal van het gezin hebben telkens betrekking op de situatie begin februari van het schooljaar. De gegevens over de nationaliteit van de leerlingen/cursisten zijn sinds het schooljaar 2011-2012 gebaseerd op het Rijksregister. Voordien werd gewerkt met de door de school geregistreerde nationaliteit. De registratie van de thuis taal gebeurt via een vragenlijst die meegegeven wordt aan de ouders. De thuis taal is niet het Nederlands als de ouders aangeven dat de leerling in het gezin met niemand, of in een gezin met 3 leden (de leerling niet meegerekend) met maximum 1 gezinslid, Nederlands spreekt. Broers en zussen worden hierbij samen als 1 gezinslid beschouwd. Van een beperkte groep leerlingen is de thuis taal onbekend. In het buitengewoon onderwijs, het hoger onderwijs en het volwassenenonderwijs wordt de thuis taal niet geregistreerd.

De schoolprestaties van de Vlaamse jongeren worden in kaart gebracht aan de hand van de resultaten van het **‘Programme for International Student Assessment’ (PISA)** van de **Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)**. PISA is een internationaal gestandaardiseerde beoordeling van de cognitieve vaardigheden van 15-jarigen. Het onderzoek werd voor het eerst uitgevoerd in 2000 en wordt elke 3 jaar herhaald. In PISA wordt gevraagd naar de migratie-achtergrond van de leerlingen. Dat gebeurt op basis van het geboorteland van de persoon en diens ouders. Autochtone leerlingen

zijn leerlingen die zelf in het land van testafname geboren zijn of waarvan minstens één van beide ouders geboren is in het land van testafname. Eerste generatieleerlingen zijn zelf niet in het land van testafname geboren, evenals hun ouders. Tweede generatieleerlingen zijn zelf in het land van testafname geboren en hebben ouders die niet in het land van testafname geboren zijn. De eerste en tweede generatieleerlingen vormen samen de groep leerlingen met migratie-achtergrond. In de steekproef van PISA 2015 zijn er in Vlaanderen bij de 5.675 geteste leerlingen 6,8% eerste generatieleerlingen en 7,2% tweede generatieleerlingen.

De gegevens over deelname aan levenslang leren en de opleidingsgraad van de bevolking zijn gebaseerd op de **Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK-survey)** van het Belgische statistiekbureau **Statbel**. De EAK-surveygegevens maken het mogelijk internationaal te vergelijken. De EAK-gegevens kunnen opgedeeld worden naar huidige nationaliteit (Belg, EU zonder België, niet-EU) en geboorteland (België, EU zonder België, buiten de EU). In de EAK-survey van 2016 werden in het Vlaamse Gewest in totaal ongeveer 28.100 personen tussen 20 en 64 jaar bevraagd. Circa 1.290 daarvan zijn personen met een EU-nationaliteit (zonder België) en 860 personen hebben een niet-EU-nationaliteit. Naar geboorteland gaat het om 1.370 personen geboren in de EU buiten België en 2.250 personen geboren buiten de EU.

De hier gepresenteerde PISA- en EAK-surveyresultaten zijn onderhevig aan de gebruikelijke statistische foutenmarge. De vermelde percentages moeten gezien worden als schattingen van de overeenkomstige populatieparameters binnen een bepaald betrouwbaarheidsinterval. Dit betrouwbaarheidsinterval is groter

naarmate de steekproef waarop de percentages berekend worden, kleiner is. Om een vlotte leesbaarheid van de tekst en figuren te garanderen, worden deze intervallen hier niet vermeld.

Voor de EAK-survey geldt dat er geen specifieke inspanningen werden gedaan om de relatief hogere non-respons-graad bij de groep personen van buitenlandse herkomst tegen te gaan. Daarnaast kan het interview enkel afgelegd worden in het Nederlands, Frans, Duits of Engels zodat personen van buitenlandse herkomst die geen enkele van deze talen beheersen, automatisch afvallen als mogelijke respondenten. Met deze elementen dient men bij de interpretatie van de resultaten rekening te houden.

De resultaten van de survey **Samenleven in Diversiteit (SID-survey)** met betrekking tot onderwijs worden hier niet besproken. Daarvoor wordt verwezen naar de samen met deze monitor uitgegeven [aparte publicatie over de SID-survey](#). Deze grootschalige bevraging van bijna

4.500 personen van Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst werd in 2017 georganiseerd door het Agentschap Binnenlands Bestuur en Statistiek Vlaanderen. In deze survey werd aandacht besteed aan aspecten van de diverse samenleving die in administratieve data en algemene bevolkingssurveys veelal onderbelicht blijven en werden specifieke technieken gehanteerd om de relatief hoge non-respons bij de groep personen van buitenlandse herkomst te verlagen. In de SID-survey werden volgende onderwijsaspecten bevroegd:

- Opleidingsniveau;
- Land waarin de hoogste opleiding werd afgerond;
- Volgen van een opleiding;
- Praten met de kinderen over school;
- Communicatie met de school;
- Negatieve ervaringen van de kinderen op school (frequentie en redenen);
- Negatieve ervaringen tijdens de opleiding (frequentie en redenen).

Vaststellingen

6.2.1. Onderwijsdeelname

Het aandeel leerlingen met een vreemde nationaliteit in het gewoon kleuter- en lager onderwijs lag in het schooljaar 2016-2017 respectievelijk op 11% en 9%. Dat komt min of meer overeen met hun aandeel bij de 3- tot 5-jarigen en bij de 6- tot 11-jarigen in de totale bevolking begin 2017 (respectievelijk 10% en 9%). Tegenover het schooljaar 2009-2010 is het aandeel leerlingen met een vreemde nationaliteit in het gewoon kleuter- en lager onderwijs gestegen met respectievelijk 5 en 2 procentpunten.

In het buitengewoon kleuter- en lager onderwijs ligt het aandeel leerlingen met een vreemde nationaliteit 6 tot 3 procentpunten hoger dan het aandeel vreemdelingen in de overeenkomende leeftijdsgroep. Opvallend is dat dit verschil minder aanwezig is in de cijfers van het schooljaar 2009-2010. Mogelijk hangt dit samen met een wijziging in de registratie van de nationaliteit

van de leerlingen. Vanaf het schooljaar 2011-2012 wordt gebruik gemaakt van de nationaliteit zoals geregistreerd in het Rijksregister. Voordien werd gewerkt met de door de school geregistreerde nationaliteit.

Het departement O&V beschikt niet alleen over gegevens over de nationaliteit van de leerlingen, maar ook over de taal van het gezin waarin de leerlingen opgroeien. Het aandeel leerlingen met een niet-Nederlandse thuistaal in het kleuter- en lager onderwijs ligt duidelijk hoger dan het aandeel leerlingen met een vreemde nationaliteit. In het gewoon kleuter- en lager onderwijs ging het begin 2016 respectievelijk om 21% en 19% van de leerlingen. Die aandelen zijn tegenover het schooljaar 2009-2010 met respectievelijk 4 en 5 procentpunten toegenomen. Cijfers over thuistaal in het buitengewoon onderwijs zijn niet beschikbaar.

Figuur 6.2.1.a: Vreemdelingen en anderstaligen in het basisonderwijs

Aantal en aandeel leerlingen met huidige vreemde nationaliteit en met niet-Nederlandse thuistaal in het kleuter- en lager onderwijs, Vlaamse Gemeenschap, schooljaar 2009-2010 en 2015-2016/2016-2017

	2009-2010		2016-2017	
	Aantal	% tov totaal aantal leerlingen	Aantal	% tov totaal aantal leerlingen
Vreemde nationaliteit*				
- Gewoon kleuteronderwijs	14.378	5,7	28.177	10,6
- Buitengewoon kleuteronderwijs	88	4,5	313	15,9
- Gewoon lager onderwijs	24.683	6,5	37.868	8,8
- Buitengewoon lager onderwijs	1.829	6,6	2.807	11,4
	2009-2010		2015-2016	
	Aantal	% tov totaal aantal leerlingen	Aantal	% tov totaal aantal leerlingen
Thuistaal niet Nederlands				
- Gewoon kleuteronderwijs	43.028	17,2	57.523	21,5
- Gewoon lager onderwijs	51.613	13,6	79.038	18,7

* Vanaf het schooljaar 2011-2012 wordt gebruik gemaakt van de nationaliteit zoals geregistreerd in het Rijksregister. Voordien werd gewerkt met de door de school geregistreerde nationaliteit.

Bron: Departement O&V, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Figuur 6.2.1.b: Vreemdelingen bij groepen op schoolgaande leeftijd

Aantal en aandeel leerlingen met huidige vreemde nationaliteit in de leeftijdsgroepen op schoolgaande leeftijd, Vlaams Gewest, begin 2010 en 2017

	2010		2017	
	Aantal	% tov totale bevolking	Aantal	% tov totale bevolking
3 tot 5 jaar	13.484	6,7	21.547	10,0
6 tot 11 jaar	26.728	6,8	38.269	8,7
12 tot 17 jaar	21.853	5,2	32.316	7,9

Bron: Statbel, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Algemeen genomen zijn er in het voltijds gewoon secundair onderwijs in het schooljaar 2016-2017 7% leerlingen met een vreemde nationaliteit. Dat komt overeen met het aandeel vreemdelingen in de groep personen van 12 tot 17 jaar. Er blijken in de 2de en 3de graad wel duidelijke verschillen in het aandeel vreemdelingen naar studierichting. In het ASO en TSO ligt het aandeel vreemdelingen lager. In het BSO en ook in het buitengewoon secundair onderwijs is dit duidelijk hoger. Dat aandeel ligt nog een

pak hoger in het deeltijds beroepssecundair onderwijs.

Er is een gelijkaardig verschil naar studierichting wanneer naar de thuistaal van de leerling wordt gekeken. In de eerste graad van het voltijds gewoon secundair onderwijs heeft 14% van de leerlingen een vreemde thuistaal. Dat aandeel ligt lager in het ASO, TSO en KSO, maar duidelijk hoger in het BSO en in het deeltijds beroepssecundair onderwijs.

Figuur 6.2.1.c: Vreemdelingen en anderstaligen in het secundair onderwijs

Aantal en aandeel leerlingen met huidige vreemde nationaliteit en met niet-Nederlandse thuistaal in het secundair onderwijs, Vlaamse Gemeenschap, schooljaar 2009-2010 en 2015-2016/2016-2017

	2009-2010		2016-2017	
	Aantal	% tov totaal aantal leerlingen	Aantal	% tov totaal aantal leerlingen
Vreemde nationaliteit				
- Voltijds gewoon secundair	22.748	5,3	34.390	8,2
OKAN	2.270	93,4	3.927	95,9
1 ^{ste} graad	7.251	5,3	10.428	7,7
2 ^{de} en 3 ^{de} graad ASO	3.505	3,0	5.056	4,4
2 ^{de} en 3 ^{de} graad TSO	3.341	3,6	5.131	5,9
2 ^{de} en 3 ^{de} graad KSO	250	4,1	416	6,8
2 ^{de} en 3 ^{de} graad BSO	6.131	8,1	9.432	13,0
- Deeltijds beroepssecundair	1.138	15,5	2.075	23,4
- Buitengewoon secundair	1.659	8,7	2.242	11,1
	2009-2010		2015-2016	
	Aantal	% tov totaal aantal leerlingen	Aantal	% tov totaal aantal leerlingen
Thuistaal niet Nederlands				
- Voltijds gewoon secundair	41.485	9,7	60.059	14,4
OKAN	1.971	81,1	3.575	86,9
1 ^{ste} graad	14.508	10,6	20.660	15,7
2 ^{de} en 3 ^{de} graad ASO	8.368	7,2	12.047	10,5
2 ^{de} en 3 ^{de} graad TSO	6.221	6,7	9.080	10,3
2 ^{de} en 3 ^{de} graad KSO	328	5,3	503	8,4
2 ^{de} en 3 ^{de} graad BSO	10.089	13,3	14.194	19,3
- Deeltijds beroepssecundair	1.672	22,8	2.301	26,3

Bron: Departement O&V, bewerking Statistiek Vlaanderen.

In het onthaalonderwijs voor anderstalige kinderen (OKAN) krijgen anderstalige minderjarige nieuwkomers een jaar lang een Nederlands taalbad om daarna over te stappen naar het regulier secundair onderwijs. In het basisonderwijs worden de anderstalige nieuwkomers deels in de reguliere klas en deels afzonderlijk onderwezen. In het schooljaar 2016-2017 volgden 4.096

leerlingen les in OKAN. Opvallend is dat 4,1% van de OKAN-leerlingen de Belgische nationaliteit heeft. Ondanks het feit dat OKAN gericht is op anderstalige leerlingen, had in het schooljaar 2015-2016 zo'n 0,7% van deze leerlingen volgens de bevraging bij de ouders het Nederlands als thuistaal. Daarnaast is voor 12,4% van de OKAN-leerlingen de thuistaal onbekend.

Figuur 6.2.1.d: Onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers (OKAN)

Aantal leerlingen in de onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers, Vlaamse Gemeenschap, schooljaren 2009-2010 tot 2016-2017

	Aantal
2009-2010	2.431
2010-2011	2.740
2011-2012	3.153
2012-2013	2.704
2013-2014	2.333
2014-2015	2.508
2015-2016	4.113
2016-2017	4.096

Bron: Departement O&V.

Het aandeel vreemdelingen in het Vlaamse hoger onderwijs bedroeg in het schooljaar 2015-2016 8%. Dat aandeel varieert van 5% in de professioneel gerichte bachelor tot 16% in

de masteropleidingen. Tegenover 2010-2011 is het aandeel vreemdelingen in totaal met ruim 2 procentpunten toegenomen.

Figuur 6.2.1.e: Vreemdelingen in het hoger onderwijs

Aantal en aandeel inschrijvingen van personen met huidige vreemde nationaliteit in het hoger onderwijs, Vlaamse Gemeenschap, academiejaar 2010-2011 en 2015-2016

	2010-2011		2015-2016	
	Aantal	% tov totaal aantal studenten	Aantal	% tov totaal aantal studenten
Professioneel gerichte bachelor	2.612	2,8	5.162	4,6
Academisch gerichte bachelor	4.102	5,9	5.145	7,3
Master	4.084	10,8	7.038	15,7
Andere*	1.876	10,8	2.772	13,6
Totaal	12.674	5,8	20.117	8,2

* Andere opleidingen: Academische initiële lerarenopleiding, Bachelor na bachelor, Master na master, Specifieke lerarenopleiding na PBA, Specifieke lerarenopleiding na master, Initiële lerarenopleiding van academisch niveau, Voorbereidingsprogramma, Schakelprogramma.

Bron: Departement O&V, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Een aanzienlijk deel van de vreemdelingen ingeschreven in het Vlaamse hoger onderwijs komt hier enkel om te studeren en vertrekt daarna weer. Als enkel gekeken wordt naar de deelname aan het hoger onderwijs van de personen die in Vlaanderen voorafgaand secundair onderwijs hebben gevolgd, blijkt een duidelijk verschil tussen Belgen en vreemdelingen. Zo volgden

ruim 7 op de 10 leerlingen met een Belgische nationaliteit die in Vlaanderen in 2015 een diploma secundair onderwijs hebben gehaald in het daaropvolgende academiejaar een professionele of academische bacheloropleiding. Bij de niet-Belgen gaat het om bijna de helft van de leerlingen.

Figuur 6.2.1.f: Doorstroom naar het hoger onderwijs

Aantal studenten ingeschreven voor een professionele of academische bacheloropleiding en aandeel ten opzichte van het aantal leerlingen dat in het voorgaande schooljaar in het Nederlandstalige voltijds gewoon secundair onderwijs een diploma secundair onderwijs heeft behaald, naar huidige nationaliteit, Vlaamse Gemeenschap, academiejaar 2010-2011 en 2015-2016

	2010-2011		2015-2016	
	Aantal	% tov aantal leerlingen met diploma secundair in 2009-2010	Aantal	% tov aantal leerlingen met diploma secundair in 2014-2015
Belgische nationaliteit				
- Professioneel gerichte bachelor	20.815	37,2	21.168	38,9
- Academisch gerichte bachelor	18.439	32,9	17.810	32,8
Vreemde nationaliteit				
- Professioneel gerichte bachelor	418	23,6	688	28,2
- Academisch gerichte bachelor	425	24,0	476	19,5

Bron: Departement O&V, bewerking Statistiek Vlaanderen.

6.2.2. Onderwijsprestaties

In dit deel wordt ingegaan op bestaande verschillen in onderwijsprestaties tussen leerlingen naar nationaliteit, thuistaal en migratie-achtergrond. Daarbij wordt geen rekening gehouden met eventueel bestaande andere verschillen in achtergrondkenmerken van deze groepen zoals onder meer de sociaal-economische thuissituatie van de leerlingen.

In 2017 had 40% van de leerlingen met een vreemde nationaliteit één of meerdere jaren

vertraging opgelopen in het laatste jaar van het gewoon lager onderwijs. Bij de leerlingen met Belgische nationaliteit is dat 11%. De achterstand bij leerlingen met een vreemde thuistaal (31%) ligt lager dan de achterstand van leerlingen met een vreemde nationaliteit.

Het aandeel vreemde leerlingen met achterstand in het laatste jaar van het lager onderwijs is tussen 2010 en 2017 min of meer stabiel gebleven. Bij de leerlingen met een vreemde thuistaal is dat aandeel gedaald tussen 2010 en 2016.

Figuur 6.2.2.a: Schoolse achterstand in het lager onderwijs

Aantal en aandeel leerlingen met schoolse achterstand in het 6de jaar van het gewoon lager onderwijs naar huidige nationaliteit en thuistaal, Vlaamse Gemeenschap, schooljaar 2009-2010 en 2015-2016/2016-2017

	2009-2010		2016-2017	
	Aantal	% tov aantal lln. per nationaliteit of thuistaal	Aantal	% tov aantal lln. per nationaliteit of thuistaal
Huidige nationaliteit				
- Belgische nationaliteit				
1 jaar achterstand	6.762	12,3	6.127	10,7
2 jaar achterstand of meer	384	0,7	265	0,5
- Vreemde nationaliteit				
1 jaar achterstand	1.079	33,2	1.492	34,5
2 jaar achterstand of meer	255	7,8	244	5,6

	2009-2010		2015-2016	
	Aantal	% tov aantal lln. per nationaliteit of thuistaal	Aantal	% tov aantal lln. per nationaliteit of thuistaal
Thuistaal				
- Nederlands				
1 jaar achterstand	5.934	11,4	4.939	9,8
2 jaar achterstand of meer	295	0,6	190	0,4
- Niet Nederlands				
1 jaar achterstand	1.851	30,4	2.594	27,2
2 jaar achterstand of meer	342	5,6	398	4,2

Bron: Departement O&V, bewerking Statistiek Vlaanderen.

In 2017 had 71% van de leerlingen met een vreemde nationaliteit één of meerdere jaren vertraging opgelopen in het laatste jaar van het gewoon secundair onderwijs. Bij de leerlingen met Belgische nationaliteit is dat 31%. De achterstand bij leerlingen met een vreemde thuistaal (66% in 2016) ligt iets lager dan de achterstand van leerlingen met een vreemde nationaliteit.

Uiteindelijk verlaten jongeren met een vreemde nationaliteit en een vreemde thuistaal veel

vaker het secundair onderwijs zonder diploma. In 2015 ging het bij de leerlingen met een EU-nationaliteit om 24%, bij de leerlingen met een niet-EU-nationaliteit om 38%. Bij de leerlingen met een Belgische nationaliteit ligt dat maar op 10%. Opgesplitst naar thuistaal gaat het om 22% bij de personen met een vreemde thuistaal tegenover 7% bij de personen met het Nederlands als thuistaal. Bij alle nationaliteits- en taalgroepen is het aandeel vroegtijdige schoolverlaters tussen 2010 en 2015 (beperkt) gedaald.

Figuur 6.2.2.b: Schoolse achterstand in het secundair onderwijs

Aantal en aandeel leerlingen met schoolse achterstand in het 2de jaar van de 3de graad van het gewoon secundair onderwijs naar huidige nationaliteit en thuistaal, Vlaamse Gemeenschap, schooljaar 2009-2010 en 2015-2016/2016-2017

	2009-2010		2016-2017	
	Aantal	% tov aantal lln. per nationaliteit of thuistaal	Aantal	% tov aantal lln. per nationaliteit of thuistaal
Huidige nationaliteit				
- Belgische nationaliteit				
1 jaar achterstand	15.711	25,2	13.953	24,0
2 jaar achterstand	4.146	6,7	3.425	5,9
Meer dan 2 jaar achterstand	1.049	1,7	807	1,4
- Vreemde nationaliteit				
1 jaar achterstand	913	37,6	1.354	37,3
2 jaar achterstand	555	22,9	791	21,8
Meer dan 2 jaar achterstand	320	13,2	435	12,0

	2009-2010		2015-2016	
	Aantal	% tov aantal lln. per nationaliteit of thuistaal	Aantal	% tov aantal lln. per nationaliteit of thuistaal
Thuistaal				
- Nederlands				
1 jaar achterstand	14.833	24,9	13.302	23,9
2 jaar achterstand	3.684	6,2	3.070	5,5
Meer dan 2 jaar achterstand	816	1,4	739	1,3
- Niet Nederlands				
1 jaar achterstand	1.600	34,7	2.375	37,1
2 jaar achterstand	970	21,0	1.280	20,0
Meer dan 2 jaar achterstand	504	10,9	567	8,8

Bron: Departement O&V, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Figuur 6.2.2.c: Vroegtijdige schoolverlaters

Aantal en aandeel jongeren die niet meer leerplichtig zijn en het Nederlandstalige secundair onderwijs verlaten zonder kwalificatie, naar huidige nationaliteit en thuistaal, Vlaamse Gemeenschap, schooljaar 2009-2010 en 2014-2015

	2009-2010		2014-2015	
	Aantal	% tov aantal schoolverlaters per nationaliteit of thuistaal	Aantal	% tov aantal schoolverlaters per nationaliteit of thuistaal
Huidige nationaliteit				
- Belgische nationaliteit	8.324	11,8	6.352	9,7
- EU-nationaliteit	533	27,0	624	23,9
- Niet-EU-nationaliteit	707	49,2	700	38,4
Thuistaal				
- Nederlands	5.725	9,0	4.269	7,3
- Niet Nederlands	1.765	29,0	1.587	22,1
- Niet beschikbaar*	2.074	46,3	1.820	47,6

* De thuistaal wordt niet geregistreerd voor leerlingen in het buitengewoon onderwijs en in de leertijd: deze leerlingen vallen hier onder de categorie 'niet beschikbaar'.

Bron: Departement O&V, bewerking Statistiek Vlaanderen.

De Vlaamse resultaten van het PISA-onderzoek over de onderwijsprestaties van 15-jarigen geven aan dat autochtone leerlingen veel beter scoren dan leerlingen die in het buitenland geboren zijn of wiens beide ouders in het buitenland geboren zijn. De resultaten van 2015 op de wetenschappelijke geletterdheidsschaal wijzen op een verschil van iets meer dan 80 punten tussen autochtone leerlingen en leerlingen met een migratie-achtergrond. Dat is een aanzienlijk verschil, wetende dat één jaar scholing gelijkgesteld wordt met ongeveer 30 punten. Het gaat om het op één na grootste verschil van alle geteste EU15-landen. Enkel in

Finland ligt de kloof tussen autochtone leerlingen en leerlingen met een migratie-achtergrond nog iets hoger. Opvallend is verder dat de eerste generatie leerlingen in Vlaanderen nagenoeg op hetzelfde niveau scoren als de tweede generatie leerlingen. In de meeste andere landen scoort de eerste generatie veelal (duidelijk) minder goed dan de tweede generatie. Mogelijk heeft dit te maken met het relatief hoge aandeel leerlingen met de Nederlandse nationaliteit bij de eerste generatie leerlingen in het Vlaamse onderwijs.

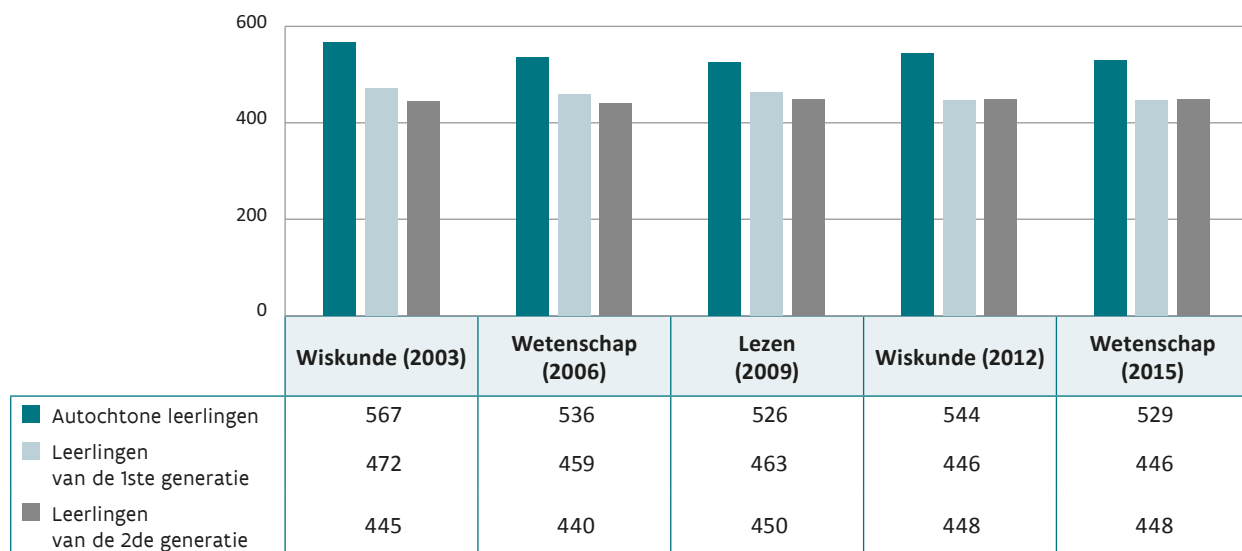
De lagere gemiddelde resultaten van de leerlingen met een migratie-achtergrond op de

wetenschappelijke geletterdheidsschaal vertalen zich ook in een lager aandeel van deze leerlingen bij de toppresteerders en een hoger aandeel bij de laagpresteerders. In Vlaanderen haalt 14% van autochtone leerlingen niveau 5 of hoger voor wetenschappelijke geletterdheid.

Bij de groep leerlingen met een migratie-achtergrond gaat het om 3%. Tegelijk haalt 13% van de autochtone leerlingen het basisvaardigheidsniveau op vlak van wetenschappelijke geletterdheid niet, bij de leerlingen met een migratie-achtergrond loopt dat op tot 39%.

Figuur 6.2.2.d: Onderwijsprestaties 15-jarigen

Gemiddelde score op de PISA-wiskundige en wetenschappelijke geletterdheidsschaal en leesvaardigheidsschaal van 15-jarige leerlingen naar migratie-achtergrond, Vlaamse Gemeenschap, 2003-2015

Bron: OESO, PISA-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Figuur 6.2.2.e: Onderwijsprestaties 15-jarigen Europees vergeleken

Gemiddelde score op de PISA-wetenschappelijke geletterdheidsschaal van autochtone 15-jarigen en 15-jarigen met een migratie-achtergrond (som 1ste en de 2de generatie) en verschil tussen beide scores, EU15-landen en Vlaamse Gemeenschap, 2015

	Autochtone leerlingen (1)	Leerlingen met migratieachtergrond (2)	Vershil in punten tussen (2) en (1)
Ierland	505	500	-5
Portugal	503	488	-15
VK	516	493	-23
Italië	485	452	-33
Luxemburg	505	464	-41
Spanje	499	457	-42
Griekenland	461	417	-44
Nederland	517	457	-60
Frankrijk	506	444	-62
België	516	450	-66
Denemarken	510	441	-69
Zweden	508	438	-70
Oostenrijk	510	440	-70
Duitsland	527	455	-72
Vlaamse Gemeenschap	529	447	-82
Finland	535	452	-83

Bron: OESO, PISA-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

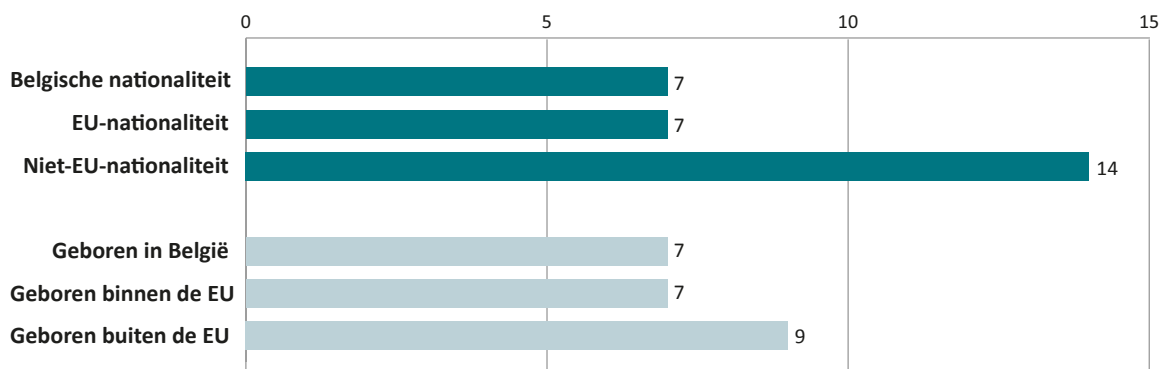
6.2.3. Levenslang leren

De deelname aan levenslang leren (deelname aan een opleiding in de 4 weken voor de bevraging) ligt volgens de EAK-gegevens het hoogst bij de groep met een niet-EU-nationaliteit. Bekeken

naar geboorteland neemt dat verschil tussen de groepen duidelijk af. De relatief hoge score van de niet-EU-burgers hangt mogelijk samen met het feit dat ook rekening gehouden wordt met taalcursussen.

Figuur 6.2.3.a: Deelname aan levenslang leren

Aandeel van de bevolking van 25 tot 64 jaar dat in de 4 weken voor de bevraging deelgenomen heeft aan een opleiding naar huidige nationaliteit en geboorteland, Vlaams Gewest, 2016, in %

Bron: Statbel, EAK-survey, bewerking Steunpunt Werk/Departement WSE.

In Europees perspectief ligt het levenslang leren bij personen geboren buiten de EU relatief laag en onder het EU15-gemiddelde. Enkel in België in zijn geheel, Spanje, Italië en Griekenland ligt

het aandeel nog lager. In de Scandinavische landen ligt het aandeel bij personen geboren buiten de EU dat deelneemt aan een opleiding 3 keer hoger dan in Vlaanderen.

Figuur 6.2.3.b: Deelname aan levenslang leren Europees vergeleken

Aandeel personen geboren in het land en geboren buiten de EU dat deelgenomen heeft aan opleiding in de voorbije 4 weken en verschil tussen beide aandelen, 25 tot 64 jaar, EU15-landen* en Vlaams Gewest, 2016

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Verskil in ppt. tussen (2) en (1)
Ierland	5,4	16,6	11,2
België	6,6	9,2	2,6
Vlaams Gewest	6,9	9,3	2,4
VK	14,0	16,3	2,3
Portugal	9,4	11,3	1,9
Luxemburg	19,0	20,6	1,6
Finland	26,3	27,3	1,0
Denemarken	27,8	27,6	-0,2
Zweden	30,0	29,1	-0,9
Nederland	18,9	17,3	-1,6
Spanje	9,8	7,8	-2,0
Griekenland	4,3	1,6	-2,7
Oostenrijk	15,2	12,3	-2,9
Italië	9,0	4,1	-4,9
Frankrijk	19,8	12,4	-7,4
EU15	12,8	12,1	-0,7

* Geen cijfers beschikbaar voor Duitsland.

Bron: Statbel, Eurostat, EAK/LFS-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

De administratieve gegevens van het Departement O&V maken duidelijk dat 3 op de 10 van de cursisten in het volwassenenonderwijs personen zijn met een vreemde nationaliteit. Dit aandeel omvat ook de personen die een cursus Nederlands tweede taal (NT2) volgen. De grootste groep zijn de personen met een nationaliteit van de groep 'andere landen'. Daarna volgen de personen met een nationaliteit van één van de EU13-landen. Het aandeel vreemdelingen in het

totale aantal cursisten is in 2017 in vergelijking met 5 jaar voordien quasi stabiel gebleven. In absolute termen is het aantal vreemdelingen in het volwassenenonderwijs gedaald van ruim 97.000 personen in 2012 tot iets meer dan 94.000 personen in 2017. Dat komt neer op een daling van circa 3%. Bij de Belgen is het aantal cursisten in dezelfde periode eveneens gedaald. Relatief gezien is die daling met circa 6% wel groter.

Figuur 6.2.3.c: Deelname volwassenenonderwijs

Aantal en aandeel unieke inschrijvingen in het volwassenenonderwijs (basiseducatie, het secundair volwassenenonderwijs inclusief NT2, het hoger beroepsonderwijs van het volwassenenonderwijs en de specifieke lerarenopleiding) naar huidige nationaliteit, Vlaamse Gemeenschap, 2011-2012 en 2016-2017

	2011-2012		2016-2017	
	Aantal	% in totaal aantal cursisten	Aantal	% in totaal aantal cursisten
België	226.145	69,9	213.512	69,4
Buurlanden	6.494	2,0	6.966	2,3
West- en Noord-EU15	1.444	0,4	1.264	0,4
Zuid-EU15	5.606	1,7	7.892	2,6
EU12/EU13	12.758	3,9	15.279	5,0
Europa niet-EU	9.107	2,8	4.329	1,4
Turkije	3.744	1,2	2.767	0,9
Maghreb	10.217	3,2	8.550	2,8
Andere landen	47.900	14,8	47.158	15,4
Totaal niet-EU	70.968	21,9	62.804	20,4
Totaal EU	26.302	8,1	31.401	10,2
Algemeen totaal	323.415	100,0	307.717	100,0

Bron: Departement O&V, bewerking ABB.

Anderstaligen kunnen een opleiding Nederlands tweede taal (NT2) volgen bij een Centrum voor Volwassenenonderwijs (CVO) of een Centrum voor Basiseducatie (CBE). Het aanbod NT2 van de CVO richt zich op de midden- en hoger geschoolde anderstaligen en omvat meerdere opleidingen, die in 4 richtgraden ingedeeld worden. Het aanbod NT2 van de CBE richt zich op de analfabete, traag lerende of laaggeschoolde anderstaligen. Dit aanbod is geordend in 2 leergebieden:

- het leergebied NT2 met daarin één opleiding: 'Nederlands tweede taal - richtgraad 1', bedoeld voor lager geschoolde of moeilijk leerbare anderstaligen;
- het leergebied Alfabetisering NT2 met daarin

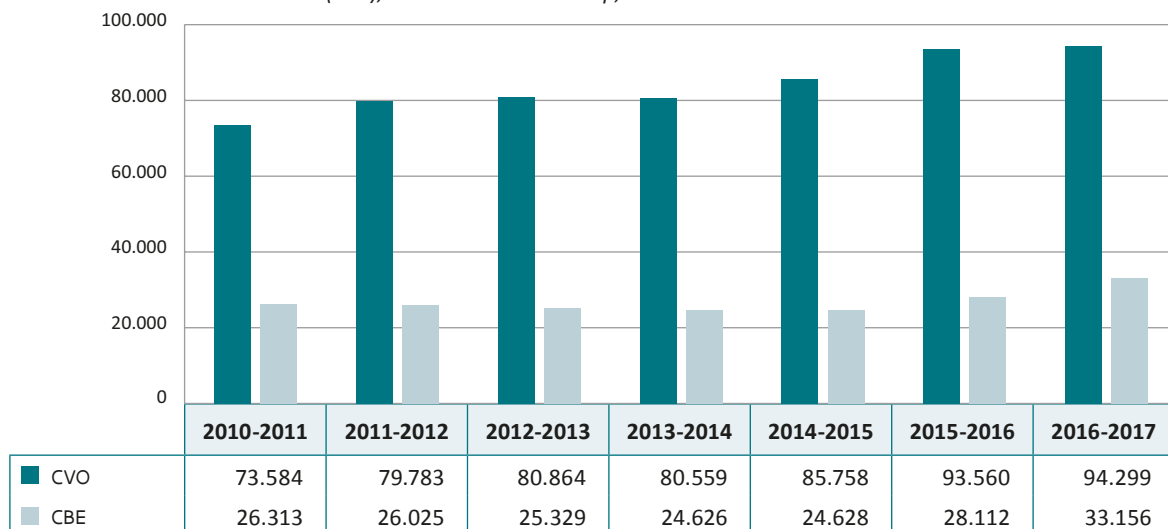
2 opleidingen: 'Latijns schrift richtgraad 1' en 'Nederlands tweede taal Alfa – richtgraad 1', bedoeld voor analfabete, zwak gealfabetiseerde of zeer moeilijk leerbare anderstaligen.

De opleidingen NT2 van de CBE en de CVO hebben in grote mate dezelfde leerdoelen en finaliteit, maar verschillen vooral in studieomvang. Een aantal opleidingen kan ook in een verkorte of verlengde variant gevolgd worden.

In de periode 2016-2017 is er sprake van ruim 94.000 unieke inschrijvingen NT2 bij de CVO's en iets meer dan 33.000 inschrijvingen bij de CBE's. Dat aantal ligt zowel bij de CVO's als bij de CBE's hoger dan in de periode 2010-2011.

Figuur 6.2.3.d: Opleidingen Nederlands tweede taal

Aantal unieke inschrijvingen in een opleiding Nederlands tweede taal (NT2) bij een Centrum voor Volwassenenonderwijs (CVO) en een Centrum voor Basiseducatie (CBE), Vlaamse Gemeenschap, 2010-2011 tot 2016-2017

Bron: Departement O&V.

Van alle unieke inschrijvingen bij de CVO's in de periode 2016-2017 gaat het in 53% van de gevallen om een opleiding van richtgraad 1 en in 41% om een opleiding van richtgraad 2. Slechts bij 6% van de unieke inschrijvingen gaat het om een opleiding van richtgraad 3 of 4. Daarnaast volgden 414 personen Latijns schrift richtgraad 1 dat erop gericht is om andersgealfabetiseerden vertrouwd te maken met het Latijns schrift.

In dezelfde periode zijn 46% van de unieke inschrijvingen bij de CBE's inschrijvingen in de opleiding NT2 richtgraad 1, 47% zijn inschrijvingen in de opleiding Alfa NT2 richtgraad 1 en 7% zijn inschrijvingen in de opleiding Latijns schrift richtgraad 1.

Figuur 6.2.3.e: Opleidingen Nederlands tweede taal naar studiegebied

Aantal en aandeel unieke inschrijvingen in een opleiding Nederlands tweede taal (NT2) bij een Centrum voor Volwassenenonderwijs (CVO) en een Centrum voor Basiseducatie (CBE) naar studiegebied, Vlaamse Gemeenschap, 2016-2017

	Aantal	%
CVO		
- Latijns schrift richtgraad 1	414	0,4
- NT2 richtgraad 1	49.646	53,0
- NT2 richtgraad 2	38.261	40,8
- NT2 richtgraad 3	3.968	4,2
- NT2 richtgraad 4	1.410	1,5
Totaal	93.699	100,0
CBE		
- Latijns schrift richtgraad 1	2.233	6,7
- Alfa NT2 richtgraad 1	15.566	46,9
- NT2 richtgraad 1	15.357	46,3
Totaal	33.156	100,0

Bron: Departement O&V.

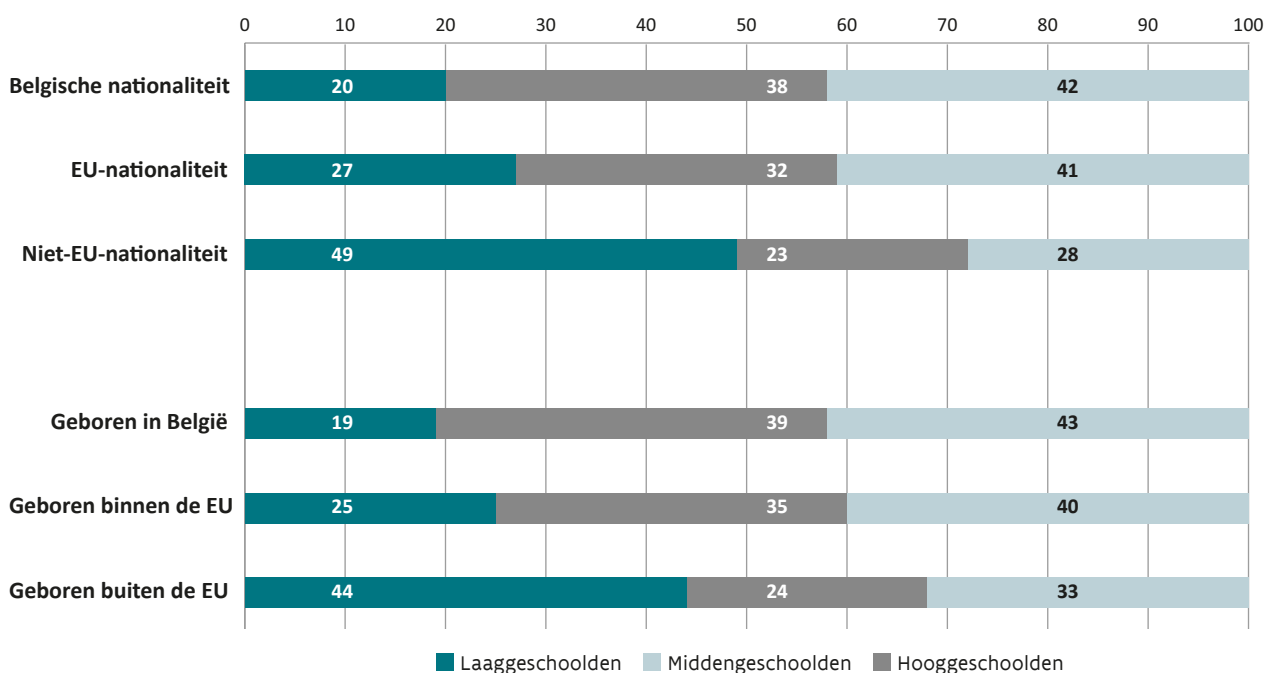
6.2.4. Algemene opleidingsgraad

Als naar de algemene opleidingsgraad van de bevolking wordt gekeken, blijkt een duidelijke opleidingsachterstand van personen met een niet-EU-nationaliteit of personen geboren buiten de EU. In 2016 was 49% van de niet-EU-burgers tussen 20 en 64 jaar laagopgeleid (hoogstens een diploma van 2de graad van

het secundair onderwijs). Bij de Belgen en de EU-burgers gaat het respectievelijk om 20% en 27%. Een vergelijkbare kloof naar geboorteland: bij de personen geboren buiten de EU bedraagt het aandeel laagopgeleiden 44%, bij de personen geboren in België 19% en bij de personen geboren in een ander EU-land 25%.

Figuur 6.2.4.a: Opleidingsgraad naar nationaliteit en geboorteland

Aandeel laag-, midden en hogeschoolden naar huidige nationaliteit en geboorteland, 20-64 jaar, Vlaams Gewest, 2016, in %

Bron: Statbel, EAK-survey, bewerking Steunpunt Werk/Departement WSE.

Vergeleken met de EU15-landen is het aandeel laagopgeleiden bij de personen geboren buiten de EU vrij hoog in Vlaanderen en duidelijk hoger dan het EU15-gemiddelde. Enkel in Spanje en Italië ligt het aandeel laagopgeleiden bij

de personen geboren buiten de EU hoger dan in Vlaanderen. Het verschil met het aandeel laagopgeleiden bij de personen geboren in het land zelf ligt enkel in Oostenrijk nog hoger dan in Vlaanderen.

Figuur 6.2.4.b: Opleidingsgraad Europees vergeleken

Aandeel laaggeschoolden bij personen geboren in het land en personen geboren buiten de EU en verschil tussen beide aandelen, 18-64 jaar, EU15-landen* en Vlaams Gewest, 2016, jaargemiddelde, in %

	<i>Personen geboren in het land (1)</i>	<i>Personen geboren buiten de EU (2)</i>	<i>Vershil in ppt. tussen (2) en (1)</i>
Portugal	52,2	35,3	-16,9
Ierland	22,2	7,1	-15,1
VK	20,7	17,6	-3,1
Luxemburg	22,4	22,8	0,4
Denemarken	22,0	28,0	6,0
Spanje	40,6	47,3	6,7
Nederland	22,8	34,7	11,9
Finland	13,0	28,3	15,3
Italië	37,5	53,5	16,0
Griekenland	25,2	43,8	18,6
Frankrijk	18,6	38,6	20,0
België	21,7	42,1	20,4
Zweden	12,7	35,5	22,8
Vlaams Gewest	19,4	44,1	24,7
Oostenrijk	12,7	38,6	25,9
EU15	24,2	37,4	13,2

* Geen cijfers beschikbaar voor Duitsland.

Bron: Statbel, Eurostat, EAK/LFS-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

6.3. WONEN EN HUISVESTING

- **Eigenaarschap**
 - **Sociale huisvesting**
 - **Betaalbaarheid van wonen**
 - **Woonkwaliteit**
-

Bronnen

De resultaten van het **Grote Woononderzoek 2013**, uitgevoerd in opdracht van het **Agentschap Wonen-Vlaanderen**, bieden informatie over verschillende indicatoren met betrekking tot de woonsituatie in het Vlaamse Gewest. Gegevens werden verzameld op huishoudniveau door een bevraging van de referentiepersoon van het huishouden (18 jaar of ouder). De gegevens van het Grote Woononderzoek kunnen opgedeeld worden naar nationaliteit (Belg, EU zonder België, niet-EU) en geboorteland (België, EU zonder België, buiten de EU) van de bevroegde persoon in het huishouden. In deze survey met ruim 10.000 bevroegde respondenten, zijn er onder de personen die niet over de Belgische nationaliteit beschikken, circa 310 personen met een niet-Belgische EU-nationaliteit en 260 personen met een niet-EU-nationaliteit. Naar geboorteland gaat het om ongeveer 380 personen geboren in de EU buiten België en 690 personen geboren buiten de EU.

Een nieuwe editie van een dergelijk groot woononderzoek in opdracht van de Vlaamse overheid is voorzien voor 2018. In afwachting van de resultaten van dit nieuwe woononderzoek worden in dit deel de resultaten van het Grote Woononderzoek 2013 aangevuld met de resultaten van de **European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC-survey)** van het Belgische statistiekbureau **Statbel**. De EU-SILC-gegevens maken het ook mogelijk om internationaal te vergelijken, onder meer op vlak van eigendomsstatuut, betaalbaarheid en kwaliteit van de woning. Bij de EU-SILC-survey worden per huishouden naast de referentiepersoon ook alle personen van 16 jaar en ouder geïnterviewd. De gegevens kunnen voor de bevolking vanaf 18 jaar opgedeeld worden naar huidige nationaliteit (Belg, EU zonder België, niet-EU) en geboorteland (België,

EU zonder België, buiten de EU). In de EU-SILC-steekproef van 2016 zijn er bij de ruim 5.800 bevroegde personen van 18 jaar en ouder in het Vlaamse Gewest ongeveer 210 personen met een EU-nationaliteit (zonder België) en 130 personen met een niet-EU-nationaliteit opgenomen. Naar geboorteland gaat het om circa 260 personen geboren in de EU buiten België en 320 personen geboren buiten de EU. Bij de groep personen met een niet-EU-nationaliteit is het aantal respondenten in de EU-SILC-survey relatief klein zodat enige voorzichtigheid geboden is bij de interpretatie van de gegevens.

Voor zowel het Grote Woononderzoek als de EU-SILC-survey geldt dat er geen specifieke inspanningen werden gedaan om de relatief hogere non-respons-graad bij de groep personen van buitenlandse herkomst tegen te gaan. Daarnaast werd bij het Grote Woononderzoek enkel gewerkt met een Nederlandstalige vragenlijst. Bij de EU-SILC-survey kan het interview ook afgelegd worden in het Frans, Duits of Engels. Personen van buitenlandse herkomst die de interviewtaal of -talen niet beheersen, vallen automatisch af als mogelijke respondenten. Met deze elementen dient men bij de interpretatie van de resultaten rekening te houden.

De hier gepresenteerde resultaten van het Grote Woononderzoek en de EU-SILC-survey zijn daarnaast onderhevig aan de gebruikelijke statistische foutenmarge. De vermelde percentages moeten gezien worden als schattingen van de overeenkomstige populatieparameters binnen een bepaald betrouwbaarheidsinterval. Dit betrouwbaarheidsinterval is groter naarmate de steekproef waarop de percentages berekend worden, kleiner is. Om een vlotte leesbaarheid van de tekst en figuren te garanderen, worden deze intervallen hier niet vermeld.

Aangezien de methode van dataverzameling en de gebruikte definities verschillen, kunnen de cijfers op basis van het Grote Woononderzoek en de EU-SILC-gegevens niet rechtstreeks met elkaar vergeleken worden.

Ten slotte kan men op basis van administratieve gegevens van de **Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW)** het aantal huurders en kandidaat-huurders van een sociale woning in kaart brengen. De gegevens van de VMSW kunnen worden opgedeeld naar huidige nationaliteit (Belg, EU zonder België, niet-EU).

De resultaten van de survey **Samenleven in Diversiteit (SID-survey)** met betrekking tot wonen worden hier niet besproken. Daarvoor wordt verwezen naar de samen met deze monitor uitgegeven aparte publicatie over de SID-survey. Deze grootschalige bevraging van bijna

4.500 personen van Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst werd in 2017 georganiseerd door het Agentschap Binnenlands Bestuur en Statistiek Vlaanderen. In deze survey werd aandacht besteed aan aspecten van de diverse samenleving die in administratieve data en algemene bevolkingssurveys veelal onderbelicht blijven en werden specifieke technieken gehanteerd om de relatief hoge non-respons bij de groep personen van buitenlandse herkomst te verlagen. In de SID-survey werden volgende woonaspecten bevroegd:

- Bewonerstitel;
- Tevredenheid over de woning;
- Tevredenheid over de buurt;
- Wijze om een huurhuis te vinden bij een particuliere verhuurder;
- Negatieve ervaringen bij de zoektocht naar een huurhuis (frequentie en redenen).

Vaststellingen

6.3.1. Eigenaarschap

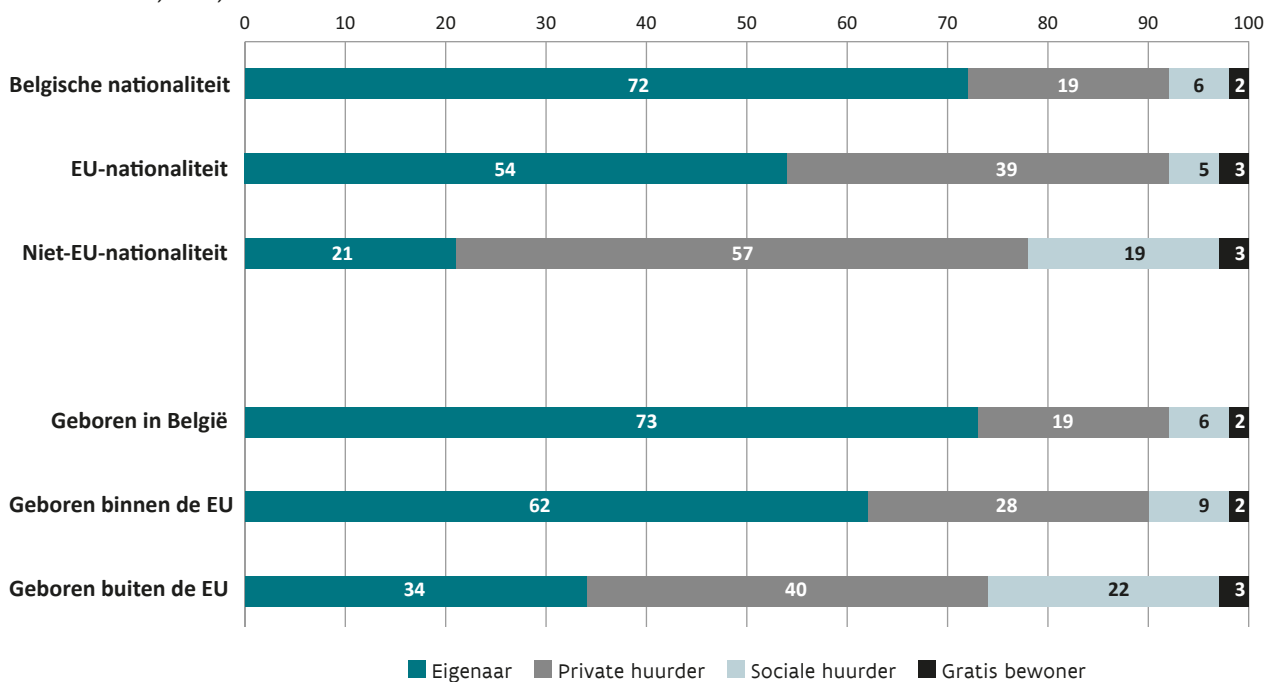
Het Grote Woononderzoek biedt gegevens over het aandeel huishoudens in het Vlaamse Gewest dat eigenaar is van de woning waarin men woont, dat huurt (sociaal of privé) of dat aangeeft gratis te wonen. Hieruit blijkt dat bij de niet-Belgische bevolking een kleiner aandeel eigenaar is van de woning en een groter aandeel huurder is dan bij de bevolking met Belgische nationaliteit. Bij de vreemde bevolking is het aandeel eigenaars bij de niet-EU-burgers met 21% het laagst, bij de EU-burgers gaat het om 54%. Dat is respectievelijk 51 en 18 procentpunten lager dan het aandeel eigenaars bij de Belgen. Wanneer men kijkt naar geboorteland in plaats van nationaliteit, blijkt er eveneens een kloof te bestaan, al is die kloof iets kleiner dan op basis van nationaliteit. Bij de personen

geboren in België is bijna drie kwart eigenaar, bij de personen geboren in de EU (buiten België) en buiten de EU gaat het respectievelijk om bijna 2 op de 3 en 1 op de 3.

Omgekeerd is het aandeel huurders beduidend groter onder de vreemde bevolking of de bevolking geboren in het buitenland, met de grootste aandelen bij de niet-EU-burgers en personen geboren buiten de EU. Bij de huurders zijn het vooral de aandelen private huurders die duidelijk verschillen. Het is bekend dat op de private huurmarkt de situatie op het vlak van betaalbaarheid en kwaliteit minder goed is dan op de eigendomsmarkt en de sociale huurmarkt. Het aandeel sociale huurders ligt beduidend hoger bij de niet-EU-burgers en personen geboren buiten de EU.

Figuur 6.3.1.a: Eigendomsstatuut op basis van Grote Woononderzoek

Aandeel huishoudens per eigendomsstatuut naar nationaliteit en geboorteland van de bevroegde persoon in het huishouden, Vlaams Gewest, 2013, in %

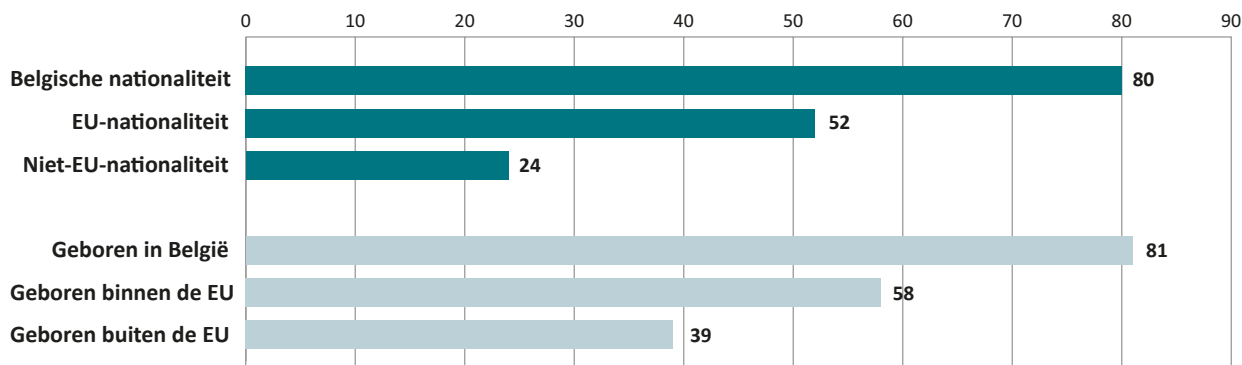
Bron: Grote Woononderzoek, Wonen-Vlaanderen, bewerking Statistiek Vlaanderen.

De resultaten van het Grote Woononderzoek 2013 over eigenaarschap worden bevestigd door de bevindingen van de EU-SILC-survey van 2016. Deze gegevens geven aan dat het aandeel eigenaars bij personen met de Belgische nationaliteit meer dan 3 keer hoger ligt dan het aandeel eigenaars bij de personen met een

niet-EU-nationaliteit. Ook naar geboorteland bestaat er volgens de EU-SILC-gegevens een zeer duidelijke kloof tussen beide groepen. Bij de personen geboren in België zijn 8 op de 10 eigenaar van de woning, bij de personen geboren buiten de EU 4 op 10.

Figuur 6.3.1.b: Eigenaarschap op basis van EU-SILC-survey

Aandeel personen dat leeft in een huishouden dat eigenaar is van de woning naar huidige nationaliteit en geboorteland, 18 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2016, in %

Bron: Statbel, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

De resultaten van de EU-SILC-survey maken het mogelijk internationaal te vergelijken. Met een aandeel eigenaars bij de personen geboren buiten de EU van 39% haalt het Vlaamse Gewest een plaats in de middenmoot van de EU15-landen. Als gekeken wordt naar het verschil in

het aandeel eigenaars tussen personen geboren buiten de EU en personen geboren in het land zelf, schuift Vlaanderen op naar de groep landen met het grootste verschil tussen beide groepen.

Figuur 6.3.1.c: Eigendomsstatuut Europees vergeleken

Aandeel personen geboren in het land en geboren buiten de EU dat leeft in een huishouden dat eigenaar is van de woning, 18 jaar en ouder, EU15-landen* en Belgische gewesten**, 2016, in %

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Verskil in ppt. tussen (2) en (1)
Duitsland	52	39	-13
Portugal	77	61	-15
VK	70	51	-19
Frankrijk	68	44	-24
Denemarken	61	34	-27
Nederland	70	41	-28
Waals Gewest	74	44	-30
Luxemburg	87	57	-31
Finland	72	39	-32
Zweden	70	32	-38
Oostenrijk	62	22	-40
België	77	36	-42
Vlaams Gewest	81	39	-42
Griekenland	79	35	-44
Italië	79	31	-48
Ierland	81	32	-48
Spanje	85	34	-50

* Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor het totaal van de EU15-landen.

** Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor het Brusselse Gewest wegens te kleine steekproefomvang.

Bron: Eurostat, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

6.3.2. Sociale huisvesting

Uit de gegevens van het Grote Woononderzoek over het eigendomsstatuut bleek al dat het aandeel sociale huurders beduidend hoger ligt bij de niet-EU-burgers en personen geboren buiten de EU.

Administratieve gegevens van de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) brengen het aantal huurders en kandidaat-huurders van een sociale woning in het Vlaamse Gewest naar huidige nationaliteit in beeld. Deze cijfers kunnen worden afgezet tegenover het totaal aantal (kandidaat-)huurders en tegenover de totale bevolking per nationaliteitsgroep.

Hieruit blijkt dat eind 2016 ruim 8 op de 10 van de sociale huurders de Belgische nationaliteit heeft en 1 op de 10 huurders een niet-EU-nationaliteit.

Bij de kandidaat-huurders gaat het om 6 op de 10 Belgen en 2 op de 10 niet-EU-burgers.

Afgezet tegenover de totale bevolking is eind 2016 bij de personen met een Belgische nationaliteit 2% van de bevolking een sociale huurder. Bij de personen met een niet-EU-nationaliteit gaat het om 8%. Bij de kandidaat-huurders is dat verschil nog groter: eind 2016 staat 15% van de niet-EU-burgers geregistreerd als kandidaat-huurder voor een sociale woning tegenover ruim 1% van de Belgische bevolking. Bij de EU-burgers ligt het aandeel sociale huurders (iets minder dan 2%) lager dan bij de Belgen maar het aandeel kandidaat-huurders (3%) iets hoger.

Bij de EU- en niet-EU-burgers is het aandeel sociale huurders tegenover de totale bevolking tussen 2012 en 2016 gestegen, al blijft die

stijging bij de EU-burgers relatief beperkt. Bij de kandidaat-huurders is er sprake van een stijging

bij zowel Belgen, EU-burgers als niet-EU-burgers.

Figuur 6.3.2.a: Sociale huisvesting op basis van administratieve gegevens van VMSW

Aantal unieke huurders en kandidaat-huurders van een sociale woning naar huidige nationaliteit, aandeel ten opzichte van het totaal aantal (kandidaat-)huurders en aandeel ten opzichte van de totale bevolking per nationaliteitsgroep, Vlaams Gewest, 2012 en 2016, op 31 december van het jaar

	2012			2016		
	Aantal	% t.o.v. totaal (kandidaat-) huurders	% t.o.v. bevolking	Aantal	% t.o.v. totaal (kandidaat-) huurders	% t.o.v. bevolking
Huurders						
Belgische nationaliteit	115.842	84,2	2,0	119.922	83,8	2,0
EU-nationaliteit	4.310	3,1	1,4	5.485	3,8	1,6
Niet-EU-nationaliteit	11.426	8,3	6,8	15.350	10,7	7,8
Onbekende nationaliteit	5.969	4,3	-	2.329	1,6	-
Kandidaat-huurders						
Belgische nationaliteit	72.275	67,9	1,2	83.734	61,0	1,4
EU-nationaliteit	6.457	6,1	2,2	9.976	7,3	2,8
Niet-EU-nationaliteit	19.361	18,2	11,4	29.379	21,4	14,9
Onbekende nationaliteit	8.308	7,8	-	14.090	10,3	-

Bron: VMSW, bewerking Statistiek Vlaanderen.

6.3.3. Betaalbaarheid van wonen

Een vaak gebruikte maatstaf voor de betaalbaarheid van wonen is de woonquote: de verhouding tussen de woonuitgaven en het beschikbare huishoudinkomen. Men spreekt van een betaalbare woning indien de woonquote een bepaald percentage niet overschrijdt.

Er bestaan verschillende varianten voor de berekening van de woonquote. In de hier gepresenteerde gegevens van het Grote Woononderzoek wordt bij de woonuitgaven enkel rekening gehouden met de huurprijs of de afbetalingslast ('naakte woonuitgaven') en niet met bijkomende woonkosten. Er wordt daarbij gewerkt met een woonquote van 30% als drempel voor een haalbare woonkost.

In de EU-SILC-survey worden ook bijkomende lasten bij de naakte woonuitgaven geteld, zoals kosten voor nutsvoorzieningen (water, gas, stookolie, elektriciteit) en de kosten voor

het onderhoud van de gemeenschappelijke delen (indien men huurder is in een appartementsgebouw). Logischerwijs ligt de drempelwaarde voor een haalbare woonkost dan hoger. Eurostat werkt bij de EU-SILC-gegevens met een woonquotenorm van 40%.

Omwille van de verschillen in de aspecten die mee genomen worden in de berekening van de woonkost en in de drempelwaarde voor een haalbare woonkost, kan men de hier gepresenteerde gegevens van het Grote Woononderzoek en van de EU-SILC-survey niet rechtstreeks met elkaar vergelijken.

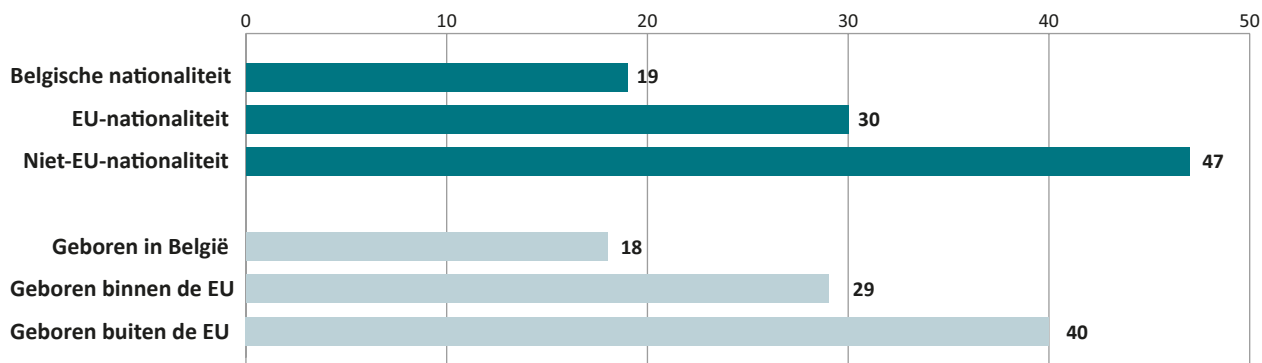
Op basis van de gegevens van het Grote Woononderzoek blijkt 1 op de 5 huishoudens met Belgische nationaliteit in het Vlaamse Gewest meer dan 30% van het besteedbaar inkomen uit te geven aan woonuitgaven (huur of afbetaling). Bij de niet-Belgische bevolking ligt het aandeel boven de 30%-norm hoger: bij de

EU-burgers gaat het om bijna 1 op de 3, bij de niet-EU-burgers om bijna de helft. Dat de kloof met de Belgische bevolking het grootst is bij groepen van buiten de EU blijkt ook wanneer men de respondenten opdeelt naar geboorteland. Waar bij de bevolking geboren in België minder dan 1 op de 5 een te hoge woonkost

heeft, loopt dat bij de personen geboren buiten de EU op tot 2 op de 5. Het verschil tussen personen geboren in België en geboren buiten de EU ligt daarmee wel iets lager dan het verschil tussen personen met Belgische en niet-EU-nationaliteit.

Figuur 6.3.3.a: Hoge woonquote op basis van Grote Woononderzoek

Aandeel huishoudens waar de naakte woonkosten (huur of aflossing van de lening) meer dan 30% bedragen van het beschikbare huishoudinkomen, naar nationaliteit en geboorteland van de bevraagde persoon, Vlaams Gewest, 2013, in %

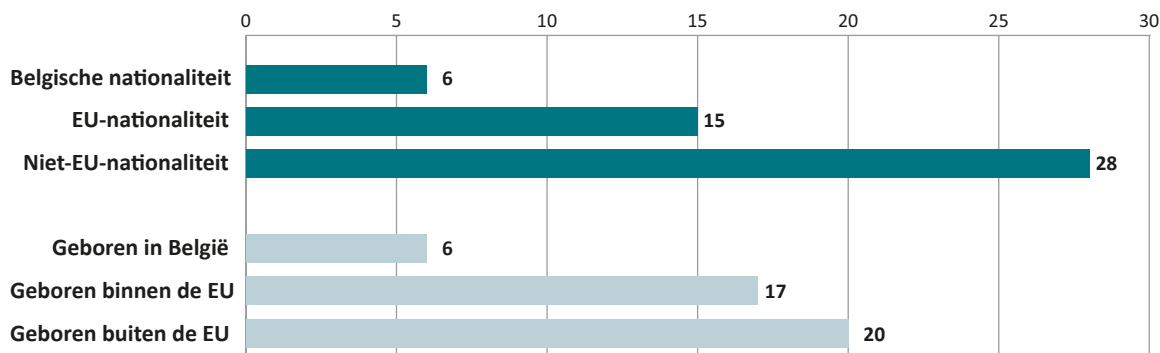
Bron: Grote Woononderzoek, Wonen-Vlaanderen, bewerking Statistiek Vlaanderen.

In de EU-SILC-gegevens is een gelijke trend zichtbaar. Ook hier blijken niet-EU-burgers het meest geconfronteerd te worden met een te hoge woonquote (28%) en wordt de kloof kleiner wanneer men de groepen opdeelt naar

geboorteland. Maar ook naar geboorteland blijft een duidelijke kloof tussen de personen geboren in België en de personen geboren buiten de EU bestaan.

Figuur 6.3.3.b: Hoge woonquote op basis van EU-SILC-survey

Aandeel personen dat leeft in een huishouden waar de totale woonkosten (huur of aflossing van de lening, verzekering, taksen, onderhoud en nutsvoorzieningen) meer dan 40% bedragen van het beschikbare huishoudinkomen naar huidige nationaliteit en geboorteland, 18 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2016, in %

Bron: Statbel, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Op Europees niveau ligt het aandeel personen geboren buiten de EU dat leeft in een huishouden met een te hoge woonquote veruit

het hoogst in Griekenland. Het laagste aandeel wordt gerapporteerd in Finland. Het Vlaamse Gewest haalt een plaats in de middenmoot.

Dat is ook het geval wat betreft het verschil tussen het aandeel personen met een te hoge

woonquote bij de personen geboren buiten de EU en de personen geboren in het land zelf.

Figuur 6.3.3.c: Hoge woonquote Europees vergeleken

Aandeel personen geboren in het land en geboren buiten de EU dat leeft in een huishouden waar de totale woonkosten (huur of aflossing van de lening, verzekering, taksen, onderhoud en nutsvoorzieningen) meer dan 40% bedragen van het beschikbare huishoudinkomen, 18 jaar en ouder, EU15-landen* en Belgische gewesten**, 2016, in %

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Verskil in ppt. tussen (2) en (1)
Duitsland	17	17	0
Finland	5	6	-2
Frankrijk	5	8	-3
Zweden	8	15	-7
Nederland	11	19	-8
Portugal	7	15	-9
Oostenrijk	5	15	-9
Waals Gewest	10	22	-12
VK	10	23	-12
Ierland	4	16	-13
Vlaams Gewest	6	20	-14
Luxemburg	5	21	-15
Italië	7	24	-17
België	8	25	-17
Denemarken	16	34	-18
Spanje	6	34	-27
Griekenland	36	74	-38

* Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor het totaal van de EU15-landen.

** Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor het Brusselse Gewest wegens te kleine steekproefomvang.

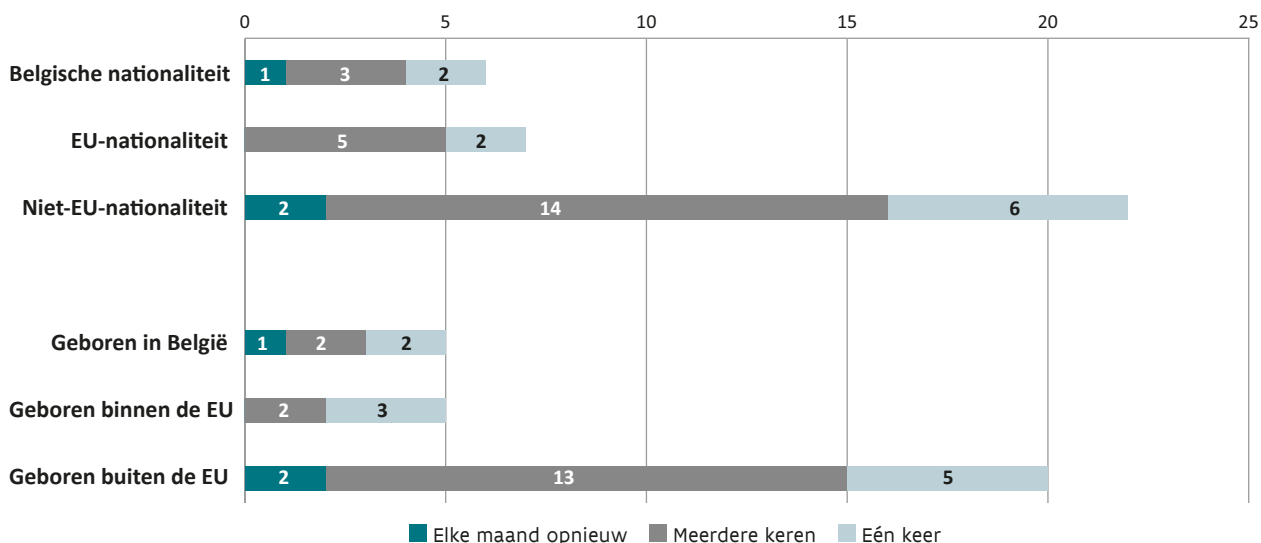
Bron: Eurostat, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Naast de woonquote kan om de betaalbaarheid van wonen in beeld te brengen ook gekeken worden naar de eventuele aanwezigheid van betalingsproblemen in verband met de woning. Het betreft hier een meting van de subjectieve ervaring van betaalbaarheid. In het Grote Woononderzoek gaf 6% van de respondenten met een Belgische nationaliteit aan tijdens het afgelopen jaar problemen gehad te hebben bij de betaling van de vaste woonkosten, verbruikskosten of andere woonkosten. Bij 2% van de Belgische respondenten was dit slechts

éénmalig. De bevolkingsgroep met niet-EU-nationaliteit geeft duidelijk vaker aan betalingsproblemen te ondervinden (22%). Ongeveer 2% van de niet-EU-burgers heeft elke maand betalingsproblemen, 14% meerdere malen in het afgelopen jaar en 6% éénmalig. Wanneer men de opdeling maakt naar geboorteland, liggen de aandelen iets lager, maar blijkt eveneens duidelijk dat de bevolking geboren buiten de EU vaker aangeeft betalingsproblemen te ondervinden dan personen geboren in België of in andere EU-lidstaten.

Figuur 6.3.3.d: Subjectieve inschatting betaling woonkost op basis van Grote Woononderzoek

Aandeel huishoudens dat afgelopen jaar problemen had bij de betaling van vaste woonkosten (huur of afbetaling lening), verbruikskosten of andere woonkosten, naar nationaliteit en geboorteland van de bevroagde persoon, Vlaams Gewest, 2013, in %

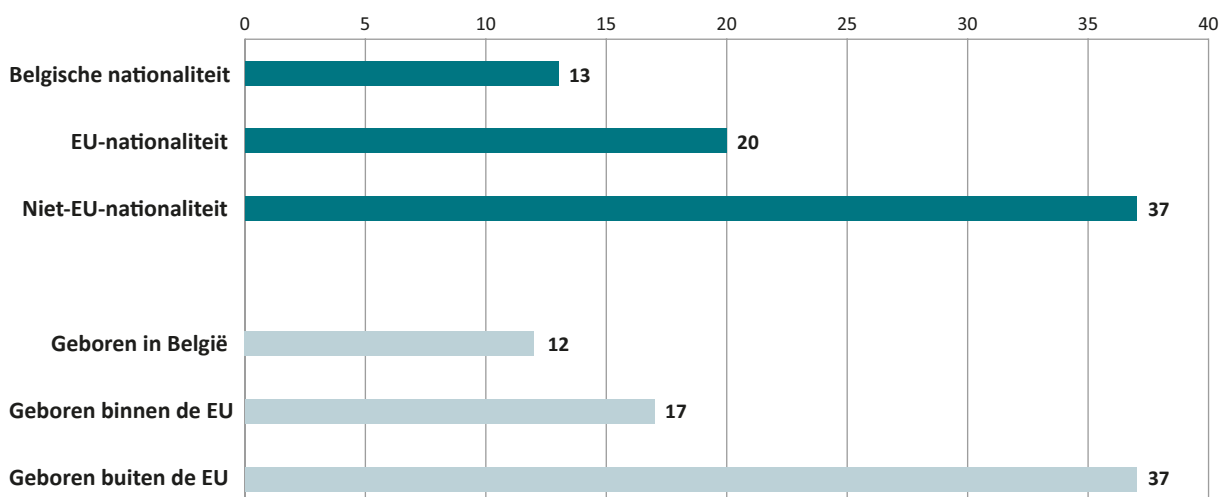
Bron: Grote Woononderzoek, Wonen-Vlaanderen, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Het verschil in subjectieve inschatting van de betaalbaarheid van het wonen tussen de verschillende bevolkingsgroepen wordt bevestigd door de bevindingen van de EU-SILC-survey. Gevraagd naar de mate waarin de totale woonkosten een last vormen voor het huishoudbudget, geven

bijna 4 op de 10 personen met een niet-EU-nationaliteit aan dat de woonkosten een zware last vormen. Bij de personen met de Belgische nationaliteit gaat het om iets meer dan 1 op de 10. Gelijkaardige resultaten zijn er ook bij de opdeling naar geboorteland.

Figuur 6.3.3.e: Subjectieve inschatting betaling woonkost op basis van EU-SILC-survey

Aandeel personen dat leeft in een huishouden waar de totale woonkosten een zware last vormen voor het beschikbare huishoudinkomen naar huidige nationaliteit en geboorteland, 18 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2016, in %

Bron: Statbel, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

6.3.4. Woonkwaliteit

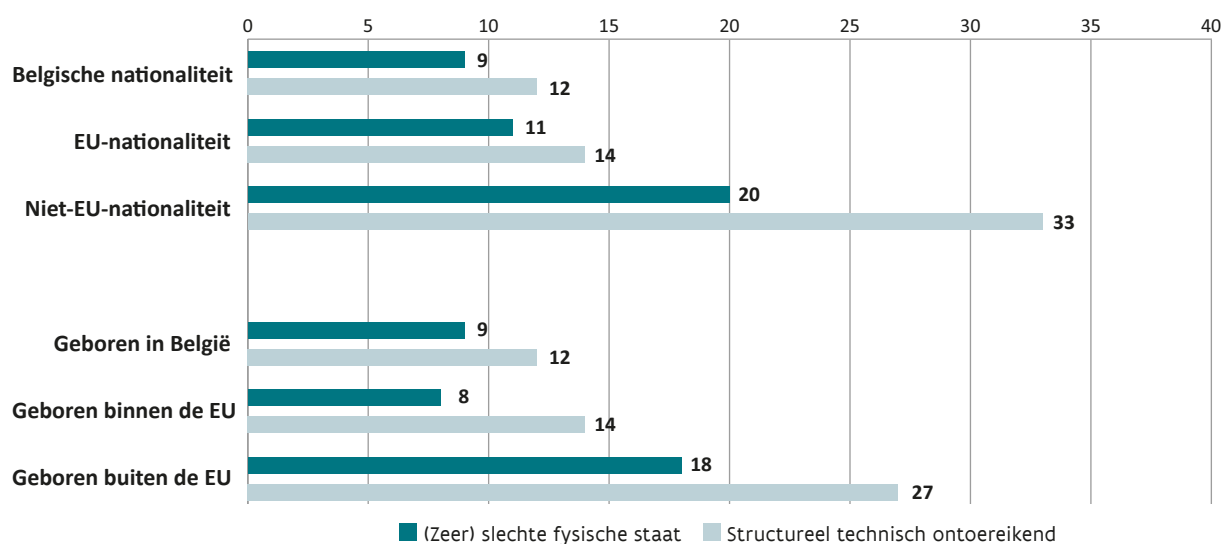
Op basis van het Grote Woononderzoek kan aan de hand van verschillende indicatoren de woonkwaliteit in kaart worden gebracht. Een eerste indicator is de subjectieve inschatting van de fysieke staat van de woning door de respondent zelf. Bij deze inschatting werd gepeild naar de nood aan herstellingen voor 6 essentiële wonelementen: de elektrische installaties, de binnenmuren, de buitenmuren, de ramen, de dakgoten en het dak. Een synthese index vat de antwoorden op deze 6 items samen met toepassing van een weging (onder meer gebreken aan de elektriciteit en het dak hebben een groter gewicht dan andere gebreken). Daarnaast biedt de technische schouwing georganiseerd in het kader van het Grote Woononderzoek een objectieve inschatting van de technische kwaliteit van de woning. Hiervoor werd bij ongeveer 5.000 woningen een inwendige en uitwendige woningscreening uitgevoerd door specialisten, waarbij een nieuwe indicator 'structurele technische woningkwaliteit' werd ontwikkeld. Een

score 'ontoereikend' op deze indicator betekent dat er ernstige structurele gebreken werden vastgesteld.

Het aandeel huishoudens waarin de bevroegde persoon de fysieke staat van de woning zelf inschat als slecht tot zeer slecht, is het hoogst bij de niet-EU-burgers of personen geboren buiten de EU. Bij deze groepen ligt dat aandeel rond de 20%, wat dubbel zo hoog is als bij de Belgen of personen geboren in België. Ook het aandeel woningen dat in de schouwing als structureel technisch ontoereikend werd genoteerd, ligt bij deze groepen het hoogst. Bij de niet-EU-burgers gaat het om 1 op de 3 woningen, bij de Belgen om iets meer dan 1 op de 10 woningen. De verschillen zijn kleiner wanneer men opdeelt naar geboorteland, maar ook dan is het aandeel van personen geboren buiten de EU met een structureel technisch ontoereikende woning gemiddeld meer dan dubbel zo hoog als bij de bevolking geboren in België (27% tegenover 12%).

Figuur 6.3.4.a: Fysieke staat van de woning en technische woonkwaliteit

Aandeel huishoudens waar de bevroegde persoon de fysieke staat van de woning zelf inschat als (zeer) slecht en aandeel huishoudens met structureel technisch ontoereikende woning op basis van de objectieve schouwing, naar nationaliteit en geboorteland van de bevroegde persoon, Vlaams Gewest, 2013, in %

Bron: Grote Woononderzoek, Wonen-Vlaanderen, bewerking Statistiek Vlaanderen.

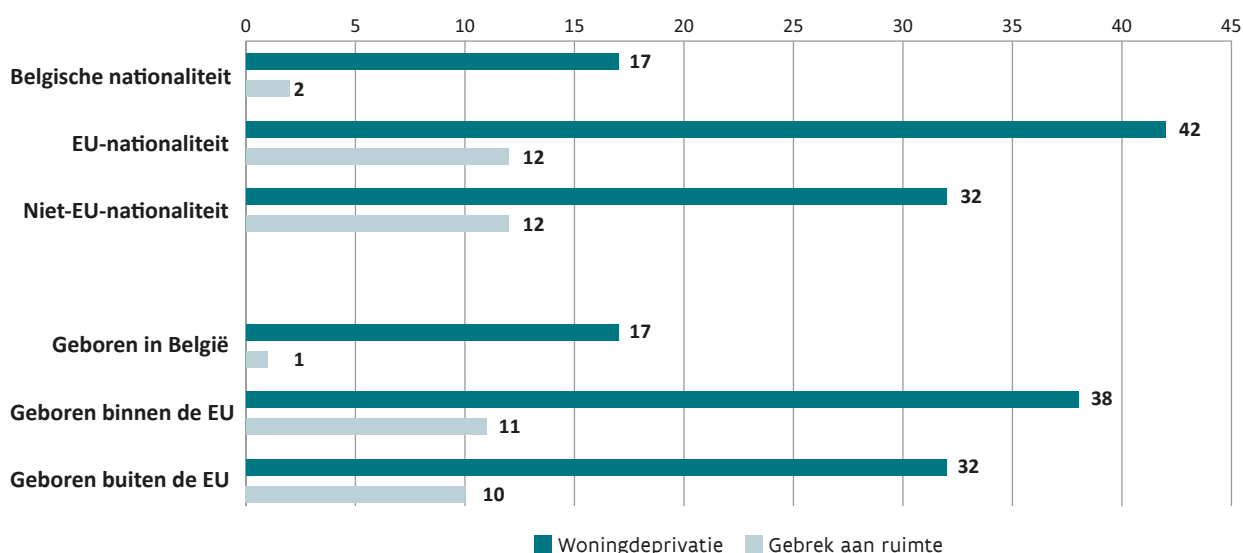
Op basis van de EU-SILC-gegevens worden hierna 2 indicatoren over woonkwaliteit gerapporteerd. De eerste indicator 'woningdeprivatie' geeft het aandeel personen weer dat aangeeft te leven in een huis met één of meerdere van volgende problemen: gebrek aan elementair comfort (bad of douche en een toilet met waterspoeling in de woning zelf), een structureel probleem (lekkend dak, schimmel en vocht, rottende ramen en deuren) of een te donkere woning. Daarnaast is er het aandeel personen dat leeft in een huis met een 'gebrek aan ruimte'. Bij de berekening daarvan wordt rekening gehouden met de grootte en de samenstelling van het gezin. Een gezin leeft niet in een huis met gebrek aan ruimte als het minstens 1 kamer heeft voor het huishouden plus 1 kamer per koppel, 1 kamer per alleenstaande van 18 jaar of ouder, 1 kamer per duo van jongeren van hetzelfde geslacht tussen 12 en 17 jaar en 1 kamer per duo van kinderen tot 12 jaar.

Het aandeel personen dat leeft in een huishouden met woningdeprivatie verschilt duidelijk naar nationaliteit en geboorteland. Bij de personen met een niet-EU-nationaliteit ligt dat aandeel bijna dubbel zo hoog als bij de personen met een Belgische nationaliteit (32% tegenover 17%). Hetzelfde verschil is ook te zien tussen personen geboren buiten de EU en personen geboren in België. Opvallend is wel dat de personen met een EU-nationaliteit en personen geboren binnen de EU nog hogere percentages halen dan de personen met een niet-EU-nationaliteit en de personen geboren buiten de EU.

Wat gebrek aan ruimte betreft, halen de niet-Belgische groepen wel gelijkaardige percentages. Die liggen telkens beduidend hoger dan bij de personen met een Belgische nationaliteit of personen geboren in België.

Figuur 6.3.4.b: Woonkwaliteit op basis van EU-SILC-survey

Aandeel personen dat leeft in een woning met woningdeprivatie (gebrek aan elementair comfort (bad of douche, een toilet met waterspoeling in de woning zelf), een structureel probleem (lekkend dak, schimmel of vocht, rottende ramen of deuren), of een te donkere woning) en/of ruimtegebrek, naar huidige nationaliteit en geboorteland, 18 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2016, in %

Bron: Statbel, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

In vergelijking met de EU15-landen blijkt het ruimtegebrek bij personen geboren buiten de EU in het Vlaamse Gewest relatief laag te liggen (12%). Griekenland en Italië scoren het hoogst: respectievelijk 54% en 48% van de personen geboren buiten de EU worden er geconfronteerd

met ruimtegebrek. Aangezien het aandeel personen met ruimtegebrek geboren buiten de EU relatief laag ligt in Vlaanderen, blijft ook het verschil met het aandeel personen met ruimtegebrek geboren binnen België beperkt in vergelijking met de meeste EU15-landen.

Figuur 6.3.4.c: Ruimtegebrek Europees vergeleken

Aandeel personen geboren in het land en geboren buiten de EU dat leeft in een huishouden met ruimtegebrek, 18 jaar en ouder, EU15-landen* en Belgische gewesten**, 2016, in %

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Verskil in ppt. tussen (2) en (1)
Ierland	2	10	-8
Finland	7	14	-8
Nederland	3	11	-8
Waals Gewest	2	11	-9
Vlaams Gewest	2	12	-10
Denemarken	7	18	-11
Portugal	8	20	-12
België	2	14	-13
Spanje	4	17	-13
VK	5	18	-13
Duitsland	6	19	-13
Frankrijk	6	20	-14
Luxemburg	3	20	-17
Zweden	10	32	-22
Italië	22	48	-26
Griekenland	25	54	-29
Oostenrijk	8	45	-37

* Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor het totaal van de EU15-landen.

** Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor het Brusselse Gewest wegens te kleine steekproefomvang.

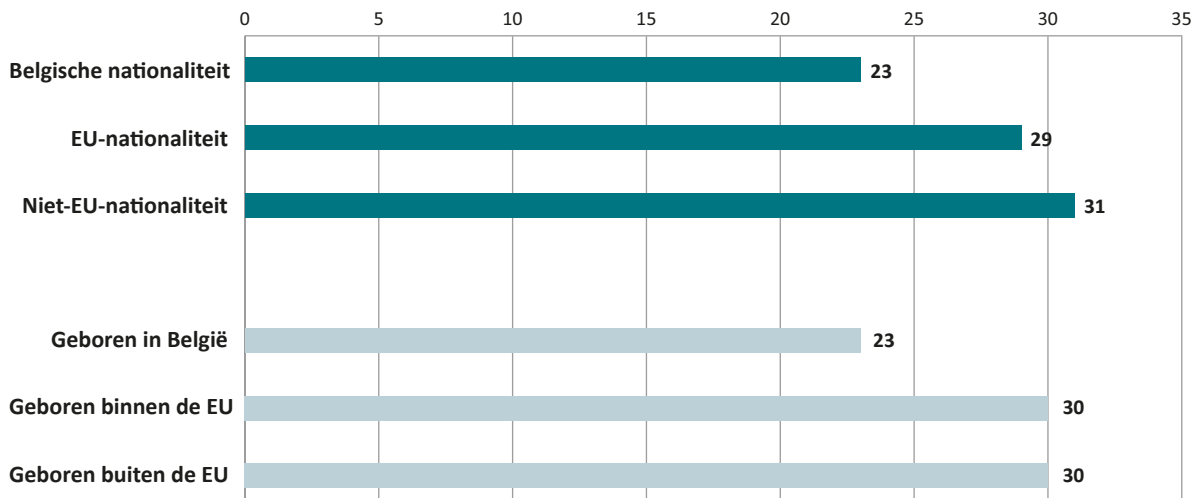
Bron: Eurostat, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Tot slot kan op basis van de EU-SILC-survey ook iets gezegd worden over de kwaliteit van de woonomgeving. Het aandeel personen dat problemen ervaart in de woonomgeving omwille van lawaaihinder, vervuiling of criminaliteit ligt bij de personen met een niet-Belgische nationaliteit iets hoger dan bij de personen met

een Belgische nationaliteit. Een gelijkaardig verschil is te zien tussen personen geboren in het buitenland en personen geboren in België. Wel is het zo dat in vergelijking met de andere indicatoren inzake woonkwaliteit de verschillen naar nationaliteit en geboorteland hier relatief beperkt blijven.

Figuur 6.3.4.d: Kwaliteit woonomgeving op basis van EU-SILC-survey

Aandeel personen met problemen in de woonomgeving (hinder door lawaai van burens of van de straat, door vervuiling of andere milieuproblemen en/of door criminaliteit, geweld of vandalisme) naar huidige nationaliteit en geboorteland, 18 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2016, in %

Bron: Statbel, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

6.4. INKOMEN EN ARMOEDE

- **Inkomen**
 - **Armoede en sociale uitsluiting**
 - **Betalingsproblemen**
 - **Sociale bijstand**
 - **Kansarmoede-index**
-

Bronnen

De gepresenteerde gegevens over inkomen en armoede zijn gebaseerd op verschillende bronnen: op de gegevens van de **European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC-survey)** van het Belgische statistiekbureau **Statbel**, op de administratieve gegevens van het **Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB)** van de **Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ)** over sociale bijstandsuitkeringen en op de administratieve gegevens van **Kind en Gezin** over de sociaaleconomische positie van gezinnen waarin kinderen worden geboren. De EU-SILC-gegevens maken het mogelijk internationaal te vergelijken. De administratieve KSZ-gegevens zijn gebaseerd op informatie over nagenoeg de gehele bevolking waardoor gedetailleerde informatie over subgroepen beschikbaar is.

De **EU-SILC-gegevens** kunnen voor de bevolking van 18 jaar en ouder opgedeeld worden naar huidige nationaliteit (Belg, EU zonder België, niet-EU) en geboorteland (België, EU zonder België, buiten de EU). In de EU-SILC-steekproef van 2016 zijn er bij de ruim 5.800 bevraagde personen van 18 jaar en ouder in het Vlaamse Gewest ongeveer 210 personen met een EU-nationaliteit (zonder België) en 130 personen met een niet-EU-nationaliteit opgenomen. Naar geboorteland gaat het om circa 260 personen geboren in de EU buiten België en 320 personen geboren buiten de EU. Bij de groep personen met een niet-EU-nationaliteit is het aantal respondenten in de EU-SILC-survey relatief klein zodat enige voorzichtigheid geboden is bij de interpretatie van de gegevens.

Voor de EU-SILC-survey geldt dat er geen specifieke inspanningen werden gedaan om de relatief hogere non-responsgraad bij de groep

personen van buitenlandse herkomst tegen te gaan. Ook kan het interview enkel afgelegd worden in het Nederlands, Frans, Duits of Engels waardoor personen van buitenlandse herkomst die geen enkele van deze talen beheersen, automatisch afvallen als mogelijke respondenten. Met deze elementen dient men bij de interpretatie van de resultaten rekening te houden.

De hier gepresenteerde EU-SILC-surveyresultaten zijn daarnaast onderhevig aan de gebruikelijke statistische foutenmarge. De vermelde percentages moeten gezien worden als schattingen van de overeenkomstige populatieparameters binnen een bepaald betrouwbaarheidsinterval. Dit betrouwbaarheidsinterval is groter naarmate de steekproef waarop de percentages berekend worden, kleiner is. Om een vlotte leesbaarheid van de tekst en figuren te garanderen, worden deze intervallen hier niet vermeld.

De administratieve **KSZ-gegevens** kunnen opgedeeld worden naar herkomst. Dat is mogelijk door een koppeling van de gegevens van het Rijksregister over de nationaliteitshistoriek van een persoon en diens ouders aan de gegevens van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de KSZ. Om de herkomst van een persoon te bepalen worden vier criteria in rekening gebracht: de huidige nationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de vader en de geboortenationaliteit van de moeder. Strikt genomen gaat het niet om de geboortenationaliteit, maar om de eerste in het Rijksregister gekende nationaliteit. Is één van deze vier criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst. Deze operationalisering is gebaseerd op de doelgroep zoals omschreven in artikel 3 van het decreet van

7 juni 2013 betreffende het Vlaamse Integratie- en Inburgeringsbeleid en volgt zo de uniforme herkomstdefinitie zoals afgesproken binnen de Vlaamse overheid. Meer informatie over de bij deze KSZ-gegevens gehanteerde herkomstdefinitie en de samenstelling van de gebruikte herkomstgroepen is te vinden bij de bespreking van de bronnen van deel 6.1. Tewerkstelling en arbeid.

De gegevens van **Kind en Gezin** over geboorten in kansarme gezinnen kunnen worden opgedeeld op basis van de geboortenationaliteit van de moeder (België, Buurlanden/West- en Noord-EU15, Zuid-EU15, EU13, ex-Oostblok niet-EU, OESO niet-EU/Noord-Amerika en Oceanië, Maghreb, Turkije, overig Afrika, overig Azië, Zuid- en Midden-Amerika). De groep 'ex-Oostblok niet-EU' omvat volgende landen: Albanië, Oekraïne, Wit-Rusland, Servië, Macedonië, Rusland, Bosnië, Kosovo, Moldavië en Montenegro. De groep 'OESO niet-EU/Noord-Amerika en Oceanië' omvat volgende landen: Noorwegen, IJsland,

Zwitserland, Japan, Zuid-Korea en de landen in Noord-Amerika en Oceanië.

In de survey **Samenleven in Diversiteit (SID-survey)** werd aan de respondenten gevraagd om de eigen inkomenssituatie te beoordelen. De resultaten van deze bevraging worden hier niet besproken. Daarvoor wordt verwezen naar de samen met deze monitor uitgegeven aparte publicatie over de SID-survey. Deze groot-schalige bevraging van bijna 4.500 personen van Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst werd in 2017 georganiseerd door het Agentschap Binnenlands Bestuur en Statistiek Vlaanderen. In deze survey werd aandacht besteed aan aspecten van de diverse samenleving die in administratieve data en algemene bevolkingssurveys veelal onderbelicht blijven en werden specifieke technieken gehanteerd om de relatief hoge non-respons bij de groep personen van buitenlandse herkomst te verlagen.

Vaststellingen

6.4.1. Inkomen

De gegevens van de EU-SILC-survey van 2016 maken duidelijk dat het mediaan inkomen van personen met een huidige niet-EU-nationaliteit en personen geboren buiten de EU beduidend lager ligt dan het mediaan inkomen van de andere groepen. Naar nationaliteit is er sprake van een verschil tussen Belgen en niet-EU-burgers van iets meer dan 10.000 euro. Als gekeken wordt naar geboorteland wordt dat verschil iets kleiner. Het mediaan inkomen van de EU-burgers en personen geboren in de EU sluit duidelijk meer aan bij het mediaan inkomen van de Belgen. Het ligt zelfs nog iets hoger dan bij de Belgen.

Het mediaan inkomen is het middelste inkomen als de gestandaardiseerde huishoudinkomens per persoon van laag naar hoog worden gerangschikt. Er wordt hier gewerkt met het mediaan inkomen in plaats van het gemiddelde inkomen om de impact van inkomens aan de uiteinden van de inkomensverdeling te beperken.

Bij de berekening van het mediaan inkomen per persoon wordt vertrokken van het totale netto inkomen van het huishouden waarin de persoon woont. Dat huishoudinkomen wordt gestandaardiseerd: het wordt aangepast aan de grootte en samenstelling van het huishouden. Dat gebeurt door het huishoudinkomen

te delen door een equivalentiefactor. Deze equivalentiefactor is gelijk aan 1 bij een alleenstaande en wordt verhoogd met 0,5 voor elke bijkomende persoon in het huishouden van 14 jaar en ouder en 0,3 voor elk kind jonger dan 14 jaar. Vervolgens wordt aan elk lid van het gezin een gelijk deel van het huishoudinkomen toegevoegd, met name het totale huishoudinkomen gedeeld door de equivalentiefactor.

Ook de verdeling van de inkomens over de 5 inkomenskwintielen geeft duidelijk aan dat de inkomenspositie van personen met niet-EU-nationaliteit en personen geboren buiten de EU minder sterk is dan de inkomenspositie van de andere groepen. De 5 inkomenskwintielen bekomt men door de gestandaardiseerde huishoudinkomens van de totale bevolking van laag naar hoog te rangschikken en ze op te delen in 5 gelijke groepen of kwintielen. Het laagste kwintiel omvat dan de 20% laagste inkomens, het hoogste kwintiel de 20% hoogste inkomens. Ongeveer twee derde (64%) van de personen met een niet-EU-nationaliteit bevindt zich in de laagste inkomensgroep. Bij de personen geboren buiten de EU gaat het om 53%. In het 3de, 4de en 5de kwintiel zijn deze groepen dan weer sterk ondervertegenwoordigd. De andere nationaliteits- en geboortelandgroepen zijn veel evenwichtiger gespreid over de 5 inkomenskwintielen.

Figuur 6.4.1.a: Mediaan inkomen en inkomensverdeling

Mediaan gestandaardiseerd netto huishoudinkomen in euro en verdeling over de 5 inkomenskwintielen in % per groep, naar huidige nationaliteit en geboorteland, 18 jaar en ouder, Vlaams Gewest, survey 2016 (inkomen 2015)

	Mediaan inkomen	Laagste kwintiel	2 ^{de} kwintiel	3 ^{de} kwintiel	4 ^{de} kwintiel	Hoogste kwintiel
Huidige nationaliteit						
- België	24.154	19	21	20	19	21
- EU zonder België	24.968	20	19	17	22	23
- Niet-EU	13.805	64	18	7	5	7
Geboorteland						
- België	24.380	18	21	20	20	21
- EU zonder België	24.489	21	19	18	20	22
- Niet-EU	14.990	53	20	9	11	6

Bron: Statbel, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Het mediaan inkomen van personen geboren buiten de EU ligt in Vlaanderen ongeveer op het niveau van het EU15-gemiddelde en iets boven het mediaan inkomen van deze groep in het Waalse Gewest en België in zijn geheel. In 10 van de 15 EU15-landen ligt het mediaan inkomen van personen geboren buiten de EU hoger dan in Vlaanderen en België. Enkel in de Zuid-EU15-landen ligt het mediaan inkomen van deze groep lager. Daarnaast blijkt het verschil tussen het mediaan inkomen van personen geboren buiten de EU en van personen geboren in

het land zelf enkel in Luxemburg groter dan in Vlaanderen.

Dergelijke internationale vergelijking van het inkomen wordt mogelijk door het inkomen uit te drukken in koopkrachtpariteiten waardoor gecorrigeerd wordt voor het verschil in prijsniveau tussen de landen. De omzetting in koopkrachtpariteiten gebeurt op basis van de kostprijs van een korf van gelijkaardige producten en diensten in de verschillende landen.

Figuur 6.4.1.b: Mediaan inkomen Europees vergeleken

Mediaan gestandaardiseerd netto huishoudinkomen van personen geboren in het land en personen geboren buiten de EU en verschil tussen beide inkomens, 18 jaar en ouder, EU15-landen* en Belgische gewesten**, survey 2016 (inkomen 2015), in euro koopkrachtpariteiten

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Vershil tussen (2) en (1)
Portugal	10.818	10.520	-298
VK	18.273	16.043	-2.230
Denemarken	21.091	17.912	-3.179
Griekenland	9.267	5.739	-3.528
Ierland	19.108	15.361	-3.747
Duitsland	21.668	17.723	-3.945
Frankrijk	21.538	17.459	-4.079
Finland	20.101	15.030	-5.071
Nederland	21.676	16.278	-5.398
Spanje	16.102	10.372	-5.730
Italië	17.465	11.660	-5.805
Zweden	21.830	15.547	-6.283
Waals Gewest	20.295	12.873	-7.422
België	21.787	13.341	-8.446
Oostenrijk	24.655	16.112	-8.543
Vlaams Gewest	22.767	13.998	-8.769
Luxemburg	33.111	19.394	-13.717

* Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor het totaal van de EU15-landen.

** Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor het Brusselse Gewest wegens te kleine steekproefomvang.

Bron: Eurostat, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

6.4.2. Armoede en sociale uitsluiting

Om zicht te krijgen op de armoedesituatie van een land of regio wordt traditioneel aangegeven hoeveel mensen moeten rondkomen met een inkomen onder de armoederisicodrempel. Deze drempel is bepaald op 60 procent van het mediaan netto beschikbare gestandaardiseerde huishoudinkomen in het land. Er wordt vanuit gegaan dat personen die leven in een huishouden dat moet rondkomen met een inkomen onder de armoederisicodrempel een verhoogd risico op armoede lopen.

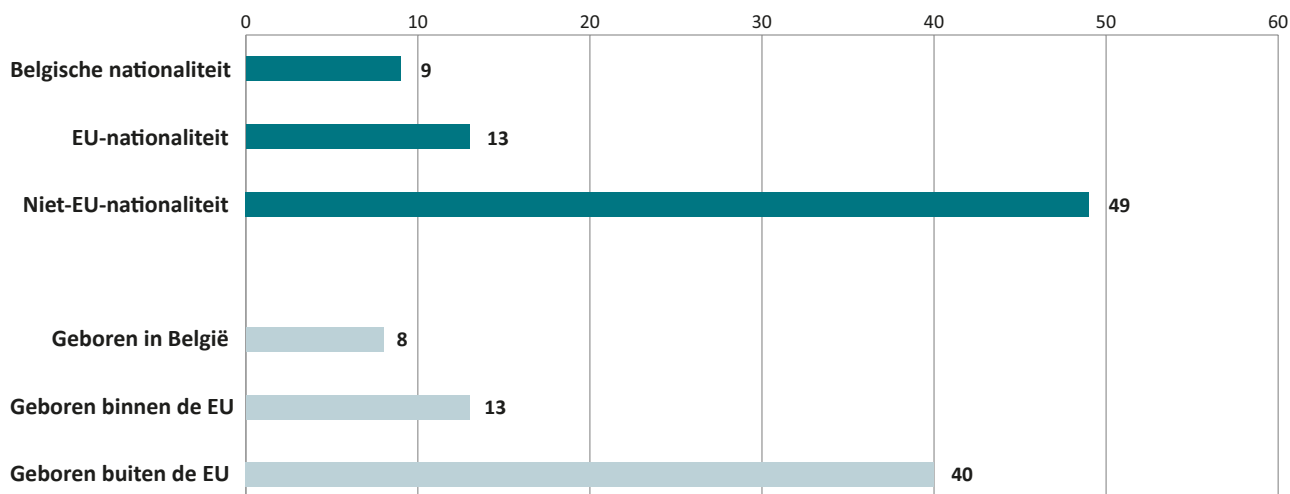
De Belgische armoederisicodrempel lag volgens de EU-SILC-survey van 2016 voor een alleenstaande op 13.377 euro per jaar of 1.115 euro per maand. Omgerekend is dat voor een gezin met 2 volwassenen en 2 kinderen 2.341 euro per maand. Het aandeel personen onder de armoederisicodrempel wordt berekend op basis van

het beschikbare huishoudinkomen in het jaar vóór de survey. De cijfers van de survey van 2016 hebben dus eigenlijk betrekking op het huishoudinkomen van 2015.

Het armoederisicopercentage (het aandeel personen onder de armoederisicodrempel) verschilt sterk naar nationaliteit en geboorteland. Bij de personen met een niet-EU-nationaliteit van 18 jaar en ouder leeft ongeveer de helft in een huishouden met een inkomen onder de armoederisicodrempel. Dat aandeel ligt ruim 5 keer hoger dan bij de personen met een Belgische nationaliteit. Bij de personen geboren buiten de EU ligt het armoederisicopercentage 4 keer hoger dan bij personen geboren in België. De score van de personen met een EU-nationaliteit (exclusief Belgen) en personen geboren binnen de EU (buiten België) sluit duidelijk dicht aan bij de Belgen dan bij de personen van buiten de EU.

Figuur 6.4.2.a: Armoederisico

Aandeel personen met een gestandaardiseerd huishoudinkomen na sociale transfers onder de Belgische armoederisicodrempel naar huidige nationaliteit en geboorteland, 18 jaar en ouder, Vlaams Gewest, survey 2016 (inkomen 2015), in %

Bron: Statbel, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Vlaanderen haalt op vlak van armoederisico bij de personen geboren buiten de Europese Unie een 12de plaats in de rangschikking van de EU15-landen en Belgische gewesten. Enkel in het Waalse Gewest, België, Griekenland, Spanje en Luxemburg ligt het armoederisicopercentage

bij deze groep nog hoger. Het verschil tussen het armoederisico van personen geboren buiten de EU en personen geboren in het land zelf, ligt enkel in België in zijn geheel nog hoger dan in Vlaanderen.

Figuur 6.4.2.b: Armoederisico Europees vergeleken

Aandeel personen geboren in het land en geboren buiten de EU met een gestandaardiseerd netto huishoudinkomen onder de nationale armoederisicodrempel en verschil tussen beide aandelen, 18 jaar en ouder, EU15-landen* en Belgische gewesten**, survey 2016 (inkomen 2015), in %

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Vershil in ppt. tussen (2) en (1)
Portugal	18	21	3
VK	15	23	9
Duitsland	16	27	10
Ierland	15	28	13
Finland	12	27	15
Denemarken	12	28	16
Frankrijk	11	27	16
Italië	18	37	19
Nederland	10	29	19
Oostenrijk	9	32	23
Zweden	12	36	24
Griekenland	18	43	25
Spanje	18	43	25
Waals Gewest	16	47	31
Luxemburg	9	41	32
Vlaams Gewest	8	40	33
België	11	45	34

* Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor het totaal van de EU15-landen.

** Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor het Brusselse Gewest wegens te kleine steekproefomvang.

Bron: Eurostat, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

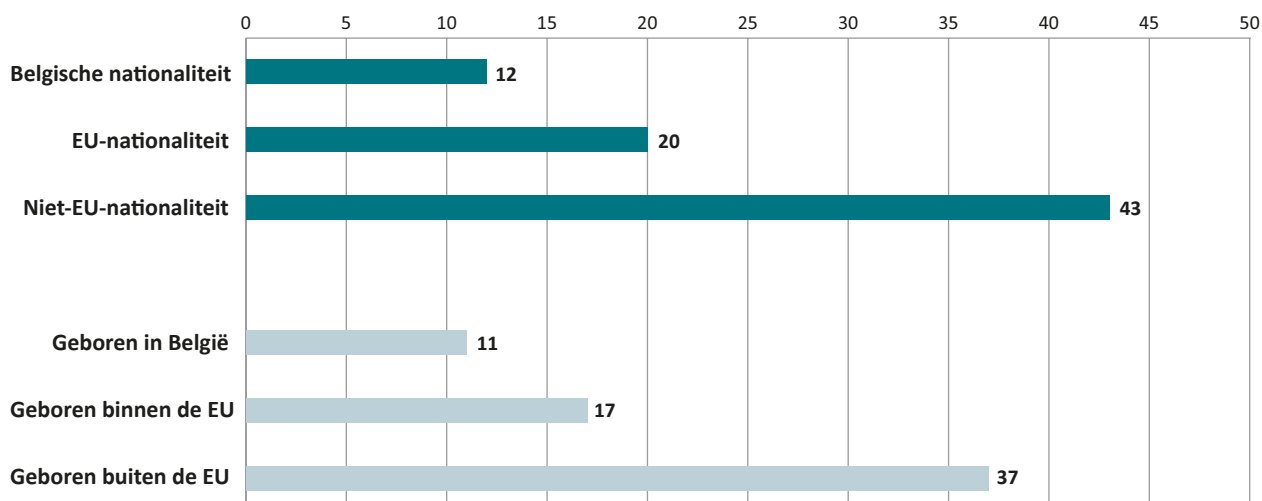
In bovenstaande cijfers wordt op een objectieve manier nagegaan of het inkomen waarover mensen beschikken al dan niet boven een bepaalde drempel ligt. De inkomensgerelateerde verwachtingen en behoeften verschillen echter van gezin tot gezin. De objectieve vergelijking van het beschikbare inkomen met de armoederisicodrempel wordt daarom best aangevuld met een subjectieve inschatting van het inkomen door de betrokkenen zelf. Daartoe wordt aan de referentiepersoon van het huishouden gevraagd in hoeverre het huishouden kan rondkomen met het beschikbare inkomen. In tegenstelling tot het percentage personen onder de armoederisicodrempel dat berekend wordt op basis van het totale huishoudinkomen in het jaar voorafgaand aan de survey, heeft deze subjectieve armoedemaat betrekking op de situatie

op het moment zelf waarop de survey wordt afgenomen (de EU-SILC-survey van 2016 werd afgenomen medio 2016).

Het aandeel personen dat leeft in een huishouden dat volgens de referentiepersoon (zeer) moeilijk rondkomt, verschilt duidelijk naar nationaliteit en geboorteland. Bij de personen met een niet-EU-nationaliteit ligt dat aandeel ruim 3 keer hoger dan bij de personen met een Belgische nationaliteit. Een gelijkaardig verschil is te zien tussen de personen geboren buiten de EU en de personen geboren in België. De personen met een EU-nationaliteit (exclusief Belgen) en personen geboren binnen de EU (buiten België) halen telkens een score tussen beide andere groepen.

Figuur 6.4.2.c: Subjectieve armoede

Aandeel personen in een huishouden dat (zeer) moeilijk rondkomt met het beschikbare inkomen naar huidige nationaliteit en geboorteland, 18 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2016, in %

Bron: Statbel, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Op Europees niveau werd enkele jaren geleden een armoede-indicator ontwikkeld die niet zo zeer focust op het inkomen zelf, maar op het feit of men mede dankzij dit inkomen kan genieten van een minimale levensstandaard. Dat gebeurt door na te gaan hoeveel items uit een lijst van 9 items elk gezin moet missen omwille van financiële redenen. Het gaat om volgende items: 1 week vakantie per jaar, een maaltijd met vis, vlees, kip of vegetarisch alternatief om

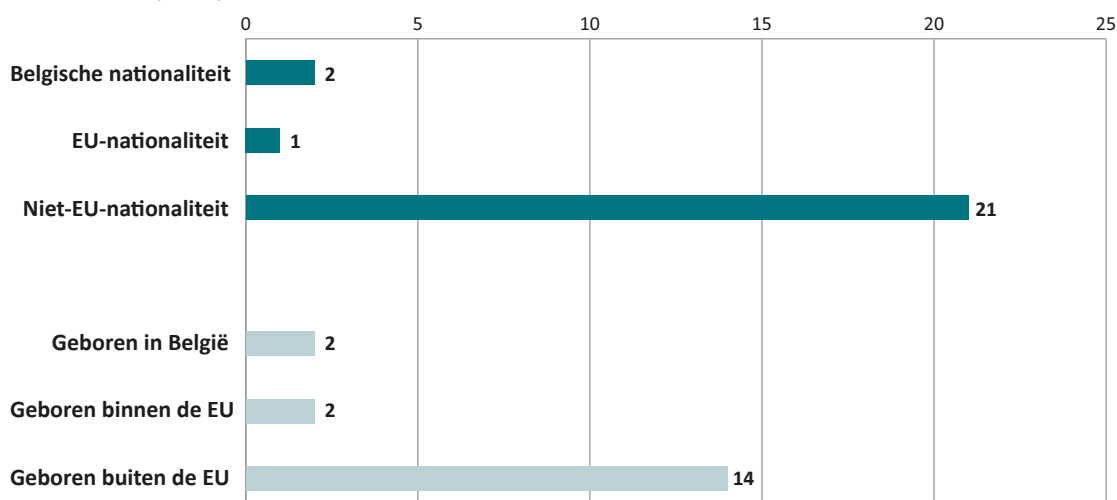
de 2 dagen, een wasmachine, een kleuren-tv, een telefoon, een auto, de rekeningen voor huur, hypotheek, nutsvoorzieningen of andere aankopen kunnen betalen, het huis degelijk kunnen verwarmen, beperkte onverwachte financiële uitgaven (1.100 euro) kunnen doen. Vervolgens wordt per land of regio het percentage personen in 'ernstige materiële deprivatie' berekend: het aandeel personen dat leeft in een gezin dat niet beschikt over minstens 4 van deze 9 items.

De ernstige materiële deprivatie verschilt sterk naar nationaliteit en geboorteland. Bij de Belgen en de EU-burgers gaat het slechts om 1 à 2%, bij de personen met een niet-EU-nationaliteit gaat het om 21%. Bij de personen geboren in België en de EU gaat het om slechts 2%, bij de personen geboren buiten de EU om 14%.

Internationale vergelijking maakt duidelijk dat Vlaanderen op vlak van ernstige materiële deprivatie bij de personen geboren buiten de EU in de rangschikking van de EU15-landen een plaats bekleedt in de lagere middenmoot. Op vlak van het verschil in materiële deprivatie tussen personen geboren buiten de EU en personen geboren in het land zelf, schuift Vlaanderen nog iets naar achteren in de rangschikking.

Figuur 6.4.2.d: Materiële deprivatie

Aandeel personen in een huishouden in ernstige materiële deprivatie naar huidige nationaliteit en geboorteland, 18 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2016, in %

Bron: Statbel, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Figuur 6.4.2.e: Materiële deprivatie Europees vergeleken

Aandeel personen geboren in het land en geboren buiten de EU dat leeft in een huishouden in ernstige materiële deprivatie en verschil tussen beide aandelen, 18 jaar en ouder, EU15-landen* en Belgische gewesten**, 2016, in %

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Vershil in ppt. tussen (2) en (1)
VK	5	5	1
Zweden	1	3	2
Luxemburg	1	4	3
Duitsland	4	6	3
Finland	2	6	4
Portugal	8	14	6
Ierland	5	11	6
Frankrijk	4	11	8
Oostenrijk	2	11	9
Nederland	2	11	10
Denemarken	2	13	11
Spanje	4	15	11
Vlaams Gewest	2	14	12
Waals Gewest	6	19	12
Italië	11	23	12
België	4	18	15
Griekenland	19	53	33

* Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor het totaal van de EU15-landen.

** Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor het Brusselse Gewest wegens te kleine steekproefomvang.

Bron: Eurostat, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

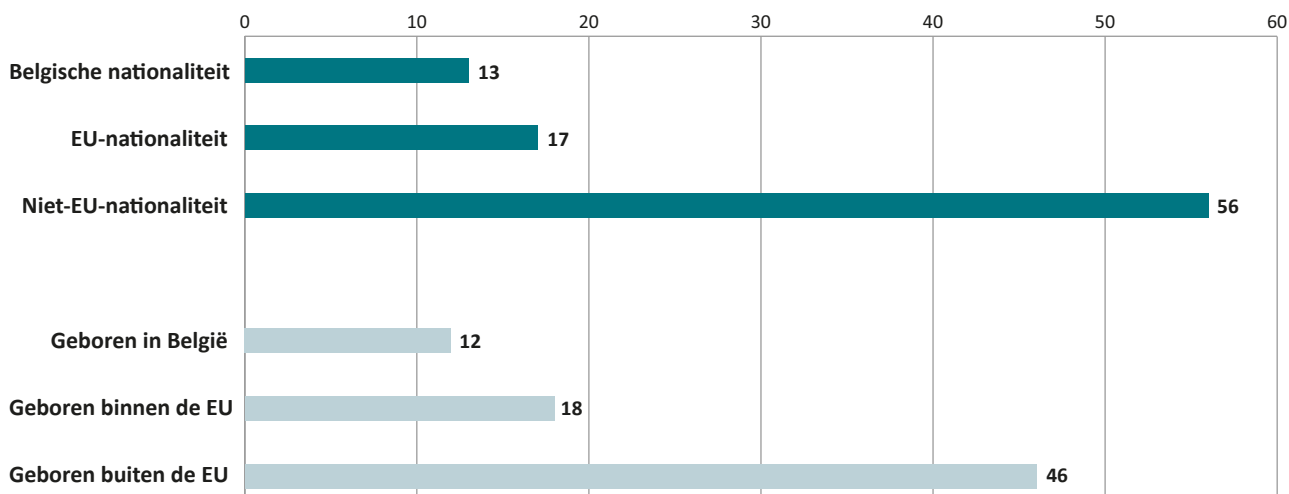
In 2010 werd door de Europese Unie een plan opgesteld om van de Unie tegen 2020 een slimme, duurzame en inclusieve economie te maken: de zogenaamde Europa 2020-strategie (EU2020-strategie). Eén van de doelstellingen van deze strategie heeft betrekking op armoede en sociale uitsluiting. Streefdoel is om tegen 2020 het aantal armen of sociaal uitgesloten in de hele Unie met 20 miljoen te verminderen. Daarvoor werd ook een nieuwe armoede-indicator uitgewerkt die een aantal van de hoger vermelde armoede-indicatoren samenvoegt. Deze samengestelde indicator beschouwt iemand als arm of sociaal uitgesloten als hij of zij voldoet aan minstens 1 van volgende voorwaarden:

- leeft in een gezin met een inkomen onder de nationale armoederisicodrempel;
- leeft in een ernstig materieel gedepriveerd gezin;
- is jonger dan 60 jaar en leeft in een gezin met een zeer lage werkintensiteit (zie 6.1.6).

Ook op deze samengestelde indicator is een duidelijk verschil te zien naar nationaliteit en geboorteland. Het aandeel armen of sociaal uitgesloten ligt bij de personen met een Belgische nationaliteit 4 keer lager dan bij de personen met een niet-EU-nationaliteit. Een bijna gelijkaardig verschil is er ook tussen de personen geboren in België en de personen geboren buiten de EU. Bijna 6 op de 10 personen met een niet-EU-nationaliteit kan volgens de EU2020-definitie beschouwd worden als arm of sociaal uitgesloten. Bij de personen geboren buiten de EU gaat het om 46%. En ook hier nemen de personen met een EU-nationaliteit en geboren in de EU (telkens zonder België) een middenpositie in tussen beide andere groepen. Net als bij de andere indicatoren sluit de positie van de EU-burgers wel dicht aan bij de positie van de Belgen dan bij de positie van de personen van buiten de EU.

Figuur 6.4.2.f: Armoede en sociale uitsluiting volgens EU2020-definitie

Aandeel personen met een gestandaardiseerd huishoudinkomen na sociale transfers onder de Belgische armoederisicodrempel en/of dat leeft in een ernstig materieel gedepriveerd gezin en/of dat jonger is dan 60 jaar en leeft in een gezin met zeer lage werkintensiteit ($WI < 0,2$), naar huidige nationaliteit en geboorteland, 18 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2016, in %

Bron: Statbel, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Op vlak van de samengestelde EU2020-indicator haalt Vlaanderen bij de personen geboren buiten de EU wederom een plaats in de lagere middenmoot. Als gekeken wordt naar het verschil

tussen armoede en sociale uitsluiting bij personen geboren buiten de EU en personen geboren in het land zelf, blijkt dit enkel in België in zijn geheel hoger te liggen dan in Vlaanderen.

Figuur 6.4.2.g: Armoede en sociale uitsluiting Europees vergeleken

Aandeel personen geboren in het land en geboren buiten de EU met een gestandaardiseerd huishoudinkomen na sociale transfers onder de nationale armoederisicodrempel en/of dat leeft in een ernstig materieel gedepriveerd gezin en/of dat jonger is dan 60 jaar en leeft in een gezin met zeer lage werkintensiteit ($WI < 0,2$) en verschil tussen beide aandelen, 18 jaar en ouder, EU15-landen* en Belgische gewesten**, 2016, in %

	Personen geboren in het land (1)	Personen geboren buiten de EU (2)	Vershil in ppt. tussen (2) en (1)
Portugal	25	31	7
VK	20	30	10
Duitsland	19	32	13
Ierland	22	36	14
Frankrijk	15	34	19
Denemarken	17	36	20
Italië	27	49	23
Oostenrijk	13	38	25
Nederland	14	39	25
Zweden	14	41	27
Finland	16	43	27
Spanje	24	51	28
Griekenland	33	61	28
Luxemburg	13	42	29
Waals Gewest	23	55	32
Vlaams Gewest	12	46	34
België	17	53	36

* Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor het totaal van de EU15-landen.

** Geen cijfers naar geboorteland beschikbaar voor het Brusselse Gewest wegens te kleine steekproefomvang.

Bron: Eurostat, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

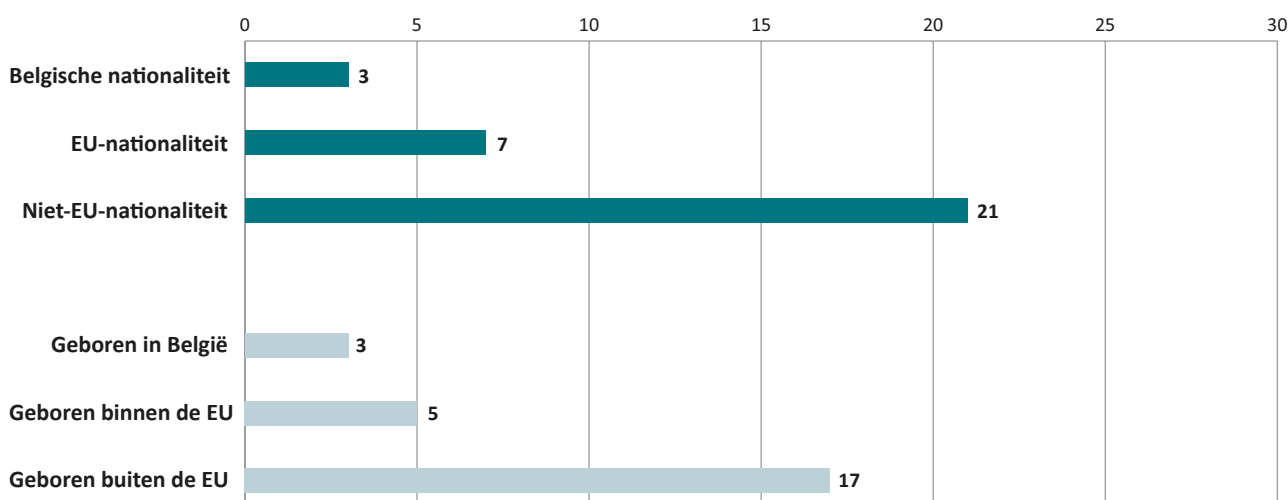
6.4.3. Betalingsproblemen

In de EU-SILC-survey wordt jaarlijks gevraagd naar achterstallige betalingen voor huur of hypotheek, elektriciteit, water of gas, aankopen op afbetaling of een andere lening. Ook hier scoren personen met een vreemde nationaliteit en personen geboren in het buitenland duidelijk minder goed dan Belgen en personen geboren in

België. Het aandeel personen in een huishouden met betalingsproblemen ligt bij de personen met een niet-EU-nationaliteit 7 keer hoger dan bij personen met een Belgische nationaliteit. Tussen de personen geboren buiten de EU en personen geboren in België is het verschil iets kleiner, al blijft het ook hier behoorlijk groot.

Figuur 6.4.3.a: Betalingsproblemen

Aandeel personen in een huishouden met minstens 1 achterstallige betaling voor huur of hypotheek, elektriciteit/water/gas, aankopen op afbetaling of een andere lening tijdens het afgelopen jaar, naar huidige nationaliteit en geboorteland, 18 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2016, in %

Bron: Statbel, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

6.4.4. Sociale bijstand

De overheid probeert via sociale bijstandsuitkeringen de inkomenssituatie van de minst gegoe-de groepen te verbeteren. Het gaat onder meer om het leefloon dat men ontvangt in het kader van het Recht op Maatschappelijke Integratie (RMI) en het equivalent leefloon in het kader van het Recht op Maatschappelijke Hulp (RMH). Het equivalent leefloon is er voor personen die geen recht hebben op een leefloon, maar die zich in een vergelijkbare noodsituatie bevinden.

Op basis van de administratieve gegevens van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de KSZ zijn gegevens beschikbaar over het aantal (equivalent) leefloontrekkers naar herkomstgroep. Bij de personen van Belgische herkomst blijft het aandeel

(equivalent) leefloontrekkers beperkt tot 0,2% van de bevolking. Bij de EU15-groepen gaat het telkens om 0,5%. Bij de personen afkomstig van de EU13-landen ligt dat aandeel duidelijk hoger (1,1%). Dat is ook het geval bij de personen met Turkse en Maghrebijnse herkomst (respectievelijk 1,1% en 1,6%). Het zijn echter de personen afkomstig uit overig Afrika (5,8%), overig Azië (5,6%), DR Congo, Burundi en Rwanda (5,0%) en de Europese niet-EU-landen (4,0%) die de hoogste percentages kennen. Het relatieve aandeel (equivalent) leefloontrekkers is bij nagenoeg alle herkomstgroepen gedaald tussen 2009 en 2016. Enige uitzondering hierop vormen de personen met een herkomst van overig Azië. Daar is het aandeel beperkt gestegen.

Figuur 6.4.4.a: Sociale bijstand: (equivalent) leefloontrekkers

Aantal personen met een (equivalent) leefloon (globale populatie) en aandeel ten opzichte van totaal aantal inwoners (in %) naar herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2009 en 2016, op 1 januari van het jaar, per herkomstgroep

	2009		2016	
	Aantal	% t.o.v. bevolking	Aantal	% t.o.v. bevolking
België	12.780	0,2	12.648	0,2
Buurlanden	1.518	0,6	1.669	0,5
West- en Noord-EU15	140	0,4	153	0,5
Zuid-EU15	472	0,5	623	0,5
EU12/EU13	971	1,8	1.360	1,1
Europa niet-EU	5.041	8,4	4.000	4,0
Turkije	1.431	1,3	1.470	1,1
Maghreb	2.785	1,9	3.230	1,6
DR Congo, Burundi, Rwanda	1.573	7,3	1.774	5,0
Overig Azië	3.054	4,0	7.747	5,6
Overig Afrika	2.216	6,5	3.881	5,8
Noord-Amerika en Oceanië	34	0,3	39	0,4
Zuid- en Midden-Amerika	453	2,5	497	1,7
Ander en onbekend	173	2,3	557	5,2
Totaal EU (excl. België)	3.101	0,7	3.805	0,6
Totaal niet-EU	16.760	3,5	23.195	3,2

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

6.4.5. Kansarmoede-index

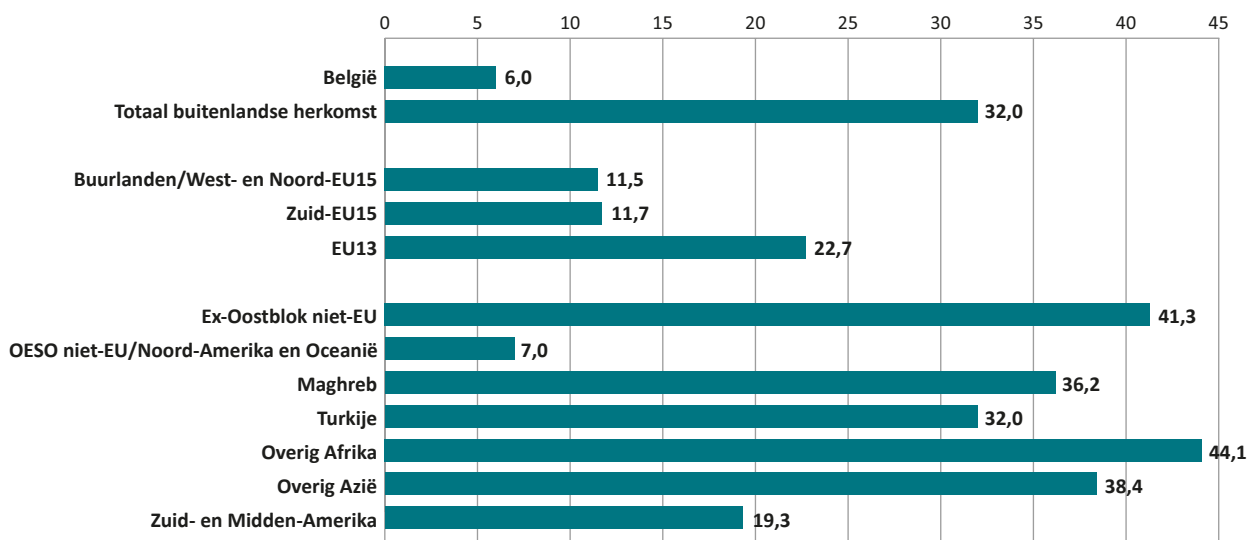
Kind en Gezin gaat aan de hand van 6 criteria bij elke geboorte na of het gezin waarin het kind geboren wordt al dan niet kansarm is: het maandinkomen van het gezin, de opleiding en de arbeidssituatie van de ouders, de ontwikkeling van de kinderen, de huisvesting en de gezondheidssituatie van het gezin. Een gezin wordt als kansarm beschouwd als het op minstens 3 van de voorgenoemde criteria zwak scoort. Op basis van deze gegevens wordt een kansarmoede-index berekend die aangeeft hoeveel kinderen die in Vlaanderen wonen tijdens de afgelopen 3 jaar geboren werden in een kansarm gezin (ongeacht waar ze geboren werden). De resultaten van deze kansarmoede-index kunnen worden opgedeeld op basis van de geboortenationaliteit van de moeder.

De kansarmoede-index lag in 2016 bij kinderen met een moeder met een Belgische geboortenationaliteit (6%) goed 5 keer lager dan bij kinderen met een moeder met een buitenlandse geboortenationaliteit (32%). Het zorgt ervoor dat bijna 2 op de 3 kinderen die de afgelopen 3 jaar in kansarmoede geboren zijn, een moeder hebben met een buitenlandse geboortenationaliteit.

Tussen de herkomstgroepen bestaan er duidelijke verschillen. De laagste score wordt opgetekend door de kinderen met een moeder met een nationaliteit van een land uit de groep OESO niet-EU/Noord-Amerika en Oceanië. De hoogste scores zijn te zien bij kinderen met een moeder met een Maghrebijnse of Turkse geboortenationaliteit of een geboortenationaliteit van de ex-Oostblok niet-EU-landen, de landen van 'overig Afrika' en de landen van 'overig Azië'.

Figuur 6.4.5.a: Kansarmoede-index

Gemiddelde score op de kansarmoede-index naar geboortenationaliteit van de moeder, Vlaams Gewest, 2016

Bron: Kind en Gezin.

6.5. GEZONDHEID

- **Gezondheidstoestand**
 - **Gezondheidsgedrag**
 - **Gebruik gezondheidszorg**
 - **Betaalbaarheid gezondheidszorg**
-

Bronnen

De gezondheidstoestand en de betaalbaarheid van de gezondheidszorg worden in beeld gebracht op basis van de resultaten van de **European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC-survey)** van het Belgische statistiekbureau **Statbel**. De EU-SILC-gegevens maken het mogelijk internationaal te vergelijken. De gegevens over het gezondheidsgedrag zijn gebaseerd op de gegevens van de **Gezondheidsenquête** van het **Wetenschappelijk Instituut voor Volksgezondheid (WIV)**, de gegevens over het gebruik van de gezondheidszorg op de **Gezinsenquête van het departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG)**. De gegevens over de verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering maken gebruik van de administratieve gegevens van het **Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming (DWH AM&SB)** van de **Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid (KSZ)**.

De **EU-SILC-gegevens** kunnen voor de bevolking van 18 jaar en ouder opgedeeld worden naar huidige nationaliteit (Belg, EU zonder België, niet-EU) en geboorteland (België, EU zonder België, buiten de EU). In de EU-SILC-steekproef van 2016 zijn er bij de ruim 5.800 bevraagde personen van 18 jaar en ouder in het Vlaamse Gewest ongeveer 210 personen met een EU-nationaliteit (zonder België) en 130 personen met een niet-EU-nationaliteit opgenomen. Naar geboorteland gaat het om circa 260 personen geboren in de EU buiten België en 320 personen geboren buiten de EU. Bij de groep personen met een niet-EU-nationaliteit is het aantal respondenten in de EU-SILC-survey relatief klein waardoor enige voorzichtigheid geboden is bij de interpretatie van de gegevens.

De gegevens van de **Gezondheidsenquête** kunnen voor de bevolking van 16 jaar en ouder opgedeeld worden naar huidige nationaliteit (Belg, EU zonder België, niet-EU) en geboorteland (België, EU zonder België, buiten de EU). In de steekproef van 2013 zijn er bij de bijna 3.000 bevraagde personen van 15 jaar en ouder in het Vlaamse Gewest circa 90 personen met een EU-nationaliteit (zonder België) en 80 personen met een niet-EU-nationaliteit opgenomen. Naar geboorteland gaat het om ongeveer 110 personen geboren in de EU buiten België en 170 personen geboren buiten de EU. Deze groepen zijn relatief klein waardoor enige voorzichtigheid geboden is bij de interpretatie van de gegevens. De resultaten van de Gezondheidsenquête van 2013 zijn de meest recente beschikbare gegevens. Een nieuwe editie van de enquête is voorzien in de loop van 2018.

Voor zowel de EU-SILC-survey als de Gezondheidsenquête geldt dat er geen specifieke inspanningen werden gedaan om de relatief hogere non-responsgraad bij de groep personen van buitenlandse herkomst tegen te gaan. Ook kan het interview bij beide surveys enkel afgelegd worden in het Nederlands, Frans, Duits of Engels zodat personen van buitenlandse herkomst die geen enkele van deze talen beheersen, automatisch afvallen als mogelijke respondenten. Met deze elementen dient men bij de interpretatie van de resultaten rekening te houden.

De Gezinsenquête werd in het voorjaar van 2016 afgenomen met het oog op het in kaart brengen van wat gezinnen zelf belangrijk vinden voor een goed gezinsbeleid. Er werden verschillende aspecten over gezinsvorming en –ontbinding, de combinatie gezin, zorg en werk, opvoeding en welzijn bevraagd. Het

gaat om een schriftelijke postenquête bij 9.000 gezinnen met kinderen tussen 0 en 25 jaar in het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Daarbij werden de volwassen personen in het gezin bevraagd met afzonderlijke vragenlijsten. Deze vragenlijsten waren enkel beschikbaar in het Nederlands. Op vraag van Agentschap Binnenlands Bestuur werd in het najaar van 2016 een bijkomende steekproef getrokken bij 2.000 gezinnen met minstens één ouderfiguur met een niet-EU-herkomst. Enkel de ouder met een herkomst van buiten de EU kreeg een vragenboekje toegestuurd. Deze was beschikbaar in het Nederlands, Frans en Engels volgens de afspraken met de Vaste Commissie voor Taaltoezicht. In totaal namen aan de Gezinsenquête (inclusief extra steekproef op vraag van ABB) 1.835 personen van Belgische herkomst, 142 personen van EU-herkomst en 666 personen van niet-EU-herkomst deel. De herkomst van een persoon werd bepaald op basis van vier criteria: de huidige nationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de vader en de geboortenationaliteit van de moeder. Is één van deze vier criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst. Deze operationalisering is gebaseerd op de doelgroep zoals omschreven in artikel 3 van het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse Integratie- en Inburgeringsbeleid en volgt zo de uniforme herkomstdefinitie zoals afgesproken binnen de Vlaamse overheid.

De hier gepresenteerde resultaten van de EU-SILC-survey, Gezondheidsenquête en Gezinsenquête zijn onderhevig aan de gebruikelijke statistische foutenmarge. De vermelde percentages moeten gezien worden als schattingen van de overeenkomstige populatieparameters binnen een bepaald betrouwbaarheidsinterval. Dit betrouwbaarheidsinterval is groter naarmate de steekproef waarop de percentages berekend worden, kleiner is. Om een vlotte leesbaarheid van de tekst en figuren te garanderen, worden deze intervallen hier niet vermeld.

De administratieve **KSZ-gegevens** over de verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering kunnen opgedeeld worden naar herkomst. Dat is mogelijk door een koppeling van de gegevens van het Rijksregister over de nationaliteitshistoriek van een persoon en diens ouders aan de gegevens van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de KSZ. Om de herkomst van een persoon te bepalen worden vier criteria in rekening gebracht: de huidige nationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de vader en de geboortenationaliteit van de moeder. Strikt genomen gaat het niet om de geboortenationaliteit, maar om de eerste in het Rijksregister gekende nationaliteit. Is één van deze vier criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst. Deze operationalisering is gebaseerd op de doelgroep zoals omschreven in artikel 3 van het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse Integratie- en Inburgeringsbeleid en volgt zo de uniforme herkomstdefinitie zoals afgesproken binnen de Vlaamse overheid. Meer informatie over de bij deze KSZ-gegevens gehanteerde herkomstdefinitie en de samenstelling van de gebruikte herkomstgroepen is te vinden bij de bespreking van de bronnen van deel 6.1. Tewerkstelling en arbeid.

De resultaten van de survey **Samenleven in Diversiteit (SID-survey)** met betrekking tot gezondheid worden hier niet besproken. Daarvoor wordt verwezen naar de samen met deze monitor uitgegeven aparte publicatie over de SID-survey. Deze grootschalige bevraging van bijna 4.500 personen van Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst werd in 2017 georganiseerd door het Agentschap Binnenlands Bestuur en Statistiek Vlaanderen. In deze survey werd aandacht besteed aan aspecten van de diverse samenleving die in administratieve data en algemene bevolkingssurveys veelal onderbelicht blijven en werden specifieke technieken gehanteerd om de relatief hoge non-respons bij de groep personen van buitenlandse herkomst te verlagen.

In de SID-survey werden volgende gezondheidsaspecten bevroagd:

- Sportparticipatie;
- Langdurige ziekte, lichamelijke beperking of psychisch probleem;
- Hinder van ziekte, beperking of probleem;
- Informele zorg.

Vaststellingen

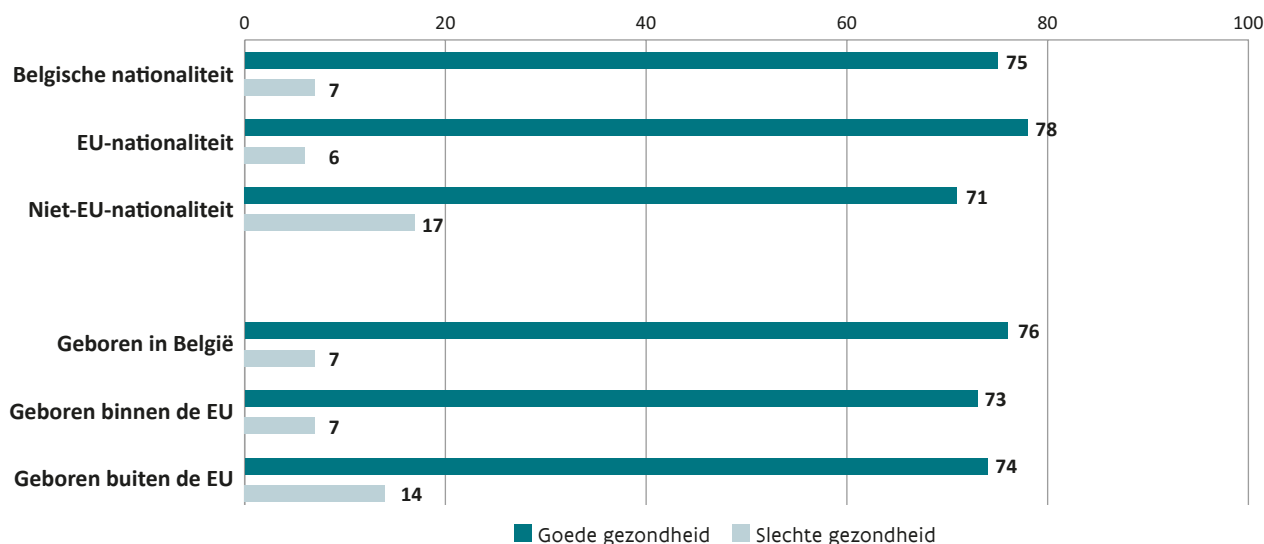
6.5.1. Gezondheidstoestand

Er bestaat tussen de verschillende nationaliteitsgroepen en geboortelandsgroepen weinig verschil als het gaat over het aandeel personen dat de eigen gezondheid als goed of zeer goed omschrijft. Een duidelijker verschil is er wel als gekeken wordt naar het aandeel personen met

een (zeer) slechte gezondheid. Dat aandeel ligt duidelijk lager bij personen met een Belgische of EU-nationaliteit dan bij de personen met een niet-EU-nationaliteit. Een gelijkaardig verschil is te zien tussen de personen geboren in België of de rest van de EU en de personen geboren buiten de EU.

Figuur 6.5.1.a: Subjectieve gezondheid

Aandeel personen dat de eigen gezondheid als (zeer) goed en (zeer) slecht omschrijft, naar huidige nationaliteit en geboorteland, 18 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2016, in %

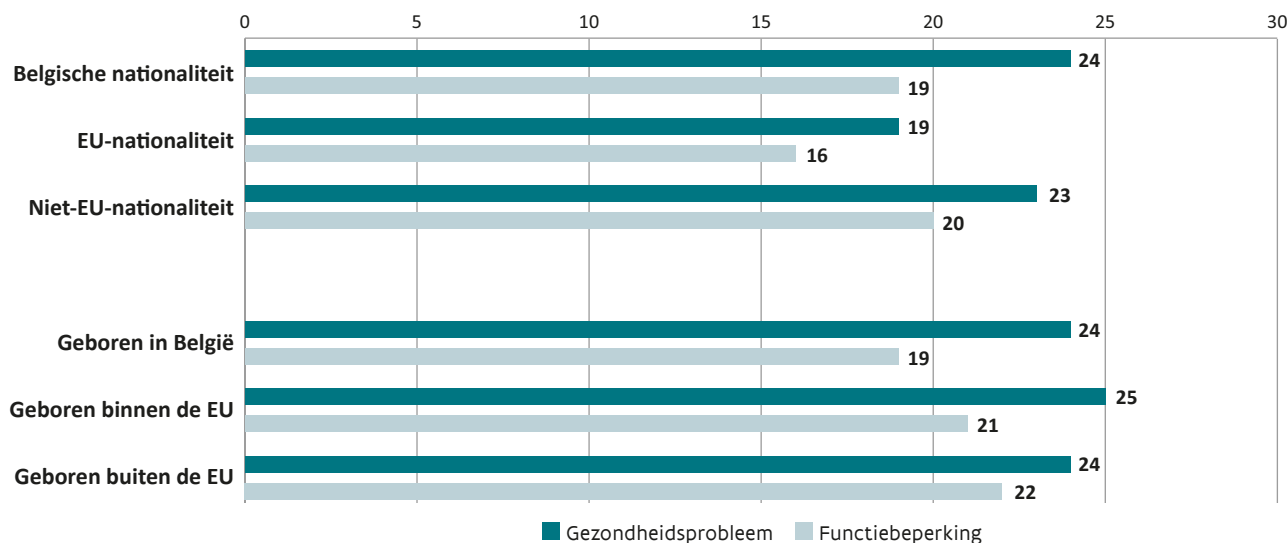
Bron: Statbel, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Bij het aandeel personen met een langdurige aandoening, ziekte of handicap is er weinig of geen verschil tussen de groepen. Enkel de personen met een EU-nationaliteit scoren iets lager dan de andere nationaliteits- en geboortelandsgroepen. Dat beeld komt min of meer terug bij de personen met een functiebeperking. Het gaat om de personen die hinder ondervinden in

hun dagelijkse bezigheden door een langdurige aandoening, ziekte of handicap. Ook dat ligt bij de personen met een EU-nationaliteit iets lager dan bij de andere nationaliteitsgroepen. Naar geboorteland lijken de personen geboren in België iets lager te scoren dan de andere groepen, al blijft het verschil hier wel beperkt.

Figuur 6.5.1.b: Langdurig gezondheidsprobleem en functiebeperking

Aandeel personen met een langdurige aandoening, ziekte of handicap (gezondheidsprobleem) en aandeel personen dat hierdoor hinder ondervindt in de dagelijkse bezigheden (functiebeperking), naar huidige nationaliteit en geboorteland, 18 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2016, in %

Bron: Statbel, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

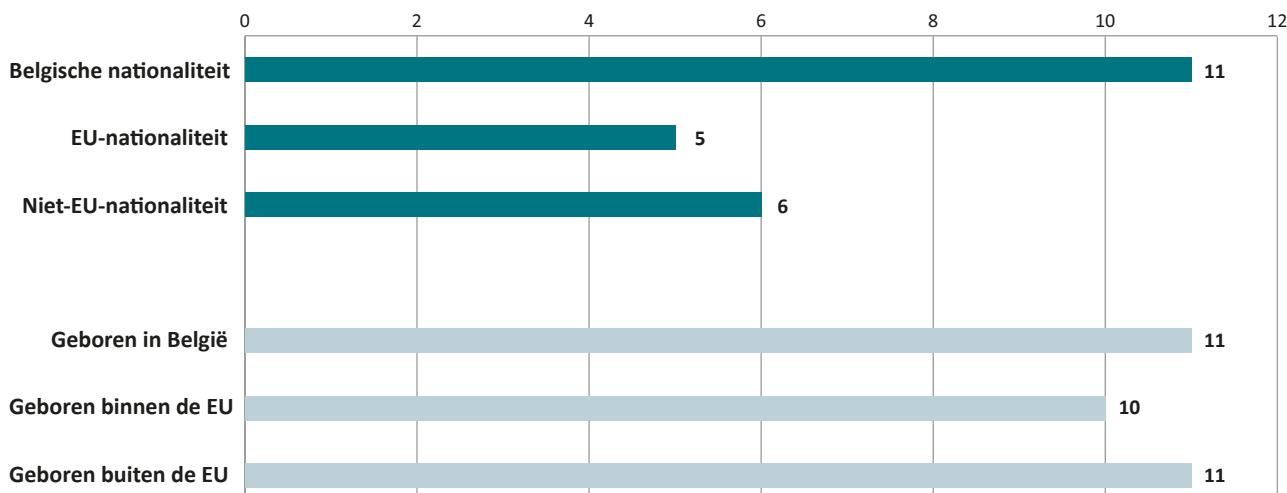
6.5.2. Gezondheidsgedrag

De hier gepresenteerde indicatoren inzake gezondheidsgedrag hebben betrekking op gezonde voeding, rookgedrag en lichaamsbeweging. Wat betreft gezonde voeding scoren Belgen beter dan personen met een vreemde nationaliteit. Zij eten vaker dagelijks de aanbevolen hoeveelheid fruit en groenten. Dat verschil valt echter

weg als naar geboorteland gekeken wordt. Op vlak van roken zijn het duidelijk de personen met een EU-nationaliteit en geboren in de EU (buiten België) die de hoogste percentages laten optekenen. Inzake lichaamsbeweging ten slotte zijn het de Belgen en de personen geboren in België die iets beter scoren dan de andere groepen.

Figuur 6.5.2.a: Gezonde voeding

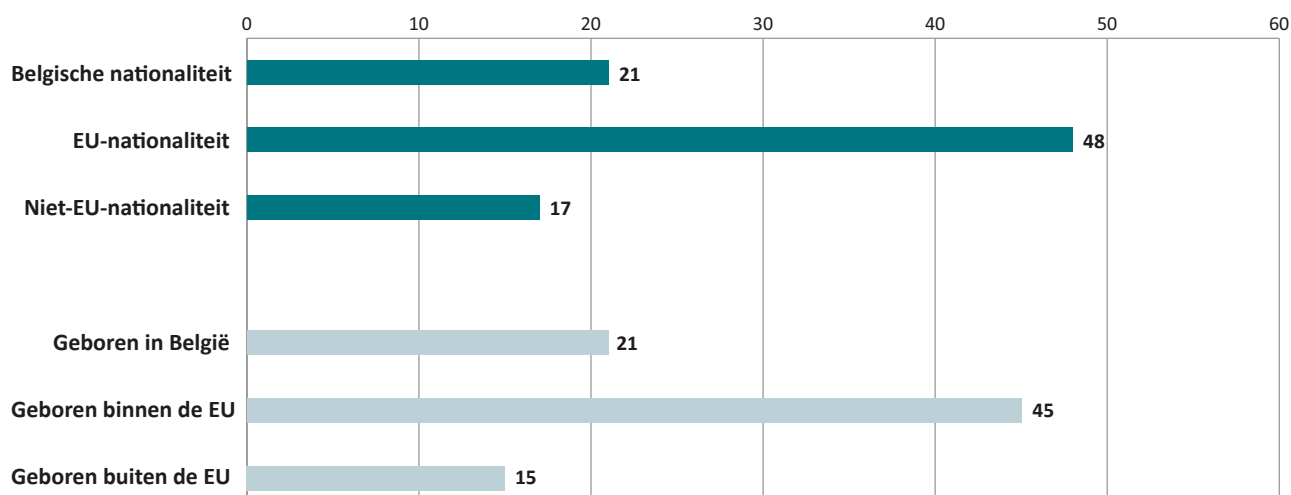
Aandeel personen dat dagelijks de aanbevolen hoeveelheid groenten en fruit eet, naar huidige nationaliteit en geboorteland, 6 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2013, in %

Bron: WIV, Gezondheidsenquête, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Figuur 6.5.2.b: Roken

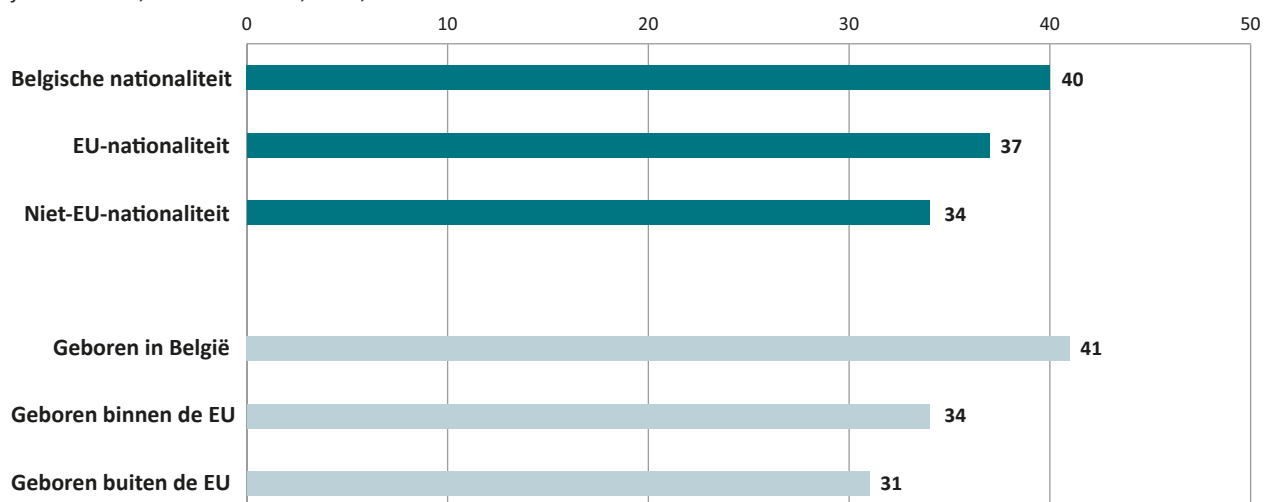
Aandeel personen dat op moment van de bevraging rookt, naar huidige nationaliteit en geboorteland, 16 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2013, in %

Bron: WIV, Gezondheidsenquête, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Figuur 6.5.2.c: Lichaamsbeweging

Aandeel personen dat minstens 30 minuten per dag aan lichaamsbeweging doet, naar huidige nationaliteit en geboorteland, 16 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2013, in %

Bron: WIV, Gezondheidsenquête, bewerking Statistiek Vlaanderen.

6.5.3. Gebruik gezondheidszorg

Een aantal aspecten over het gebruik van de gezondheidszorg en mantelzorg worden in beeld gebracht op basis van de Gezinsenquête van WVG die op vraag van ABB werd aangevuld met een bevraging bij personen van niet-EU-herkomst.

In de Gezinsenquête werden een aantal vragen

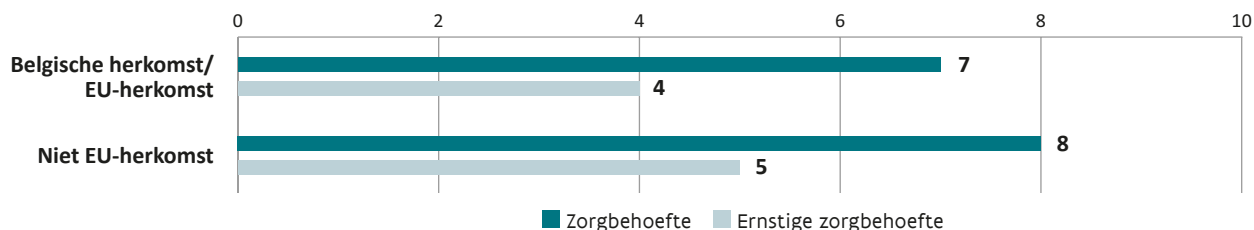
rond mantelzorg gesteld. Met mantelzorg wordt zorg bedoeld voor personen met een specifieke zorgbehoefte omwille van een beperking, ziekte of ouderdom door naasten (familie, vrienden, kennissen, burens,...). De gewone zorg voor (kleine) kinderen valt niet onder mantelzorg. Vooreerst werd in de Gezinsenquête gepeild naar de mate waarin er in het gezin een specifieke zorgbehoefte aanwezig is omwille van een beperking,

ziekte of ouderdom. Slechts een minderheid van de respondenten gaf aan dat er sprake was van een dergelijke zorgbehoefte bij minstens 1 van de gezinsleden. Daarbij is er geen sprake van een duidelijk verschil tussen de personen van Belgische en EU-herkomst en de personen

van niet-EU-herkomst. Ook naar de ernst van de zorgbehoefte zijn er geen grote verschillen tussen beide herkomstgroepen. Hierbij dient opgemerkt te worden dat in de Gezinsenquête enkel gezinnen werden bevraagd met kinderen tussen 0 en 25 jaar.

Figuur 6.5.3.a: Zorgbehoefte

Aandeel respondenten dat leeft in een gezin waarvan minstens 1 lid een zorgbehoefte heeft omwille van een beperking, ziekte of ouderdom en waarvan minstens 1 lid een (zeer) ernstige zorgbehoefte heeft, naar herkomst, Vlaanderen, enkel gezinnen met kinderen tussen 0 en 25 jaar, 2016, in %

Bron: Gezinsenquête, bewerking ABB.

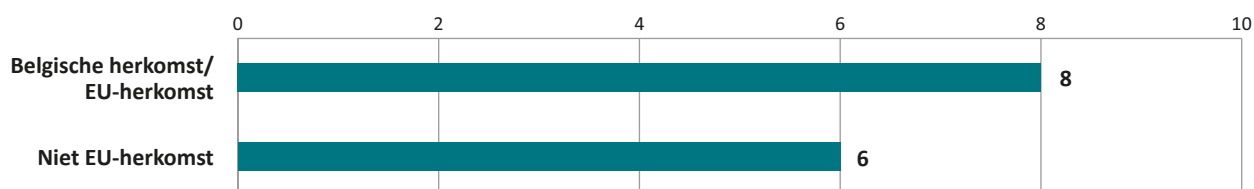
Iets meer dan een kwart van de respondenten van Belgische en EU-herkomst die leven in een gezin waarvan minstens één gezinslid een specifieke zorgbehoefte heeft, doet beroep op betaalde hulp. Bij de respondenten van niet-EU herkomst is dit één op vijf.

De Gezinsenquête bevat ten slotte ook informatie over mantelzorg buiten het gezin. Respondenten werden gevraagd aan te geven of zij, of iemand anders in hun gezin, zorg

opnemen voor een of meerdere personen die niet tot het gezin behoren. Het aandeel mantelzorgers bij de respondenten van Belgische en EU-herkomst ligt beperkt hoger dan het aandeel respondenten van niet-EU-herkomst. Gevraagd naar de mate waarin deze zorg het gezin belast, spreekt 30% van de mantelzorgers van Belgische herkomst en EU-herkomst van een tamelijk erge of heel erge belasting. Bij de mantelzorgers van niet-EU-herkomst ligt dit aandeel op 40%.

Figuur 6.5.3.b: Mantelzorg buiten het gezin

Aandeel respondenten dat aangeeft dat minstens 1 lid van het gezin zorg opneemt voor iemand buiten het gezin, naar herkomst, Vlaanderen, enkel gezinnen met kinderen tussen 0 en 25 jaar, 2016, in %

Bron: Gezinsenquête, bewerking ABB.

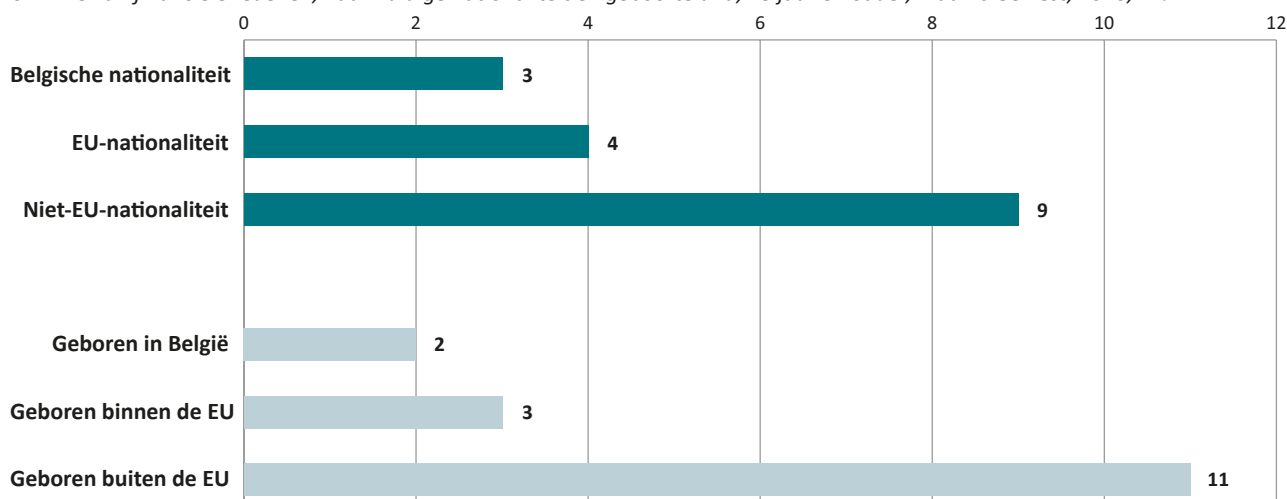
6.5.4. Betaalbaarheid gezondheidszorg

Het aandeel personen dat leeft in een huishouden dat medische zorg moet uitstellen om financiële redenen verschilt volgens de EU-SILC-survey sterk naar nationaliteit en geboorteland. Bij de Belgen gaat het om 3%, bij de personen

met een niet-EU-nationaliteit om 9%. Bij de personen geboren in België gaat het om 2%, bij de personen geboren buiten de EU om 15%. De personen met een EU-nationaliteit en personen geboren in de EU halen telkens een score tussen beide andere groepen in.

Figuur 6.5.4.a: Uitstel medische zorg

Aandeel personen in een huishouden dat afgelopen jaar medische zorg (bezoek aan arts of tandarts) heeft moeten uitstellen omwille van financiële redenen, naar huidige nationaliteit en geboorteland, 18 jaar en ouder, Vlaams Gewest, 2016, in %

Bron: Statbel, EU-SILC-survey, bewerking Statistiek Vlaanderen.

Om de toegang tot de gezondheidszorg te verzekeren, bestaat er voor bepaalde groepen de verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering. Het geeft recht op een hogere terugbetaling voor geneeskundige verzorging en geneesmiddelen, een derdebetalersregeling bij artsen die daarmee instemmen en een gunstiger stelsel voor het persoonlijk aandeel (remgeld) in geval van hospitalisatie. Dit statuut wordt automatisch toegekend aan personen die een bepaald sociaal voordeel ontvangen zoals een leefloon of equivalent leefloon, een inkomensgarantie voor ouderen of gewaarborgd inkomen voor bejaarden of een uitkering voor personen met een handicap. Daarnaast komen ook personen met een specifieke hoedanigheid van wie het gezinsinkomen een bepaalde grens niet overschrijdt (verweduwden, gepensioneerden, personen met een erkende handicap die geen uitkering ontvangen, langdurig werklozen, arbeidsongeschikten of personen in een eenoudergezin) en personen uit gezinnen met een bescheiden

inkomen in aanmerking voor dit statuut. Deze groepen moeten dit statuut wel zelf aanvragen. Een bepaald deel van de doelgroep heeft dit nog niet gedaan. Bij alle categorieën hebben zowel de titularissen als hun personen ten laste recht op de verhoogde tegemoetkoming.

Op basis van de administratieve gegevens van het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming van de KSZ zijn gegevens beschikbaar over het aantal personen met een verhoogde tegemoetkoming naar herkomstgroep. Bij de personen van Belgische herkomst gaat het begin 2016 om 11% van de bevolking. Bij de EU-groepen ligt dat aandeel min of meer even hoog. Bij de personen van Zuid-EU15-herkomst ligt het iets hoger dan bij de personen van Belgische herkomst, bij de personen van EU13-herkomst iets lager. Bij de niet-EU-herkomstgroepen ligt het aandeel met een verhoogde tegemoetkoming duidelijk hoger. Algemeen genomen gaat het om 29% van de personen met een herkomst

van buiten de EU. De hoogste aandelen zijn te zien bij de personen van Maghrebijnse herkomst en met herkomst van DR Congo, Burundi en Rwanda. De laagste percentages bij de niet-EU-groepen zijn te vinden bij de personen met herkomst van Zuid- en Midden-Amerika en Noord-Amerika en Oceanië.

Het relatieve aandeel personen met een verhoogde tegemoetkoming is bij alle herkomstgroepen gestegen tussen 2009 en 2016. Die stijging is het grootst bij de niet-EU-groepen en het kleinst bij de personen van Belgische herkomst.

Figuur 6.5.4.b: Verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering

Aantal personen met een verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering en aandeel ten opzichte van totaal aantal inwoners (in %) naar herkomstgroep, Vlaams Gewest, 2009 en 2016, op 1 januari van het jaar, per herkomstgroep

	2009		2016	
	Aantal	% t.o.v. bevolking	Aantal	% t.o.v. bevolking
België	549.686	10,4	555.728	10,8
Buurlanden	17.928	6,6	32.064	10,5
West- en Noord-EU15	1.904	6,0	3.416	10,3
Zuid-EU15	9.069	8,7	16.867	12,8
EU12/EU13	4.153	7,5	12.067	9,5
Europa niet-EU	15.267	25,3	30.217	30,4
Turkije	16.291	15,0	31.191	23,2
Maghreb	34.211	23,3	75.038	36,5
DR Congo, Burundi, Rwanda	4.750	22,1	11.499	32,3
Overig Azië	11.087	14,5	35.669	25,9
Overig Afrika	5.997	17,7	21.303	31,9
Noord-Amerika en Oceanië	797	8,1	1.675	15,0
Zuid- en Midden-Amerika	1.928	10,5	3.993	13,7
Ander en onbekend	1.027	13,5	2.359	22,1
Totaal EU (excl. België)	33.054	7,1	64.414	10,8
Totaal niet-EU	91.355	18,9	212.944	29,2

Bron: DWH AM&SB KSZ, bewerking Statistiek Vlaanderen.

6.6. MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE

- **Sociale contacten**
 - **Deelname aan het verenigingsleven**
 - **Culturele participatie**
 - **Internetgebruik**
 - **Politieke participatie**
-

Bronnen

De verschillende aspecten van maatschappelijke participatie worden in beeld gebracht aan de hand van de resultaten van de **Survey Sociaal-Culturele Verschuivingen in Vlaanderen (SCV-survey)** van **Statistiek Vlaanderen** (voorheen Studiedienst Vlaamse Regering).

De **SCV-survey** peilt jaarlijks via een face to face-enquête bij een representatief staal van de meerderjarige Nederlandstalige bevolking van het Vlaamse en Brusselse Hoofdstedelijke Gewest naar waarden, houdingen en gedragingen met betrekking tot maatschappelijke en beleidsrelevante thema's (ca. 1.500 respondenten). Daarin wordt ook periodiek gevraagd naar allerlei aspecten van maatschappelijke participatie. De resultaten van de SCV-survey kunnen opgedeeld worden naar herkomstgroep. Om de herkomst van een persoon te bepalen worden 4 criteria in rekening gebracht: de huidige nationaliteit van de persoon, de geboortenationaliteit van de vader en de geboortenationaliteit van de moeder. Is 1 van deze 4 criteria een niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon beschouwd als een persoon van buitenlandse herkomst. Deze operationalisering komt overeen met de doelgroep zoals omschreven in artikel 3 van het decreet van 7 juni 2013 betreffende het Vlaamse Integratie- en Inburgeringsbeleid. In de steekproef van de SCV-survey zijn jaarlijks 200 tot 250 personen van buitenlandse herkomst opgenomen. Door de 3 meest recente edities (2015, 2016 en 2017) van de survey samen te nemen (poolen), worden de aantallen van de verschillende herkomstgroepen groot genoeg om uitspraken te doen over mogelijke verschillen tussen personen van Belgische herkomst (circa 3.700 respondenten), personen van EU-herkomst (380 respondenten) en personen van niet-EU-herkomst (280 respondenten).

Bij de indeling van de respondenten naar herkomstgroep wordt gewerkt met een cascadesysteem. Er wordt eerst gekeken naar de geboortenationaliteit van de vader. Is dat een bekende niet-Belgische nationaliteit, dan wordt de persoon ingedeeld in de herkomstgroep die met die nationaliteit overeenstemt. Is de geboortenationaliteit van de vader onbekend of Belgisch, dan is de geboortenationaliteit van de moeder bepalend voor de indeling naar herkomstgroep. Is die onbekend of Belgisch dan wordt gekeken naar de geboorte- en huidige nationaliteit van de persoon zelf.

Voor de SCV-survey geldt wel dat er geen specifieke inspanningen werden gedaan om de relatief hogere non-responsgraad bij de groep personen van buitenlandse herkomst tegen te gaan. Daarnaast werd enkel gebruik gemaakt van een Nederlandstalige vragenlijst waardoor personen van buitenlandse herkomst die onvoldoende Nederlands kennen, automatisch afvallen als mogelijke respondenten. Met deze elementen dient men bij de interpretatie van de resultaten zeker rekening te houden.

Er dient ten slotte benadrukt te worden dat de hier gepresenteerde surveyresultaten onderhevig zijn aan de gebruikelijke statistische foutenmarge. De vermelde percentages moeten gezien worden als schattingen van de overeenkomstige populatieparameters binnen een bepaald betrouwbaarheidsinterval. Dit betrouwbaarheidsinterval is groter naarmate de steekproef waarop de percentages berekend worden, kleiner is. Om een vlotte leesbaarheid van de tekst te garanderen, worden deze intervallen hier niet vermeld.

De deelname van personen met een vreemde nationaliteit aan de gemeenteraadsverkiezingen

wordt in kaart gebracht met de administratieve gegevens over ingeschreven kiezers van de **Algemene Directie Instellingen en Bevolking (ADIB)** van de **Federale Overheidsdienst Binnenlandse Zaken**. Op basis van de huidige nationaliteit worden de ingeschreven kiezers ingedeeld in volgende nationaliteitsgroepen:

- **EU:**
 - **Buurlanden:** Nederland, Frankrijk, Duitsland en Luxemburg;
 - **West- en Noord-EU15-landen:** Ierland, Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Denemarken, Zweden en Finland;
 - **Zuid-EU15-landen:** Italië, Spanje, Portugal en Griekenland;
 - **EU12-landen:** Estland, Letland, Litouwen, Polen, Tsjechië, Slowakije, Hongarije, Slovenië, Bulgarije, Roemenië, Malta en Cyprus.
- **Niet-EU:**
 - **Europa niet-EU:** Zwitserland, Noorwegen, Albanië, Wit-Rusland, Kosovo, Moldavië, Rusland, Bosnië, Oekraïne, Liechtenstein, Andorra, Monaco, San Marino, Macedonië, Kroatië, IJsland, Servië en Montenegro;
 - **Turkije;**
 - **Maghreb:** Marokko, Algerije, Tunesië, Libië en Mauritanië;
 - **Andere landen:** andere landen dan diegene vermeld in bovenstaande groepen.

De resultaten van de survey **Samenleven in Diversiteit (SID-survey)** met betrekking tot maatschappelijke participatie worden hier niet besproken. Daarvoor wordt verwezen naar de samen met deze monitor uitgegeven aparte publicatie over de SID-survey. Deze groot-schalige bevraging van bijna 4.500 personen van Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst werd in 2017 georganiseerd door het Agentschap Binnenlands Bestuur en Statistiek Vlaanderen. In deze survey werd aandacht besteed aan aspecten van de diverse samenleving die in administratieve data en algemene bevolkingssurveys veelal onderbelicht blijven en werden specifieke technieken gehanteerd om de relatief hoge non-respons bij de groep personen van buitenlandse herkomst te verlagen. In de SID-survey werden volgende participatie-aspecten bevestigd:

- Intensiteit van sociale contacten;
- Participatie aan het verenigingsleven (deelname aan activiteiten en diversiteit van het publiek van de verenigingen);
- Internetgebruik;
- Deelname verkiezingen (al dan niet stemmen en redenen niet stemmen).

Vaststellingen

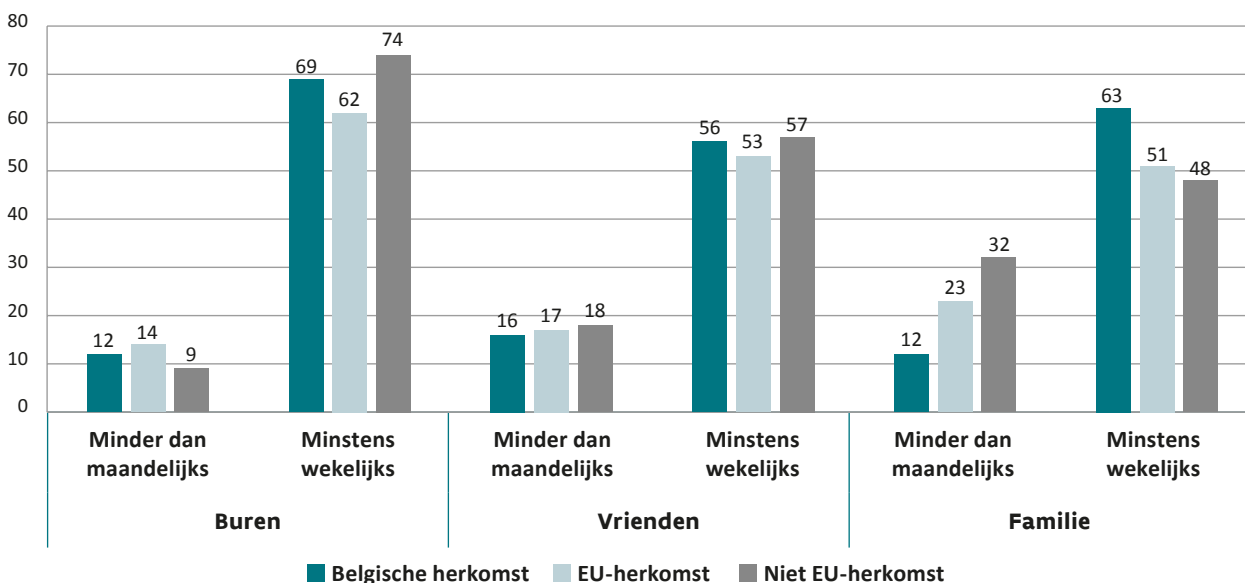
6.6.1. Sociale contacten

In de SCV-survey wordt jaarlijks gevraagd naar de frequentie van contacten met burens, vrienden en familie. Daaruit blijkt vooreerst dat op vlak van contacten met burens de verschillen tussen de herkomstgroepen eerder beperkt blijven. Wel is het zo dat het aandeel personen met weinig contact met de burens (minder dan maandelijks) iets hoger ligt bij de personen van EU-herkomst dan bij de andere herkomstgroepen en het aandeel personen met regelmatig

contact met de burens (minstens wekelijks) iets lager ligt bij de personen van EU-herkomst. Bij de contacten met vrienden zijn er weinig of geen verschillen tussen de herkomstgroepen. De verschillen tussen de herkomstgroepen zijn het meest uitgesproken bij de contacten met familieleden. Bij de buitenlandse herkomstgroepen ligt het aandeel met weinig contact met de familie duidelijk hoger en het aandeel met regelmatig contact duidelijk lager dan bij de personen van Belgische herkomst.

Figuur 6.6.1.a: Frequentie van de sociale contacten

Aandeel personen met minder dan maandelijks en minstens wekelijks contact met burens, vrienden en familie, naar herkomstgroep, Vlaamse Gemeenschap, 2015-2017, in %

Bron: SCV-survey 2015-2017 (gepoolde dataset), Statistiek Vlaanderen.

Als aan de hand van een aantal stellingen gevraagd wordt naar de kwaliteit van de sociale contacten, worden die door een grote meerderheid binnen elke herkomstgroep als positief beoordeeld. Telkens geven ruim 9 op de 10 personen aan mensen te kennen 'met wie ze goed kunnen praten', 'bij wie ze terecht kunnen' en die 'hen echt begrijpen'. Driekwart stelt 'deel uit te maken van een groep vrienden'. Toch geven ruim 2 op de 10 aan dat hun sociale contacten

'oppervlakkig' zijn en 6% voelt zich van andere mensen geïsoleerd.

De verschillen tussen de herkomstgroepen blijven beperkt, maar wijzen er toch telkens op dat de personen van buitenlandse herkomst – en dan vooral de personen van niet-EU-herkomst – iets minder tevreden zijn over hun sociale contacten. Dat blijkt ook als op basis van de 6 stellingen over de kwaliteit van de sociale

contacten een samengestelde index wordt berekend. Het gaat om een gemiddelde score van de 6 stellingen per respondent. Hoe hoger de score op deze index, hoe positiever de sociale

contacten door de respondenten worden geëvalueerd. De personen van niet-EU-herkomst scoren gemiddeld beperkt maar significant lager dan de andere herkomstgroepen.

Figuur 6.6.1.b: Kwaliteit van de sociale contacten

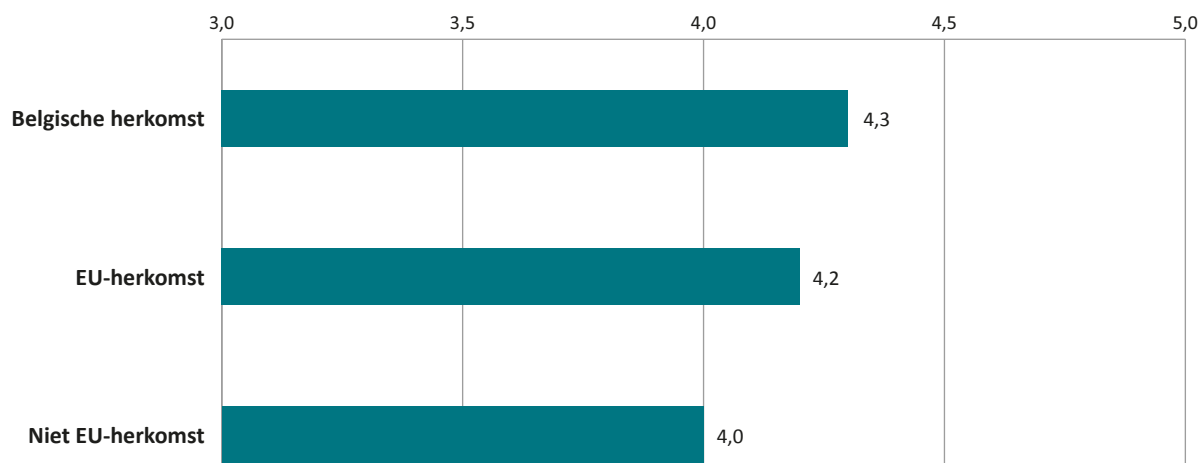
Aandeel personen dat het (helemaal) eens is met de stellingen, naar herkomstgroep, Vlaamse Gemeenschap, 2015-2017, in %

	Personen van Belgische herkomst	Personen van EU-herkomst	Personen van niet-EU-herkomst
Er zijn mensen met wie ik goed kan praten.	96	95	91
Ik voel me van andere mensen geïsoleerd.	6	7	13
Er zijn mensen bij wie ik terecht kan.	96	93	88
Er zijn mensen die me echt begrijpen.	93	92	85
Ik maak deel uit van een groep vrienden.	77	75	69
Mijn sociale contacten zijn oppervlakkig.	20	22	31

Bron: SCV-survey 2015-2017 (gepoolde dataset), Statistiek Vlaanderen.

Figuur 6.6.1.c: Kwaliteit van de sociale contacten: samengestelde index

Samengestelde index op basis van de 6 stellingen uit figuur 6.6.1.b, naar herkomstgroep, Vlaamse Gemeenschap, 2015-2017, schaal van 1 tot 5 (hoe hoger, hoe positiever)

Bron: SCV-survey 2015-2017 (gepoolde dataset), Statistiek Vlaanderen.

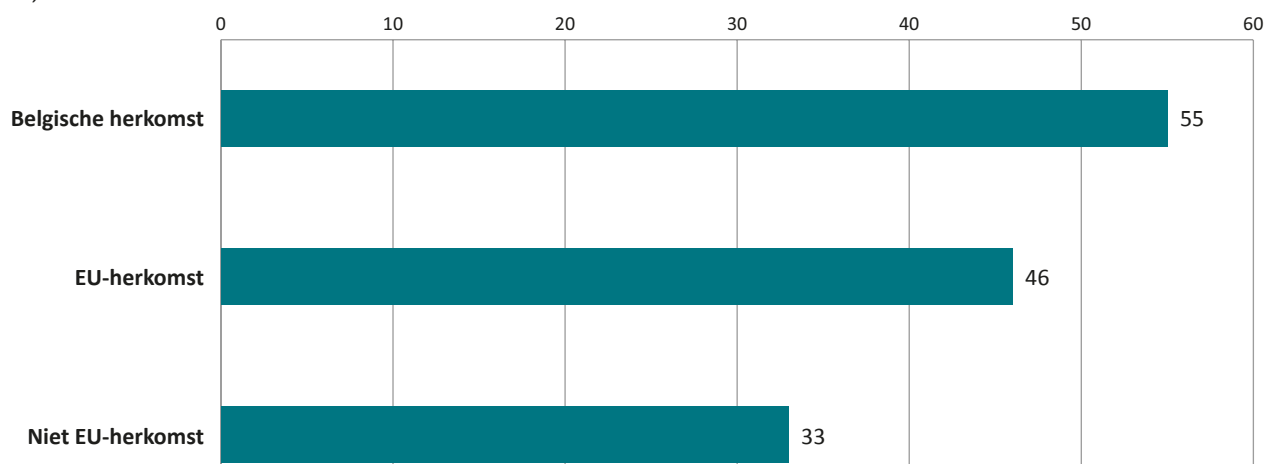
6.6.2. Deelname aan het verenigingsleven

In de SCV-survey wordt jaarlijks gevraagd naar het lidmaatschap van verenigingen. Dat gebeurt aan de hand van een lijst met een hele reeks verenigingen. Uit de resultaten blijkt dat

personen van niet-EU-herkomst beduidend minder vaak actief lid zijn van een vereniging. Daarmee wordt bedoeld dat men als gewoon lid of bestuurslid actief deelneemt aan de activiteiten van minstens 1 vereniging.

Figuur 6.6.2.a: Actief lidmaatschap van verenigingen

Aandeel personen dat actief lid of bestuurslid is van minstens 1 vereniging, naar herkomstgroep, Vlaamse Gemeenschap, 2015-2017, in %

Bron: SCV-survey 2015-2017 (gepoolde dataset), Statistiek Vlaanderen.

Bij alle herkomstgroepen zijn de sportverenigingen het meest populair. Zij voeren telkens de top 5 aan van de verenigingen waar men het vaakst actief lid van is. Bij de personen van Belgische herkomst volgen daarna op grote afstand de hobbyclubs, de artistieke verenigingen, de vakbonden, middenstands- of werkgeversorganisaties en de verenigingen voor ouderen. De

hobbyclubs en de vakbonden, middenstands- of werkgeversorganisaties halen ook de top 5 bij de buitenlandse herkomstgroepen. Bij de personen van EU-herkomst wordt de top 5 verder aangevuld met de artistieke verenigingen en sociale verenigingen. Bij de personen van niet-EU-herkomst gaat het om de religieuze verenigingen en de migrantenverenigingen.

Figuur 6.6.2.b: Actief lidmaatschap van verenigingen: soort verenigingen

Top 5 van verenigingen waarvan men actief lid of bestuurslid is naar herkomstgroep, Vlaamse Gemeenschap, 2015-2017, in %

Belgische herkomst		EU-herkomst		Niet-EU-herkomst	
Soort vereniging	Aandeel actief lid	Soort vereniging	Aandeel actief lid	Soort vereniging	Aandeel actief lid
1 Sportvereniging	24	1 Sportvereniging	23	1 Sportvereniging	16
2 Hobbyclub	8	2 Hobbyclub	6	2 Religieuze vereniging	10
3 Artistieke vereniging	6	3 Sociale vereniging	5	3 Vakbond of werkgeversorganisatie	6
4 Vakbond of werkgeversorganisatie	6	4 Artistieke vereniging	5	4 Hobbyclub	3
5 Ouderenvereniging	5	5 Vakbond of werkgeversorganisatie	4	5 Migrantenvereniging	3

Bron: SCV-survey 2015-2017 (gepoolde dataset), Statistiek Vlaanderen.

6.6.3. Culturele participatie

Om cultuurparticipatie in beeld te brengen, wordt in de SCV-survey gepeild naar de frequentie waarmee de respondenten het voorbije jaar volgende culturele activiteiten hebben ondernomen: het bijwonen van een klassiek concert, een opera, een rock- of popconcert, een jazz- of bluesconcert, een folkloristisch of traditioneel concert, een dans of balletvoorstelling of een bezoek aan een toneelvoorstelling, een museum, een bibliotheek of een bioscoop.

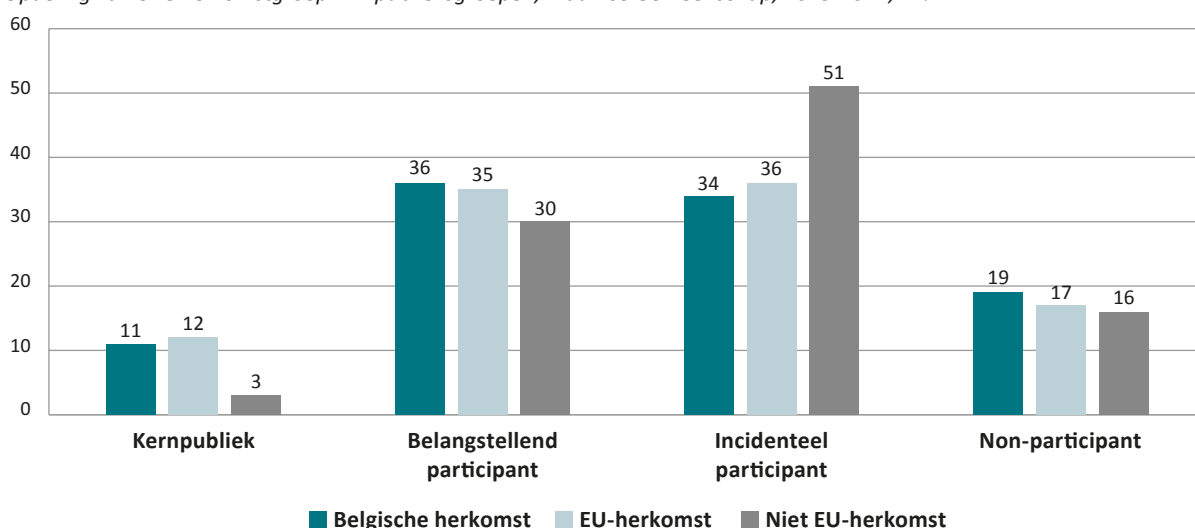
Op basis van de frequentie en diversiteit van de participatie aan deze culturele activiteiten kan een opdeling gemaakt worden in vier publieksgroepen. Het 'kernpubliek' participeert minstens 3 keer per jaar aan 3 van de 10 activiteiten. De 'belangstellende participanten' nemen minstens 1 keer per jaar aan 3 verschillende soorten

activiteiten deel. Iets minder dan de helft van de bevroegde personen in de periode 2015-2017 zit in één van deze twee groepen en kan als 'regelmatig cultuurparticipant' worden omschreven. Een derde groep zijn de 'incidentele participanten' die minder intensief en divers aan cultuur deelnemen. Zij zijn goed voor ruim een derde van de bevolking. Ten slotte participeert een vijfde van de bevroegde bevolking aan geen enkele activiteit.

Uit de cijfers van 2015-2017 blijkt dat de cultuurparticipatie bij personen met een niet-EU-herkomst lager ligt dan bij de andere herkomstgroepen. Het aandeel van het kernpubliek ligt bij de personen van niet-EU-herkomst veel lager dan bij de andere herkomstgroepen. Omgekeerd ligt het aandeel van de incidenteel participanten bij de personen van niet-EU-herkomst duidelijk hoger.

Figuur 6.6.3.a: Cultuurparticipatie

Opdeling van elke herkomstgroep in 4 publieksgroepen, Vlaamse Gemeenschap, 2015-2017, in %

Bron: SCV-survey 2015-2017 (gepoolde dataset), Statistiek Vlaanderen.

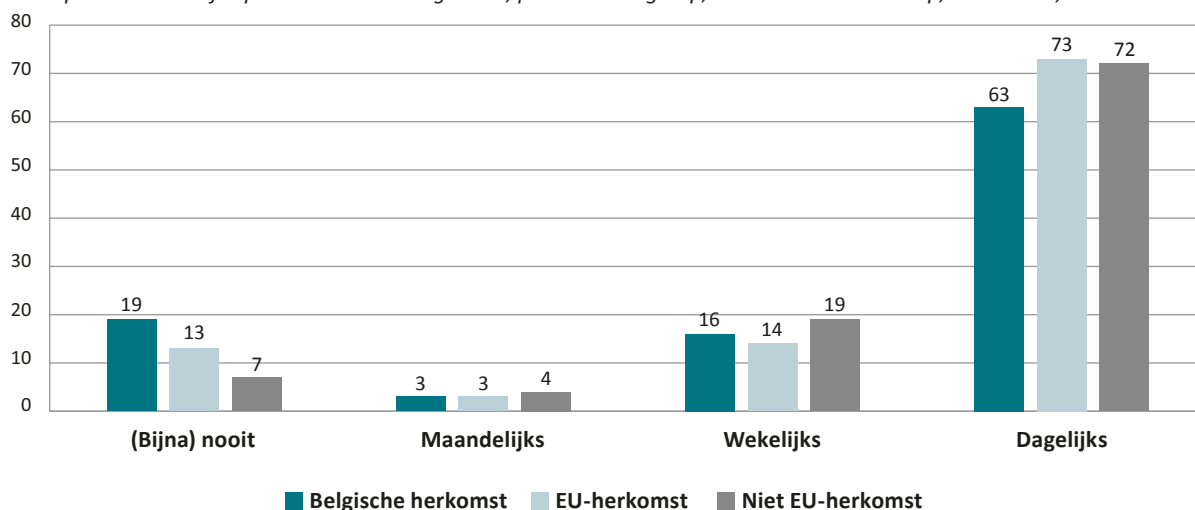
6.6.4. Internetgebruik

Een belangrijke voorwaarde om in de hedendaagse maatschappij volwaardig te kunnen deelnemen aan het maatschappelijke leven is kunnen beschikken over voldoende ICT-toegang en -geletterdheid. De mate van internetgebruik vormt hiervoor een belangrijke indicator.

Uit de resultaten van de SCV-survey blijkt een duidelijk verschil naar herkomst. De personen met een niet-EU-herkomst gebruiken het vaakst internet (minstens wekelijks), gevolgd door de personen van EU-herkomst.

Figuur 6.6.4.a: Frequentie internetgebruik

Aandeel personen naar frequentie van internetgebruik, per herkomstgroep, Vlaamse Gemeenschap, 2015-2017, in %

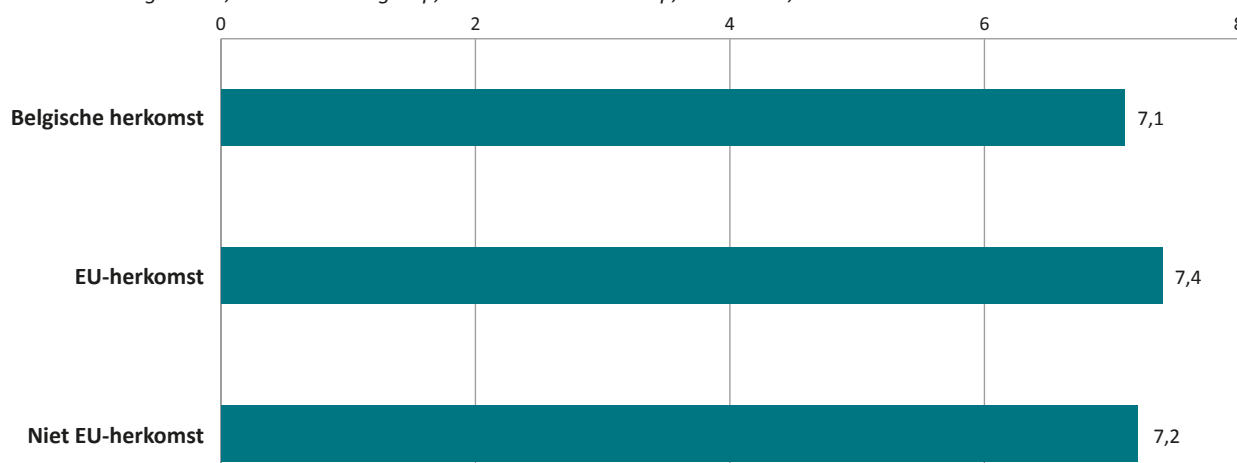
Bron: SCV-survey 2015-2017 (gepoolde dataset), Statistiek Vlaanderen.

Door te peilen naar de mate waarin respondenten in het voorbije jaar minstens enkele keren een lijst van mogelijke verschillende internetactiviteiten hebben gedaan, kan de breedte van het internetgebruik van de verschillende herkomstgroepen in kaart worden gebracht. Het gaat daarbij om activiteiten zoals

communiceren met anderen via e-mail of chat, informatie opzoeken, financiële activiteiten, goederen kopen of verkopen, spelletjes spelen of kijken of luisteren naar films of muziek. Daaruit blijkt dat er geen significant verschil is tussen de herkomstgroepen op vlak van de breedte van hun internetgebruik.

Figuur 6.6.4.b: Breedte internetgebruik

Gemiddeld aantal verschillende internetactiviteiten (uit lijst van 14 mogelijke activiteiten) bij personen die de voorbije 3 maanden internet hebben gebruikt, naar herkomstgroep, Vlaamse Gemeenschap, 2015-2017, in %

Bron: SCV-survey 2015-2017 (gepoolde dataset), Statistiek Vlaanderen.

6.6.5. Politieke participatie

Sinds 2004 kunnen inwoners van een Belgische gemeente die niet over de Belgische nationaliteit beschikken de hoedanigheid van kiezer bij de gemeenteraadsverkiezingen verwerven. Deze mogelijkheid gold al langer voor de inwoners met een niet-Belgische EU-nationaliteit. Beide groepen moeten daarvoor een schriftelijke aanvraag indienen bij de gemeente. Specifiek voor de niet-EU-burgers zijn nog een aantal bijkomende voorwaarden voorzien:

- in België niet het voorwerp geweest zijn van een veroordeling of een beslissing die zou leiden tot een schorsing of uitsluiting van de kiesrechten;
- bij de aanvraag een verklaring afleggen waarin men zich ertoe verbindt de Grondwet, de wetten van het Belgische volk en het Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden na te leven;
- op het ogenblik van de indiening van de aanvraag 5 jaar ononderbroken een hoofdverblijfplaats in België gedekt door een wettelijk verblijf kunnen laten gelden.

Slechts 13% van de personen met een niet-Belgische nationaliteit die aan de hierboven opgesomde voorwaarden voldoen, hebben zich bij de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2012 ingeschreven als kiezer. Dat aandeel ligt het hoogst bij de personen met een Zuid-EU15-nationaliteit (18%) en een nationaliteit van de buurlanden (17%). Bij de personen met een nationaliteit van de EU12-landen gaat het maar om 4%. Het aandeel ingeschreven kiezers met een niet-Belgische nationaliteit lag in 2012 lager dan in 2006. Toen ging het om 16% van de potentiële kiezers.

De cijfers hebben geen betrekking op de personen die effectief zijn gaan stemmen, maar op diegenen die zich hebben laten registreren als kiezer. Het is echter zo dat van zodra deze personen zijn ingeschreven op de kiezerslijsten, voor hen net zo zeer de stemplicht geldt als voor alle andere kiezers.

Figuur 6.6.5.a: Deelname aan verkiezingen

Aantal personen met een vreemde nationaliteit dat zich heeft ingeschreven als kiezer bij de gemeenteraadsverkiezingen en aandeel ingeschreven kiezers ten opzichte van het aantal potentiële kiezers, naar nationaliteitsgroep, Vlaamse Gemeenschap, 2006 en 2012

	2006			2012		
	Ingeschreven	Potentieel	%	Ingeschreven	Potentieel	%
Buurlanden	19.215	109.050	17,6	20.952	125.750	16,7
West- en Noord-EU15	1.564	13.874	11,3	1.674	14.048	11,9
Zuid-EU15	7.710	38.627	20,0	7.668	43.601	17,6
EU12	639	8.907	7,2	1.922	48.643	4,0
Europa niet-EU	733	6.261	11,7	791	10.343	7,6
Turkije	1.292	8.715	14,8	1.304	9.891	13,2
Maghreb	1.049	11.593	9,0	1.005	13.283	7,6
Andere landen	2.324	14.940	15,6	3.215	29.014	11,1
Totaal niet-EU	5.398	41.509	13,0	6.315	62.531	10,1
Totaal EU	29.128	170.458	17,1	32.216	232.042	13,9
Algemeen totaal	34.526	211.967	16,3	38.531	294.573	13,1

Bron: ADIB, bewerking Statistiek Vlaanderen.

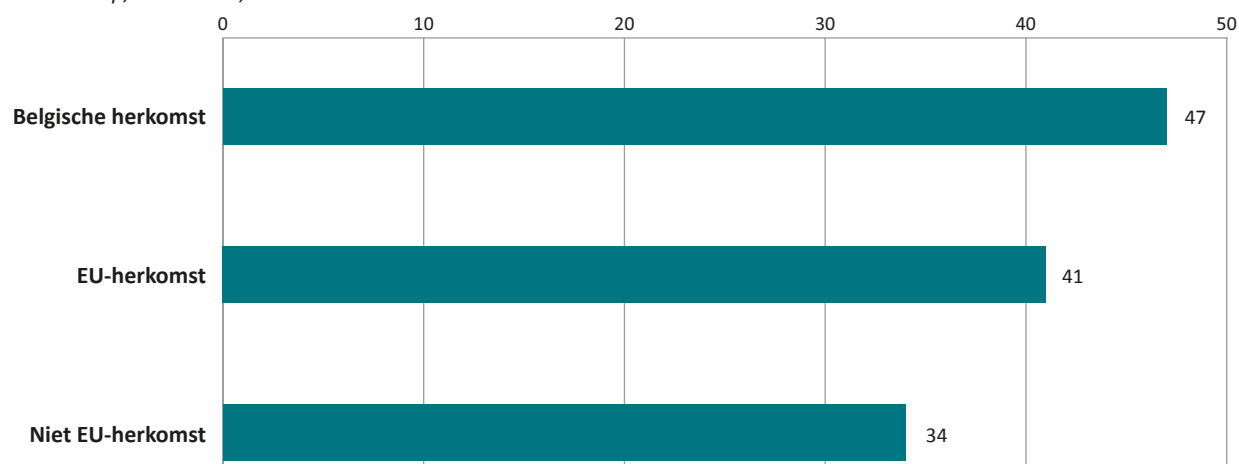
Politieke participatie kan echter ook ruimer geïnterpreteerd worden dan enkel deelname aan verkiezingen. In de SCV-survey worden volgende 12 vormen van politieke participatie bevraagd: lidmaatschap van een politieke partij, het bijwonen van een politieke manifestatie, geld schenken of verzamelen voor politieke actie, kandideren op een verkiezingslijst, lidmaatschap van een lokaal advies-, inspraak- of overlegorgaan, het tekenen van een petitie, het boycotten of opzettelijk kopen van producten omwille van politieke redenen, deelname aan demonstraties, zijn mening uiten bij een politicus of ambtenaar of in de media, deelname aan een politiek forum of discussiegroep op internet, informatie

verzamelen over de plannen of beslissingen van de overheid en lidmaatschap van een buurt- of actiecomité of bewonersgroep. Personen die aangeven minstens 1 van deze activiteiten te hebben ondernomen in het jaar voorafgaand aan de bevraging worden hier beschouwd als politieke participanten.

In de periode 2015-2017 kan bijna de helft van de personen van Belgische herkomst beschouwd worden als politieke participanten. Bij de buitenlandse herkomstgroepen liggen die aandelen duidelijk lager. Bij de personen van EU-herkomst gaat het om 4 op de 10 personen, bij de personen van niet-EU-herkomst om ruim 3 op de 10.

Figuur 6.6.5.b: Politieke participatie in ruime zin

Aandeel personen dat het voorbije jaar minstens 1 politieke activiteit heeft ondernomen, naar herkomstgroep, Vlaamse Gemeenschap, 2015-2017, in %

Bron: SCV-survey 2015-2017 (gepoolde dataset), Statistiek Vlaanderen.

SAMENVATTING

INLEIDING

Vlaanderen wordt gekenmerkt door een groeiende diversiteit. Niet alleen stijgt het aantal vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst, ook de interne verscheidenheid bij deze groepen neemt toe. Een beleid afstemmen op deze superdiversiteit begint met het kennen en begrijpen ervan. De Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018 bundelt en duidt daarom administratieve en andere statistische gegevens over migratie- en integratieprocessen van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst in Vlaanderen, binnen een Belgisch en Europees kader. In wat volgt, worden de belangrijkste bevindingen van deze monitor samengevat.

De bevindingen van deze monitor worden best samengelezen met de resultaten van de [Survey Samenleven in Diversiteit \(SID-survey\)](#). Het gaat

om een grootschalige bevraging afgenomen in 2017 bij bijna 4.500 personen van Belgische, Marokkaanse, Turkse, Poolse, Roemeense en Congolese herkomst in Vlaanderen, waarbij vooral aandacht werd besteed aan de aspecten van de diverse samenleving die in administratieve data en algemene bevolkingssurveys veelal onderbelicht blijven (zoals taalgebruik, identiteit, interculturele contacten en de houding ten opzichte van andere herkomstgroepen). Bij deze bevraging werden speciale technieken gehanteerd om de relatief hoge non-respons bij de groep personen van buitenlandse herkomst te verlagen. Het gaat onder meer om vertaalde vragenlijsten, extra huisbezoeken en het inschakelen van enquêteurs uit de doelgroep zelf. Voor de resultaten en verdere informatie over de Survey Samenleven in Diversiteit, zie www.samenleven-in-diversiteit.vlaanderen.be.

MIGRATIE

Internationale immigratie van vreemdelingen

In de loop van 2016 kwamen 48.786 vreemdelingen zich vanuit het buitenland langdurig in het Vlaamse Gewest vestigen. Dat aantal is tussen 2000 en 2016 meer dan verdubbeld. Binnen de EU15 bestaan er grote verschillen in immigratiecijfers van vreemdelingen. Duitsland ontving in 2015 in absolute termen veruit het hoogste aantal immigranten. Als het aantal immigranten wordt afgezet ten opzichte van de totale bevolking scoort Luxemburg met 40 immigranten per 1.000 inwoners het hoogst. Het Vlaamse Gewest telde in 2016 7,5 immigranten per 1.000 inwoners.

De internationale immigratie van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest vertoont in absolute cijfers een sterke concentratie in de grotere steden. In 2016 werd het hoogste aantal immigranten geteld in Antwerpen, gevolgd door Gent en Leuven. De top 10 van Vlaamse gemeenten met het hoogste aantal immigranten afgezet ten opzichte van het aantal inwoners wordt aangevoerd door Leuven, Baarle-Hertog en Hoogstraten.

Globaal genomen wordt Vlaanderen, net als de andere gewesten en België in zijn geheel, gekenmerkt door een sterke immigratie uit de andere EU-landen. In 2016 lag het aandeel EU-burgers in het totaal aantal immigranten in het Vlaamse Gewest op 63%. De top 10 van nationaliteiten van immigrerende vreemdelingen telde 7 EU-nationaliteiten. Het gaat om Nederland (16% van het totaal aantal immigrerende vreemdelingen), Roemenië (11%), Polen (8%), Bulgarije (5%), Spanje (4%), Italië (3%) en Frankrijk (3%). Marokko (4%), Syrië en India (beiden 3%) zijn de enige niet-EU-nationaliteiten

die in 2016 de top 10 haalden. Het relatief hoge aantal Syrische immigranten valt hierbij op. Zij bekleedden in 2016 voor het eerst een plaats in de top 10 van meest immigrerende nationaliteiten.

Bij de vreemde immigranten die in de loop van 2016 in het Vlaamse Gewest zijn ingestroomd, zijn er iets meer mannen (52%) dan vrouwen (48%). Algemeen genomen zijn de vreemde immigranten jonger dan de totale bevolking. Het aandeel van de oudste leeftijdsgroepen ligt bij de immigranten opvallend lager: het aandeel 65-plussers bij de vreemde immigranten lag in 2016 op iets minder dan 2% tegenover 20% in de totale bevolking.

De EU-burgers genieten een recht op vrij verkeer in alle landen van de Europese Unie. Van de verblijfsvergunningen die in 2016 in België werden afgeleverd aan instromende niet-EU-burgers, heeft de helft betrekking op gezinshereniging (50%). Studie en werk zijn goed voor respectievelijk 12% en 10% van de verblijfsvergunningen, de categorie 'andere redenen' voor 29%. Deze laatste categorie betreft vooral toekenningen van het vluchtelingenstatuut en subsidiaire bescherming.

Internationaal gezien variëren verblijfsredenen van niet-EU-immigrant sterk van EU-lidstaat tot EU-lidstaat. In België worden in vergelijking met de andere EU15-landen relatief weinig verblijfsvergunningen uitgereikt met het oog op betaalde arbeid. Enkel in Griekenland, Italië en Oostenrijk ligt het aandeel vergunningen voor werk lager.

In het Vlaamse Gewest dienen werknemers afkomstig van buiten de Europese Economische Ruimte en Zwitserland een arbeidskaart aan te

vragen om arbeid in loondienst te kunnen verrichten, al is een hele reeks categorieën hiervan vrijgesteld. In 2016 werden meer C-kaarten toegekend (14.369) dan B-kaarten (7.645). Tussen 2006 en 2013 werden daarentegen meer B-kaarten dan C-kaarten toegekend. Het aantal B-kaarten kende sinds 2013 een sterke daling omwille van het wegvallen van de overgangsregulering voor werknemers uit de sinds 2004 toetreden nieuwe EU-lidstaten. Deze werknemers hebben nu vrij toegang hebben tot de Vlaamse arbeidsmarkt.

Het aantal meldingen van detachering van werknemers en tijdelijk zelfstandigen uit zowel Europese als niet-Europese bedrijven in de LIMOSA-databank, geeft aan dat in 2016 Nederland het voornaamste herkomstland (land van vestiging van de werkgever) was voor detacheringen naar België, gevolgd door Polen, Duitsland, Portugal en Frankrijk.

Asiel en subsidiaire bescherming

In 2016 vroegen 14.670 personen voor de eerste keer asiel aan in België. Tegenover 2015 is het aantal asielzoekers sterk gedaald. In 2015 vroegen bijna 3 keer meer personen voor de eerste keer asiel aan dan in 2016.

Van alle EU15-landen werden in Duitsland in 2016 veruit het hoogst aantal asielaanvragen ingediend. Met ruim 722.000 aanvragers ging het om bijna 64% van alle asielaanvragen in de hele EU15. Van alle asielaanvragen in de EU15 in 2016 werd 1,3% ingediend in België. Afgezet ten opzichte van de bevolking ging het in België om 1,3 asielaanvragen per 1.000 inwoners. Het relatief aantal asielaanvragen ligt veruit het hoogst in Duitsland, gevolgd door Griekenland, Oostenrijk, Luxemburg en Zweden.

In 2016 werden in België vooral asielaanvragen ingediend door personen uit Syrië (18%) en Afghanistan (15%). Ook in 2015 vormden deze 2 nationaliteiten samen met de Irakezen al de

top 3 van asielaanvragende nationaliteiten, maar het aantal asielaanvragen uit deze 3 landen lag in 2015 wel vele malen hoger dan in 2016.

In 2016 werden in België 12.197 personen door het Commissariaat-Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS) erkend als vluchteling. Daarnaast werd aan 3.281 personen het subsidiaire beschermingsstatuut toegekend. Zowel het aantal erkenningen als vluchteling als het aantal toekenningen van de status van subsidiaire bescherming is de afgelopen jaren beduidend gestegen.

Er zijn geen cijfers beschikbaar over het aantal erkenningen per gewest. Een extractie van het Rijksregister op vraag van het Agentschap voor Binnenlandse Bestuur (ABB) maakt wel duidelijk dat van de 28.007 personen die tussen begin 2014 en begin 2017 in België een beschermd statuut als erkend vluchteling of subsidiair beschermde hebben verkregen, er begin 2017 15.926 personen gedomicilieerd waren in het Vlaamse Gewest. Dat komt overeen met 57% van de totale groep beschermde personen in België.

Regularisatie

De Vreemdelingenwet voorziet in een regularisatieprocedure om in 'buitengewone omstandigheden' een tijdelijk of definitief verblijfsrecht toe te kennen omwille van humanitaire of medische redenen (bijvoorbeeld omwille van gezondheidsredenen, een onredelijk langdurige asielprocedure of duurzame lokale verankering). In 2016 werden in België 4.354 regularisatieaanvragen ingediend, waarvan 66% om humanitaire redenen (art. 9bis) en 34% om medische redenen (art. 9ter). Het aantal regularisatieaanvragen schommelde sterk in het afgelopen decennium. In 2016 kregen 1.205 personen een verblijfsrecht via regularisatie. Het aantal geregulariseerde personen is na een piek in 2010 in de jaren daarna sterk gedaald.

Internationale emigratie van vreemdelingen

In 2016 emigreerden 17.411 vreemdelingen vanuit het Vlaamse Gewest naar het buitenland. Het gaat enkel om de emigraties in strikte zin, zonder de schrappingen uit de registers. Het aantal internationale emigraties van vreemdelingen is tussen 2000 en 2016 nagenoeg onafgebroken gestegen. Enkel begin jaren 2000 en in de jaren 2010 en 2013 was er sprake van een beperkte afname.

Binnen de EU15 bestaan er grote verschillen in emigratiecijfers. Uit Spanje, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland vertrokken in 2015 in absolute termen het hoogste aantal vreemdelingen. Afgezet ten opzichte van de totale bevolking ligt het aantal emigrerende vreemdelingen het hoogst in Luxemburg en Ierland.

Opgesplitst naar nationaliteit vormen de Nederlanders de grootste groep emigranten. Zij zijn in 2016 goed voor 25% van alle emigraties van vreemdelingen vanuit Vlaanderen. Daarnaast zijn nog 7 van de overige 9 landen in de top 10 ook EU-landen: Polen (9% van het totaal aantal emigrerende vreemdelingen), Roemenië (5%), Frankrijk (4%), Italië (4%), Spanje (4%), het Verenigd Koninkrijk (4%) en Duitsland (4%). Enkel de Indiërs en de VSA-burgers (respectievelijk 5% en 3%) verschijnen als niet-EU-burgers in de top 10. Algemeen genomen wordt Vlaanderen, net als de andere gewesten en België in zijn geheel, dus gekenmerkt door een sterke emigratie van personen met een EU-nationaliteit. In 2016 lag het aandeel EU-emigranten in het Vlaamse Gewest op 70%

Terugkeer

In 2016 keerden vanuit België 4.667 personen onder begeleiding vrijwillig terug naar hun land van herkomst of vertrokken naar een ander land (incl. land van aankomst in de EU). Een nagenoeg even grote groep werd gedwongen verwijderd (4.651). De Internationale Organisatie

voor Migratie verzorgde begeleide vrijwillige terugkeer of vertrek voor 4.117 personen, de Dienst Vreemdelingenzaken (inclusief Fedasil) voor 550 personen. Wat gedwongen verwijderingen betreft, bestaat het merendeel uit repatriëringen. In 2016 werden 3.080 personen gedwongen gerepatriëerd, naast 1.138 Dublin-overnames en 433 bilaterale overnames.

In 2016 was Irak met 1.062 personen het belangrijkste bestemmingsland voor begeleide vrijwillige terugkeer vanuit België. Bij de personen die gedwongen gerepatriëerd werden (exclusief overnames) ging het vooral om Albanezen (489), Marokkanen (346) en Roemenen (329).

Migratiesaldo

Het migratiesaldo van vreemdelingen is het verschil tussen het totaal aantal internationale immigraties van vreemdelingen en het totaal aantal internationale emigraties van vreemdelingen.

In het Vlaamse Gewest bestaat het grootste deel van de totale internationale immigratie van vreemdelingen uit immigraties 'in strikte zin' (48.786 personen in 2016). Daarbovenop worden ook overschrijvingen van het wachtregister naar een regulier bevolkingsregister (8.597 personen) en herinschrijvingen in het bevolkingsregister na een ambtshalve schrapping (3.946 personen) meegeteld om tot het totale immigratiecijfer te komen. De totale immigratie van vreemdelingen in het Vlaamse Gewest komt daarmee op 61.329 personen. Dit totale immigratiecijfer is tegenover 2000 meer dan verdubbeld.

Ook bij de totale emigratie van vreemdelingen zijn de emigraties in 'strikte zin' de belangrijkste component (17.411 personen in 2016). Het aantal ambtshalve schrappingen – de tweede component van de totale emigratie – is echter niet veel kleiner (15.202 personen). Daarnaast wordt ook het aantal overschrijvingen van een regulier bevolkingsregister naar het wachtregister (185 personen) in rekening gebracht. Het

totale aantal emigraties van vreemdelingen uit het Vlaamse Gewest lag in 2016 daarmee op 32.798, wat meer dan het dubbele is dan in 2000. Deze stijgende trend is vooral te wijten aan het stijgend aantal emigraties in strikte zin en het aantal ambtshalve schrappingen. De stijging van het aantal ambtshalve schrappingen is vooral opvallend vanaf 2011.

Het totale immigratiecijfer van vreemdelingen in Vlaanderen is over de hele periode van 2000 tot 2016 beduidend groter dan het totale emigratiecijfer van vreemdelingen. Dat geeft telkens een positief netto migratiesaldo van vreemdelingen. In 2016 werden er in het Vlaamse Gewest in totaal 28.531 meer immigraties dan emigraties van vreemdelingen geteld. Bijna alle EU15-landen kennen een positief migratiesaldo van vreemdelingen. Enige uitzondering hierop in 2015 was Griekenland.

Binnenlandse migratie van vreemdelingen

Het grootste aantal binnenlandse migraties van vreemdelingen betreft interne bewegingen binnen het Vlaamse Gewest zelf. Het gaat om verhuisbewegingen van een Vlaamse gemeente naar een andere Vlaamse gemeente. In de loop van 2016 werden 32.748 van dergelijke migraties geregistreerd binnen het Vlaamse Gewest.

Daarnaast zijn in dezelfde periode 8.520 vreemdelingen vanuit het Brusselse Hoofdstedelijke

Gewest in het Vlaamse Gewest komen wonen. Vanuit het Vlaamse Gewest maakten 4.113 vreemdelingen de omgekeerde beweging. Het aantal vreemdelingen dat in de loop van 2016 vanuit het Waalse Gewest naar het Vlaamse Gewest is gemigreerd, ligt lager. Het gaat om 4.049 personen. In omgekeerde richting zijn 1.941 vreemdelingen vanuit het Vlaamse naar het Waalse Gewest vertrokken.

Het aantal vreemdelingen dat vanuit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest voor een langdurig verblijf naar het Vlaamse Gewest komt, stijgt jaar na jaar. Ook het aantal vreemdelingen dat vanuit het Waalse Gewest naar het Vlaamse Gewest verhuist, vertoont over nagenoeg de hele periode 2000-2016 een stijging, met vooral in de meest recente jaren een opvallende toename.

Binnen het Vlaamse Gewest bestaat de top 10 van gemeenten met het hoogste positief saldo van binnenlandse migratie van vreemdelingen uit gemeenten en steden verspreid over het gewest. Leuven voert in 2016 de top 10 aan, gevolgd door Antwerpen, Oostende, Dilbeek en Tervuren. Omgekeerd zijn er gemeenten waar beduidend meer vreemdelingen uitstromen naar andere gemeenten dan dat er instromen. De top 10 van gemeenten met het grootste negatief saldo van binnenlandse migratie van vreemdelingen wordt aangevoerd door Kapellen, Houthalen-Helchteren, Sint-Truiden, Lanaken en Arendonk.

VREEMDE BEVOLKING EN BEVOLKING VAN BUITENLANDSE HERKOMST

Vreemde bevolking

Begin 2017 woonden er in het Vlaamse Gewest 548.910 vreemdelingen, wat overeenkomt met 8,4% van de totale bevolking. In 2000 lag dat aandeel iets lager dan 5%. Het Vlaamse Gewest is vandaag het gewest met het hoogste absolute aantal vreemdelingen. Het relatieve aandeel vreemdelingen ligt in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (35%) en het Waalse Gewest (10%) wel hoger. Alles samen gaat het in België om 12% van de totale bevolking. Vergeleken met de EU15-landen ligt het aandeel vreemdelingen in de totale bevolking in België hoger dan het gemiddelde (9%).

In het Vlaamse Gewest ligt het aandeel vreemdelingen het hoogst in de grensstreek met Nederland in de provincies Antwerpen en Limburg, in de rand rond Brussel, in de grootsteden Antwerpen en Gent en in Midden-Limburg. Ook de centrumsteden scoren vrij hoog.

Bijna 2 op de 3 vreemdelingen zijn EU-burgers. Opgesplitst naar nationaliteit zijn de Nederlanders veruit de grootste groep vreemdelingen (25% van het totaal aantal vreemdelingen). Daarna volgen de Polen (7%), de Roemenen (5%), de Marokkanen (5%), de Italianen, de Fransen en de Bulgaren (elk 4%).

De algemene toename van het aantal vreemdelingen heeft zich niet gelijkmatig voorgedaan bij alle nationaliteiten. Binnen de top 10 van nationaliteiten is de relatieve toename het grootst bij de Polen, de Roemenen en de Bulgaren. Recentelijk is er ook sprake van een lichte toename van het aantal Spanjaarden en Portugezen. Daar staat tegenover dat het aantal Marokkanen en Turken in de periode 2000-2017 is gedaald. Dat hangt samen met het feit dat

een behoorlijk aandeel van deze groepen in deze periode Belg is geworden.

Het leeftijdsprofiel van de vreemdelingen in Vlaanderen verschilt van dat van de bevolking met Belgische nationaliteit. De leeftijdsgroepen van 18 tot 50 jaar zijn opvallend meer vertegenwoordigd bij de vreemdelingen. Dat is ook het geval bij de jongste leeftijdsgroep (0-5 jaar). Bij de leeftijdsgroepen vanaf 50 jaar is het omgekeerd. Het aandeel 65-plussers ligt bij de Belgen (21%) dubbel zo hoog als bij de vreemdelingen (8%). Daarmee samenhangend verschilt ook het profiel naar huishoudsamenstelling tussen de vreemde bevolking en de bevolking met Belgische nationaliteit. Het verschil is het grootst tussen de personen met Belgische nationaliteit en de personen met een niet-EU-nationaliteit. Deze laatste groep woont vaker in een huishouden samengesteld uit een koppel met inwonende kinderen en minder vaak in een huishouden bestaande uit een koppel zonder inwonende kinderen.

Nationaliteitsverwervingen

In 2016 verwierven in het Vlaamse Gewest 17.460 vreemdelingen de Belgische nationaliteit. Het aantal nationaliteitswijzigingen kende door wijzigingen aan de procedures een piek in de jaren 1985, 1992 en 2000-2001. Na een daling in 2014 tot onder de 10.000 nationaliteitsverwervingen steeg dat aantal in de meest recente jaren weer.

Naast het aantal nationaliteitsverwervingen per jaar, kan ook gekeken worden naar het totaal aantal vreemdelingen dat in de loop van de voorbije decennia de Belgische nationaliteit heeft verworven. Begin 2016 woonden er in het Vlaamse Gewest 403.523 personen die als vreemdeling zijn geboren en ondertussen Belg

zijn geworden. Dat komt overeen met ruim 6% van de totale bevolking.

Bevolking van buitenlandse herkomst

Als de som wordt gemaakt van het aantal personen met een huidige buitenlandse nationaliteit (vreemdelingen), van het aantal personen die als vreemdeling zijn geboren en ondertussen Belg zijn geworden en van het aantal als Belg geboren personen met minstens één ouder met een buitenlandse geboortenationaliteit, dan komt men tot het totaal aantal personen van buitenlandse herkomst. Begin 2016 ging het in het Vlaamse Gewest om 1.328.415 personen of 20,5% van de totale bevolking. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest ligt dit aandeel op 71% van de bevolking, in het Waalse Gewest op 32%. Alles samen woonden er begin 2016 in België ongeveer 3,3 miljoen personen van buitenlandse herkomst of 30% van de totale bevolking.

Het aandeel personen van buitenlandse herkomst in de totale bevolking is in het Vlaamse Gewest tussen 2009 en 2016 gestegen met 5 procentpunten. Dat is een gevolg van zowel de internationale immigratie van vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst naar België in de periode 2009-2016 als de natuurlijke aangroei (geboorten) bij de in België wonende vreemdelingen en personen van buitenlandse herkomst. Vergelijkbare gegevens voor de periode vóór 2009 zijn niet beschikbaar. De algemene toename van het aantal personen van buitenlandse herkomst is niet bij alle herkomstgroepen even groot. Het aantal personen met een niet-EU-herkomst (+51%) is sterker gestegen dan het aantal personen met een EU-herkomst (+29%). Als we de herkomstgroepen apart bekijken, is de grootste stijger de groep personen met een EU13-herkomst. Hun aantal is tussen 2009 en 2016 meer dan verdubbeld.

In tegenstelling tot bij de groep personen met een huidige vreemde nationaliteit, zijn bij de

personen van buitenlandse herkomst de personen met een niet-EU-herkomst in de meerderheid. Opgesplitst naar herkomstland vormen de personen van Nederlandse herkomst de grootste buitenlandse herkomstgroep (17%) in het Vlaamse Gewest. Daarna volgen de personen van Marokkaanse herkomst (14%), van Turkse herkomst (10%), van Italiaanse herkomst (5%), van Poolse herkomst (4%), van Franse herkomst (4%) en van Russische herkomst (incl. USSR) (4%).

In een beperkt aantal Vlaamse gemeenten lag het aandeel personen van buitenlandse herkomst begin 2016 boven de 50%. Het gaat om Baarle-Hertog (68%), Maasmechelen (57%), Genk (56%), Machelen (52%), Drogenbos en Vilvoorde (elk 50%).

Het totaal aantal personen van buitenlandse herkomst ligt in het Vlaamse Gewest 2,5 keer hoger dan het aantal personen met een huidige buitenlandse nationaliteit. Deze verhouding is niet gelijk over de herkomstgroepen heen. Vooral het grote verschil bij personen met een Turkse en Maghrebijnse herkomst valt hier op. Het aantal personen van Turkse herkomst ligt 6,6 keer hoger dan het aantal personen met een huidige Turkse nationaliteit, bij de personen van Maghrebijnse herkomst is dat 5,5 keer hoger. Dat betekent dat een groot aandeel personen in deze herkomstgroepen zelf de Belgische nationaliteit heeft verworven of als Belg geboren is.

De bevolking van buitenlandse herkomst is gemiddeld genomen beduidend jonger dan de bevolking van Belgische herkomst. De leeftijdsgroepen tot 50 jaar zijn opvallend meer vertegenwoordigd bij de personen van buitenlandse herkomst. Het aandeel minderjarigen ligt bij de personen met buitenlandse herkomst op 32%, bij de bevolking van Belgische herkomst op 16%. Bij de leeftijdsgroepen vanaf 50 jaar is het beeld helemaal anders. Het aandeel 65-plussers ligt bij de bevolking van buitenlandse herkomst (6%) 3 keer lager dan bij de bevolking van Belgische herkomst (23%).

Het jongere leeftijdsprofiel van de buitenlandse bevolking heeft als gevolg dat het aandeel personen van buitenlandse herkomst in de totale bevolking bij de jongste leeftijdsgroepen nog hoger ligt dan het algemene percentage van 20,5%. Begin 2016 is 37% van de 0- tot 5-jarigen in het Vlaamse Gewest van buitenlandse herkomst. Bij de 6- tot 11-jarigen gaat het om 34% en bij de 12- tot 17-jarigen om 30%.

Iets minder dan de helft van de personen van buitenlandse herkomst die begin 2016 in het Vlaamse Gewest wonen, is in België geboren (46%). Dat aandeel ligt bij de personen afkomstig uit de Zuid-EU15-landen, Turkije en de

Maghreb-landen hoger, bij de personen afkomstig uit de EU13-landen en Europa buiten de EU lager. Dit verschil hangt samen met een verschil in tijdstip van de belangrijkste migratiestromen uit deze landen. Bij de personen met herkomst uit de EU13-landen en uit Europa buiten de EU gaat het vaker om personen die zelf naar België gemigreerd zijn (de zogenaamde 'eerste generatiemigranten'), bij de personen met een herkomst uit de Zuid-EU15-landen, Turkije en de Maghreb-landen gaat het meer om personen van wie de ouders of de grootouders naar België gemigreerd zijn en die zelf in België geboren zijn (de zogenaamde 'tweede en derde generatiemigranten').

INBURGERING

Instroom van nieuwe inburgeraars

Iedere maand wordt op basis van de doelgroepcriteria van het Vlaamse inburgeringsbeleid een lijst met nieuwkomers getrokken uit het Rijksregister. Het gaat om personen die deel uitmaken van de doelgroep van het inburgeringsbeleid en voor een eerste maal geselecteerd werden uit het Rijksregister. In 2017 waren er 44.335 meerderjarige nieuwkomers in Vlaanderen. Dat aantal is een stuk lager dan het piekjaar 2016. Toen ging het om 51.539 nieuwkomers. De piek in 2016 kwam er vooral door de instroom van asielzoekers, erkend vluchtelingen en subsidiair beschermden.

In de periode 2009-2014 steeg het aandeel nieuwkomers uit de EU-landen jaar na jaar, van 55% in 2009 tot 65% in 2014. In 2016, het jaar van de verhoogde instroom van asielzoekers en vluchtelingen, daalde het aandeel nieuwkomers uit EU-landen tot 48%. In 2017 steeg dit aandeel opnieuw naar 57%. De Roemenen voerden in 2017 de top 10 van grootste instroomnationaliteiten aan (13% van het totaal aantal meerderjarige nieuwkomers). Het is voor het eerst dat Nederlanders niet de grootste groep vormen. Zij komen in 2017 op de tweede plaats (12%). Daarna volgen de Polen (7%), de Bulgaren (5%) en de Syriërs (4%).

Opgedeeld naar reden van verblijf zijn de arbeidsmigranten de grootste groep nieuwkomers (30%). Daarna volgen de gezinsherenigers (23%). De derde grootste groep wordt gevormd door de asielzoekers, erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden (11%). In totaal bestaat 54% van de instroom uit mannen. Bij de arbeidsmigranten, asielzoekers, erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden zijn er meer mannen dan vrouwen. Bij de gezinsherenigers

zijn de vrouwen in de meerderheid.

Alle nieuwkomers hebben recht op het volgen van een inburgeringstraject. Bepaalde groepen zijn hier echter toe verplicht. Tussen 2010 en 2013 daalde het aandeel verplichte inburgeraars van 37% tot 17%. Die daling is te verklaren door een sterkere instroom van burgers uit EU-landen, die vrijgesteld zijn van de plicht tot inburgering. Nadien steeg het aandeel verplichte inburgeraars weer tot 23% in 2017.

Het inburgeringstraject

Inburgeraars die een inburgeringstraject starten, ondertekenen een inburgeringscontract. De verplichte inburgeraars moeten in een traject stappen. Rechthebbenden hebben de keuze al dan niet een contract te tekenen. In het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest geldt de verplichting niet. In de periode 2012-2017 hebben in totaal 118.075 personen een inburgeringscontract ondertekend. Bijna elke regio kende een redelijk stabiel aantal contracten tussen 2012 en 2014. In 2016 was er sprake van een sterke stijging van het aantal contracten, voornamelijk het gevolg van de verhoogde instroom van asielzoekers en vluchtelingen. In 2017 was er opnieuw een daling van het aantal contracten. Het aantal contracten was in 2017 echter nog steeds hoger dan in de periode 2012-2015.

Met uitzondering van Gent en Limburg, worden in alle regio's meer dan de helft van de contracten ondertekend door verplichte inburgeraars. Zoals gezegd geldt in Brussel de verplichting niet. Naar reden van verblijf zijn de gezinsherenigers de grootste groep inburgeraars die een contract ondertekenen (44%).

Daarna volgen de asielzoekers, erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden (27%) en de arbeidsmigranten (13%). Van alle inburgeraars met een contract is 54% een vrouw.

In de periode 2010-2016 tekende bij de verplichte inburgeraars telkens tussen de 85% en 89% een inburgeringscontract in het jaar van aankomst of in één van de volgende jaren. Bij

de rechthebbende inburgeraars ligt het bereik in dezelfde periode tussen de 21% en 29%.

In 2017 werden 16.982 inburgeringsattesten behaald. Dat aantal ligt hoger dan in de voorgaande jaren. In de periode 2011-2016 lag het aantal attesten jaarlijks tussen de 12.000 en 14.500. Er zijn telkens meer vrouwen dan mannen die een inburgeringsattest behalen.

SOCIALE SAMENHANG

Interculturele contacten

Ongeveer driekwart van de Vlamingen geeft aan een persoon van een andere herkomst of uit een andere cultuur persoonlijk te kennen. Dat aandeel is tegenover 2014 toegenomen met 10 procentpunten. In ongeveer 7 op 10 gevallen wordt die persoon omschreven als een kennis, in 6 op 10 gevallen als een vriend. In bijna de helft van de gevallen gaat het om een collega of buur. Slechts in 2 op de 10 gevallen gaat het om een lid van een vereniging waar de respondent ook lid van is.

Mannen geven vaker dan vrouwen aan een persoon van een andere herkomst of cultuur te kennen. Het contact neemt sterk af met de leeftijd: bij de jongste leeftijdsgroepen liggen de aandelen boven de 80%, bij de oudste groepen onder de 40%. Ook de opleidingsgraad hangt sterk samen met het interculturele contact: bij laaggeschoolden (55%) ligt het aandeel lager dan bij hooggeschoolden (86%). Daarnaast blijkt hoe stedelijker de woonomgeving, hoe vaker men aangeeft persoonlijk contact te hebben met iemand van een andere herkomst of cultuur.

Gevraagd naar de bevolkingssamenstelling van de buurt waarin men woont, geeft in 2017 de helft van de Vlamingen aan te wonen in een buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst. Een derde woont in een buurt met meer personen van Belgische herkomst dan van buitenlandse herkomst en ruim 1 op de 10 in een buurt met ongeveer evenveel personen van buitenlandse als van Belgische herkomst. De overige 6% woont in een buurt met meer personen van buitenlandse dan van Belgische herkomst. Tegenover 2011 is het aandeel personen dat aangeeft te wonen in een buurt met

bijna alleen personen van Belgische herkomst gedaald (van 58% tot 50%).

De samenstelling van de buurt verschilt sterk naar verstedelijkingsgraad. In de grootsteden woont ongeveer 1 op de 10 inwoners in een buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst. In de centrumsteden gaat het om een derde van de inwoners. Op het platteland loopt dat op tot 7 op de 10 inwoners.

Houding tegenover vreemdelingen en migratie

Volgens de SCV-survey van 2017 beschouwt ruim de helft van de bevolking in Vlaanderen de aanwezigheid van andere culturen als een verrijking voor onze samenleving. Daar staat tegenover dat 14% van de bevolking migranten niet vertrouwt en dat 3 op de 10 van oordeel is dat migranten hier komen profiteren van de sociale zekerheid. Ruim 3 op de 10 Vlamingen vinden dat migranten een bedreiging zijn voor onze cultuur en gebruiken. Daarnaast vinden 4 op de 10 personen dat er in België te veel personen van buitenlandse herkomst wonen. Tegelijk vinden 6 op de 10 het geen probleem als er in het huis naast hen een gezin uit een andere cultuur zou komen wonen. Een vijfde vindt dat personen van buitenlandse herkomst in ons land te weinig kansen krijgen. En tot slot: terwijl 6 op de 10 Vlamingen vinden dat personen van buitenlandse herkomst die in België komen wonen thuis hun eigen cultuur en manier van leven moeten kunnen behouden, gaat iets minder dan 1 op de 10 akkoord met het behoud van de eigen cultuur en manier van leven op school of op het werk.

De intolerantie tegenover migratie en vreemdelingen neemt toe met de leeftijd en neemt af

naarmate men hoger opgeleid is. Inwoners van de grootsteden zijn het meest tolerant. Ook hangt de samenstelling van de buurt samen met de houding tegenover migratie: personen die wonen in een gemengde buurt zijn toleranter dan personen in een buurt met bijna alleen personen van Belgische herkomst of personen in een buurt met meer personen van buitenlandse dan van Belgische herkomst.

Globaal genomen is de houding van de Vlamingen tegenover migratie en vreemdelingen tussen 1998 en 2013 nagenoeg stabiel gebleven. In 2015 is de houding significant positiever geworden. Dat wordt bevestigd in de metingen van 2016 en 2017. De positieve evolutie vanaf 2015 komt terug bij nagenoeg alle opdelingen naar geslacht, leeftijd, opleiding, verstedelijkingsgraad en samenstelling van de buurt.

In de SCV-survey van 2017 werden voor het eerst ook een aantal stellingen opgenomen over vluchtelingen en asielzoekers. 7 op de 10 Vlamingen vinden dat mensen die vluchten voor oorlog en geweld toelating moeten krijgen om in België te verblijven. Tegelijk is een derde het eens met de stelling dat asielzoekers die naar ons land komen om het economisch beter te hebben, geen toestemming moeten krijgen om zich hier te vestigen. 6 op de 10 personen zijn het oneens met de stelling dat wij niet genoeg zouden doen om asielzoekers zich hier thuis te laten voelen. Een ongeveer even grote groep vindt dat asielzoekers voldoende menselijk behandeld worden door de autoriteiten van ons land. Bijna 7 op de 10

vinden niet dat België meer vluchtelingen zou moeten opnemen. Tegelijk zijn 6 op de 10 het oneens met de stelling dat België de grenzen zou moeten sluiten voor vluchtelingen.

Internationale vergelijking maakt duidelijk dat als de EU15-landen gerangschikt worden van de meest positieve tot de meest negatieve houding tegenover een aantal stellingen over vreemdelingen en migratie, Vlaanderen een plaats haalt in de lagere middenmoot. De steun voor een soepel asielbeleid ligt het laagst in Nederland en in het Vlaamse Gewest.

Discriminatie

Over discriminatie-ervaringen bestaat weinig betrouwbaar cijfermateriaal. De discriminatiemeldingen bij het Interfederaal Gelijkekansen-centrum Unia geven wel een indicatie over mogelijke discriminatiepraktijken, maar hierbij dient men rekening te houden met het feit dat niet alle discriminatiepraktijken gemeld worden aan Unia en dat niet elke melding betrekking heeft op een effectieve discriminatiepraktijk.

In 2016 kwamen bij Unia (met inbegrip van de Vlaamse Meldpunten) in totaal 1.361 Nederlandstalige meldingen binnen over discriminatie op basis van raciale discriminatiegronden of geloof/levensbeschouwing. Dit is een lichte stijging tegenover de 1.209 meldingen in 2015. De meldingen hebben vooral betrekking op media en internet, goederen en diensten (huisvesting, horeca, socio-culturele activiteiten, ...) en werk.

MAATSCHAPPELIJKE POSITIE VAN DE BEVOLKING VAN BUITENLANDSE HERKOMST

Tewerkstelling en arbeid

Volgens de EAK-survey waren er in 2016 circa 3,8 miljoen inwoners op arbeidsleeftijd (tussen 20 en 64 jaar) in het Vlaamse Gewest. Dat is een stijging van ruim 4% tegenover 2006. Deze toename is niet bij alle bevolkingsgroepen even groot. Terwijl het aantal personen op arbeidsleeftijd geboren in België lichtjes afnam (-1%), is het aantal personen geboren buiten de EU met 84% toegenomen. Bij de personen geboren binnen de EU gaat het over een toename van 29%. Het geeft aan dat de Vlaamse arbeidsmarkt in toenemende mate verkleurt. Uit de beschikbare gegevens blijkt echter dat de sociaaleconomische positie van personen afkomstig van buiten de EU nog steeds duidelijk minder goed is dan de positie van personen van Belgische of EU-herkomst.

Verschillende bronnen wijzen vooreerst op een lagere werkzaamheidsgraad bij de niet-EU'ers. Volgens de EAK-enquête is in 2016 74% van de personen tussen 20 en 64 jaar die geboren zijn in België aan het werk. Dat ligt 2 procentpunten hoger dan de werkzaamheidsgraad van personen geboren in de EU. De kloof met de personen geboren buiten de EU is met 21 procentpunten echter een pak hoger.

De KSZ-gegevens bevestigen de resultaten van de EAK-enquête. In 2016 lag de werkzaamheidsgraad bij de personen van Belgische herkomst op 75%. Dat is 15 procentpunten hoger dan bij personen met een EU-herkomst en 24 procentpunten hoger dan bij personen met een niet-EU-herkomst. Bij de relatief lage werkzaamheidsgraad van de personen met een EU-herkomst volgens de KSZ-gegevens dient opgemerkt te worden dat een deel van deze groep tewerkgesteld is als uitgaande

grensarbeider, als werknemer van een organisatie of onderneming die geen bijdragen verschuldigd is aan de Belgische sociale zekerheid of als Europees ambtenaar en daardoor door de KSZ niet beschouwd wordt als werkend.

Internationale vergelijking maakt duidelijk dat in de meeste EU15-landen de werkzaamheidsgraad van personen geboren buiten de EU hoger ligt dan in Vlaanderen. Enkel in België en de andere Belgische gewesten ligt de werkzaamheidsgraad van personen geboren buiten de EU lager.

Wat nog opvalt, is dat de werkzaamheidsgraad bij alle herkomstgroepen beduidend lager ligt bij vrouwen dan bij mannen. Het grootste verschil is volgens de KSZ-gegevens te vinden bij de herkomstgroepen van buiten de EU. Daar ligt de werkzaamheidsgraad van vrouwen op 44% in 2016. Bij de personen van Turkse en Maghrebijnse herkomst is de kloof tussen de werkzaamheidsgraad van mannen en vrouwen het grootst (respectievelijk 25 en 23 procentpunten). De werkzaamheidsgraad van vrouwen is in de periode 2009-2016 bij alle herkomstgroepen sterker gestegen dan bij de mannen, waardoor de genderkloof in alle groepen is afgenomen.

Opgesplitst naar geboorteland geven de KSZ-gegevens aan dat de werkzaamheidsgraad bij nagenoeg alle buitenlandse herkomstgroepen beduidend hoger ligt bij personen die geboren zijn in België dan bij personen geboren in het buitenland. Enkel bij de personen met een herkomst van DR Congo, Rwanda en Burundi en bij de personen met een EU13-herkomst is dat niet het geval. Algemeen genomen ligt de werkzaamheidsgraad van personen met een EU-herkomst geboren in België 15 procentpunten hoger

dan personen met een EU-herkomst geboren buiten België. Bij de personen met een niet-EU-herkomst ligt de werkzaamheidsgraad van wie geboren is in België 10 procentpunten hoger dan de werkzaamheidsgraad van wie geboren is in het buitenland.

De KSZ-gegevens geven daarnaast ook informatie over onder meer de sector van tewerkstelling, het arbeidsregime en de dagloonklasse per herkomstgroep. Daaruit blijkt dat de verdeling van de herkomstgroepen over de 4 economische sectoren verschilt. Het aandeel in de secundaire sector ligt vooral bij de personen van Turkse herkomst hoger dan bij de andere herkomstgroepen. Terwijl het aandeel loontrekkenden in de tertiaire sector bij de personen van Belgische herkomst beduidend lager ligt dan bij de andere herkomstgroepen, is dat in de quataire sector net omgekeerd.

Dat laatste blijkt ook uit de cijfers over tewerkstelling bij de overheid. Eind 2016 zijn 9% personeelsleden van de Vlaamse overheid van buitenlandse herkomst. Bij de 308 Vlaamse gemeenten gaat het om 11% van het personeel. Het aandeel personen van buitenlandse herkomst bij de lokale overheden ligt het hoogst bij de OCMW's (16%). Dat is bijna dubbel zo hoog als bij de gemeentediensten in strikte zin (9%) en 3 keer hoger dan bij het personeel van de politiezones (5%). Die aandelen liggen telkens lager dan het aandeel personen van buitenlandse herkomst in de totale bevolking van 18 tot 65 jaar (21%).

Naar arbeidsregime blijken vooral bij de loontrekkenden in korte en onregelmatige contracten opvallende verschillen tussen de herkomstgroepen. Het aandeel werknemers in dit regime ligt bij de personen van niet-EU-herkomst 4 keer hoger dan bij de personen van Belgische herkomst. De personen met een EU13-herkomst benaderen het hoge niveau van de niet-EU-groepen.

De loontrekkenden kunnen ten slotte ook

opgedeeld worden naar dagloonklasse. Daaruit blijkt een tweedeling tussen de groepen met een Belgische herkomst, een herkomst van de buurlanden of van de andere West- en Noord-EU15-landen enerzijds en de groepen met een EU13-herkomst of een niet-EU-herkomst anderzijds. Het aandeel van de laagste dagloonklasse ligt bij de EU13- en niet-EU-groepen beduidend hoger. Bij de personen met Belgische herkomst en de personen afkomstig uit de buurlanden of de andere West- en Noord-EU15-landen ligt het aandeel van de hoogste dagloonklasse hoger.

De precaire positie op de arbeidsmarkt van personen van buiten de EU blijkt ook uit de werkloosheidscijfers. De werkloosheidsgraad op basis van de EAK-survey ligt bij personen geboren buiten de EU ruim 4 keer hoger dan bij personen geboren in België en bijna 3 keer hoger dan bij personen geboren in de EU.

De administratieve KSZ-data die enkel rekening houden met uitkeringsgerechte werklozen maken duidelijk dat de werkloosheidsgraad in 2016 het hoogst ligt bij de personen met een herkomst van Afrika buiten de Maghreb (16%), Europa niet-EU (15%), de Maghreb-landen (15%) en DR Congo, Burundi en Rwanda (15%). Bij de personen van Belgische herkomst ligt de werkloosheidsgraad het laagst (4%).

Bij alle buitenlandse herkomstgroepen ligt de werkloosheidsgraad lager bij personen geboren in België dan bij personen geboren in het buitenland. Dat verschil is het grootst bij de niet-EU-groepen.

Het verschil in arbeidssituatie op individueel niveau tussen de herkomstgroepen vertaalt zich ten slotte ook naar een verschil in werkintensiteit op huishoudniveau. Volgens de EU-SILC-survey leefde in 2016 31% van de personen (tot 60 jaar) geboren buiten de EU in een gezin waar door de aanwezige volwassenen niet of nauwelijks wordt gewerkt. Bij de personen geboren in België en in de EU gaat het respectievelijk om 8% en 10%.

Internationale vergelijking maakt duidelijk dat Vlaanderen op vlak van zeer lage werkintensiteit van het huishouden bij de personen geboren buiten de EU niet goed scoort. Het Vlaamse Gewest bekleedt een plaats achteraan het peloton van EU15-landen.

Onderwijs en vorming

Het aandeel leerlingen met een buitenlandse nationaliteit in het gewoon kleuter- en lager onderwijs lag in het schooljaar 2016-2017 respectievelijk op 11% en 9%. Dat komt min of meer overeen met het aandeel vreemdelingen in de corresponderende leeftijdsgroepen. In het buitengewoon kleuter- en lager onderwijs ligt het aandeel leerlingen met een buitenlandse nationaliteit respectievelijk 6 en 3 procentpunten hoger dan het aandeel vreemdelingen in de overeenkomende leeftijdsgroep.

Het aandeel leerlingen met een niet-Nederlandse thuistaal in het kleuter- en lager onderwijs ligt hoger dan het aandeel leerlingen met een buitenlandse nationaliteit. In het gewoon kleuter- en lager onderwijs ging het begin 2016 respectievelijk om 21% en 19% van de leerlingen. Die aandelen zijn tegenover het schooljaar 2009-2010 met respectievelijk 4 en 5 procentpunten toegenomen. Cijfers over thuistaal in het buitengewoon onderwijs zijn niet beschikbaar.

In het voltijds gewoon secundair onderwijs had in het schooljaar 2016-2017 7% van de leerlingen een buitenlandse nationaliteit en 14% van de leerlingen een niet-Nederlandse thuistaal. Er blijken wel verschillen in het aandeel vreemdelingen naar studierichting. In het ASO en TSO ligt het aandeel vreemdelingen lager (respectievelijk 4% en 6%), in het BSO hoger (13%). Ook in het buitengewoon secundair onderwijs is dit het geval (11%). Het aandeel vreemdelingen ligt nog een pak hoger in het deeltijds beroepssecundair onderwijs (23%). Er is een gelijkaardig verschil naar studierichting als naar de thuistaal van

de leerling wordt gekeken.

In het onthaalonderwijs voor anderstalige kinderen (OKAN) krijgen anderstalige minderjarige nieuwkomers een jaar lang een Nederlands taalbad om daarna over te stappen naar het regulier secundair onderwijs. In het basisonderwijs worden de anderstalige nieuwkomers deels in de reguliere klas en deels afzonderlijk onderwezen. In het schooljaar 2016-2017 volgden 4.096 leerlingen les in OKAN.

In 2017 had 40% van de leerlingen met een buitenlandse nationaliteit één of meerdere jaren vertraging opgelopen in het laatste jaar van het gewoon lager onderwijs. Bij de leerlingen met Belgische nationaliteit is dat 11%. In het laatste jaar van het secundair onderwijs gaat het om 71% van de leerlingen met een buitenlandse nationaliteit en 31% van de leerlingen met een Belgische nationaliteit.

De PISA-resultaten van 2015 op de wetenschappelijke geletterdheidsschaal wijzen op een verschil van iets meer dan 80 punten tussen autochtone leerlingen en leerlingen met een migratie-achtergrond. Dat is een aanzienlijk verschil, wetende dat één jaar scholing gelijkgesteld wordt met ongeveer 30 punten. Het gaat om het op één na grootste verschil van alle geteste EU15-landen. Enkel in Finland ligt de kloof tussen autochtone leerlingen en leerlingen met een migratie-achtergrond nog iets hoger. De lagere gemiddelde resultaten van de leerlingen met een migratie-achtergrond op de wetenschappelijke geletterdheidsschaal vertalen zich ook in een lager aandeel van deze leerlingen bij de toppresterders en een hoger aandeel bij de laagpresterders. In Vlaanderen haalt 14% van autochtone leerlingen niveau 5 of hoger voor wetenschappelijke geletterdheid. Bij de groep leerlingen met een migratie-achtergrond gaat het om 3%. Tegelijk haalt 13% van de autochtone leerlingen het basisvaardigheidsniveau op vlak van wetenschappelijke geletterdheid niet, bij de leerlingen met een migratie-achtergrond loopt dat op tot 39%.

Uiteindelijk verlaten jongeren met een buitenlandse nationaliteit of een niet-Nederlandse thuistaal veel vaker het secundair onderwijs zonder diploma. In 2015 ging het bij de leerlingen met een EU-nationaliteit om 24%, bij de leerlingen met een niet-EU-nationaliteit om 38%. Bij de leerlingen met een Belgische nationaliteit ligt dat aandeel op 10%. Opgesplitst naar thuistaal gaat het om 22% bij de personen met een niet-Nederlandse thuistaal tegenover 7% bij de personen met het Nederlands als thuistaal.

Het aandeel vreemdelingen in het Vlaamse hoger onderwijs bedroeg in het schooljaar 2015-2016 8%. Dat aandeel varieert van 5% in de professioneel gerichte bachelor tot 16% in de masteropleidingen. Een aanzienlijk deel van de vreemdelingen ingeschreven in het Vlaamse hoger onderwijs komt hier enkel om te studeren en vertrekt daarna weer. Als enkel gekeken wordt naar de deelname aan het hoger onderwijs van de personen die in Vlaanderen voorafgaand secundair onderwijs hebben gevolgd, blijkt een duidelijk verschil tussen Belgen en vreemdelingen. Zo volgden ruim 7 op de 10 leerlingen met een Belgische nationaliteit die in Vlaanderen in 2015 een diploma secundair onderwijs hebben gehaald in het daaropvolgende academiejaar een professionele of academische bacheloropleiding. Bij de niet-Belgen gaat het om iets minder dan de helft van de leerlingen.

De deelname aan levenslang leren ligt het hoogst bij de groep met een niet-EU-nationaliteit (14%). Dat is dubbel zo hoog als bij de personen met een Belgische en EU-nationaliteit (telkens 7%). Bekeken naar geboorteland neemt dat verschil tussen de groepen sterk af. De relatief hoge score van de niet-EU-burgers hangt mogelijk samen met het feit dat ook rekening gehouden wordt met taalcursussen. In Europees perspectief ligt het levenslang leren in Vlaanderen bij personen geboren buiten de EU relatief laag en onder het EU15-gemiddelde.

Als ten slotte naar de algemene opleidingsgraad van de bevolking wordt gekeken, blijkt een duidelijke opleidingsachterstand van personen met een niet-EU-nationaliteit en personen geboren buiten de EU. In 2016 was 49% van de niet-EU-burgers tussen 20 en 64 jaar laagopgeleid. Bij de Belgen en de EU-burgers gaat het respectievelijk om 20% en 27%. Een vergelijkbare kloof naar geboorteland: bij de personen geboren buiten de EU bedraagt het aandeel laagopgeleiden 44%, bij de personen geboren in België 19% en bij de personen geboren in een EU-land 25%.

Vergeleken met de EU15-landen is het aandeel laagopgeleiden bij de personen geboren buiten de EU vrij hoog in Vlaanderen en beduidend hoger dan het EU15-gemiddelde. Enkel in Spanje en Italië ligt het aandeel laagopgeleiden bij de personen geboren buiten de EU hoger dan in Vlaanderen.

Wonen en huisvesting

Surveyresultaten geven aan dat bij de bevolking met een buitenlandse nationaliteit – en dan vooral de niet-EU-burgers – een kleiner aandeel eigenaar is van de woning en een groter aandeel huurder is dan bij de bevolking met Belgische nationaliteit. De EU-SILC-gegevens geven aan dat het aandeel eigenaars bij personen met de Belgische nationaliteit meer dan 3 keer hoger ligt dan het aandeel eigenaars bij de personen met een niet-EU-nationaliteit. Ook naar geboorteland bestaat er een zeer duidelijke kloof: bij de personen geboren in België zijn 8 op de 10 eigenaar van de woning, bij de personen geboren buiten de EU 4 op 10.

Omgekeerd is het aandeel private huurders beduidend groter onder de vreemde bevolking of de bevolking geboren in het buitenland, met de grootste aandelen bij de niet-EU-burgers en personen geboren buiten de EU. Het is bekend dat op de private huurmarkt de situatie op het vlak van betaalbaarheid en kwaliteit minder

goed is dan op de eigendomsmarkt en de sociale huurmarkt. Het aandeel sociale huurders ligt dan weer beduidend hoger bij de niet-EU-burgers en personen geboren buiten de EU.

De resultaten van de EU-SILC-survey maken het mogelijk internationaal te vergelijken. Met een aandeel eigenaars bij de personen geboren buiten de EU van 39% haalt het Vlaamse Gewest een plaats in de middenmoot van de EU15-landen. Als gekeken wordt naar het verschil in het aandeel eigenaars tussen personen geboren buiten de EU en personen geboren in het land zelf, schuift Vlaanderen op naar de groep landen met het grootste verschil tussen beide groepen.

Uit administratieve gegevens van de VMSW blijkt dat het aandeel personen dat een sociale woning huurt sterk verschilt per nationaliteitsgroep. Bij de Belgen gaat het eind 2016 om 2% van de bevolking, bij de personen met een niet-EU-nationaliteit om 8%. Bij de kandidaat-huurders is dat verschil nog groter: eind 2016 staat 15% van de niet-EU-burgers geregistreerd als kandidaat-huurder voor een sociale woning tegenover ruim 1% van de Belgische bevolking.

Volgens de EU-SILC-survey leven 3 op 10 niet-EU-burgers in een gezin met een te hoge woonquote. Het gaat om gezinnen waarvan de totale woonkosten meer dan 40% bedragen van het beschikbare huishoudinkomen. Dat aandeel ligt bij de personen met een Belgische nationaliteit bijna 5 keer lager. De EU-burgers nemen een middenpositie in tussen beide groepen. De kloof wordt iets kleiner als men de groepen opdeelt naar geboorteland. Maar ook dan blijft er een duidelijk verschil bestaan tussen de personen geboren in België en de personen geboren buiten de EU.

Ook naar kwaliteit van de woning bestaan er opvallende verschillen naar nationaliteit en geboorteland. Het aandeel personen dat leeft in een huishouden met woningdeprivatie verschilt naar nationaliteit en geboorteland. Het gaat om huizen met een gebrek aan elementair comfort,

met een structureel probleem of een gebrek aan licht. Bij de personen met een niet-EU-nationaliteit ligt dat aandeel bijna dubbel zo hoog als bij de personen met een Belgische nationaliteit (32% tegenover 17%). Een gelijkaardig verschil is ook te zien tussen personen geboren buiten de EU en personen geboren in België. Opvallend is wel dat de personen met een EU-nationaliteit en personen geboren binnen de EU nog hogere percentages halen dan de personen met een niet-EU-nationaliteit en de personen geboren buiten de EU. Wat gebrek aan ruimte betreft, halen de niet-Belgische groepen wel gelijkaardige percentages. Die liggen telkens beduidend hoger dan bij de personen met een Belgische nationaliteit of personen geboren in België.

Tot slot kan op basis van de EU-SILC-survey ook iets gezegd worden over de woonomgeving. Het aandeel personen dat problemen ervaart in de woonomgeving omwille van lawaaihinder, vervuiling of criminaliteit ligt bij de personen met een niet-Belgische nationaliteit iets hoger dan bij de personen met een Belgische nationaliteit. Een gelijkaardig verschil is te zien tussen personen geboren in het buitenland en personen geboren in België. Wel is het zo dat in vergelijking met de andere indicatoren inzake woonkwaliteit de verschillen naar nationaliteit en geboorteland hier relatief beperkt blijven.

Inkomen en armoede

De gegevens van de EU-SILC-survey van 2016 maken duidelijk dat het mediaan inkomen van personen met een niet-EU-nationaliteit en personen geboren buiten de EU beduidend lager ligt dan het mediaan inkomen van de andere groepen. Naar nationaliteit is er sprake van een verschil tussen Belgen en niet-EU-burgers van iets meer dan 10.000 euro per jaar. Als gekeken wordt naar geboorteland wordt dat verschil iets kleiner.

Het mediaan inkomen van personen geboren buiten de EU ligt in Vlaanderen ongeveer op

het niveau van het EU15-gemiddelde en iets boven het mediaan inkomen van deze groep in het Waalse Gewest en België in zijn geheel. In 10 van de 15 EU15-landen ligt het mediaan inkomen van personen geboren buiten de EU hoger dan in Vlaanderen en België. Enkel in de Zuid-EU15-landen ligt het mediaan inkomen van deze groep lager.

Ook de verdeling van de inkomens over de 5 inkomenskwintielen geeft aan dat de inkomenspositie van personen met niet-EU-nationaliteit en personen geboren buiten de EU minder sterk is dan de inkomenspositie van de andere groepen. Ongeveer twee derde (64%) van de personen met een niet-EU-nationaliteit bevindt zich in de laagste inkomensgroep. Bij de personen geboren buiten de EU gaat het om 53%. In het 3de, 4de en hoogste kwintiel zijn deze groepen dan weer sterk ondervertegenwoordigd. De andere nationaliteits- en geboortelandgroepen zijn veel evenwichtiger gespreid over de 5 inkomenskwintielen.

Het aandeel personen dat moeten rondkomen met een inkomen onder de armoederisicodrempel verschilt sterk naar nationaliteit en geboorteland. Bij de personen met een niet-EU-nationaliteit ligt dat aandeel ruim 5 keer hoger dan bij personen met een Belgische nationaliteit, bij de personen geboren buiten de EU 4 keer hoger dan bij personen geboren in België. De score van de personen met een EU-nationaliteit en personen geboren binnen de EU sluit dicht aan bij de Belgen dan bij de personen van buiten de EU.

Vlaanderen haalt op vlak van armoederisico bij de personen geboren buiten de Europese Unie een 12de plaats in de rangschikking van de EU15-landen en Belgische gewesten. Enkel in het Waalse Gewest, België, Griekenland, Spanje en Luxemburg ligt het armoederisicopercentage bij deze groep nog hoger.

Personen met een niet-EU-nationaliteit en personen geboren buiten de EU leven ook vaker

dan de andere groepen in een gezin dat zelf aangeeft (zeer) moeilijk rond te komen, dat kampt met ernstige materiële deprivatie of dat problemen heeft om rekeningen op tijd te betalen.

De overheid probeert via sociale bijstandsuitkeringen de inkomenssituatie van de minst gegoede groepen te verbeteren, onder meer via toekenning van het (equivalent) leefloon. Op basis van de administratieve KSZ-gegevens wordt duidelijk dat personen van buitenlandse herkomst relatief gezien vaker een (equivalent) leefloon trekken. Bij de personen van Belgische herkomst blijft het aandeel (equivalent) leefloontrekkers beperkt tot 0,2% van de bevolking. Bij de EU15-groepen gaat het telkens om 0,5% van de bevolking. Bij de personen afkomstig van de EU13-landen ligt dat aandeel hoger (1,1%). Dat is ook het geval bij de personen met Turkse en Maghrebijnse herkomst (respectievelijk 1,1% en 1,6%). Het zijn echter de personen afkomstig uit Afrika buiten de Maghreb (5,8%), Azië buiten Turkije (5,6%), DR Congo, Burundi en Rwanda (5,0%) en de Europese niet-EU-landen (4,0%) die de hoogste percentages kennen.

De zwakkere socio-economische positie van personen van buitenlandse herkomst blijkt ten slotte ook uit de cijfers van Kind en Gezin over geboorten in kansarme gezinnen. Van de kinderen met een moeder die als Belg is geboren, wordt 6% geboren in een kansarm gezin. Bij de kinderen met een moeder die niet als Belg wordt geboren, loopt dat op tot 32% van de kinderen. Het zorgt ervoor dat bijna 2 op de 3 kinderen die recent in het Vlaamse Gewest in kansarmoede geboren zijn, een moeder hebben met een buitenlandse geboorternationaliteit.

Gezondheid

Er bestaat tussen de verschillende nationaliteitsgroepen en geboortelandsgroepen weinig verschil als het gaat over het aandeel personen dat de eigen gezondheid als goed of zeer goed

omschrijft. Een duidelijker verschil is er wel als gekeken wordt naar het aandeel personen met een (zeer) slechte gezondheid. Dat aandeel ligt lager bij de personen met een Belgische of EU-nationaliteit (respectievelijk 7% en 6%) dan bij de personen met een niet-EU-nationaliteit (17%). Een gelijkaardig verschil is te zien tussen de personen geboren in België of de rest van de EU en de personen geboren buiten de EU. Bij het aandeel personen met een langdurige aandoening, ziekte of handicap is er weinig of geen verschil tussen de groepen.

De indicatoren inzake gezondheidsgedrag geven geen eenduidig beeld. Wat betreft gezonde voeding scoren Belgen beter dan personen met een buitenlandse nationaliteit (respectievelijk 11% en 6%). Zij eten vaker dagelijks de aanbevolen hoeveelheid fruit en groenten. Dat verschil valt echter weg als naar geboorteland gekeken wordt. Op vlak van roken zijn het de personen met een EU-nationaliteit en geboren in de EU die opvallend hoge percentages laten optekenen. Inzake lichaamsbeweging ten slotte zijn het de Belgen en de personen geboren in België die iets beter scoren dan de andere groepen.

Op vlak van de toegang tot de gezondheidszorg blijven opvallende verschillen bestaan. Het aandeel personen dat leeft in een huishouden dat medische zorg moet uitstellen om financiële redenen verschilt sterk naar nationaliteit en geboorteland. Bij de Belgen gaat het om 3%, bij de personen met een niet-EU-nationaliteit om 9%. Bij de personen geboren in België ligt dit aandeel op 2%, bij de personen geboren buiten de EU op 11%. De personen met een EU-nationaliteit en personen geboren in de EU halen telkens een score tussen beide andere groepen.

Om de toegang tot de gezondheidszorg te verzekeren, bestaat er voor bepaalde groepen het statuut van de verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering. Het geeft recht op een hogere terugbetaling voor geneeskundige

verzorging en geneesmiddelen, een derdebetalersregeling bij artsen die daarmee instemmen en een gunstiger stelsel voor het persoonlijk aandeel (remgeld) in geval van hospitalisatie. De administratieve KSZ-gegevens geven inzicht in het aandeel personen met een verhoogde tegemoetkoming naar herkomstgroep. Bij de personen van Belgische herkomst ging het begin 2016 om 11% van de bevolking. Bij de EU-groepen ligt dat aandeel min of meer even hoog. Bij de niet-EU-herkomstgroepen ligt het aandeel hoger. Algemeen genomen gaat het om 29% van de personen met een herkomst van buiten de EU.

Maatschappelijke participatie

De resultaten van de SCV-survey geven aan dat op vlak van contacten met burens de verschillen tussen de herkomstgroepen eerder beperkt blijven. Wel is het zo dat het aandeel personen met weinig contact met de burens (minder dan maandelijks) iets hoger ligt bij de personen van EU-herkomst dan bij de andere herkomstgroepen. Bij de contacten met vrienden zijn er weinig of geen verschillen tussen de herkomstgroepen. De verschillen tussen de herkomstgroepen zijn het meest uitgesproken bij de contacten met familieleden. Bij de buitenlandse herkomstgroepen ligt het aandeel met weinig contact met de familie beduidend hoger dan bij de personen van Belgische herkomst (respectievelijk 23% en 32% bij de personen van EU- en niet-EU-herkomst en 12% bij de personen van Belgische herkomst).

Als gevraagd wordt naar de kwaliteit van de sociale contacten, worden die door een grote meerderheid binnen elke herkomstgroep als positief beoordeeld. De verschillen tussen de herkomstgroepen blijven beperkt, maar wijzen er toch telkens op dat de personen van buitenlandse herkomst – en dan vooral de personen van niet-EU-herkomst – iets minder tevreden zijn over hun sociale contacten.

Wat lidmaatschap van verenigingen betreft, blijkt dat personen van niet-EU-herkomst beduidend minder vaak actief lid zijn van minstens 1 vereniging. Bij de personen van niet-EU-herkomst is 33% actief lid, bij de personen van Belgische herkomst 55%. De personen van EU-herkomst nemen een middenpositie in tussen beide groepen. Bij alle herkomstgroepen zijn de sportverenigingen het meest populair. Zij voeren telkens de top 5 aan. Bij de personen van Belgische herkomst volgen daarna op grote afstand de hobbyclubs, de artistieke verenigingen, de vakbonden, middenstands- of werkgeversorganisaties en de verenigingen voor ouderen. De hobbyclubs en de vakbonden, middenstands- of werkgeversorganisaties halen ook de top 5 bij de buitenlandse herkomstgroepen. Bij de personen van EU-herkomst wordt de top 5 verder aangevuld met de artistieke verenigingen en sociale verenigingen. Bij de personen van niet-EU-herkomst gaat het om de religieuze verenigingen en de migrantenverenigingen.

Cultuurparticipatie ligt bij personen met een niet-EU-herkomst lager dan bij de andere herkomstgroepen. Dat blijkt als de deelname aan een hele reeks culturele activiteiten wordt bevraagd. Van de personen van niet-EU-herkomst kan 33% beschouwd worden als een regelmatige participant, bij de personen van Belgische herkomst gaat het om 47%. De personen van EU-herkomst halen een gelijkaardig niveau als de personen van Belgische herkomst.

Wat internetparticipatie betreft, blijkt dat de buitenlandse herkomstgroepen vaker het internet gebruiken dan de personen van Belgische herkomst. De personen met een

niet-EU-herkomst gebruiken het vaakst internet, gevolgd door de personen van EU-herkomst. Respectievelijk 91% en 87% doet dat minstens wekelijks. Bij de personen van Belgische herkomst ligt dat aandeel op 79%. Naar breedte van het internetgebruik is er geen sprake van een duidelijk verschil tussen de herkomstgroepen.

Om de politieke participatie van de verschillende groepen in beeld te brengen ten slotte kan vooreerst gekeken worden naar de deelname van niet-Belgen aan de gemeenteraadsverkiezingen. Bij de meest recente lokale verkiezingen in oktober 2012 hebben 13% van de personen met een buitenlandse nationaliteit die aan de wettelijk opgelegde voorwaarden voldoen, zich ingeschreven als kiezer. Dat aandeel ligt het hoogst bij de personen met een Zuid-EU15-nationaliteit (18%) en een nationaliteit van de buurlanden (17%). Bij de personen met een nationaliteit van de EU13-landen gaat het om 4%. Het aandeel ingeschreven kiezers met een buitenlandse nationaliteit lag in 2012 lager dan in 2006. Toen ging het om 16% van de potentiële kiezers.

Politieke participatie kan echter ook ruimer geïnterpreteerd worden. Als de participatie aan een hele lijst van mogelijke politieke activiteiten bevraagd wordt, blijkt dat bijna de helft van de personen van Belgische herkomst beschouwd kan worden als politieke participanten. Bij de buitenlandse herkomstgroepen liggen die aandelen lager. Bij de personen van EU-herkomst gaat het om 4 op de 10 personen, bij de personen van niet-EU-herkomst om ruim 3 op de 10.